

Vol. II, 2015

The Irish Polish Society Yearbook

Rocznik Towarzystwa Irlandzko-Polskiego, tom II, 2015

Irish Polish Society

Towarzystwo
Irlandzko - Polskie

The Irish Polish Society Yearbook, vol. II, 2015

Rocznik Towarzystwa Irlandzko-Polskiego, tom II, 2015

Edited by: Jaroslaw Plachecki

Peer reviewer: Bryan Fanning

Editorial Advisory Panel:

Witold Rakowski (Academic reviewer),

Wawrzyniec K. Konarski (Academic reviewer),

Bożena Cierlik (Academic reviewer),

Hanna Dowling (Data yearbook),

Patrick Quigley (Linguistic reviewer),

Mariusz Kamiński (English to Polish translation and linguistic reviewer),

Niamh Nestor (Editorial advisor on migration and language acquisition),

Jason Dolan (Digital photography and reviewing).

Call for papers: *The Irish Polish Society Yearbook* is the official annual journal of the Irish Polish Society starting with the year 2013. It has been established to promote greater mutual interest, integration and understanding between the Irish and Polish communities. *The Irish Polish Society Yearbook (IPSY)* editorial policy is pluralist and interdisciplinary. The journal is dedicated to the publication of high-quality articles on the arts, society, history, cultural events, economic and political relationships between Poland and Ireland as well as reports on IPS activities. It will provide a forum for critical and creative writing in English and Polish for members of the IPS, academics, writers and other authors and organisations that work towards integration between the two communities in Ireland. It will be an annual record of events of the Polish Diaspora in Ireland that have a significant Polish and Irish content and will include events and activities that take place between IPS Annual General Meetings.

All proposals for papers relating to the above areas should be sent to the editor on e-mail address: plachecki.dublin@gmail.com and should include: the author(s) name, title and affiliation (if any), contact details, paper title and preliminary abstract of 150 – 250 words. The deadline for the receipt of proposals is 31 August 2015.

Full papers of no more than 6000 words (including notes and references) should begin with a short abstract of 250-400 words, describing the main thesis and conclusions of the article and finish with a bibliography at the end of the text and a short summary of max. 400 words (which will be translated). The number of notes, references, graphs and tables should be kept to a minimum. References need to be cited in the text (Harvard style) and then listed in the bibliography. The Editor reserves the rights to make any necessary changes in the papers or request the author to do so.

Correspondence to Editor should be addressed to:

Editor of the Irish Polish Society Yearbook,
Polish House, 20 Fitzwilliam Place, Dublin 2, Ireland
email: plachecki.dublin@gmail.com

Supported by:

The Irish Polish Society Yearbook

vol. II 2015

Rocznik Towarzystwa Irlandzko-Polskiego

tom II 2015

Edited by:
Jarosław Płachecki

Dublin 2015

The Irish Polish Society Yearbook, vol. II, 2015

Rocznik Towarzystwa Irlandzko-Polskiego, tom II, 2015

Editor: Jarosław Płachecki

Peer reviewer: Bryan Fanning

Publisher:

Irish Polish Society

Polish House, 20 Fitzwilliam Place, Dublin 2, Ireland.

E-mail/Web: info@irishpolishsociety.ie

Tel. 087 466 3838

© Copyright by: The Editor/Irish Polish Society, Dublin 2015

ISSN 2009-860X (printed edition)

ISSN 2009-9568 (electronic edition)

Publishing House of the Institute for Sustainable Technologies – National Research Institute
26-600 Radom, 6/10 Pułaskiego Street, phone (+48 +48) 36 442 41, fax (+48 +48) 36 447 65
e-mail: instytut@itee.radom.pl <http://www.itee.radom.pl>

CONTENTS

Editorial Note	11
Articles.....	13
• Retaining the national identity. 35 years of the Irish Polish Society – <i>Jarosław Płachecki</i>	13
• Poles in Ireland, their contribution to Irish life and the beginnings of the Irish Polish Society – <i>Hanna Dowling</i>	21
• The Book of Stanislaw Markiewicz – <i>Patrick Quigley</i>	33
• Poland and Ireland – a comparative perspective – <i>Bożena Cierlik</i>	53
Polish language section	71
• British Military Mission to Poland 1944–1945. The forgotten history of the ‘Freston’ operation – <i>Hanna Dowling</i>	71
• Irish and Poles. A Supplement to the Fates: Former and Contemporary – <i>Wawrzyniec Konarski</i>	77
• Brehon law in the legal system of Medieval Europe – <i>Maciej B. Furtas</i>	91
• Nazi spies on the Emerald Island during World War II – <i>Izabela Jankowska-Prochot</i>	105
• Polish higher education in Ireland and its prospects – <i>Jarosław Płachecki</i>	143
Reviews	155
• Polish Migrants in Belfast: Border Crossing and Identity Construction, Marta Kempny. Newcastle upon Tyne 2010 – <i>John Kearns</i>	155

• Recollections of a Distant Past, Szymon J. Zaremba – <i>Marcus Wheeler</i>	163
• Polish-Irish Encounters in the Old and New Europe, eds. Sabine Egger and John McDonagh, Oxford 2011 – <i>John Kearns</i>	166
Irish Polish Society Reports & Notes	181
• A report on IPS activities during the year 2013–2014 – <i>Hanna Dowling</i>	181
• Remembering Maciej Smoleński. Eulogy – <i>Sandy Smoleński</i>	189
• Remembering Maciej Smoleński ... – <i>Hanna Dowling</i>	195
• IPS newsletter, 28 th May 2014 – <i>Hanna Dowling</i>	198
• IPS newsletter, 28 th May 2014 (Polish version) – <i>Hanna Dowling</i>	199
• Note on the meeting of the Polish organisations in Ireland with president of the ‘Wspólnota Polska’], Mr Longin Komolowski in the Polish House in 28 Sept. 2014 – <i>Jarosław Płachecki</i>	201
• Summary of the IPS activities during the year 2013/2014 – <i>Hanna Dowling</i>	207
• The Chairman’s Speech at the IPS Annual General Meeting taking place on Sunday 19 th October at 4:00 p.m. – <i>Jarosław Płachecki</i>	217
Irish Polish Society Documents & Correspondence	223
• <i>Rules of the Irish Polish Society</i>	223
• <i>Minutes of the meeting of representatives of the boards of the IPS, POSK and Ognisko Polskie in the Polish House on 30th October 2013</i>	226
• <i>Bulletin of the Polish House, no 1/2014, April 2014</i>	229
• <i>Bulletin of the Polish House, no 1/2014, April 2014</i>	230
• <i>Bulletin of the Polish House, no 2/2014, October 2014</i>	231
• <i>Bulletin of the Polish House, no 2/2014, October 2014</i>	232

• <i>Letter of intent to the president of Stowarzyszenie 'Wspólnota Polska' Mr Longin Komołowski (27th August 2014)</i>	233
• <i>Invitation on the IPS Conference sent to Mr Longin Komołowski</i>	234
• <i>IPS Conference brochure</i>	235
• <i>Full text of the Opening speech at the IPS Conference by president of the SWP Mr Longin Komołowski</i>	237
• <i>Congratulations letter from Prof. Wawrzyniec Konarski</i>	241
• <i>Congratulation letter from former Chairman of the IPS Mr Martin Reynolds</i>	243
• <i>Letter of intent from H.E Ambassador of Poland Mr Marcin Nawrot to Mrs Hanna Dowling, the Honorary Secretary of the IPS (21st January 2013)</i>	244
• <i>Letter from H.E. Ambassador of Poland Mr Marcin Nawrot to Mrs Hanna Dowling, the Honorary Secretary of the IPS (18 February 2013)</i>	245
• <i>Letter from Hanna Dowling to the architect and former Chairman of the IPS Mr Martin Reynolds (25 Feb. 2013)</i>	246
• <i>Letter from Chairman of the IPS Dr Jaroslaw Plachecki to Mr Charles Duggan, the Hertitage Officer in Planning Department of the Dublin City Council (27 April 2013)</i>	247
• <i>Letter from Martin Reynolds to the Lord Mayor of Dublin</i>	248
• <i>Letter from Chairman of the IPS Dr Jaroslaw Plachecki to the Heritage Officer in Planning Department of the Dublin City Council (11 May 2013)</i>	249
• <i>Letter from Martin Reynolds to the Chairman of the IPS Jaroslaw Plachecki</i>	250
• <i>Letter from Managing Director of Clerys Mr Dominic Prendergast to Chairman of the IPS Jaroslaw Plachecki</i>	251

Irish Polish Society Photo Album 2013/2014	253
---	------------

SPIIS TREŚCI

Od wydawcy	11
Artykuły	13
• W trosce o zachowanie narodowej tożsamości. 35 lat Towarzystwa Irlandzko-Polskiego – <i>Jarosław Płachecki</i>	13
• Polacy w Irlandii. Udział Polaków w życiu publicznym Irlandii XX wieku i początek działalności Towarzystwa Irlandzko-Polskiego – <i>Hanna Dowling</i>	21
• Kroniki Stanisława Markiewicza – <i>Patrick Quigley</i>	33
• Polska i Irlandia – perspektywa porównawcza – <i>Bożena Cierlik</i>	53
Część polskojęzyczna	71
• Brytyjska Misja Wojskowa w Polsce 1944–1945. Zapomniana historia operacji „Freston” – <i>Hanna Dowling</i>	71
• Irlandczycy i Polacy. Suplement do losów dawnych o obecnych – <i>Wawrzyniec Konarski</i>	77
• Prawo bretonów na tle rozwiązań prawnych w średniowiecznej Europie – <i>Maciej B. Furtas</i>	91
• Szpiedzy hitlerowscy na Szmaragdowej Wyspie w czasie II wojny światowej – <i>Izabela Jankowska-Prochot</i>	105
• Stan i perspektywy polskiego szkolnictwa wyższego w Irlandii – <i>Jarosław Płachecki</i>	143
Recenzje	155
• Polish Migrants in Belfast: Border Crossing and Identity Construction, Marta Kempny. Newcastle upon Tyne 2010 – <i>John Kearns</i>	155
• Recollections of a Distant Past, Szymon J. Zaremba – <i>Marcus Wheeler</i>	163

- Polish-Irish Encounters in the Old and New Europe,
eds. Sabine Egger and John McDonagh, Oxford 2011
– *John Kearns* 166

Raporty i notatki z działalności Towarzystwa Irlandzko- -Polskiego	181
• Raport z działalności IPS w roku 2013/2014 – <i>Hanna Dowling</i>	181
• Wspominając Macieja Smoleńskiego. Pożegnanie – <i>Sandy Smoleński</i>	189
• Wspominając Macieja Smoleńskiego... – <i>Hanna Dowling</i>	195
• Biuletyn IPS z 28 maja 2014 r. (tekst w języku angielskim) – <i>Hanna Dowling</i>	198
• Biuletyn IPS z 28 maja 2014 r. (tekst w języku polskim) – <i>Hanna Dowling</i>	199
• Notatka ze spotkania organizacji polonijnych w Irlandii z prezesem Stowarzyszenia „Wspólnota Polska”, panem Longinem Komołowskim w Domu Polskim w Dublinie w dniu 28 września 2014 r. – <i>Jarosław Płachecki</i>	201
• Podsumowanie działalności Towarzystwa Irlandzko- -Polskiego w roku 2013/2014 – <i>Hanna Dowling</i>	207
• Przemówienie prezesa IPS podczas walnego zebrania Towarzystwa Irlandzko-Polskiego w dniu 19 października 2014 r. – <i>Jarosław Płachecki</i>	217

Dokumenty i korespondencja Towarzystwa Irlandzko- -Polskiego	223
• <i>Statut Towarzystwa Irlandzko-Polskiego</i>	223
• <i>Protokół ze spotkania przedstawicieli Zarządów IPS, POSK i Ogniska Polskiego z 30 października 2013 r.</i>	226
• <i>Biuletyn Domu Polskiego, nr 1/2014, kwiecień 2014 r. (tekst w języku angielskim)</i>	229
• <i>Biuletyn Domu Polskiego, nr 1/2014, kwiecień 2014 r. (tekst w języku polskim)</i>	230
• <i>Biuletyn Domu Polskiego, nr 2/2014, październik 2014 r. (tekst w języku angielskim)</i>	231

• <i>Biuletyn Domu Polskiego, nr 2/2014, październik 2014 r. (tekst w języku polskim)</i>	232
• <i>List intencyjny do prezesa Stowarzyszenia „Wspólnota Polska” pana Longina Komołowskiego z 27 sierpnia 2014 r.</i>	233
• <i>Zaproszenie na konferencję IPS skierowane do prezesa SWP Longina Komołowskiego</i>	234
• <i>Program konferencji Towarzystwa Irlandzko-Polskiego..</i>	235
• <i>Tekst wystąpienia prezesa SWP, Longina Komołowskiego wygłoszonego w dniu 27 września 2014 r. podczas konferencji IPS</i>	237
• <i>List gratulacyjny do uczestników konferencji przesłany przez prof. Wawrzyńca Konarskiego</i>	241
• <i>List gratulacyjny od byłego prezesa IPS Martina Reynoldsa</i>	243
• <i>List J.E. Ambasadora RP w Irlandii pana Marcina Nawrota do sekretarz IPS pani Hanny Dowling z 21 stycznia 2013 r.</i>	244
• <i>List J.E. Ambasadora RP w Irlandii pana Marcina Nawrota do sekretarz IPS pani Hanny Dowling z dnia 18 lutego 2013 r.</i>	245
• <i>List Hanny Dowling do Martina Reynoldsa z dnia 25 lutego 2013 r.</i>	246
• <i>List prezesa IPS dr. Jarosława Płacheckiego do kierownika ds. dziedzictwa kulturowego Wydziału Planowania Urzędu Miasta Dublina z dnia 27 kwietnia 2013 r.</i>	247
• <i>List Martina Reynoldsa do Burmistrza Miasta Dublina</i>	248
• <i>List prezesa IPS dr. Jarosława Płacheckiego do kierownika ds. dziedzictwa kulturowego Wydziału Planowania Urzędu Miasta Dublina z dnia 11 maja 2013 r.</i>	249
• <i>List Martina Reynoldsa do prezesa IPS Jarosława Płacheckiego</i>	250
• <i>List Dyrektora Zarządzającego Clerys pana Dominika Prendergasta do prezesa IPS Jarosława Płacheckiego</i>	251

Album fotograficzny Towarzystwa Irlandzko-Polskiego (2013/2014)	253
--	------------

EDITORIAL NOTE

This is the second Edition of the Irish Polish Society Yearbook (IPSY), which is aimed to reach readers before the IPS Annual General Meeting of 2015 and it is devoted to the activities of the Society in the period 2013/2014. And what a special year it was – a year of anniversaries and special events. The 35th anniversary of the founding of the IPS, 10th anniversary of Poland's accession to the EU, 25 years of the democratic transition in Poland. Its printing this autumn coincides with the 10th anniversary of the opening of the first Polish School in Ireland (SPK in Dublin). Two articles in the IPSY, 2015 are thematically related to the topic of Polish education in Ireland. No wonder, the education, and especially, the Polish weekend education in Ireland (see. *Retaining the national identity. 35 years of the Irish Polish Society* and *Polish higher education in Ireland and its prospects*), is still a very important subject for Poles abroad. It binds them in groups of parents, often forming associations or small societies, working voluntarily in spare time for their children and their schools. It gives hope that the children will come back one day to the education system in Poland, and in fact, it gives hope to their parents to go back for good to the Old Country. We should all treasure these thoughts.

This Yearbook, however, is not entirely devoted to education. It deals with the wide spectrum of Irish Polish relations with some reflections on the parallels and the history, since Celtic times and the creation of the state, to more recent times during the Troubles in *Irish and Poles. A Supplement to the Fates: Former and Contemporary* by Prof. Wawrzyniec Konarski, some subtleties of the Brehon Law which are explained to us by Maciej Furtas in *Brehon law in the legal system of Medieval Europe*, Pat Quigley reveals new information about Casimir Markiewicz's only son Stasko (*The Book of Stanislaw Markiewicz*), Bozena Cierlik explains the constitutional parallels between the two countries and the role of the Catholic Church in its

creation (*Poland and Ireland – a comparative perspective*) and Izabela Jankowska-Prochot unmasks the activities of German espionage in Ireland (*Nazi spies on the Emerald Island during World War II*). Hanna Dowling in two articles writes about *Poles in Ireland, their contribution to Irish life and the beginnings of the Irish Polish Society* and *British Military Mission to Poland 1944–1945*. In the *Reviews* section John Kearns provide us with two superb reviews of Marta Kempny's *Polish Migrants in Belfast: Border Crossing and Identity Construction* and *Polish-Irish Encounters in the Old and New Europe*, eds. Sabine Egger and John McDonagh. Prof. Marcus Wheeler writes review of Szymon Zarembas' *Recollection of a Distant Past*.

The opening article *Retaining the national identity. 35 years of the Irish Polish Society* by Jarosław Plachecki highlights the role and significance of the IPS and other organisations in preserving Polishness in emigration. This does not necessary have to be like a Norwid's '...the bitter taste of Polishness' (Norwid. C.K, 'Gorzki to chleb jest polskość', Wybór myśli politycznych, 1984: 199), but could be rather an aesthetic choice of maintaining the language and culture within the mainstream Anglo-Saxon, western civilisation and the subtle leftovers of Celtic ingredients. A pragmatic side of this choice still waits to be discovered.

The IPS Yearbook is divided into two main modules: the academic one; with the *Articles* in English, the *Polish Language Section* with English summaries and the *Reviews*, and the documental module *IPS Reports & Notes* by Hanna Dowling designed as record of events and IPS activities. Additionally this years' Journal has been broadened by the *Irish Polish Society Documents & Correspondence* section, which contains various ephemeral publications and papers issued by the IPS itself or other Polish organizations and institutions.

The Journal ends with an excellent Photo Album collected by Jason Dolan. His artistic eye captures in the digital memory of the camera the life and special moments of the IPS.

These visions and these words, once printed, will stay long after their authors and the people they describe are gone.

Jarosław PŁACHECKI

Jarosław PŁACHECKI

Irish Polish Society, Chairman

Old Polish University in Kielce, Dean of the Dublin Campus

Retaining the national identity. 35 years of the Irish Polish Society

Abstract: In 2014 the Irish Polish Society celebrated the 35th anniversary of its foundation. The history of our Society, its link with John Paul II's arrival in Ireland in 1979, and the history of the office of the Society in the Polish House (Dom Polski) at 20 Fitzwilliam Place in Dublin will be the subject of a separate publication edited by Hanna Dowling – secretary of IPS. The current paper is an introduction to the discussion on the history of the Polish community in Ireland and on the role of our Society and other Polish organisations in maintaining the national identity of the Poles in Ireland. On the occasion of 35th anniversary of IPS foundation, the board of the Society organised a special conference *Why are we here: 35 years of the Irish Polish Society*, which took place on 27 September 2014 in a conference room of the Humanities Institute at University College Dublin. The conference provided an excellent opportunity to share ideas, present papers and lectures, and meet representatives of the Polish community in Ireland, as well as academics, diplomats and politicians.

Keywords: Irish Polish Society, the Polish House, national identity, conference in DCU.

Introduction

For Poles 2014 was a year of jubilees. In May we celebrated the 10th anniversary of the accession of Poland to the European Union, in June – the 25th anniversary of democratic transformation in Poland and of the first partially free elections, and in August –

the 70th anniversary of the outbreak of the Warsaw Uprising. For us, who live abroad, the memory of these events has a special value. The events remind us about our national identity and give us an opportunity for talking about them again, and making them known to our fellow countrymen as well as neighbours and friends from the countries in which we have to work and live. Polish community organisations, Polish weekend schools, diplomat posts, Polish parishes and Polish media abroad have engaged in this trend, contributing to popularisation of Poland, its history and achievements all over the world. For many, especially new, organisations it was a sort of organisational debut, which created an opportunity to show off their achievements or even to become known. All these efforts should be given support, direction, and further encouragement. Isn't it the right way of understanding the role of the old deeply rooted emigration (Dowling, 2012: 109)?

Also for Polish community organisations in Ireland, 2014 brought important events and anniversaries. Web portals: Together – Razem, My Cork, Irlandia.ie, Galway.pl, Polski Limerick or POSK have informed us on current and forthcoming meetings, exhibitions, concerts, etc. Recently in Ireland we have also seen an emergence of groups of Polish activists and leaders acting in informal and not yet registered organisational structures, such as: Forum Pomocy dla Bezrobotnych, Polish Community in Ireland, MultiCity Kilkenny, Forum Polonia or Discover Poland, as well as the once created *ad hoc*: Jesteś u Siebie Zagłosuj (JUSZ) and Polish People's Stories. Many of them have not stood the test of time or exploited their potential by the time of achieving their goals (Płachecki, 2012: 138).

Polish weekend schools and associated organisations could boast well-documented educational activity directed at preserving the Polish language among the Polish youth in Ireland; among them were: PSE Dublin, PSE Waterford, Polska Organizacja Oświatowa in Limerick, PolsCork, SEN, PolsCavan, Polska Macierz Szkolna and Federacja Polskich Stowarzyszeń Edukacyjnych EPI. The educational offer for adults included Polish universities acting in Ireland: Społeczna Akademia Nauk in Łódź and Wyższa Szkoła Rozwoju

Lokalnego in Żyrardów. Currently, the only Polish university entitled to provide degree programmes in Ireland is Old Polish University of Kielce, which has a branch faculty here (Campus Dublin). Polish students have an opportunity to get a degree in economics and special education. Classes conducted in Polish take place twice a month at weekends in a building of Business School of Dublin City University at Collins Avenue in Dublin.

An important role in maintaining ties with Poland, the Polish native language, culture, and history is also played by Polish chaplaincy, including especially the church at High Street in Dublin, as well as Dublin chaplaincy 'Dominikanie dla Polaków' and 'Jezuicka Posługa Polakom' in Ireland. A synthetic account of the activity of Polish chaplaincy in Ireland is provided in a book 'Polscy migranci w Irlandii: wokół środowiska duszpasterstwa polonijnego' edited by Marek Grubka and Marcin Lisak.

All these activities undertaken by social organisations, societies, churches, Polish community schools and academic centres have a certain feature in common, namely the fact they all strive after integration with the local people and preservation of the national identity of Poles living in Ireland permanently or temporarily. The methods of realisation of these goals include a range of activity types: educational, religious, self-help, artistic, cultural, and in some cases also political.

Established in 1979, the Irish Polish Society is a Polish organisation with the oldest tradition and a relatively wide scope of activities, promoting integration between the Irish and the Poles while preserving cultural wealth and the identity of both nations (Johnston, 2014: 3). An impetus to a formal creation of the organisation was a historical visit of John Paul II to Ireland that year. The 35th anniversary of the establishment of the Society coincides with 35th anniversary of the papal pilgrimage to Ireland.

Today the Irish Polish Society (IPS) is a dynamic Polish community organisation arranging a variety of cultural and social events for people of any age, such as art exhibitions, musical and literary soirees, book promotion, film screening, talks given by Irish lecturers and Polish visitors, and family picnics. IPS holds an advisory

role in the matters of integration. We cooperate with the Embassy of the Republic of Poland in Dublin as well as Polish and Irish non-governmental organisations. The society celebrates major cultural events and religious festivals important for the residents of both countries (Dowling, 2013: 4). The Irish Polish Society Yearbook, vol. I, 2014 contains a detailed calendar of events either organised by IPS or attended by the Society members in 2013.

Apart from experience gained in the past 35 years, normalising procedures and multispectral range of activities, an essential factor distinguishing the Irish Polish Society from other Polish community organisations is the combination of the cultivation of national tradition with integration. These goals are by no means contradictory, nor mutually exclusive. If we assume that the carrier of culture is language, then the success of such an approach lies in the respect for the cultural wealth of both languages, that is the mother tongue and the foreign one. This can be achieved for example by publishing bilingual bulletins, announcements and letters, which come out in print and on the Internet, as well as by using the principle of bilingualism at important meetings and events. This principle also applies to our books and periodicals, including the Irish Polish Society Yearbook. As in other European countries, which face migration on a massive scale, the growing tendency to lose national identity among the youth is not a new phenomenon. The problem has also affected Ireland, which for historical reasons has almost lost its national language in favour of the English one.

Along with integration processes and gradual assimilation, we witness the loss of a sense of national identity and gradual disappearance of the Polish language skills in speech and writing, as well as cultural absorption. It is a natural and spontaneous process. It concerns the first generation of Polish children, who were born in Ireland, the young who began their education in Polish schools and continued it in Ireland, as well as the adults for whom English is the second language.

In all cases a phenomenon of cultural attractiveness of one language over the other comes into play. As in the case of Irish, which for years has been perceived as a language of the province,

Polish under certain conditions is likely to become not sufficiently attractive for the Polish young people. It may happen especially when their parents keep isolating themselves in 'Polish ghettos' (job-home-job), while occupying low social status positions due to lack of English language skills. In practice, staying away from the native country for a long time may lead to the gradual loss of orthographic and stylistic skills, which in turn may result in functional illiteracy in speech and writing.

An antidote to these problems seems to be treating the mother tongue on an equal footing with the language of the receiving country by children and young people, showing attractiveness of teaching and use of the Polish language as a second language, or business language, as well as learning English by parents as a chance for improvement of the social status of Polish families in Ireland.

Niamh Nestor points to certain practical solutions. The author suggests '... closer cooperation between mainstream and complementary schools in Ireland. Secondly, the Irish government should officially recognise complementary schools and this should be reflected in the legislation. Thirdly, changes should be made to the ways in which teachers' professional qualifications are recognised, particularly those who are qualified to teach non-curricular subject as part of the Irish post-primary school system. Fourthly, exams, e.g. Polish, needs to be reviewed. Currently, the exam does not contain an oral exam or a listening comprehension section; this should be changed' (Nestor, 2014: 50). The above suggestions took the form of recommendations published in May 2014 in a document *Submission on Ireland's National Integration Strategy to the Department of Justice and Equality* presented on 8 September during public consultations at the Office for the Promotion of Migrant Integration (OPMI) and submitted to Aodhán Ó Ríordáin, the Minister of State for New Communities, Culture and Equality in the Polish House (Dom Polski) at 20 Fitzwilliam Place on 19 September 2014.

On the occasion of 35th anniversary of IPS foundation, the Society organised a special conference *Why are we here: 35 years of the Irish Polish Society*. The conference took place on 27 September 2014 in a conference room of the Humanities Institute at University

College Dublin. The languages of the conference were Irish and Polish. Seven papers were presented. They regarded the education of the Polish community in Ireland and anniversary of our society. The topics discussed included:

- Dr John Kearns (ITIA) – The Poles in Ireland in 2004–2014: from a translator's perspective,
- Niamh Nestor (UCD) – The Polish language in Irish schools: Educational reform and the role of supplementary education in Ireland,
- Witold Iżycki (SPK) – Ten years of School Consultation Point at the Embassy of the Republic of Poland in Dublin,
- Dr Bożena Cierlik (UCC) – Polish students in Irish universities,
- Dr Gabriel Doherty (UCC) – Irish Polish relationships: From regaining independence to the fall of communism,
- Hanna Dowling (IPS) – Poles in Ireland, their contribution to the Irish society and the beginnings of the Irish Polish Society,
- Edyta Jankowska (IPS) – Irish Polish Society: current activity and plans for the future.

The official opening was done by Longin Komołowski, the President of the 'Wspólnota Polska' Association. The first part of the conference was chaired by Dr Bożena Cierlik. The programme included a discussion and reading out of a congratulatory letter from Prof. Wawrzyniec Konarski (UJ) by Patrick Quigley (IPS). The second part of the conference was opened and chaired by Dr Jacqueline Hayden (TCD). Our special guests at the conference were: president of the Stowarzyszenie 'Wspólnota Polska' and former PM Mr Longin Komołowski, director of the Stowarzyszenie 'Wspólnota Polska' Iwona Borowska-Popławska, the Minister of State for New Communities, Culture and Equality Aodhán Ó Ríordáin, *Charge d'Affaires* of the Polish Embassy in Dublin Piotr Rakowski and designated Ireland's Ambassador for Poland dr Gerard Keown.

The aim of the conference was the celebration of the 35th anniversary of the Irish Polish Society and an attempt to answer the question: why do Poles in Ireland feel at home and why do they integrate well with the Irish society?

At the conference the participants attempted to give evidence that the Polish language can be attractive to both the Polish community abroad and the foreigners. The key to making this idea work should be an educational, cultural and artistic activity, which, providing that the cultural and historical identity is respected, integrates the Poles with the society of the receiving country with no need to abandon the culture of the native language. While education is a direct method, organisation of cultural, literary and artistic events is a supplementary and supporting activity. The role of the Irish Polish Society and other Polish community organisations in Ireland seems to be invaluable for preserving Polish writing and speaking skills. These activities should be continued, supported and encouraged, both by the Polish and the Irish authorities.

Summary in Polish

W trosce o zachowanie narodowej tożsamości. 35 lat Towarzystwa Irlandzko-Polskiego

W roku 2014 Irish Polish Society obchodziło 35. rocznicę powstania. Historia naszego Towarzystwa, jego związek z przyjazdem Jana Pawła II do Irlandii w 1979 roku oraz dzieje siedziby związku w Domu Polskim przy 20 Fitzwilliam Place w Dublinie będzie przedmiotem odrębnej publikacji przygotowywanej obecnie przez sekretarza IPS, Hannę Dowling. Niniejszy artykuł jest jedynie przyczynkiem do dyskusji nad dziejami irlandzkiej Polonii i roli naszego Towarzystwa, a także innych organizacji polonijnych w utrzymaniu tożsamości narodowej Polaków w Irlandii. Z okazji 35-lecia założenia IPS zarząd Towarzystwa zorganizował specjalną konferencję tematyczną pt. *Dlaczego tutaj jesteśmy: 35 lat Towarzystwa Irlandzko-Polskiego*, która odbyła się 27 września 2014 r. w sali Humanities Institute w University College Dublin. Konferencja stała się znakomitą okazją do wymiany myśli, prezentacji wykładów tematycznych oraz spotkania przedstawicieli Polonii, świata akademickiego, dyplomatów i polityków.

W trakcie konferencji uczestnicy starali się udowodnić, że język polski może być językiem atrakcyjnym zarówno dla Polonii, jak i dla obcokrajowców, a kluczem do tego powinna być działalność edukacyjna, oświatowa, kulturalna czy artystyczna, która przy poszanowaniu odrębności integruje Polaków ze społecznością kraju przyjmującego bez konieczności wychodzenia

z obszaru kulturowego swojego języka ojczystego. O ile edukacja jest metodą bezpośrednią, to organizowanie wydarzeń kulturalnych, literackich czy artystycznych może być działaniem wspomagającym i komplementarnym. Rola Irish Polish Society i innych organizacji polonijnych w zachowaniu umiejętności posługiwania się językiem polskim w mowie i w piśmie wydaje się być nieoceniona. Działania te powinny być kontynuowane i wspierane przez instytucje rządowe zarówno w Polsce, jak i w Irlandii.

References

- Dowling H. (2012) *Polonia w Irlandii XX w.*, [w:] Płachecki J. (red.), *Polska emigracja w Irlandii w XX i na początku XXI wieku*, Dublin – Żyrardów.
- Dowling H. (2013) Catalogue IPS: Annual Art Exhibition 2013.
- Grubka M., Lisak M. (2010) *Polscy migranci w Irlandii: wokół środowiska duszpasterstwa polonijnego*, Kraków – Dublin.
- Johnston H. (2014) *Catalogue IPS: Annual Art Exhibition 2014*.
- Dowling H. (2014) [w:] The Irish Polish Society Yearbook, vol. I, 2014.
- Nestor N. (2014) *The Polish complementary schools and Irish mainstream education. Past, present and future*, [w:] The Irish Polish Society Yearbook, vol. I, 2014.
- Płachecki J. (2012) *Organizacje polonijne powstałe po 2004 r.*, [w:] Płachecki J. (red.), *Polska emigracja w Irlandii w XX i na początku XXI wieku*, Dublin – Żyrardów.
- *Submission on Ireland's National Integration Strategy to the Department of Justice and Equality: Prepared by Forum Polonia and affiliated groups and individuals*. May 2014.

Hanna DOWLING

Irish Polish Society
Honorary Secretary

Poles in Ireland, their contribution to Irish life and the beginnings of the Irish Polish Society

Abstract: The history of the Polish Diaspora in Ireland is not yet well documented. This article recalls some early Polish Irish connections and some Poles who played a significant role in these connections. Many of them were founding members of the Irish Polish Society established in 1979. The Society is the primary organisation for promoting integration between the Irish and Polish people. The IPS organises a wide range of cultural and social events including art exhibitions, musical evenings, book launches, poetry reading, talks and lectures and family events. Since 1987 the official home for the Society's meetings is a large Georgian building at 20 Fitzwilliam Pl. in Dublin known as the Polish House.

Keywords: Irish Polish relations, Irish Polish Society, Polish emigration, the Polish House.

Introduction

Ireland differs fundamentally from other countries in which immigrants, and in particular émigrés from Poland, have settled. It is the only country in Europe, and perhaps even in the whole world, where the population in the first half of the 19th century was almost double what it was at the beginning of the 21st century. The Census conducted in 1841 gives a figure of more than eight million inhabitants in the whole island. The Great Famine of the years 1845–1849, caused by a potato crop infection (commonly known as *potato blight*), became the reason for a dramatic decline in the population

and for mass emigration. Emigration (principally to the United States and Canada) became a traditional phenomenon in Ireland. This was a country from which people emigrated and not vice versa!

In addition, Ireland's official policy in the last century was a negative one in relation to Eastern Europe as a whole – wealthy and influential partners were sought, and Poland and the Poles did not belong in this category. A change occurred only at the end of the 1990s, thanks to political changes in East-Central Europe, and also as a consequence of Ireland's rapid economic development (the period of the so-called 'Celtic tiger' and the opening-up of the Irish labour market).

Thus in 20th century Ireland it was different from countries where for generations Poles had lived and worked (e.g. Great Britain, France and the United States). Indeed there were no Polish émigrés in the strict sense. There was only a small 'handful' of Poles, who found themselves in the 'Emerald Isle' in various circumstances and for various reasons. In 1980, when the present author settled in Ireland, the number of these Irish Poles was estimated to be about 150. Each of them had their own story, and in the case of some of them this would have made an extraordinary film! As late as the turn of the years 1997/98 only about 200 Poles resided in the whole of Ireland.

Just as Ireland was unique, so the Polish community in Ireland differed from émigré Polish groups in other countries. It comprised untypical individuals who did not differ intellectually, professionally or materially from the Irish upper-middle class. The so-called 'old' Polish community of the 20th century was not seen as alien. It was wholly integrated into Irish society and enjoyed its recognition as such. In short, one may say that it was part of the Irish social elite (in the positive sense of that word).

The early years of Irish Polish relations

Poland was one of the first countries with which the newly established Irish Free State endeavoured to have official diplomatic relations. Mr Tadeusz Wacław Dobrzynski (1883–1962), accredited

in 1929 as Consul-General, was among the very first diplomats assigned to Éire, the Irish Free State. According to his daughter, Krystyna Dobrzynska Cantwell, the author of the book *An Unusual Diplomat* (published in London in 1998 by the Polish Cultural Foundation) as early as in 1924 there were investigations about the possibility of a Polish diplomatic representative in Ireland. However, at that time the response to the inquiry about the existence of the Polish community in Ireland was 'No Polish colony in Ireland'!

It is not known how many Poles might have been living in Ireland before WW2. In her book, Krystyna Dobrzynska-Cantwell writes about one Polish lady who became a very good friend to her parents. She was Wanda Petronella Brown, and she met her Irish husband Barry, in a military hospital in Switzerland where she was working as a Polish Red Cross nurse. He had been wounded during the Great War. Krystyna Dobrzynska-Cantwell wrote that Wanda Petronella Brown met her parents when they were setting up the Polish Consulate in Dublin and *she was quite delighted to have fellow countrymen arrive at last*. Obviously both, Barry Brown and his Polish wife Petronella, were involved in the First World War. This is a nice Polish Irish connection to be noted as the centenary of the outbreak of the Great War is presently very much commemorated.

Writing about events on 3rd May 1930, to celebrate Poland's National Holiday, Krystyna Dobrzynska-Cantwell noted: '*The High Mass in the Church of the Sacred Heart in Donnybrook was attended by practically every member of the Polish colony in Dublin*'. This means that there were Polish people living in Dublin in the 1930s, however, it was probably only a very small group.

Poles in Ireland after the second world war

In the first years after WW2 thousands of Poles who were refugees in Britain were transferring from army to civilian life. They were the pilots who had fought in the Battle of Britain, the Polish Army soldiers, and other political refugees and their families. It is known from various records (like the Irish Archives or private collections) that some of these refugees settled in Ireland. However,

there is a wide gap in information and very little is known about these Polish refugees.

The British government felt somewhat embarrassed and indebted to Poles for what they had done fighting for Britain during WW2, and later being abandoned to the Russians. Something had to be done for them on a practical level. The British proposal was that Poles who had finished a second level education and had some official certificate or document would be offered scholarships or grants to return to study. Many applied for these grants but there were not a sufficient number of places in British universities and colleges. However, the British scholarships and grants were available for Poles to study abroad. Therefore it was essential to find suitable educational institutions or colleges somewhere outside Britain. The help came from the Irish Catholics through the Newman Association (the Irish branch of the International Student Union called *Pax Romana*). In 1945, Professor Alfred O'Rahilly, then the President of Cork University, offered to take a group of 12 Polish students to Cork. The British scholarships were obtainable in Ireland for Polish students. The only difference was the amount received; it was £20 per month for those who studied in Britain and £19 in Ireland!

Professor O'Rahilly also declared that he would try to arrange similar invitations from the Universities of Dublin and Galway. Indeed, confirmation from the Irish Universities came a few months later and for the academic year 1946/47 a group of Polish students departed from Great Britain to Ireland. They were all selected by a commission set up for this purpose by the Polish Catholic University Society VERITAS.

Consequently hundreds of Poles, of both sexes, studied in Irish Universities in the 1950s and early 1960s. Many of them were men in their late 20s and their 30s; some were of 'a normal' age for university – 18 or 19 years old. Medicine, the arts, economic and technical studies were the most popular courses taken.

Polish students had permission to stay in Ireland only for the period of their studies and after graduation most of them left.

However, some succeeded in finding jobs and remained. There were also some mixed Irish-Polish marriages.

The Irish Alma Mater produced several distinguished scientists. A number of them made outstanding professional careers in the US. Some stayed in Ireland and made quite an important contribution to Irish science, arts, economy, business and cultural life.

Only few names will be mentioned here (in particular these who had some connection with the Irish Polish Society).

Josef Oslizlok – Economist. He was one of the first group who came to study in Cork. He distinguished himself as a student and was offered a lectureship in Economics by Professor O’Rahilly; later he worked in the Central Bank of Ireland and subsequently with the EEC Commission in Brussels.

Alex Montwill (1935–2013) MSc, PhD, DSc (High Energy Physics). He was Professor of Experimental Physics, Head of the Experimental Physics Dept., UCD. An eminent physicist and mathematician, also a brilliant bridge and chess player. He represented Ireland in each of these fields. In the late 1950s, he had become one of the first Irish scientists to work at CERN in Geneva (*European Organization for Nuclear Research*).

Jan Kaminski – Economist and Businessman. He arrived to Ireland in 1953, studied Economics and Political Science at Trinity College. Initially a *restaurateur* – he bought and successfully ran the first Steak House in Ireland and the first Irish night club. Subsequently he established and ran an international travel agency, Concorde Travel. A founding member of the Irish Polish Society (IPS) and its first chairman (1979/80).

Andrzej Zakrzewski (1928–1999) – Architect. Son of a medical doctor and a high ranking officer of the Polish Army (Staff of the Commander -in- Chief). He came to Ireland in 1946 to study architecture at UCD. Following some years with Lardner & Partners Architects he established and successfully directed his own architectural practice. He carried out the refurbishment of the building at 20 Fitzwilliam Place when it was purchased in 1986 as a home for the Irish Polish Society (now Dom Polski). Andrzej Zakrzewski was one of the co-founders of the IPS.

It should be added that shortly after the end of WW2 some one hundred of the most distinguished Polish scientists were invited to Ireland by University College Dublin (UCD). The intention was to establish a special Polish scientific unit in co-operation with the University. However, only **Professor Jan Łukasiewicz**, the world-renowned logician and philosopher, arrived to work within this framework. In a 1953 note on his career, he wrote: *'...when, in February 1946, a Polish-speaking Irishman in the uniform of a Polish officer, proposed to me to go to Ireland, as the Irish government was anxious to give a position to some Polish scholars, I accepted this proposal with joy and gratitude'*. Professor Łukasiewicz was born in Lvov in 1878; he was twice President of Warsaw University (1922–1923 and 1931–1932), and he founded the Lvov-Warsaw school of mathematical logic. On arrival in Ireland in March 1946. He was received by the then Taoiseach, Mr Eamon de Valera. In October of the same year he was appointed Professor of Mathematical Logic at the Royal Irish Academy. He lectured at UCD and at the Queens University of Belfast. He died in Dublin in 1956 and is buried in Glasnevin Cemetery.

From the 1960s onwards

According to Professor O'Rahilly's project the scheme was to last as long as there were Polish candidates for study in Ireland. The very tail of this came in the mid-1960s.

On the other hand, around the mid-1960s and in the 1970s a number of Poles of different background arrived on Irish shores – these were Poles who were brought up and educated in Communist Poland. Some of them would achieve great professional success in Ireland. **Andrzej Wejchert**, architect. He came to Ireland in 1964, aged 27. He won the International Competition for the Master Plan for the New Campus and Aula Maxima Building for UCD. The Royal Institute of Ireland awarded him the Triennial Gold Medal 1971–1973 for the Administration Building at UCD. In 1974 he and his wife, Danuta Kornaus Wejchert, co-founded the practice A&D Wejchert Architects. Initially, they concentrated on buildings for

education; later they started retail projects (such as Blanchardstown Town Centre and the redevelopment of ILAC centre). Following numerous competitions their work widened to include commercial, healthcare, sacral and residential architecture. Their many works include the Water Tower at UCD, the Aillwee Cave Visitor Centre, the Old Jameson Distillery Museum, the Helix Performing Arts Centre at DCU. They also undertook architectural commissions in Poland – the most important being the Media Business Centre and the Sobanski Palace in Warsaw. The latter received the award for Best Public Building in Warsaw in 1998–1999.

Andrzej Wejchert taught architecture in UCD. In 1997 he received an Honorary Degree of Doctor of Law, presented by the National University of Ireland. He died in 2009, leaving behind the legacy of one of Ireland most successful award winning Architectural Practices.

Professor Michal Ozmin (1940–2011) graduated from Warsaw Academy of Fine Arts, Faculty of Industrial Design. He came to Ireland in 1967. Following two years with Lardner and Partners Architects in Dublin, he went to Manchester to study design methodology. Returning to Dublin, he taught at the National College of Art and Design. Becoming Head of the Faculty of Design at NCAD, he developed a new approach to industrial design – this had a major impact on Irish design education. In 1985 he moved to England to teach at the Southampton Institute of Higher Education. From 1989 to 1993 he was engaged with EU educational programmes (such as Erasmus, Tempus and Phare). He returned to Ireland and in 1993 joined the Faculty of Design at Griffith College in Dublin, where in 2000 he became Director of the Interior Architecture course.

He pioneered projects and other initiatives for the needs of disabled people. By establishing the importance of commercial design courses he gave a great service to Irish industry.

Professor Maciej Smolenski (1931–2014) came to work in Ireland in 1974. He came from England not from Poland; heaving left Poland in 1940 as a child refugee. He was the son of Major General Józef Marian Smolenski who held a very high position in the Polish Army before and during WW2. Maciej Smolenski was educated in

England, he attended renowned schools (Buckingham College in Harrow and St Joseph College), and studied Commercial Art before deciding on a singing career. He graduated from the Opera School of the Royal College of Music, London. In 1974 he was appointed Professor of Singing at the Royal Irish Academy of Music in Dublin. Generations of Irish singers studied under his direction.

He was one of the main co-founders of the Irish Polish Society. Extremely dedicated, he faithfully served the Society for 35 years in various capacities – as chairman, vice-chair and honorary secretary; and he was active to the very last day of his life (literally!).

Maciej Smolenski organized and gave numerous concerts in Ireland and in Poland. He contributed to very many cultural events organized by the Irish Polish Society, not only musical ones. He exhibited his paintings – he liked to be called the ‘Singing Painter’!

In 1995 he received an award from the Polish Minister of Culture and the Arts in recognition of his work dedicated to Polish culture.

He was the Society’s chairman when Martial Law was imposed in Poland, in December 1981. He was very involved in the charitable aid to Poland organized by the Society. Much more about Maciej’s life and work is published in this issue of the Irish Polish Society Yearbook.

A remarkable personality, though different from the ones portrayed above and a generation older, was **Professor Zbigniew Dąbczewski** (b.1920). Around 1959/60 he settled in Ireland with his wife Zofia (Sophie) and son Krzysztof (Christopher). A Doctor in Agricultural Science, an expert in animal breeding and genetics, he was invited by the Irish authorities to work with the Agricultural Research Institute, particularly in developments of study in the field of genetics. From Ireland he travelled to many countries working for the UN subsidiary organizations, UNESCO and FAO.

On his retirement, around 1980/81, Mr and Mrs Dąbczewski decided to buy Carnew Castle – a 17th century castle in Co. Wicklow. Their decision was motivated by the fact that the castle and surrounding landscape resembled their own family estate from which they had been disposed in 1945 by the communist government of Poland. Carnew Castle was renovated by the Dąbczewskis, and

a small museum was established in the cellar. It was open to the public for the 1798 bicentenary celebration. During the 1798 Insurrection the Castle had been used as a British garrison and 38 United Irishmen prisoners were held there and later executed.

Horses were always Dr Dąbczewski's passion. Before WW2, in his younger days in Poland, he completed the Cavalry Training Course and joined the 12th Podole Uhlans Regiment. On the farm attached to the Castle Dr Dąbczewski, with his wife's help, bred Anglo Arab horses. They also reared *Charolais* cattle and a flock of *Ile-de-France* sheep (one of the top meat breeds).

For historical reasons Carnew has often been described as 'a Protestant enclave'. When Dr Dąbczewski and his wife acquired the Castle the comment of the local population was: 'Catholics in the Castle at last!'

On the invitation of Mr & Mrs Dąbczewski, a number of very enjoyable trips to their castle were organized by the Irish Polish Society.¹

Establishment of the Irish Polish Society

Poles who lived in Ireland in the 1950s and 1960s occasionally met and, sometimes, celebrated together a particular feast or event, but they did not form any organization. This situation changed after the election of Cardinal Karol Wojtyła as Pope John Paul II, on 16th October 1978. On 21st October 1978, the Archbishop of Dublin, Dermot Ryan, celebrated a special Mass in the Pro-Cathedral to which all Poles and their families were invited. This inspired Irish Poles to form a society. On the initiative of a Polish Jesuit, Fr Klaus Cieszynski, on 7th January 1979 the first steering committee of the Irish Polish Society (IPS) was set up. The Pope's visit to Ireland, 29th September-1st October 1979, consolidated the Society.

¹ Both Dąbczewskis have now passed away – Dr Dąbczewski in 2012 and his wife in 2014; the Castle is now owned by their son Christopher. Unfortunately, it suffered massive damage during a storm and at present is in very poor condition.

On 30th September 1979, an historic meeting between the Pope and his fellow countrymen took place in the Apostolic Nunciature in Dublin.

Initially the events organized by the Society were social rather than cultural – the members would meet to celebrate together the Polish National Day, Christmas traditional Polish *wigilia*, egg painting at Easter, etc. The meetings and gatherings used to take place in Milltown College, where the Society's founder, Fr Klaus Cieszynski, was then a student. However, the lack of premises and funds limited the Society's capacity and functions. This changed thanks to a generous legacy from the estate of Wanda Petronella Brown, the Polish lady mentioned at the beginning of this article. A large Georgian building at 20 Fitzwilliam Place, Dublin 2 was purchased in 1986. After major renovation it was officially opened in October 1987 and became the home of the Irish Polish Society.

With the birth of the Solidarity movement in Poland in August 1980, and later with the imposition of Martial Law (December 1981), the activities of the Irish Polish Society changed substantially and intensified. The Society was strongly engaged in organizing humanitarian aid to Poland. There was also a huge response from Irish people to the Society's appeal for help. Over 15 months in 1981–83 some 20 containers of food, cloth, medical equipment and sanitary supplies were sent to the charitable organization of the Polish Catholic Church.

At the same time there was a growing interest in Poland – a country almost completely unknown in Ireland at that time. The Society's membership increased and its activities broadened.

The collapse of the communist system in Poland, in 1989, changed Irish Polish relations radically. Under the new political situation Mr Tadeusz de Virion was appointed the first non-communist Ambassador to Britain, with temporary responsibility for Ireland. In 1990 and 1991 he came to Ireland a number of times (eg. to present credentials to President Mary Robinson), and he also called to the Polish House to meet with the members of the Irish Polish Society. In 1990 the then IPS chairperson, Krystyna Dobrzynska-Cantwell, was asked by him to chair the *Komisja Wyborcza* – the Official Committee

for the forthcoming Polish presidential elections. The elections took place in November 1990.²

In 1991 Mr Ernest Bryll was nominated the first resident Polish Ambassador to Ireland. On 26th July a farewell party for Ambassador Tadeusz de Virion was given by the IPS; and at the beginning of October, in the Polish House, the Society members welcomed Ambassador Ernest Bryll, his wife and the whole staff of the newly established Embassy of the Polish Republic. This was the beginning of a very successful and efficient co-operation between the Polish *Corps Diplomatique* and the IPS committee.

Conclusion

The aim of this article is to recall some early Polish Irish connections and some Poles who played a significant role in these connections. The effects of their commitment and dedication are still continuing at present – and the Irish Polish Society is a vivid example.

According to the Rules of the Society, the purpose for which the Society was established in 1979 was: *to promote greater mutual interest and understanding between the Irish and Polish communities through social and cultural activities and to promote, sponsor, teach, study, advance and encourage interest in and knowledge of the culture, history, peoples, language and traditions generally of Poland and Polish people.*

However, the situation has changed radically since the accession of Poland to the EU and the large number of new arrivals to Ireland. The Society has retained its focus on cultural and educational issues, at the same time being very eager to help in the integration process of these new Poles. 35 years of Society activity, its work, undertakings, struggle, achievements and failures, happy and less happy times, and also plans for the future – all this is another and a very long, story.

² Of possible historical interest please note: 83 Poles were registered in Ireland as eligible for voting, and voted. The polling station was situated at the residence of the Polish Trade Representative, at 29 Nutley Avenue. 56 votes – i.e. 67.5% – were given for Tadeusz Mazowiecki.

Summary in Polish

Polacy w Irlandii. Udział Polaków w życiu publicznym Irlandii XX wieku i początek działalności Towarzystwa Irlandzko-Polskiego

Historia polskiej emigracji w Irlandii ciągle jest jeszcze dziedziną, w której raz po raz pojawiają się nowe materiały źródłowe, dokumenty i fakty. Niniejszy artykuł przywołuje pewne mniej znane wydarzenia, dziś zasługujące już na miano historycznych, a także ludzi, z których wielu nie ma już pośród nas. Ich życie i działalność niejednokrotnie związane były z Towarzystwem Irlandzko-Polskim. Towarzystwo, nieprzerwanie od 1979 roku, integruje polską społeczność w Irlandii, włączając ją w nurt polsko-irlandzkich wydarzeń kulturalnych i towarzyskich. Dziś jest wiodącą organizacją polonijną współpracującą z polskimi i irlandzkimi organizacjami pozarządowymi, a także z instytucjami państwowymi obu krajów. W siedzibie Towarzystwa w Domu Polskim przy 20 Fitzwilliam Pl. w Dublinie od blisko 30 lat organizowane są wystawy artystyczne, koncerty, promocje książek, odczyty i spotkania środowisk polonijnych. Wydarzenia te nie mogłyby dojść do skutku bez zaangażowania i pracy społecznej Polaków, których los rzucił na Zieloną Wyspę i których sylwetkom poświęcony jest ten artykuł. Autorka zwraca w nim uwagę na historyczną specyficzność Irlandii w porównaniu z innymi krajami, w których osiedlali się emigranci z Polski. Na skutek swoistego charakteru Irlandii irlandzka Polonia XX wieku różniła się od typowych grup polonijnych innych krajów – była liczbowo znikoma, ale tworzyły ją nieprzeciętne jednostki, nieróżniące się intelektualnie, profesjonalnie i materialnie od irlandzkiej „middle-upper class”.

References

- Dobrzynska-Cantwell K. (1998) *An Unusual Diplomat*, London.
- McCabe P. (2000) *Ireland and Poland: Some Connecting Threads*, Katowice.
- *Rules of the Irish Polish Society*.

Patrick QUIGLEY

Irish Polish Society
Honorary Treasurer

The Book of Stanislaw Markiewicz

'the true and just appraisal of Con...'

Abstract: Stanislaw ('Staśko') Markiewicz (1896–1971) was the son of the painter and playwright, Kazimierz Markiewicz. The essay deals with his attempt to write a biography of his stepmother, Constance de Markiewicz. In the 1920s he worked with the Century Timber Company in Poland. He began to write the biography in 1930 and came to Ireland in 1935 with the intention of completing the work. He had to find employment in Dublin and made slow progress on the book. When World War 2 broke out he lost his job and spent four years in poverty. Before leaving for England in 1943 he donated material on his parents to the National Museum of Ireland. He worked in providing education for Polish children in England and moved to the USA where he died in San Diego in 1971. Much of the material he had collected for the biography was stolen from his New York apartment, but he contributed to a book by Anne Marreco, published in 1967. His work over decades has ensured the survival of much valuable material on his family.

Keywords: Art and Politics; Stasko Markiewicz; Countess Markiewicz; Kazimierz Markiewicz; Poland; Irish Revolution; Bialowieza; biography of Countess Markiewicz; National Museum of Ireland; World War 2; Polish émigrés; San Diego.

Introduction

In the 1920s the Polish Government found itself in desperate need of foreign earnings and invited the British-owned Century Timber Company to exploit the great forest of Bialowieza. One

of the company's employees was twenty-eight year old Stanislaw Markiewicz, son of the artist and writer, Casimir Dunin-Markiewicz and stepson of Countess Markiewicz, the famous Irish revolutionary. Stanislaw, 'Stasko,' was born in Paris in 1896 to Casimir's first wife, Jadwiga, taken to Ukraine as a baby where his mother died in 1899. Casimir met Constance in Paris and the pair married in London in 1900. He brought his new wife to visit his family in Ukraine in the summer of 1902. Constance took an immediate liking to the motherless child and brought him to Dublin in 1903.

Stasko lived a peripatetic life with long periods in Ireland, England, Russia and Ukraine. He was imprisoned in Russia for two years by the Bolsheviks, released in 1922 and went to live in Warsaw. When he was with the timber company we worked as a manager in Bialystok and in the Warsaw offices. He returned to Ireland in 1927 to attend Constance's funeral in Dublin. While his father was a tall robust figure, Stasko suffered from poor health. He loved outdoor sports, but suffered from bouts of depression; when he returned to Poland after the funeral he took a hydropathical cure involving cold water baths for his nerves. He continued working with the timber company which, according to historian, Simon Shama, caused more damage to the ecosystem of Bialowieza than the German Army in World War 1. The Polish Government cancelled the concession in 1929 and Stasko found himself unemployed in the hard years of the Great Depression.

He struggled to survive with low-paid jobs in translation and giving English lessons, but he desperately wanted to 'escape from this mediocre existence and a clerk's life' (Stasko letter to Josslyn Gore-Booth, Lissadell Papers (LP), PRONI, Belfast). A friend invested in a cocoa plantation in the French Cameroons and was making a handsome profit. In December 1930 Stasko wrote to Sir Josslyn, brother to Constance, requesting a loan of £350 for venture capital. He offered his insurance policy, due to mature in 1944, as security. Sir Josslyn gently refused, citing heavy family demands on his resources.

Stasko decided he would write a biography of Constance and outlined his aims in a letter to Hannah Sheehy-Skeffington on

19 February 1931: 'I sincerely trust that with the aid and advice of kind friends, I will succeed in creating something really worthy of the subject which will help to further the Republican cause and to commemorate forever the work of those who laid down their lives for their country and ideals' (Hannah Sheehy-Skeffington Papers, National Library of Ireland).

Stasko rarely identified so closely with the Republican and Socialist ethos that motivated his stepmother, but the approach encouraged her friends to loan material. 'I can tell you in spite of Larkin and Connolly, I am not going to give the Bolsheviks or their methods any quarter in my book,' he wrote to his step-aunt, wife to Josslyn, Molly Gore-Booth (LP, PRONI).

He contacted people in Ireland and began to gather materials. Some of Constance's friends were reluctant to share information as they planned biographies of their own, but he persevered and began to assemble photographs, reviews, articles and other memorabilia into albums and scrapbooks. On 30 March he had written 15,000 words and was up to the year 1902 when Constance went to Ukraine for the first time. He sent a list of questions to Molly and expressed hopes of a US publisher in the summer. He was confident his approach was unique: 'My prerogative for the task being the relationship and intimate knowledge of family affairs.'

He was still gathering material in July when he sent Molly further questions on Constance and the history of the Gore-Booths. 'Did she actually meet Oscar Wilde?' We do not have the reply, but in the absence of any further information - probably not. 'Are Lord Erne and Lord Dunraven relatives?' He was fascinated with genealogical details and with any distant connection to the peerage. 'Where did she stay with Royalty (sic) in England? Any stories of King Edward or King George?'

The letter is peppered with opinions and scraps of gossip. 'Bernard Shaw and Lord and Lady Astor passed today through Warsaw en route for Moscow, to investigate conditions in the Soviets. How credulous great people are...' He was interested in the survival of Lissadell house when so many mansions were destroyed by Republicans. 'It was from father I had it that Lissadell was spared

owing to Constance. He says almost all mansions in Ireland were burnt, and also in neighbourhood....Hollywood, Templehouse etc.' He tells of an interesting but obscure Irish-Polish connection: 'When I came to Poland in 1922 I met an old, old Princess, Pr. Pignatelli, nee Cavendish, who claimed to be an older cousin of Mother's. She was the mother-in-law of Count Puslowski, a great landowner in the East of Poland, she is dead now...'

He does fear becoming distracted: 'So you see the book is going well – will have it complete towards the end of the year.' By 31 July he confidently reported he had 50% of the book written and 75% of the material collected. At the same time he was working on a film script based on the life of Constance. He would present her as Ireland's Joan of Arc, about whom a number of successful films had been made, most notably, *The Passion of Joan of Arc*, by Carl Theodor Dreyer, in 1928. Casimir had worked in the early Polish cinema and Stasko hoped a film would make his fortune.

The year 1932 began on a bad note: Casimir had a stroke and nearly died. His employer, the American, legation, ended his salary in February and he had to borrow money to survive. Worse was to come – news from Ireland that Maeve, Casimir's daughter with Constance, was going to write a biography of her mother. Father and son were horrified; 'only one attitude, one statement can be the true and just appraisal of Con.' They were determined that Stasko should be the one to write the one true version of the life of Constance. Casimir died in December 1932, leaving debts which Stasko inherited on top of his own struggle to survive. As the Nazis took power in Germany in 1933 Stasko wrote to acquaintances in Ireland to try and gain possession of Casimir's pictures. The problem was that nobody seemed to know where they were – so much had been lost during the years of the Revolution and Civil War. He considered moving to Ireland where he thought he would find a job in the recently-opened Polish consulate.

He wrote to Molly on 18 January 1933 about difficulties with the biography and admitted he did not know when it would be finished. The main problem was that he had very little knowledge of his stepmother's political life. He lived with her for short periods

in Dublin between 1903 and 1915. He was dependent on other people, especially Hanna Sheehy-Skeffington; she posted newspaper articles via a Dr Muller in Berlin who appears to have held onto some of them.

Times were hard in Ireland for ex-revolutionaries, but some of Constance's friends were involved in the new Irish Sweepstakes Organization. The ISO was a fundraising lottery for hospitals, set up by Joseph McGrath, deputy to Constance when she was Minister for Labour. Stasko made some money selling Irish Sweepstakes tickets in Warsaw, but he was soon in trouble with the police. The lottery was illegal in Poland as he explained to a correspondent: 'I had a very nasty surprise visit at 8 am. They found nothing, except a few names, and correspondence with a cousin about the sale of 4 tickets...I was hauled up before an investigation of the Treasury Department...I've made up my mind that the candle is not worth the game, and will not amuse myself any more with that sort of thing...those silly folk in Earlsfort Terrace (Sweepstakes office) keep sending the beastly things to me still...' (Letter to Tommy (Furlong) Sheehy-Skeffington Papers, NLI).

His income from language classes ended in the summer, obliging him to stay with Kathleen Smith and her sister, two Irishwomen in Warsaw, who lived at Zlota 16. The manuscript was at a standstill for the moment and his film script was lost in Nice while a copy disappeared in Los Angeles. It looked as though his project was redundant when *Constance Markiewicz, the Average Revolutionary* by Sean O'Faolain was published in London in the autumn of 1934. It was a hybrid of biography and social history by a young author under no obligation to the political pieties of the past. Like Stasko he had few written sources but found many colourful, if not always accurate, stories in the pubs of Dublin. The book was very critical of Constance.

Stasko fumed over the condescending tone and declared he would leave no stone unturned to complete his version of Constance's life. He wrote to Molly about that 'awful parody of Sean O'Faolain's.' He was also disappointed at his step-sister, Maeve's, indifference:

‘Please don’t think I am writing to appeal to Maeve for assistance or collaboration...that she failed months ago...my effort is to overwhelm the low scandal-mongering of that fellow Sean O’Faolain...I must leave no stone unturned...even such an ungracious, almost unnatural, stone as Maeve’ (LP, PRONI).

Stasko had some supportive friends in Poland – the Smith sisters and the Matlekowski family who invited him to stay on their country estate each summer from 1933 to 1935. A photograph shows him in tennis clothes sitting beside a cocker spaniel, Peter, who belonged to the Smiths. In 1935 he decided he would make a fresh start – he would go to Ireland and finish the book. Like his stepmother he had great affection for dogs and kissed Peter farewell when leaving for Ireland in October. ‘I was so distressed that I sat on my bowler hat which we had bought in Dublin for Constance’s funeral when the train moved out.’

‘I somehow can’t settle down...’

The economic situation worsened in Poland in the 1930s in line with the rest of Europe. Pilsudski died in 1935 and the military cabal, the Sanacja (Sanitation), tightened its grip on the country. Nazi Germany was growing in strength and fear of war nourished an atmosphere of pessimism. However Stasko hoped his fortunes would improve in Ireland. His mother’s old comrade, Eamon DeValera, was the President of the Executive Council (Taoiseach after 1937) – the most powerful man in the country. He claimed that DeValera encouraged him to come to Ireland to complete the book. Fianna Fail, the Republican Party, was in power, working to reverse the defeats of the 1920s. Stasko was fairly certain he had a good chance of securing a job and finding a publisher.

He was to find life in the Irish Free State could be as difficult as Poland. DeValera’s government was in dispute with England over the payment of land annuities. The ensuing ‘economic war’ added to the economic depression and seriously damaged exports. Jobs were scarce and jealously protected. The Markievicz name was no guarantee of employment; even 1916 veterans and their families

complained at neglect by the state. Stasko received little help from the Gore-Booth family who were struggling to survive in the new social and economic environment.

'What would you do if you won the Sweep' was a popular topic when the 'Sweep' was the equivalent of today's Euro-lottery. The mid-Thirties was the high-water mark for 'The Sweep' with a huge workforce checking tickets and receipts. The organization spread across the world in Napoleonic style according to the *Evening Herald*. A procession in Dublin to advertise the draw featured two elephants and dozens of girls in costumes of the world.

Stasko went to work processing receipts, the tedious clerical work he thought he had left behind in Poland. He was one of a huge number of employees and wages were low, but he enjoyed Dublin's social life, was fond of bridge and tennis and doing the social round with people he knew from twenty years before. The national radio station, Radio Eireann, interviewed him on 16 November about his parents. In December 1935 he had an address in the exclusive suburb of Ballsbridge at Seaview Terrace, Ailesbury Rd.

The Irish Press in February 1936 mentioned Count Markiewicz among the celebrities at the Nine Arts Fancy Dress Ball in the Mansion House. It was one of the most spectacular functions held in Dublin for a long time and recalled the glamour of Ascendancy balls attended by Casimir and Constance thirty years previously. Groups created tableaux on themes – The Passing of the Senate, a Chinese Dream and Don Quixote. Stasko was in the company of a Mrs. Vandeleur and the Fianna Fail politician Robert Briscoe, whose Jewish family came from Lithuania.

He enjoyed the status of a celebrity in Dublin; *The Irish Press* reported he was making progress on the book on 8 April 1936. The journalist enthused on the exotic background, claiming Stasko was assigned to the intelligence staff in Russia during World War 1. He was imprisoned by the Bolsheviks along with Tsarist generals, but was not ill-treated. (The reality was less glamorous - he worked as translator in the Russian Navy). His background was sometimes useful: in May he was tour guide to a visiting Russian general and showed him how the counterfoil Sweep tickets were mixed.

He wrote to Molly from 23 Lower Fitzwilliam Street on 19 November admitting the book was stalled: 'Although I have a typewriter – supplied by the Sweep (or rather my Boss) on tick, which I'm paying off gradually, I somehow can't settle down to revisiting my MS and incorporating therein the vast material I have acquired both from interview and other sources...partly it's laziness or staleness 'over a job I've been messing about with for several years' and partly the lack of the typing assistance and encouragement I had in the person of my good Irish friend in Poland, Kathleen Smith....I suppose I'm temperamental, that's all...and only can do anything, when the fit seizes me...and it's a pity because in most things I'm pretty pedantic and methodical...'

The same day's *Irish Press* reported the sale of forty watercolours by Constance from Daniel Egan, art collector, to the National Museum. Stasko complained that Egan had the pictures for framing and kept them in lieu of payment. However he retrieved some of the missing paintings and the sale of *Bread* and *The Conscript* to Joe McGrath helped him to clear Casimir's outstanding debts.

1937 was a relatively quiet year but his income was too small to maintain the style of a writer or a 'gentleman.' He was spending more than he could repay to maintain his lifestyle and built up more debt. Casimir's most popular Irish play, *The Memory of the Dead* had a rare revival with a charity performance in Rathmines Town Hall on 25 March. Stasko owned the film rights and hoped some day to see it on screen. At the end of the year he struck an ominous note in a letter to Molly from the Mont Clare Hotel: 'The longer I am in Ireland the more difficult I find things.' He used the research material to write newspaper articles on his parents; *The Irish Times* published a series from December 1937 to January 1938 under the heading: *Memories of My Father Count Casimir Dunin-Markiewicz* by Count Stanislaw Markiewicz. The articles were based on his memories of life with Casimir and Constance and provide fascinating glimpses of their domestic life, but he was in danger of using up his best material.

Another article in *The Irish Press* of 26 January 1938 is illustrated with a photograph of Constance's first political painting, *The Conscript*, a study of the effects of conscription on a Ukrainian

family. He paints a word-picture of Constance that could only come from him: 'From the dim mist of childhood memories Madame emerges a tall slim, exquisite creature, in neat artistic overalls, with a crown of soft wavy golden-brown hair in which the rays of the southern sun used to play.' He foreshadows her political career in Ireland when she leans from a train window and calls 'Moskal swinja' to a Tsarist gendarme (Irish Press 26/01/1938).

The reflections continue in *The Irish Press* of 04 February 1938 where he recalls life with Constance in 1915 and a handheld printing press 'working night after night, producing thousands of seditious leaflets and handbills.' The articles are memorable for the many personal details: before travelling to Ukraine in 1915 he had to study 'the rudiments of Russian as a Polish teacher was impossible to find in all Dublin.'

Radio Eireann advertised a radio talk on Madame Markievicz by Count Stanislaus Dunin Markievicz on 5 February 1938. He was in irregular contact with the National Museum of Ireland from 1938 and deposited various memorabilia concerning Constance in the 1916 Section. These included original versions of poems, pamphlets and letters by Constance, the Bible she kept all her life, a self-portrait, a pin cushion embroidered with her hair, plays by Constance and Casimir, collection of family photographs as well two rifles belonging to Casimir that Constance used to train the Fianna scouts.

Probably the most important deposit was Constance's Prison Journals which he donated to the Art Section of the National Museum on 21 December 1938, consisting of two ledgers of drawings and sketches she made in Aylesbury Prison in 1916-1917. They provide a remarkable insight into the mind of the prisoner in a time of isolation and self-renewal. The journals were in the possession of his half-sister Maeve, whom he describes as 'a rather self-willed individual to put it mildly.' He was afraid she would either destroy the books, as she did with Eva's letters to Constance, or tear out pages and sell the pictures. He convinced her to loan the journals for the biography and passed them on to the Museum, requesting the curator to make it hard for her to withdraw them 'at the first whim or caprice...I intend to describe the sketches in my Book;

many are symbolic or pertain to Celtic mythology, and I am sure you would be kind enough to help me to interpret what was in the mind of the artist-prisoner' (Correspondence in 1916 Collection, National Museum).

The curator was delighted with the unique character of the 'loan,' described in a memo as being 'of extraordinary interest containing as they do many pen and ink and wash drawings of Celtic and mythological and nature subjects in the delicate style familiar to students of the Countess' work.'

He recycled some of the material in the *Kerryman Christmas Number* of the same year. The photograph accompanying the article shows a middle-aged man with graying hair combed over a balding forehead, sporting a pearl tiepin. The article announces that his *Life of Constance* 'will be one of next year's publications in the U.S.' He assures his readers that work on the biography is going well, promising 'a faithful account of her wonderful life and work.' Despite the brave words the book was developing at a slow rate; he thought he would make progress with the help of a collaborator. He chose Constance's former election agent, author and Fianna Fail politician, John McCann: 'Madame's stepson and I became close friends – at times he had little cash. Somewhere in the world there is a trunk with a good part of a book to which I contributed a chapter' (McCann, John: *The Distributive Worker*, Dublin, Easter 1980).

The Irish Press of 18 April 1939 reported on his services as interpreter in Dublin Castle. The function was hosted by Frank Aiken, Minister for Defence, to greet teams and officials in Dublin for the European Amateur Boxing Championships. With the outbreak of World War 2 in September 1939 everything changed for the worst. The Sweepstakes went into rapid decline when foreign markets for tickets disappeared. The already low pay was cut by 40%. Stasko was feeling the strain in October 1939 when he began an unusual correspondence with the Department for External Affairs. He requested the officials to send a cablegram to the Chief of Police in Mezen, near Archangel, in the far north of the Soviet Union:

'Kindly reply is Alexandra Ivanova Zimina alive who married Stanislaw Kazimirovitch Markiewicz July 1918 at Mezen Church.

If alive has she remarried? Ex-husband requires legal necessity' (Markiewicz file, National Archives, Dublin).

In the accompanying letter he explains that he wanted to join the Polish Army and needed to clarify his marital status. He made contact with his wife in 1931 through the Polish Embassy in Moscow when it took six months to get a response. She replied with a formal Declaration to the Embassy to the effect 'that she considered the marriage broken off (dissolved)...and requesting that no more of my communications were to be forwarded to her.'

He claimed that the Soviets never recognized the marriage or her Polish citizenship and refused her permission to go to Poland with him in 1922. The Dept. offered to refer the request to the Soviet delegation in London but requested a deposit of four pounds for the cost of the cablegram. Stasko replied with a long letter saying he had no cash and speculating that his wife might have sent the declaration under duress. He asked them to send an ordinary letter to Mezen, but to leave out the words 'Count' or 'Dunin' as these would have negative connotations in the Soviet Union.

It was a strange exchange of letters but it was an extraordinary time. The tone of the letters suggests that an obsession with a relationship that had ended twenty years previously. Even if the declaration had been forced there was nothing he could do about it. After a number of letters and the intervention of the Soviet envoy in London, Ivan Mikhailovich Maiskey, the Soviet authorities replied that they find no trace of Alexandra Zimina. Stasko never received the reply – the letter was returned to the Department marked 'gone away.'

In the spring of 1940 Stasko was one of thousands of Sweepstakes workers who lost their jobs. His former employers told him he should ask the Gore-Booths for help. There was a lack of sympathy for the workers in some quarters: the *Irish Independent* suggested that a woman who 'had been making good money for years and spending it as it comes, without putting away something to put her over a possible period of sickness or unemployment, has only herself to blame' (Corrless, Damien: *The Greatest Bleeding Hearts Racket in the World*, Gill & Macmillan, Dublin, 2010, p. 146).

'a stranger in a strange land...'

Stasko was without income or savings, living on the basic unemployment benefit of £2/2/10 per week. He claimed the rent for a decent room in Dublin was £2/10/00 and wrote to Molly on 10 August 1940 asking for a loan of £10. His typewriter was in the pawnshop and he needed £6 to redeem it. He felt he was 'really a stranger in a strange land.' He wrote again on 29 August to tell her the clothes she sent were two sizes too small. On 26 September he thanked her for £6, but the interest on the typewriter was fifteen shillings and beyond his means.

At this point he appears to have been living with Mrs. Vandeleur in rural Westmeath, but things did not work out well. He lamented to Molly on 14 October: 'I have not had a fair deal from life...I have not got the typewriter...but I got AWAY from that desolation and female domination...the like of which I NEVER endured – and I hope, never will...I like doing the bossing, and not being bally-ragged, by a creature that any moment might go off the deep end...'

A vein of bitterness flows through the letter: '...if you believe in the life hereafter (which I hardly do!) surely you do not want Constance and Eva to see me in this plight, with everyone else, including the selfish hussy Maeve, comfortable, fat and sleek.' He renews his appeal to use her influence on his behalf: 'Joss thinks I'm like Father. God forbid, I don't touch drink, unless a glass in company or visiting.'

In late 1940 he believed he had found a benefactor in Edward Rowlette, a Sligo friend from Constance's childhood and wrote him a series of pleading letters. The first was on 6 November: 'I am sure you will be surprised to hear from me. You must have thought me far and away in Poland or with the Polish troops in England or France' (Private collection).

He tried to join the Polish army after the invasion of Poland, but events had moved too quickly. It is doubtful if his translation skills were in demand – he was over forty and his limited military experience was twenty years in the past. The Polish Consul in Dublin, W.T. Dobrzynski, offered sympathy, which Stasko rejected as 'all talk and polemics.' He pours out his dismay over Mrs. Vandeleur:

‘it was impossible to stay there any longer – with all my resources gone – my clothes coming to an end – and so on...it is all so terrible – that I hate to talk of it.’

His letters become more desperate and revealing. He tries to join the Irish Defence Forces but is turned down because he is classified an alien. He applies to the Irish Government for a Naturalization Certificate and appeals to Rowlette for a loan of £10 to cover the fee, promising to repay it - ‘immediately I get work – and at worst – when I get something for my Book next year (if only conditions improve somehow) My Book is in the hands of an expert-collaborator (as I had so much stuff, I wasn’t able to cope with it alone) – my personal troubles and worries almost caused a nervous-breakdown, which has taken months to get over.’

He writes again on 18 November, thanking Rowlette for a Postal Order and asking for a loan before Christmas. ‘I would consider it as help to produce my Book and would pay you back from the royalties in due course.’ He documents attempts to find work; he sent scripts to Radio Eireann with no response; DeValera was sympathetic but gave no practical assistance. He thought of getting a job in England, but thought the English were suspicious because of the Markiewicz name. The news on the biography was not promising. Work was interrupted when the collaborator got married in May; in September his father died - ‘so these two things have kept him busy – also he works in the Irish Times – so I can’t fuss him too much. Also, he says that wartime is bad for my sort of Book...so what can we do, but wait and hope for the best...it is all like a nightmare...’

We can imagine the tears filling his eyes as he types: ‘if there is a future life Constance will know he (Rowlette) is taking care of him whom she loved so...better than any of her own family – I am sure, had she been alive, she would not have let them neglect me like this...’ He presents a pathetic picture of a man on the edge as he pleads for help, berates social contacts who were sympathetic but unhelpful, wallows in self-pity as he complains of a broken romance with ‘the one person I had counted on and hoped to make my life with.’

Everywhere he turns he finds barriers and obstacles. Radio Eireann were circumspect about allowing him to make radio talks

- any reference to Poland could be construed as a breach of Irish neutrality. The Irish state was obsessive in its timidity and wished to avoid any possible offence to either Britain or Germany. The letters become more frantic – he talks of the film outline of 35.000 words that nobody will produce as it is too gigantic.

He proposes radio talks on his father, or himself, but there is no interest. He mentions two unproduced plays in English by his father: 'which I expected too unsuitable – too drastic – and of course, *The Memory of the Dead* (played in Sligo, too in 1912, I think) which was his greatest success – and in which Constance played the leading part – he wrote it specially for her – and they played it all over Ireland – and it has been revived twice since I returned'.

Stasko did not have the same resilience as his father to help him through adversity. Casimir was resourceful with contacts in theatre, politics or journalism. The politicians of the new Irish state were inundated with calls for help and a citizen of a country that had disappeared from the map of Europe was not a priority. He mentions politicians 'on the go' on his behalf – DeValera, Sean T. O'Kelly, the second President of the Republic and P.J. Little, Minister for Posts and Telegraphs, who secured some radio talks.

In a letter of 1 December 1940 he tells the story of marriage and separation in Russia: 'As a result, I have been 'neither fish nor fowl' for 20 years...and it is only natural – being in my prime and needing the company of the opposite sex...that I get entangled from time to time.' A romance blossomed with a fellow worker in Irish Sweepstakes and he hoped of marriage before her family intervened. 'Well, they all buzzed around us...till the girl's life was made unbearable – she finally, having literally got grey hairs over it – broke off...and since the beginning of this year has been going with another. It is too painful to write about.'

He admits that for years he could not concentrate or use his initiative, which was why he needed a collaborator with the book. Alas, the collaborator proved unreliable and refused to answer letters or even meet him until 1941. He repeats the tale of the 'lady in the country' who took advantage of his penniless situation and 'who made all sorts of use of me' for eight months. 'I got into her

power and was just stuck there.' He is a victim of events, the opposite of Constance and Casimir who shaped their own narratives. Stasko is the little man from the films of Chaplin or Keaton – trapped in a mechanical world, blocked whatever way he turns.

At times he tries to maintain a positive façade and hopes that something will turn up. 'I am in my prime, intelligent, educated... and with over 20 years experience...surely, something will be found for me?' In his letter of 17 December he mentions a meeting with the General Manager of the New Ireland Assurance Company, another friend of Constance in her early days. The letters come to an abrupt end with the sudden death of Edward Rowlette.

Nothing came of the interview and the same themes dominate his appeals to Molly over the next three years as his situation deteriorated. His last known address in Dublin was 6 Sorrento Terrace, Dalkey, where he was receiving charity from the St. Vincent DePaul organization. The letters from this period are repetitive rambling appeals for help with long descriptions of his pathetic circumstances. He seems to have spent his days writing letters to all and sundry. By April 1941 he had debts of £200 and no prospect of clearing them.

He is more positive in a letter to Molly on 14 May 1941 where he gives information on the Markiewicz family in Poland. They have survived the war and 'everyone is safe' but scattered across Europe. His cousin, Peter Strzalko, a son of Casimir's sister Bronia, is a diplomat and living on the Cote D'Azur. Bronia's eldest boy, Frank, an assistant professor in Krakow, is missing. His Aunt Sophia's son is an engineer in Madrid. 'My poor country has been ravaged and so many people killed' (Lissadell Papers, PRONI).

In a letter of 5 July he reports on contact with aunts in Krakow. He imagines their excitement as the German army advances across Ukraine and their hopes of recovering Markiewicz properties at Rozyn and Zywtowka. He compares his life with that of his father: 'But I fear my small social aptitudes are not the money-making ones – in that I resemble poor father – could you imagine him giving lessons in anything – except perhaps painting or the theatre – in which he was a craftsman – I am not, in anything – except English – I have some of his ability to write – which I have tried to exploit.'

The early 1940s were for Stasko a season in Purgatory which he survived. He obtained a certificate from the Polish Government on 17 December 1942 offering employment with the British Armed Forces. The document was signed by Stanislaw Mikolajczyk, Minister for Internal Affairs in the Polish Government in Exile. However he is still in Dalkey on 28 April 1943 writing to Dr McCoy of the National Museum about months and years slipping by: 'since last September my health has simply gone to pot, mostly owing to worry and overwork. I have a chronic thyroid trouble in my throat...it leaves you weak, depressed and out of sorts...' (Markiewicz file in 1916 Collection, National Museum).

The book is still on his mind: 'I have been working on and off all the time, getting my Mss into ship-shape; no one has the faintest idea of the vastness of my field, and new aspects and incidents keep cropping up which have to be developed and commented upon; there seems no end of it...Yes, I can only hope do something with it, when we revert to more normal times; let us hope it will be over in the autumn of 1944, giving it 5 years...I would turn to my own life and affairs, so badly neglected all these years.'

He eventually went to England and was employed with the Royal Air Force from late 1943 until the end of the war, probably in clerical or translation work for Polish airmen. He sent a short letter to Molly from Flat 2, 131 Edgware Road in London on 21 December 1947. He had found interesting work among the Polish émigrés in London, but it was, as was to be his lot, miserably paid.

'when we revert to more normal times...'

He wrote to Dr McCoy of the National Museum from Elliott, Tombs & Co., 81& 83 Edgware Road, on 18 June 1954. He was demobilized after the war and in 1946 began working with the Committee for the Education of Poles in Great Britain until it was wound up on 30 September 1953. He planned to take advantage of the relaxation of American immigration policy and emigrate to the USA in the near future. He was still thinking about artifacts from the past, especially a wedding ring engraved with skull and

crossbones which Constance gave to Casimir on their wedding day and a silver cigarette case she gave him at Xmas 1913. He had given both items to a Miss Delaney in 1943 but now wanted to donate them to the National Museum. Unfortunately he had no idea how to retrieve them from his former girlfriend: 'I just DON'T know how to proceed – because nice people DON'T go back on their gifts' (ibid).

And then he disappears again from the written record for another ten years until he writes to Dr. McCoy on 5 August 1964 from a New York address: Polish Mutual Assistance Inc., Polska Bratnia Pomoc, 36 West 56th Street, NY19. 'It is just over 10 years since we communicated – how time flies when we get older' (ibid).

He left London for the USA in November 1954 and settled in New York where he found work as a clerical receptionist with the Fiduciary Trust Company in February 1955: 'It is a nice and swanky firm but they didn't pay much.' He had to retire in July 1961 at the age of 65. He found clerical work with a bank, the Manufacturer's Trust, again on low pay: 'I stood it for almost a year.' His hotel raised the rent from February 1962 to get rid of the regulars in advance of the World Fair in 1964. His only income was Social Security although he did unpaid work with the Polish organization. He seems to have lived on the premises in a small room with storage in the basement.

The boxes in the basement contained the manuscript of the biography he had worked on for over thirty years along with files on 1916 and other materials. One day he went to the basement and discovered the boxes were gone. The caretaker denied all knowledge. Stasko was heartbroken: 'Naturally, I don't want it circulated that so much stuff was lost; I drag it around Europe, from Poland to Ireland – from England to USA – and lost nothing – 'til this happened after I moved here, so it's all the more painful...'

Stasko's last letter to the National Museum, 22 September 1964, was from Room 203, Pickwick Hotel, Broadway & 1st Avenue, San Diego. He seems to have abandoned hope of ever publishing his own biography, but was working with a new collaborator, Gerard Noel, an English writer who wrote biographies in the early '60s of Pope John XXIII and Harold Wilson. Two major biographies of Constance were published in 1967: *Constance Markiewicz in the Cause of Ireland*

by Jacqueline Van Voris in the U.S.A and *The Rebel Countess* by Anne Marreco (Wignall) in London. The later took over the task from Gerard Noel and this biography is the closest to the book Stasko intended to write.

After the death of Molly Gore-Booth in 1968 Stasko continued to correspond with the surviving Gore-Booth sisters – Aideen and Gabrielle. He wrote to the *Irish Times* in late 1968 which featured his appeal in *An Irishman's Diary*: 'Who has, in his drawing room, hallway, gallery or attic, a picture painted by Casimir, Count Markievicz? His son, Stanislaus Dunin Markievicz, is anxious to give an exhibition of the Count's works at San Diego, California. Stanislaus is aware that the paintings now hang in Irish houses and in the possession of many who knew his father, especially those people who was involved in the cause to which his stepmother, Constance, was devoted. But he doesn't know where is which' (*The Irish Times*, *Irishman's Diary*, 10.12.1968).

It is doubtful if there was any response; there is no record that the exhibition ever took place. The *Irish Times* article refers to Stasko as 'the young count,' seemingly unaware that he was now 72. He would always live under the shadow his parents. In a letter to Gabrielle of 3 November 1969 he gives his address as Room 6, 1240 – 12th Avenue, San Diego, California. He is still going over old photographs and writing about the past. He considers he looks like the elder Casimir, but is 15 years older than his father when he died. He sent copies of twenty pictures by Casimir to Warsaw for a small exhibition on Casimir's name-day – 4 March 1969. He had become the custodian of the memory of the dead parents.

Stasko died in at 9.45p.m. on 17 June in the Mercy Hospital, San Diego. 'In accordance with his wishes, his remains were delivered to the University of California, San Diego School of Medicine' (Letter to Seamus Scully from Dept. of Foreign Affairs, LP/D4131/L19). His body was cremated and the ashes scattered over the Pacific Ocean. That might have been the end of the story, but in 2007 a typescript of a portion of his manuscript surfaced at Whyte's Auction rooms in Dublin. The document is now in the National Library of Ireland. It consists of a number of chapters on a variety of topics – memories

of holidays in Lissadell; Constance and Eva campaigning on behalf of Manchester barmaids in 1908; a piece on Na Fianna; the text of a lecture by Constance and a chapter on Roger Casement's views on chivalry. The material is fascinating, but the chapters are episodic and disjointed, clearly the result of working at irregular intervals over a long period.

He employs an artificial literary language reminiscent of Nineteenth Century writers like Charles Dickens or William Makepeace Thackeray. He frequently reminds us of the author's presence ('I was there') and attempts to recreate himself as a Man of Letters. He comes across as a man out of time who would have enjoyed long conversations in the gentleman's club or literary salon, instead of spending his days in the office and the reception desk. The sentences are long and packed with redundant phrases as the author leisurely plods from one scene to another. 'And now we will proceed to...' The chapters have the signs of much thought and effort; they are invaluable for insights and anecdotes of the world of his parents, but he had no idea how to organize the material. He rambles from one topic to another and makes digressions in order to cram in as much research as possible which breaks the narrative flow as the chapters are disjointed. Despite the many flaws he had many valuable stories and it is a pity the rest of the work is missing, but we can guess much of the content from his many letters and newspapers articles.

Casimir and Constance took no heed of posterity. They wrote no memoirs and made no effort to preserve their work for future generations. Due to the nature of their times a lot was lost in war and revolution. Stasko took on the role of family chronicler, the relative who collects old photographs and writes names and dates on the back, the one who cuts notices from newspapers and pastes them in scrapbooks. He did his parents a valuable service in preserving much that would otherwise have been lost. He was a generous contributor of memorabilia to the National Museum of Ireland. His writings remind us of pictures such as Casimir's *Amour* and *Bread*, whose whereabouts are unknown. The material he collected was invaluable for the research on my biography of Casimir, *The Polish*

Irishman. His work will be important for scholars in the future and will make sure that the Markiewicz name will not be forgotten.

Summary in Polish

Kroniki Stanisława Markiewicza

Kazimierz i Konstancja Markiewiczowie nie zważali na potomność. Nie pisali pamiętników i nie zostawili pamiątek materialnych dla przyszłych pokoleń. Czasy, w których żyli, wojna i powstanie wielkanocne przyczyniły się do zniszczenia wielu dokumentów. Rola kronikarza rodzinnego przypadła synowi Kazimierza – Staśkowi. To on zbierał stare zdjęcia i zapisywał imiona, nazwiska i daty na ich odwrocie. Wycinał wzmianki z gazet i wklejał je do pamiętnika, i tylko dzięki niemu zachowały się jakiekolwiek rodzinne memorabilia. Większość z nich Staśko podarował Muzeum Narodowemu Irlandii. Jego zapiski przypominają nam o obrazach Kazimierza, które zaginęły, jak *Miłość* (*Amour*) czy *Chleb* (*Bread*). Materiały te bardzo przydały się w badaniach nad biografią Kazimierza Markiewicza *The Polish Irishman* wydaną po angielsku w Dublinie w 2012 roku. Dokumentalistyczna praca Staśka Markiewicza będzie nadal bardzo pomocna historykom i badaczom naukowym i z pewnością przyczyni się do tego, że jego nazwisko rodowe nie zostanie zapomniane.

References

- Corrless D. (2010) *The Greatest Bleeding Hearts Racket in the World*, Dublin.
- Hanna Sheehy-Skeffington Papers, National Library of Ireland, MS 41,177-41,233
- *Letters from Stasko Markiewicz to Molly Gore-Booth in Lissadell Papers*, D4131-K13, Public Record Officer Northern Ireland, Belfast
- *Letters to Edward Rowlette* (1940) Private collection.
- Markiewicz file, National Archives of Ireland.
- *Markiewicz Correspondence*, 1916 Collection, National Museum of Ireland
- Markiewicz, Stanisław: *Life of Constance Markiewicz by her stepson*; Ms in National Library of Ireland Ms 44,619
- Marreco A. (1967) *The Rebel Countess: Life and Times of Constance Markiewicz*, London.
- Quigley P. (2012) *The Polish Irishman, Life and Times of Count Casimir Markiewicz*, Dublin.
- Schama S. (1995) *Landscape & Memory*, London.
- Scoular C. (2006) *Maeve de Markiewicz, daughter of Constance*, Co. Down.

Bożena CIERLIK

School of History
University College Cork

Poland and Ireland – a comparative perspective

Abstract: The Poles like the Irish, the only Western nation with a comparable experience, regained their freedom because they lived among their ancient wrongs and glories. History was the stuff of their politics, and all their politics turned back to history. There was a far greater affinity than in Western Europe between the extreme assertions of fanatical nationalists and the purposes of governments, and the policies of the Polish and Irish states were directed by historical claims and memories. The Poles and the Irish had long dreamed of independence and had attributed their undeniable social and economic backwardness to foreign rule. They believed that the re-creation of the independent state would solve their problems. Yet, they could not disguise the fact that independence had created almost as many problems as it had solved. This paper will attempt to compare the development of the some aspects of the political life in both countries like the party system, the establishment of a modern legal system and the role of the Church in this development.

It will investigate how nations of the same descent developed independently their inheritance of legal institutions and how they took over legal institutions from other nations and developed them according to their own needs. The constitutions can be seen as ‘creators’ of national identity, either as normative symbols or as actual determinants of power in ways historically crucial to the emergence of a particular state, or whether they must be seen as expressions or reflections of a particular given social and cultural reality, rooted in a particular ‘national genius’.

One of the fundamental philosophies of life, in Poland and Ireland, often placed first, was the theistic philosophy, the respect of the religious principles. It would be of fundamental importance to find out whether the predominating influence of Christian culture prevailing so strongly from the early times of Polish and Irish statehood did survive the years of foreign

rule and if it was revived in the Polish and Irish states brought to existence after the First World War.

Church and state were seen as a political force to establish a national identity in the face of political disillusion. Catholicism, always central to so much of Irish and Polish nationalist ideology, took on additional significance in the search for national identity. The years 1918–1939 showed a large and open effort of the Irish and Polish nations to build up their social existence on the foundations of Catholicism.

Keywords: Irish and Polish nationalist ideology, role of the Church, Polish Constitution of 1921, Polish Constitution of 1935, Irish Constitution of 1937.

Introduction

This essay looks at some comparisons between the fundamental laws that were central to the shaping of political life and the development of the legal and political systems of Poland and Ireland. Not only did the two states gain independence at the same time, after the First World War, but their immediate subsequent constitutional history is chronologically similar: independent Poland adopted constitutions in 1921 and 1935 and similarly independent Ireland's constitutions were adopted in 1922 and 1937.

More fundamentally, their experience leading up to the adoption of these constitutions were quite similar as well. The denial of statehood, the struggle to retain identity in the face of imperial pressures created a shared historical experience, 'the Irish were faced with one imperial enemy the Poles were faced with three' (Davies, 1981: 78), and following the independence, the need to heal national divisions. Constitutions are much more than a legal document, they are instruments crafted from hard lessons of the past and shaped by the optimism for the future. The combination of the symbolic and the concrete makes them a fertile source of analysis as a means to understanding the government and politics of Ireland and Poland.

Poland re-emerged in 1918 from the military collapse of the powers that affected her partition at the end of the eighteenth-century. The emergence of the Polish state and the absorption

of its constituent parts was an enormous task. For more than 130 years, different areas of the country were ruled by the different administrations that formed integral parts of Austria-Hungary, Germany and Russia. Different law and customs, economic policies, and even language disrupted the smooth functioning of the state. This process was intensified by the devastation of the First World War.

The Irish struggle for independence has been described as 'less a demand for a new economic and social order than an expression of the frustrated urge of Irishmen to manage Ireland's affairs in Ireland's interest' (Farrell, 1971: 78). The relationship between Ireland and Britain was to remain a special one influenced by the history of Anglo-Irish relations and the requirements of the Anglo-Irish Treaty. And yet every effort was made to stress state's new-found independence. Decision making was shifted from Westminster but the same sources of legitimacy were claimed. Regardless of this, the Irish Free State began its existence with more advantages than the other new states, which emerged after the First World War. Ireland was a virtually homogenous, modernised society, in contrast to Poland, where one-third of the population was not of Polish origins. Standards of living seemed to have been about average for Western Europe. Agriculture was not subjected to the pressure of the population growth, which plagued Eastern European states (Lee, 1989: 70). The Irish Free State was not subjected to potential irredentist or imperialist ambitions and England did not have any territorial ambitions on the 26 counties of the Irish state. In contrast, Poland was exposed to demands for the revision of her frontiers from both Germany and Russia opting for a stronger executive on the grounds that only strong government could guarantee the country's existence.

Emerging after years of foreign domination, these new countries were highly differentiated. The level of economic development in both was the result of the economic development of the dominating powers and their policies toward conquered territories. Usually these policies were aimed at slowing the socio-economic advance and subordinating territories to the superior political, military and

economic interests of the dominating power. The governments of Poland and the Irish Free State found themselves responsible for the administration of an area that was very unbalanced in agriculture and industry. The most important industrial areas of both countries such as Belfast and Silesia were excluded from their jurisdiction and large fractions of the population were dependent for employment on agriculture. Both found themselves confronted with predominantly rural societies and an economy dependent on agricultural production and exports. Table below illustrates the similarities in the occupational structures between Poland and the Free State¹.

Table. Occupational distribution in Ireland and Poland 1922–1926.²

	Agriculture Forestry	Industry Mining	Commerce Insurance	Communication Transport	Other
Ireland	53%	13%	8%	5%	21%
Poland	64%	15%	6%	3%	11%

The new states gave an impression of political instability (Civil War, Polish-Soviet war) that was unlikely to attract investors. Both governments adopted a conservative monetary policy to establish economic confidence. Ernest Blythe, Minister of Finance in Cumann na nGaedheal's government was forced to rely heavily on taxes. Customs and excise duties accounted for 60–70% of taxes. Polish political parties proclaimed *Treuga Dei*, set aside their differences and accepted a non-parliamentary government to carry out budgetary and monetary reforms.

The most important goals for independent Poland and Ireland were international recognition, the building of new state structures and the introduction of modern legal system. In Poland the war was the most important factor in the stimulation of political activity and it caused rapid development of political parties. In Ireland

¹ Irish agriculture, unlike in Poland, was not subjected to the pressure of the surging population growth and the sub-division of holdings.

² Sources: J. Meenan, *The Irish economy since 1922*, Liverpool 1970, p. 41 and A. Polonsky, *Politics in independent Poland*, Oxford 1972, p. 112.

the Civil War was one of the central events in modern history and its effect on the development of the Irish party system was lasting (Manning, 1972). The force behind all Irish nationalist ideology was anti-British, and the great divide in Irish politics had always been between those who supported and those who opposed to British connection. It is not that simple to categorise the Irish and Polish party system especially as the nature of this system has changed from decade to decade.

The Irish party system between 1922 and 1932 was a multi – party system with Cumann na nGaedheal and Fianna Fail as the two dominant parties. Between 1932 and 1948 Fianna Fail was the dominant, majority party. Continuity rather than change was the hallmark of Fianna Fail's taking of office in 1932. The Sinn Féin leadership divided over the legitimacy of the Anglo-Irish Treaty and this division laid the foundation for a party system that still exists today (Mansergh, 1991). De Valera used the symbols of the split to structure an artificial party competition in the Free State. He presented Cumann na nGaedheal, a party led by men with impeccable republican credentials, as the party with British connections, presenting his own Fianna Fail as the party of the traditional Irish nation able to restore the Irish Republic abandoned in 1921.

Polish political life in the inter-war period was complex as well. The years 1918–1926 were dominated by the restoration of the law and order and the debates concerning the new constitution. After Pilsudski's military coup in 1926 there was growth in authoritarian tendencies and promulgation of the new Constitution with stronger executive power where the president was responsible to 'God and History' (Ajnenkiel, 2001: 215), and not to the Parliament.

The course of the Polish Republic's home and foreign policies was determined by the objective and personal differences between Pilsudski and Dmowski, a conflict over tactics and orientation, which had arisen before 1914, the concept of the *Piast* and *Jagiellonian* Poland³. Unlike many other countries, class-based parties have

³ The history I am writing could be called 'Dmowski and Pilsudski'. The history of my generation is the struggle of these two men. In: S. Cat Mackiewicz, *Historia Polski od 11 listopada 1918 do 17 września 1939*, London 1941, p. 34.

not been important in the Irish and Polish experience. The failure of class-based parties to develop has often been attributed to the dominance and persistence of nationalistic and constitutional issues.

Fascism was a real and identifiable political phenomenon in Europe in the 1930s (Woolf, 1968). The various movements shared certain ideological and organisational characteristics and the respect and primacy to certain values, although each individual movement owed its peculiar shape and particular form to the social, economic, political and historical circumstances of its own country. An interesting and controversial issue arising at that time was the development of Fascist tendencies in both Poland and Ireland though in fact the name 'Fascist' does not seem to be totally accurate in either case. The Polish National Radical Camp (ONR) paralleled the Blueshirts (Manning, 1970). Attitudes to nationalism, anti-communism, corporatism (more of papal than Fascist inspiration) violence, the liturgical element of Fascism, (uniforms, marches, meetings) and their appeal to youth had their counterparts in Ireland and in Poland. The reason for the failure of corporatism in Ireland was that it encountered the hostility and determined resistance of Fianna Fail (Broderick, 1994: 88–99). De Valera and his supporters had no interest in corporatism and they rejected its Fascist overtones. As a conservative party, Fianna Fail had no intention of engaging in experiments of social engineering. As a strong party, it rejected a doctrine, which argued for the diffusion of power at the expense of established politicians. In Poland, The Camp of National Unity (OZN – Oboz Zjednoczenia Narodowego) manifested most of the general attributes of a Fascist movement. It emphasised the organic unity of the Polish nation, whose highest political expression was the state and whose virtues were personified in the leader.

Did the Blueshirt movement and the *Sanacja* regime have similar origins to many of the Fascist movements throughout Europe? Both emphasised the role of youth, their attachment to some forms of corporate policy and a fanatical opposition to Communism. On the other hand they lacked some basic features of Fascism,

like opposition to democracy, a commitment to violence and a belief in dictatorship. Ideological and doctrinal questions played a relatively minor role in the Irish and Polish political movements. The ambitious leaders played a much greater role than the party program. Nationalism, usually of an extreme variety, was an important characteristic of all Fascist movements. The nationalism of the Blueshirts was moderate and certainly less extreme than that of Fianna Fail and the IRA. In Poland nationalism was visible in all right-wing political parties. A charismatic leader was an important feature of Fascist movements and many of the leaders of European fascist movements were men of outstanding ability. O'Duffy's leadership of the Blueshirts on the other hand could not by any means be called charismatic. In Poland the Sanacja movement tried to establish a dictatorship without a dictator (Ajnenkiel, 1983).

The establishment of certain institutions and concepts was inevitable as both countries were conditioned by their past. Poland was more opened to the continental influence, while Ireland was quick to adopt British models in politics, especially in the legal system.

It was difficult not to be impressed with the British model at the time. [...] Was it no great good fortune that circumstances permitted one to model oneself on not only the most familiar, but the most successful, example? Why bother searching out models in difficult foreign languages (Lee, 1989: 93)?

Constitution and the legal system

The State is what it is, not what I say or think it is. How a particular State is to be classified politically is a matter not to be settled by the 'ipse dixit' of any person but by observation of the State's institutions and an examination of its fundamental laws. Our one fundamental law is the Constitution⁴.

The relationship between the law represented in the constitution and the national identity of a state has been one of the fundamental

⁴ De Valera in Dail Debates, Vol. 97, 2569–574, 17 July 1945.

issues of political science and political philosophy since Aristotle. The nature of the interaction between the state, society and the individual is essential. The constitutions can be seen as creators of national identity, either as normative symbols or as actual determinants of power crucial to the emergence of particular state. Constitutions can be seen as well as an expressions and reflections of a social and cultural reality, rooted in a particular 'national genius'. The constitution is an important source of information about the political culture of its makers and those whom they represented.

In Ireland the writing of the 1937 Constitution was the culmination of the independence movement. The relationship between Ireland and Britain was still a very special one and was influenced by the history of Anglo-Irish relations and British constitutional ideas and patterns. The combination of these two circumstances, independence and the unique connection provided the makings for contradictions and struggle. There was no demand for a new economic and social order, while at the same time sources of legitimacy were claimed. The same representative functions were exercised and the same model of cabinet government with its conventions of parliamentary responsibility and answerability was adopted (Farrell, 1971: 78–79). In the Polish case one cannot forget about historical implications and neighbourhood. In the administration of justice, as in other matters, Poland was conditioned by her past, in 1921 and afterwards the separate legal systems in force still prevailed. There was a certain similarity between the systems of former German and Austrian Poland, but little between the former Russian Poland (Wagner, 1970).

The Irish legal system was influenced by the British model, the Polish legal system was influenced by the continental model of solidarism based on the application of the Catholic social teaching as outlined in the papal social encyclicals. A constitution as a legal document expressing mainly legal relationships was usually written in conventional, even traditional language embodying the concepts of accepted political and constitutional theory. In the Irish case the Constitution represented the nineteenth century British liberal

model with its all-important principles. The separation of powers was based on the view that the functions of government are essentially tripartite: a legislative (being function of the parliament), an executive function (the president, the governor, and the government) and a judicial function (of the courts). Each of these functions ought to be performed by a different political institution, independent of the others. The theory of separation of powers can be found in the Free State Constitution and in *Bunreacht na hEireann*. Article 6 of 1937 Constitution refers to 'all powers of government' and categorises them as 'legislative, executive and judicial'. Article 15 states that 'the sole and executive power of making laws for the state is hereby vested in Oireachtas', and Article 28 vests the 'executive power' of the state in the government. The principle of the predominance of Parliament is crucial. In *Bunreacht na hEireann* the Dail exercises the functions of appointing and dismissing governments, making the laws, and controlling 'the executive' which is 'responsible' to it. Great importance is put upon the principle of the sovereignty of the people. Article 6 of 1937 Constitution declares that 'All powers of government ... derive under God from the people, whose right it is to designate the rulers of the State and, in final appeal, to decide all questions of national policy, according to the requirements of the common good.' The dominating position in the Oireachtas of Dail Eireann, the directly elected representatives of the people, also stems from this principle.

The Polish constitutions of 1921 and 1935 followed the continental constitutional concepts of their time, firstly parliamentary democracy and later authoritarian elements in European political and constitutional thought. Both Polish constitutions differed from each other regarding the concept of the state and its role in the social and political life of the country. In the April Constitution the main goal was to give the state the functions of control of society, not the guarantee of security of all personal rights.

'The state has to be a natural and necessary institution based on solidarity and relationship between it and all citizens. Its main goal

is the organisation of the cooperation between citizens for better legal order and the improvement of social conditions.’⁵

The March Constitution created the model of parliamentary government based on the Montesquieu principles of tripartite division of power with a legislature being Sejm and Senat, an executive power vested in the government and the president and a judicial power given to independent courts. The constitution underlined predominance of the Sejm, which had legislative initiative in the state framework. Its special position came from the principle of the sovereignty of the people. ‘All powers of the state derive from the people ... who govern themselves through their representatives’⁶. It diminished the position of the head of state in order to accommodate fear of Pilsudski taking the office.

The April Constitution broke with the tradition of the tripartite division of power. It was intended to give lasting form to the principles of government which Pilsudski was believed to have implemented since the coup. The constitution established the authoritarian form of government with the strong President of the State who was to exercise those functions of supervision and control over the whole governmental apparatus, which in fact had been performed by Pilsudski since 1926. The April Constitution diminished the position of the Parliament by reducing the role of the Sejm and increasing the role of the Senate.

The constitutions of Ireland and Poland gave a picture of the formal organisation of the government, and the limits within which the governments operated. Both Irish constitutions were the products of the same nationalist movement, and each succeeding version reflected another stage in the evolution of the Irish state with constitutional symbols and international status broadly acceptable to the great majority. The Polish constitutions were different in their concept of the structure of the state. It was not an evolutionary process, but a departure to another concept. In Irish and Polish constitutions the articles were put in order, according to their

⁵ W. Rostworowski in Senat Debates 11 December 1934.

⁶ Article 2 of the March Constitution 1921.

importance in the ideology and the political structure. In The Irish Constitution of 1937 there was: the Nation, the State, the President, Parliament and Government. In the Polish Constitution of 1935 there was: the State (the first 10 articles), the President, the Government and the Parliament. Polish constitution relegated the Parliament to a secondary sphere of importance, while retaining power in the hands of the executive branch.⁷ It represented a departure from the concept of a nation as a source of governance (like the Irish constitution) and replaced it with a solidarist formula 'Polish state is a common weal of all citizens'.⁸

While the first constitutions in both countries were in line with the respective political cultures, the second constitutions of 1935 and 1937 were created by and for strong personalities like de Valera and Pilsudski. Many of the words and phrases used in these constitutions were similar to those used in previous constitutions. The modifications were intended to increase the status and power of the *Taoiseach* (for de Valera) in the Irish case and the President (for Pilsudski) in the Polish case. The Polish President 'stands at the head of the state' and 'the authority of the state is united in his person'.⁹ The Irish President 'is here to guard the people's rights and mainly to guard the Constitution'.¹⁰ The Irish Constitution stressed the strong position of the Cabinet as an organ of governance with *Taoiseach* as its head. The Polish April Constitution was a glorification of executive power represented by the President where cabinet was given a secondary role.

The Polish Constitution introduced the idea of the elite (Article 7) as a group prepared to educate and govern the rest of the people by which it meant the domination of quality not quantity. The word 'nation' was abandoned, in contrast to the Irish Constitution, where it appeared in the first lines. In the Polish Constitution the authority of the people was not after all absolute or unqualified. It must be exercised 'according to the requirements of the common good' and

⁷ Article 31 '... the functions of governing the State do not belong to the Sejm'.

⁸ Article 1.

⁹ Article 3.

¹⁰ De Valera in Dail debates 11 May 1937.

‘the rights of a citizen to influence public affairs will be estimated according to the value of his efforts and services for the common good’ and was a subject to a final spiritual sanction.

Both constitutions introduced Roman Catholic principles in the country’s political life and institutions: ‘The State recognises the special position of the Holy Catholic Apostolic and Roman Church as the guardian of the Faith professed by the great majority of the citizens’¹¹ and ‘The Roman Catholic faith, being the religion of the great majority of the nation, occupies a leading position in the State among other religions which however, enjoy equal right’¹², but the Polish constitution did not stress it very strongly. In both constitutions there was no establishment and no recognition of the Catholic religion as a state religion. Both constitutions ensured democratic rights in the political sphere, whereas social legislation was based on the principles of the Roman Catholic Church.

Although there are many significant similarities between the two constitutional traditions, the Irish tradition has been essentially evolutionary, whereas the two Polish Constitutions presented fundamentally different visions of the Polish state.

Church-State relations

The state is less influential and consistent than the Church, its rank is inferior, not only in the theologian’s eyes, but socially. The people put more trust in their bishop than in their deputy. The first represents the older, better established order, steeped in the nation’s history (Blanchard, 1963: 63).

The Catholic hierarchy had played a prominent role in the national life throughout Irish and Polish history and from the beginning the Church assumed hegemony in the cultural development of the Irish and Polish people. Religions and church were significant factors in the process of transforming separate ethnic groups into communities and in preserving their identity. Church also played

¹¹ Article 44 1.2 Bunreacht na hEireann

¹² Article 114 March Constitution 1921

a vital political role in times of chaos. The ecclesiastical organisation remained at the centre of national cohesion. Religion bound all classes of society and gave them a sense of a common ethnic consciousness. Communities and nations united themselves around symbols that both defined themselves and distinguished them from their neighbours. Throughout the ages religion served a major role in building the nation and acted as a surrogate state for people who had lost their political independence.

While in most other European countries there was a tendency towards strict separation of Church and state, there has never been a strong tradition of anti-clerical liberalism in Ireland. The Catholic Church played an important role in Irish history. As Horace Plunkett wrote: 'in no other country in the world, probably, is religion so dominant an element in the daily life of the people as in Ireland, and certainly, nowhere else has the minister of religion so wide and undisputed authority' (Plunkett, 1904: 94–95).

There was always a close link between Irish Catholicism and nationalism under British rule. In the nineteenth century, the clergy actively engaged in the politics of Ireland under the Union, sometimes in prominent positions in the electoral politics of the island (Whyte, 1960: 239–259). The relationship between the state and the Catholic Church in Ireland resembled the Anglo-American pattern rather than the continental European one. This was forced by historical circumstances, but after obtaining independence the state never adopted the continental tradition of having an established and endowed Church.

In Poland, from the beginning of their association in the tenth century, the Roman Catholic Church and the Polish state have experienced a complex and intimate relationship. During the dark night of Poland's partitions, Polish nationalists drew upon the store of Christian symbolism to idealise Poland as the Christ among the nations, crucified and buried. The Poland that reappeared on the map of Europe in 1918 was commonly referred to as *zmartwychwstana* - resurrected. But even after the trauma of the partition was over, memories of two failed insurrections against Tsarist Russia, and of the vigorous efforts of Prussia

to stamp out Polish national consciousness¹³, continued to incline Poles to define themselves in terms of victimhood and martyrdom. Roman Catholicism had long been known as the Polish religion. In the absence of a Polish state, the nationalists needed to draw upon Roman Catholicism as well as the Polish language and history as sources of national identity. Polish press announced that Poland would be Catholic or it would not be Poland (Modras, 1996: 178 and 1994: 49–70). And though Polish nationalists had reason to feel misunderstood and betrayed by the Vatican¹⁴, schism from Rome was out of the question. Not until August 1920, when the future Pius XII, then Papal nuncio in Warsaw, stood on the ramparts of Radzymin and blessed Polish soldiers attacking the Soviet army, did the Vatican express any obvious sympathy for the Polish cause.

The Roman Catholic Church embodied the most ancient and exalted ideals of traditional Polish and Irish life across the centuries. Both predominantly rural societies had an excellent ground for the development of Catholic ideas and mentality. Having such influence throughout history, the Roman Catholic religion played an important role in both countries independence. Irish and Polish constitutions acknowledged in their preambles, the role religion played in the fight for independence.

‘We, the people of Eire, Humbly acknowledging all our obligations to our Divine Lord, Jesus Christ, Who sustained our fathers through centuries of trial...’¹⁵

‘We, the people of Poland, thanking Providence for our liberation, acknowledging the bravery of our fathers...’¹⁶

The Roman Catholic Church has always been part of Polish and Irish politics. Not only in its corporate existence as a wealthy, ancient and respectable institution, but through the actions and attitudes of its priests and people, has it exerted a powerful influence on all

¹³ Kulturkampf.

¹⁴ Warsaw had not forgotten that the Vatican in 1916 had considered the idea of an independent Poland as ‘unrealistic’ (Cardinal Gaspari in autumn 1916 to Roman Dmowski in his *Polityka polska i odbudowa państwa*, Warszawa 1925, p. 208).

¹⁵ Preamble Bunreacht na hEireann.

¹⁶ Preamble March Constitution.

political developments (Whyte, 1980). The history of the Roman Catholic Church provides one of the very few threads of continuity in Ireland and Poland's past. The years 1918–1939 showed a large and open effort of the Irish and Polish nations to build their social existence on the foundations of Catholicism. Neither countries played a leading part in the development of the Catholic social doctrine but adopted the official teachings of the Church. The main role of the clergy in both countries was to spread a moral message in the field of social relationships and to develop the system of social justice (Brown, 1980).

Conclusions

'About the Poles, as about the Irish, one may say: Where there is one man, there is an agreement. Where there are two men, you have an argument. If you have three people, you have a riot' (Dziewanowski, 1977: 252).

Ireland is more comparable in character and condition to the new nations such as Poland in twentieth century Europe, than to the established Western democracies. Ireland and Poland remained largely agriculturally orientated nations. The Irish nationalist revolution against British authority and Polish uprisings against the occupying powers – Russia, Germany and the Habsburg Empire figured heavily in their post-independence politics, in ways not unlike those of twentieth century nations that gained independence through a nationalist revolution. Both nations were politically mobilised before the emergence of indigenous institutions capable of expressing their beliefs in moderate politics. The early years of independence in both countries posed the most serious challenges to democratic rule. The institutional structures were fragile, and the forces threatening political order were intense. In contrast to Poland, Ireland was almost unique in having successfully established a stable political system that was not destroyed by a revolution or a military coup. The Irish example of stability demonstrates the accommodation made by political institutions to already established social understandings.

The constitutions of Ireland and Poland give a picture of the formal organisation of the government and limits within which the government operated. In the case of Ireland, the constitutions were the product of the same general movement, and each succeeding version reflected another stage in the evolution of the Irish State with constitutional symbols and structures being refined, as opposed to fundamentally altered, so that they found general acceptance. By contrast the two Polish constitutions were markedly different. They did not exhibit any evolutionary process but rather two contrasting, diametrically opposed conceptions of the state. The resulting divergence between the two 1930s constitutions is primarily in terms of primacy afforded to the State, with important signals to be found in the importance given to the various state organs.

Despite having so much in common during their first year of independence, both in terms of historical baggage, as well as internal and external instability, the Irish and Polish states chose two radically different constitutional paths in the 1930s. This divergence of fortunes of the two states may be traced to many sources, but in no small part credit ought to go to those who resisted the temptation of strong government to which so many states succumbed at that time.

'In the wrong hands, Ireland could have gone the way of other European states in the dangerous Europe of the mid-thirties. De Valera by now had abolished the Senate, had an overall majority in the Dail and a totally flexible Constitution with neither effective judicial review nor the requirements of a popular referendum to restrain his will. He could, by simple act of the single parliamentary chamber dominated by his party, make whatever constitutional changes he wished. It was a classic opportunity to establish a dictatorship. Instead his mind had already turned to writing a new Constitution for modern Ireland' (Farrell, 1988: 30).

Summary in Polish

Polska i Irlandia – perspektywa porównawcza

„O Polakach tak samo jak o Irlandczykach można powiedzieć: jeżeli jest jedna osoba to jest zgoda, jeśli spotka się dwóch to jest sprzeczka, a trzy to już rewolucja” (Dziewanowski, 1977:252).

W historii Europy dwudziestego wieku, biorąc pod uwagę charakter i warunki polityczno-ekonomiczne Irlandii łatwiej ją porównać do Polski niż do innych rozwiniętych krajów Europy Zachodniej. Na początku dwudziestego stulecia Polska i Irlandia pozostawały krajami rolniczymi. Irlandzki nacjonalizm i walka przeciwko dominacji brytyjskiej oraz polskie zrywy narodowowyzwoleńcze przeciwko Rosji, Prusom i Cesarstwu Habsburskiemu w efekcie przyniosły w obu przypadkach długo oczekiwaną niepodległość. Obydwa narody były dobrze zorganizowane politycznie jeszcze przed powstaniem instytucji niepodległego państwa. Pierwsze lata wolności cechowała żmudna droga w budowaniu demokracji, gdyż struktury państwowe opierały się na kruchych fundamentach. W przeciwieństwie do Polski Irlandia była unikatowym przykładem pomyślnego stworzenia stabilnego systemu politycznego, który nie został zniszczony przez rewolucje czy inne przewroty polityczne. Irlandia jest przykładem stabilności politycznej opartej na przystosowaniu się instytucji politycznych do już istniejącego układu społecznego i prawnego.

Konstytucje Irlandii i Polski ustanawiały formalną strukturę organizacyjną rządu i granice jego władzy. W przypadku Irlandii konstytucje z 1922 roku oraz 1937 roku powstały za sprawą tego samego ruchu politycznego, ukazując kolejne etapy rozwoju irlandzkiej państwowości. Jej struktury, przy pełnej akceptacji społeczeństwa, były stopniowo udoskonalane, a nie całkowicie zmieniane. Pod tym względem polskie konstytucje z 1921 i 1935 roku były całkowicie różne. Nie powstawały one w wyniku ewolucji, lecz były wynikiem odmiennych koncepcji państwa. Rozbieżności pomiędzy polską konstytucją z 1935 roku a irlandzką konstytucją z 1937 roku są szczególnie widoczne, gdy weźmie się pod uwagę pozycję organów wykonawczych państwa. Pomimo licznych podobieństw historycznych w okresie pierwszych lat niepodległości, Irlandia i Polska wybrały bowiem różne drogi ustawodawcze. Te rozbieżności polityczne, szczególnie widoczne w latach 30. XX w. miały różne źródła. Należy jednak podkreślić wielką rozważę polityków irlandzkich, którzy oparli się pokusie stworzenia autorytarnego systemu, tak popularnego w tamtym czasie w Europie.

„W niewłaściwych rękach Irlandia mogła pójść za przykładem innych państw europejskich lat trzydziestych. De Valera w tym czasie zniósł Senat, posiadał większość parlamentarną oraz konstytucję bez sprawnego sądownictwa i systemu wyborczego, które mogły zahamować jego ambicje polityczne. Mógł za pomocą jednej ustawy w zdominowanym przez jego partię parlamencie dokonać zmian konstytucyjnych. Miał idealną szansę na wprowadzenie dyktatury. Zamiast tego skoncentrował się na stworzeniu nowej konstytucji na miarę nowoczesnej Irlandii” (Farrell, 1988:30).

References

- Ajnenkiel A. (1983) *Polska po przewrocie majowym*, Warszawa.
- Ajnenkiel A. (2001) *Konstytucje Polski 1791–1997*, Warszawa.
- Blanchard J. (1963) *The Church in contemporary Ireland*, Dublin.
- Brown N., *Some reflections on the role of religion in the constitutional order* [in:] Whyte J.H., *Church and State in Modern Ireland 1923–1979*, Dublin 1980.
- Dail Debates Vol. 97, 2569–574.
- Davis N. (1981) *God's playground. A history of Poland*, Oxford.
- Dmowski R. (1925) *Polityka polska i odbudowa państwa*, Warszawa.
- Dziewanowski M.K. (1977) *Poland in the twentieth century*, New York.
- Farrell B. (1971) *Founding of Dail Eireann*, Dublin.
- Farrell B, (ed.) (1988) *De Valera's constitution and ours*, Dublin.
- Lee J.J. (1989) *Ireland 1912–1985*, Cambridge.
- Mackiewicz Cat S. (1941) *Historia Polski od 11 listopada 1918 do 17 września 1939*, London.
- Mansergh N. (1991) *The unresolved question; The Anglo-Irish settlement and its undoing 1912–1982*, London.
- Manning M. (1972) *Irish political parties. An introduction*, Dublin.
- Manning M. (1970) *The Blueshirts*, Dublin.
- Meenan J. (1970) *The Irish economy since 1922*, Liverpool.
- Modras R. (1994) *The Catholic press in interwar Poland on the Jewish question: Metaphor and the developing rhetoric of exclusion. East European Jewish Affairs*.
- Modras R. (1996) *The interwar Polish Catholic press on the Jewish question*. Annals of the American Academy of Political and Social Science.
- Plunkett H. (1904) *Ireland in the new century*, London.
- Polonsky A. (1972) *Politics in independent Poland*, Oxford.
- Sprawozdania stenograficzne Senatowi 1934.
- Whyte J.H. (1970) *Church and state in Modern Ireland 1923–1979*, Dublin.
- Whyte J.H. (1960) *The influence of the catholic clergy on election in nineteenth century Ireland*, [in:] English Historical Review.
- Woolf S.J. (ed.) (1968) *European Fascism*, London.

Hanna DOWLING

Towarzystwo Irlandzko-Polskie
Sekretarz

Brytyjska Misja Wojskowa w Polsce 1944–1945. Zapomniana historia operacji „Freston”

Abstrakt: Esej odsłania kulisy i przebieg operacji Brytyjskiej Misji Wojskowej w Polsce w latach 1944–1945 o kryptonimie „Freston”. Tekst jest także doskonałą okazją do przybliżenia sylwetki jej uczestnika, porucznika Armii Krajowej, a dziś zasłużonego działacza londyńskiego POSK-u, Szymona Jana Zaremby ps. „Jerzy”. Jego postać, w dalszej części Rocznika, wspomina także prof. Marcus Wheller w recenzji książki pt. *Recollections of a Distant Past*.

Słowa kluczowe: Brytyjska Misja Wojskowa w Polsce, operacja „Freston”, Szymon Jan Zaremba, Armia Krajowa, POSK w Londynie.

Zacisze to mała polska wieś położona w gminie Wielgomłyny, kilkanaście kilometrów od Radomska (województwo łódzkie, poprzednio piotrkowskie). 8 listopada 2014 roku odbyła się tam niecodzienna uroczystość – odsłonięta została tablica pamiątkowa umieszczona na kamiennym głazie. Tablica przypomina o wydarzeniu, które odbyło się w tym miejscu 3 stycznia 1945 roku. Było to spotkanie Komendanta Głównego AK gen. Leopolda Okulickiego z oficerami Brytyjskiej Misji SOE o kryptonimie „**Freston**”. Tu gdzie stoi kamień z tablicą, znajdowała się leśniczówka. Położona była na skraju lasu. W tej leśniczówce oficer AK ps. „Jerzy” zorganizował to tajne historyczne spotkanie, gdyż *bliskość lasu zapewniała bezpieczeństwo przed czołgami* – wyjaśniał przy okazji odsłonięcia tablicy „Jerzy”.

Tablica upamiętniająca spotkanie Komendanta Głównego AK generała Leopolda Okulickiego „Niedźwiadka” z oficerami Brytyjskiej Misji Wojskowej SOE „Freston” w styczniu 1945 r.
(fot. Dżyszław Jan Wiśniewski)

SOE – **Special Operations Executive** – była to brytyjska organizacja założona w 1940 roku w celu prowadzenia działalności wywiadowczej i sabotażowej w okupowanych przez Niemców krajach Europy. Miała udzielać pomocy lokalnym organizacjom zbrojnego podziemia. Według Normana Daviesa była to niemal „prywatna agencja” Churchilla, utworzona, aby *rozświecać i rozpalać Europę* (Norman Davies, *Europe at War 1939–1945*, wyd. 2006).

Komenda AK już w początkach 1944 roku zwróciła się do Londynu z prośbą o przysłanie do Polski alianckiej misji wojskowej celem zbadania sytuacji polskiego podziemia. Stany Zjednoczone odmówiły, natomiast po wielokrotnych naleganiach zgodził się Churchill. Wojskowa Misja Brytyjska złożona z 6 osób, skompletowana już w lipcu 1944 roku, miała być zrzucona spadochronami do Polski. Były opóźnienia. Było kilka prób w październiku i w listopadzie 1944 roku, nieudanych z powodu złych warunków atmosferycznych. Ostatecznie w Boże Narodzenie 1944 roku oficerowie misji „Freston” wylądowali na spadochronach niedaleko Częstochowy. Po wylądowaniu byli odebrani przez AK obwodu częstochowskiego i przekazani do obwodu AK Radomsko, pod opiekę „Jerzego”. Było ich pięciu, gdyż jeden z członków misji, Alun Morgan, z powodu nagłej niedyspozycji do Polski nie poleciał.

Brytyjscy oficerowie byli fachowcami znakomicie przygotowani do powierzonego im zadania, spóźnionego jednak o co najmniej pół roku. Mieli zapoznać się ze stanem uzbrojenia AK, zbierać i przekazywać informacje dotyczące walki polskiego podziemia z niemieckim okupantem, a także spełniać rolę kontaktową między dowództwem AK a dowództwem zbliżającej się Armii Czerwonej. Misją kierował płk Hudson, który był doradcą Churchilla ds. wschodnich. W skład misji wchodził również Polak kpt. Anthony Currie, oficer łączności i tłumacz (prawdziwe nazwisko Antoni Pospieszalski). Zastępcą płk. Hudsona był Peter Solly-Flood, z pochodzenia Irlandczyk.

Dowództwo sowieckie było poinformowane o wysłaniu misji SOE do Polski.

Wielka ofensywa sowiecka – spodziewana na wiosnę 1945 roku – nadeszła wcześniej. To przekreśliło plany Misji „Freston”. W połowie stycznia wojska sowieckie zajęły tereny, w których przebywali członkowie misji. Brytyjczycy postanowili się ujawnić, wierząc – raczej naiwnie – w pozytywne podejście Sowietów do sprzymierzonych w wojnie „towarzyszy-aliantów”. Ponieważ Sowietzi byli poinformowani o sześciuosobowej misji wysłanej do Polski, na wniosek płk. Hudsona zdecydowano dołączyć do misji „Jerzego” jako szóstego oficera angielskiego o nazwisku Alun Morgan (w miejsce rzeczywistego członka Misji „Freston”, który nie został zrzucony do Polski).

Cała szóстка wyszła z lasu w okolicy Żytyna. Zostali natychmiast rozbrojeni i aresztowani przez NKWD. Prawdopodobnie zostaliby „sprzątnięci”, gdyby nie fakt, że tuż przed aresztowaniem nawiązali kontakt z Londynem, podając dokładnie miejsce i sytuację, w jakiej się znajdowali.

Historię Misji „Freston” opublikował w *Zeszytach Kombatancich* Antoni Pospieszalski vel A.N. Currie (Zeszyt 32). *Misja była fiaskiem* – napisał. *W Polsce znaleźliśmy się grubo za późno. Ale członkowie misji pozbyli się złudzeń odnośnie do intencji strony sowieckiej wobec Polski. Ewolucja ich poglądów dokonywała się powoli, ale dojrzała w ciągu trzech tygodni* – napisał. A jeszcze 7 stycznia, podczas przyjęcia we dworze w Odrowążu, gdzie ich goszczono, płk Hudson wniósł toast na cześć czterech przywódców państw sprzymierzonych: Churchilla, Roosevelta, Mikołajczyka i Stalina! Byli

wtedy zaskoczeni gwałtowną reakcją Polaków na toast za „uncle Joe”, oceniając ją jako objaw polskiego nierozsądnego nacjonalizmu.

W początkach lutego 1945 r. aresztowana szóstka została wywieziona do ZSRR i przekazana Brytyjskiej Misji Wojskowej w Moskwie. Po upływie ponad miesiąca pięciu Brytyjczyków otrzymało wizy wyjazdowe. Pod koniec marca odlecieli do Londynu. Było to już po zakończeniu Konferencji w Jałcie (4–11 lutego 1945 r.). Zdaniem Pospieszalskiego – i prawdopodobnie nie była to tylko jego opinia – rozmowy jałtańskie miały szanse na inne rozwiązanie kwestii polskiej, gdyby raport misji dostarczył wcześniej Churchillowi informacji i argumentów do rozgrywki ze Stalinem.

Porucznik Armii Krajowej ps. „Jerzy” – **Szymon Jan Zaremba** vel Alun Morgan, nie otrzymał szybko dokumentu zezwalającego na wyjazd do Anglii. W Moskwie znalazł się w przysłowiowym „ślepych zaułku”. Chodził w mundurze z przypiętą dystynkcją kapitana brytyjskiego i miał przybrane nazwisko, ale nie miał odpowiedniego dokumentu. W dodatku nie znał w ogóle angielskiego, choć biegle mówił po francusku! Dyplomaci brytyjscy, łącznie z ambasadorem, musieli ukrywać jego dane personalne. Do Polski wrócić nie mógł, gdyż ciążył na nim wyrok śmierci wydany przez komunistyczne władze. Udawał Walijszyka, który nie zna angielskiego, bo w „rodzinnej” Walii posługiwał się jedynie walijskim językiem! Rosjanie kilkakrotnie – lecz nieskutecznie – próbowali zaaranżować wypadek uliczny, którego miał być ofiarą. Ostatecznie, z pomocą brytyjskiego ambasadora, udało mu się we wrześniu 1945 wyjechać do Anglii. Swoje niezwykle „przygody” opisał w wydanej w 2012 roku książce pt. *Recollections of a Distant Past*.

Szymon Zaremba przez wiele lat działał bardzo aktywnie na rzecz POSK-u w Londynie. Pełnił funkcję przewodniczącego Komisji Rewizyjnej, następnie skarbnika. Dwukrotnie był wybrany na prezesa POSK-u (lata 1985–1991 i 1992–1994), w czasie gdy Ośrodek spłacił dług, a Polska odzyskała suwerenność. Nawiązał kontakt z Polakami w Polsce, brał aktywny udział w organizacji wizyt w Anglii osób takich jak Tadeusz Mazowiecki, Lech Wałęsa, przedstawiciele Sejmu i Senatu. Jego zabiegi doprowadziły do utworzenia Funduszu Przyszłości POSK-u w Londynie. Jest również związek

pana Zaremby z Towarzystwem Irlandzko-Polskim. Odegrał kluczową rolę w uzyskaniu funduszu z testamentu śp. Wandy Petronelli Brown na zakup Domu Polskiego w Dublinie jako siedziby dla Towarzystwa Irlandzko-Polskiego. Był gościem honorowym uroczystego otwarcia Domu 17 października 1987 roku. Londyński *Dziennik Polski* zamieścił jego artykuły na ten temat (7 i 25 listopada 1987 r.).

Miałam zaszczyt i przyjemność poznać osobiście pana Zarembę. Kilkakrotnie zaprosił mnie na lunch do restauracji w londyńskim POSK-u. Był uroczym rozmówcą i mieliśmy wiele wspólnych tematów. Do końca życia interesowała go działalność naszego Towarzystwa i wysoko ocenił wydanie pierwszego numeru rocznika *The IPS Yearbook 2014*. Dostałam od niego jego książkę biograficzno-wspomnieniową, napisaną w języku angielskim i opublikowaną w 2012 roku – *Recollections of a Distant Past*. Recenzja tej książki, napisana przez prof. Marcusa Wheelera, jest zamieszczona w niniejszym wydaniu rocznika.

75-lecie wybuchu drugiej wojny światowej minęło w 2014 roku, a 70-lecie jej zakończenia było obchodzone 9 maja 2015 r. Fakt, że obchodząc te rocznice można było spotkać osobę, która brała czynny udział w wydarzeniach tamtych lat, a nadal była sprawna, zachowała doskonałą pamięć i jasność umysłu – to ewenement, rzecz nadzwyczajna.

Szymon Zaremba zmarł w Londynie 22 sierpnia 2015 roku.

Warto przypomnieć, że królowa Elżbieta II, podczas swej oficjalnej wizyty w Polsce w 1996 roku, spotkała się w Warszawie z kombatantami, którzy należeli do ochrony Misji „Freston” i podziękowała im za bohaterstwo.

Summary in English

British Military Mission to Poland 1944–1945. The forgotten history of the ‘Freston’ operation

The Special Operations Executive (SOE) was formed in Great Britain, in 1940, in order to support and liaise with resistance movements in the countries occupied by Nazi Germany. According to the well-known historian, Norman Davies, it was Churchill's near-private agency for 'setting

Europe ablaze' (Norman Davies, *Europe at War 1939–1945*, 2006). The SOE assisted the Polish Government-in-Exile with logistics and training facilities for its special forces known as *Cichociemni*. They were rigorously drilled in Great Britain before being parachuted into occupied Poland. A mission, with the code name *Freston*, was the last SOE operation in Poland during WW2. It was a mission sent to the Polish underground armed forces AK (*Armia Krajowa* – the Home Army); the aim was to report on conditions in Poland and to strengthen political links with the Home Army leadership. The mission was requested in February 1944, unfortunately it was greatly delayed. The Freston group was to consist of six members, all exceptionally experienced. After months of delay, on 26th December 1944, the Freston team landed successfully in Poland and succeeded in making contact with the Polish Underground. However, the Mission never achieved its objectives; in mid-January 1945, its members were captured by Soviets and put in an NKVD jail. They were treated not as allies but as enemies and criminals. They were saved after some weeks through the efforts of the British Embassy in Moscow. They arrived in Moscow on 17th February 1945 and waited there for three weeks for Soviet exit visas. Finally, in March 1945, five British members of the Freston Mission flew back to London (via Teheran, Cairo and Gibraltar) while 'George', the Home Army officer and the Freston Mission's Polish guide, had to stay in Moscow until September.

'George' ('Jerzy' in Polish) – a code name of Szymon J. Zaremba – recalled his WW2 experiences in a memoir entitled *Recollections of a Distant Past*, published in 2012 in London. A review of Mr Zaremba's book is featured in this edition of the Irish Polish Society Yearbook.

On 8th November 2014, in Zacisze, a small Polish village, a commemorative plaque was unveiled. The plaque is placed on a monumental stone and marks the spot where a historic meeting between the Chief-Commander of the Home Army (AK), and the Freston Mission's members took place, on 3rd January 1945.

Bibliografia

- Davies N. (2003) *Rising '44. The Battle for Warsaw*, London.
- Davies N. (2006) *Europe at War 1939–1945*, London.
- *Dziennik Polski* (Londyn 7 i 25 XI 1987).
- Zaremba J.S. (2012) *Recollections of a Distant Past*.
- *Zeszyty Kombatantckie* (Londyn, Zeszyt 32).
- *The IPS Yearbook*, 2014.

Wawrzyniec KONARSKI

Uniwersytet Jagielloński w Krakowie

Akademia Finansów i Biznesu *Vistula* w Warszawie

Irlandczycy i Polacy. Suplement do losów dawnych i obecnych

Abstrakt: Artykuł niniejszy stanowi uzupełnienie wieloletnich badań autora dotyczących irlandzkich: systemu rządów, partii politycznych i organizacji, włącznie z tamtejszymi strukturami paramilitarnymi. Tłem do prowadzenia tych badań stawała się historia polityczna całej wyspy Irlandii, zwłaszcza w ostatnich dwustu latach. Artykuł zawiera kilka polskich kontekstów, interesujących i pomocnych w ponownym kształtowaniu poglądów autora wobec dotąd rozpatrywanych przezeń dziedzin badawczych. Nawiązuje on do różnych wyobrażeń Irlandczyków jako narodu przez stulecia funkcjonującego bez własnego państwa. Zagadnienia te rozpatrywane są z perspektywy historycznej i porównywane z wybranymi doświadczeniami Polaków. Ci ostatni wydają się interesujący zwłaszcza pod względem poznawczym i analitycznym z tytułu ich obecności na irlandzkim rynku pracy od roku 2004. W nawiązaniu do Irlandczyków autor konkluduje, iż irlandzka kwestia narodowa wciąż oczekuje na swoje ostateczne rozwiązanie z uwagi na to, że proces unifikacji Irlandii nie został jeszcze zakończony.

Słowa kluczowe: Irlandia, Polska, naród, państwo, kwestia narodowa.

Wprowadzenie

Irlandczycy to jeden z najstarszych narodów europejskich pod względem tożsamości kulturowej, za to przez setki lat niemający szansy na posiadanie własnego, jednolitego i suwerennego państwa. Warto tu przypomnieć słowa Anglika, George'a Bidwella, co prawda nie naukowca, ale pisarza i znawcy Wysp Brytyjskich,

zamieszkującego przez długie lata Polskę w okresie powojennym (i to o wiele wcześniej zanim dotarł nad Wisłę Norman Davies). Bidwell napisał, iż gdy do celtyckiej Irlandii zaczęli przybywać najezdźcy – mniejsza o to, kogo miał tu na myśli – „(...) nie stawiało im oporu państwo, lecz naród” (Bidwell, 1970: 26). To znamienita opinia pokazująca, iż to właśnie nie państwo, a kształtowana na kanwie etnokulturowej i religijnej wspólnota narodowa w pierwszym rządzie decydowała o specyfice tożsamości Wyspy. Badanie tego zagadnienia to zajęcie niezwykle frapujące poznawczo i analitycznie, tym bardziej że sam termin *państwo* wywołuje wśród Irlandczyków różne reakcje. Szczególnie wyraźnie widać to na tle dziejów najnowszych tego narodu, czyli w wieku XX, kiedy to państwowość irlandzka stała się ostatecznie faktem, choć w niniejszych rozważaniach nie może zostać pominięty okres przed jej powstaniem. Nie wdając się w głębsze dywagacje, przyjmuję, że państwo jest *wspólnotą suwerenną, ograniczoną terytorialnie i przymusową*. Równocześnie jednak specyfika irlandzka umożliwia rozpatrywanie państwa zarówno jako idei, czyli *bytu postulowanego*, ale i też jako stwierdzonego *faktu*. W obu tych wariantach państwo może stać się kanwą konfliktu, co przecież stanowi sedno polityki jako działalności ludzkiej. W takim ujęciu rozważania o państwie uzyskują interdyscyplinarny wymiar politologiczny, nie zaś głównie prawny, odwołując się także do historii politycznej, prawa konstytucyjnego i socjologii konfliktów politycznych. Może to zarazem stanowić istotny punkt odniesienia do innych narodów i ich państw. Takie usytuowanie rozpatrywanych kwestii rodzi w konsekwencji pokusę porównywania losów Irlandczyków z innymi narodami starego kontynentu, w tym szczególnie z losami Polaków i ich bytów państwowych, co jest tu założeniem wysoce inspirującym. W istocie niemożność unifikacji Irlandii i ustanowienia na obszarze całej Wyspy republikańskiej – z nazwy i treści – formy państwa okazały się z perspektywy wieku XX głównymi wątkami w trudnej dyskusji wokół kształtu irlandzkiej państwowości, obrazującej znacząco przeciwstawne punkty widzenia. Takie z kolei postawienie sprawy oznacza, że irlandzka kwestia narodowa wciąż czeka na swój finał. W rezultacie obecny kształt ustrojowo-terytorialny Irlandii czyni tę kwestię uregulowaną połowicznie.

Wywołuje to dwa rodzaje analogii z Polską. W ujęciu pierwszym historycznie identyfikowana kwestia polska, na tle irlandzkiej, wydaje się uregulowana. Jako taka nie stanowi więc przedmiotu sporu o charakterze fundamentalnym, przynajmniej dla większości społeczeństwa. Pojawia się tu wszakże i drugie ujęcie, będące z kolei kanwą do polemik wśród Polaków. Otóż występujący wśród części Irlandczyków aspekt niespełnienia pod względem osiągniętego statusu państwowego, widoczny w XX wieku, ma swoją analogię z bardziej krytycznym aniżeli apologetycznym postrzeganiem polskiego państwa przez jego wewnętrznych, prawicowych zwłaszcza recenzentów politycznych. Co ważne, tradycja podważania jego prawowitości czy też nieokazywania mu szacunku sięga jeszcze okresu I Rzeczypospolitej. Dramatyczną konsekwencją takiej tendencji stało się ostateczne zniknięcie tejsze z mapy Europy w roku 1795 (Zamoyski, 1997: 252, 257 i passim). Jej odzwierciedleniem okazały się mocne w stosowanej retoryce spory między Platformą Obywatelską oraz Prawem i Sprawiedliwością, zwłaszcza od roku 2005 (Konarski, 2013: 194–195). Ich najnowszy nawrót pojawił się przy okazji przedłużania momentu ogłoszenia przez Państwową Komisję Wyborczą wyników wyborów samorządowych z 16 listopada 2014 roku (*Fałszowanie zakończzone*).

Spory te, przy uwzględnieniu proporcji wynikających z odmiennej ewolucji historycznej obu narodów i państw wywołują analogie z podziałem na zwolenników i przeciwników anglo-irlandzkiego Traktatu z 6 grudnia 1921 r. (Casey, 2000: 6–8; Coogan, 1991: 469–473). To z kolei spowodowało fundamentalny i dychotomiczny podział w irlandzkim systemie partyjnym i szerzej, w całym irlandzkim społeczeństwie. Przypomnienie takich i podobnych analogii między oboma krajami jest zarówno inspirujące pod względem badawczym, jak i praktycznie użyteczne.

Naród i państwo w Irlandii – zarys zagadnienia

To zrozumiałe, że Irlandczycy definiowali zwykle swoją tożsamość w opozycji najpierw do Anglii, a następnie Wielkiej Brytanii. Aż do początku wieku XX nie udawało się im ustanowić trwałego i niezawisłego organizmu państwowego. Co najwyżej można mówić

o wczesnośredniowiecznych próbach tworzenia federacji kilku autonomicznych królestw podległych nominalnemu zwierzchnictwa tzw. arcykróla (ir. – *ard ri*) (Byrne, 2001: *passim*). Mówiąc inaczej, Irlandia nie osiągnęła etapu długo istniejącego, zunifikowanego państwa feudalnego. Najpoważniejsza i dobrze rokująca taka próba nastąpiła na przełomie wieków: X i XI, w trakcie panowania Briana Boru. Dlatego też Anglo-Normanowie – po raz pierwszy przybywający na Wyspę w latach 1169–1171 – nie mogli zniszczyć jednej scentralizowanej feudalnej monarchii irlandzkiej (Simms, 1992: *passim*). Rozpoczęli natomiast wielowiekowy podbój Wyspy, próbując ujarzmić ją i jej rdzennych, celtyckich mieszkańców. Z tego też powodu zdarzające się także i w polskiej prasie porównywanie losów Irlandczyków z doświadczeniami innych narodów europejskich niejednokrotnie nie wytrzymuje krytyki. Takie zastrzeżenie wzbudza choćby zestawianie Irlandczyków z Czechami, poczynione swego czasu przez Aidana Poilina i przypomniane przez red. Teresę Stylińską w artykule *Duch zielonej koniczynki, zamieszczonym w Plusie – Minusie – dodatku do dziennika „Rzeczpospolita” – z 19–20 marca 2005 r.* Czesi bowiem dysponowali w różnych okresach średniowiecza bardziej czy mniej suwerennym państwem, na którego czele – co jest tu najważniejsze – wielokrotnie i przez dłuższy czas stali władcy będący jego koronowanymi zwierzchnikami, by wspomnieć Wratysława II, dwóch Przemysłów Ottokarów czy trzech Wacławów. Z kolei blisko dwustuletnie rozbitcie dzielnicowe Polski nie przekreśliło szans na ponowne zjednoczenie, choć w innych granicach terytorialnych, polskiej monarchii jako dynastycznego państwa protonarodowego. Puenta jest tu więc taka, że brak długotrwale istniejącego i scentralizowanego państwa feudalnego w Irlandii oznacza, że jej *casus* jest tu odmienny od Czech czy od Polski.

Miało to wpływ na specyfikę pojęcia **naród irlandzki**. Począwszy od pierwszego najazdu normandzkiego w siódmej dekadzie XII do końca drugiej dekady XX wieku, przybierał on kolejno trzy postaci (Konarski, 2007: 295–296). Można je kolejno określić jako: *ujarzmiany naród etniczny* (do końca lat siedemdziesiątych XVIII wieku), *quasi-państwowy (protestancki) naród polityczny* (dwie ostatnie dekady XVIII wieku) i *beżpaństwowy naród etniczny* (okres unii anglo-irlandzkiej w latach 1800–1921).

Podział Wyspy na mocy wspomnianego Traktatu z 6 grudnia 1921 r. spowodował, że narodził się następny wariant narodu irlandzkiego, czyli *podzielony naród etniczny* (1921–1998). Jego pojawienie się oznaczało, że zostały przekreślone dwa główne postulaty irlandzkiego ruchu nacjonalistycznego, czyli: *utrzymanie jedności Irlandii* i *ustanowienie republikańskiej formy państwa*. Spowodowało to podział ruchu na zwolenników tego Traktatu – zarówno tych zdeklarowanych, jak i uważających go za mniejsze zło – oraz jego nieprzejeżdżanych przeciwników. Ci pierwsi zyskali w tradycji irlandzkiej negatywne miano tzw. *Wolnopañstwowców* (Freestaters), tych drugich nazywano nie-rzadko *doktrynerskimi republikanami* (doctrinaire republicans) lub *sekciarskimi nacjonalistami* (sectarian nationalists) (FitzGerald, 1977: 7). Dramatycznym skutkiem tej sytuacji stała się wojna domowa z lat 1922–1923, która przyniosła dewastację gospodarczą kraju, śmierć czołowych przywódców obu stron, prześladowania republikańców i pogłębienie wzajemnej nienawiści (Younger, 1982). W miarę upływu lat antagonizm ten uległ osłabieniu i ma obecnie rangę co najwyżej gorzkiego doświadczenia historycznego. Nie grozi więc powstaniem negatywnych konsekwencji dla spójności Irlandii niepodległej.

Do chwili uchwalenia konstytucji z 1937 r. obowiązującej do dziś – choć z wieloma poprawkami – oficjalna nazwa państwa o statusie brytyjskiego dominium brzmiała Wolne Państwo Irlandzkie (Saorstát Éireann). Na mocy wspomnianej konstytucji wprowadzono nowe, staroirlandzkie określenie Éire (Eryn), aczkolwiek nie zwerbalizowano formy państwa, mającej wszakże znamiona republiki (Konarski, 2005: 5 i passim; *A Source Book of the Irish Government*, 1983: 12 i 16), choćby z uwagi na uczynienie głową państwa prezydenta (*Konstytucja Irlandii*, 2006: 37–43). Natomiast na wiosnę 1949 roku Irlandia została literalnie ogłoszona Republiką na mocy uprzednio przyjętej ustawy. Ten ostatni fakt ma tu rangę symbolu zmniejszającego temperaturę kłótni i sporów przez kilka dekad antagonizujących irlandzką opinię publiczną. Nie może jednak dopomóc w ich zakończeniu, albowiem nazwa *Republika Irlandii* wciąż obejmuje nie całą Wyspę, tylko 26 południowych hrabstw. Nie ma też rangi konstytucyjnej, tylko ustawową, Republika nie jest bowiem oficjalną nazwą państwa (*A Source Book of the Irish Government*, 1983: 19).

Traktowanie irlandzkiej kwestii narodowej jako uregulowanej połowicznie zostało wythumione za sprawą tak wydarzeń politycznych, jak i tendencji gospodarczych, do których doszło u schyłku wieku XX i na początku XXI. Na te pierwsze złożyło się najpierw tzw. *Porozumienie Wielkopiątkowe* (Good Friday Agreement) z 10 kwietnia 1998 r. kończące formalnie tragiczny w skutkach konflikt w Irlandii Północnej (Morgan, 2000). Jego bezpośrednią konsekwencją stały się zmiany w brzmieniu artykułów: 2 i 3 Konstytucji Irlandii (Konarski, 2005: 27–28; *Konstytucja Irlandii*, 2006: 34), a następnie ewolucyjna stabilizacja sytuacji polityczno-ustrojowej w Irlandii Północnej, wciąż będącej brytyjską prowincją. Z kolei na tendencje gospodarcze złożył się fenomen tzw. *Celtyckiego Tygrysa* (Celtic Tiger), czyli osiągnięta na przełomie wieków: minionego i obecnego niespotykana wcześniej w Irlandii dynamika jej wzrostu gospodarczego (Fiejka, 2003; *How Ireland Became the Celtic Tiger*, Liberska, 2003; Płachecki, 2010: 252–255). Nie miało to precedensu w Europie ostatniej ćwierci XX wieku, choć dynamika ta uległa następnie wyhamowaniu w rezultacie kryzysu finansowego, jaki rozpoczął się w roku 2008, a zastraszające rozmiary przybrał dwa lata później (*Kryzys w Irlandii*; Płachecki, 2010: 259–264).

Na tle przytoczonych tu tendencji politycznych, jak i gospodarczych można postawić tezę ambiwalentną w kontekście obecnego postrzegania irlandzkiej kwestii narodowej. O jej połowicznej realizacji przypomina w pierwszym rzędzie ta część opinii publicznej, która zorientowana jest radykalnie lewicowo, a zarazem nacjonalistycznie (*The Queen and the National Question*). Takie połączenie nie jest dla Irlandii zaskakujące. W tamtejszej tradycji politycznej niejednokrotnie udawało się godzić dwie, gdzie indziej wykluczające się opcje równocześnie: kwestię narodową i społeczną (Rumpf & Hepburn, 1977). Co interesujące, kwestia narodowa nie jest obecnie mocno akcentowana przez najbardziej doświadczone pod względem długości rządzenia partie polityczne w Irlandii niepodległej, czyli Fianna Fáil (Żołnierze Przeznaczenia), Fine Gael (Plemię Gaelów) i laburzystów. To naturalna konsekwencja ich prosystemowego charakteru, czyli od dziesięcioleci widocznej w ich programach rangi pragmatyzmu kosztem doktrynerstwa. Wybór jednego z tych

dwóch podejść do kwestii narodowej jest tu zatem naturalną konsekwencją posiadania albo braku wspomnianych doświadczeń.

Wybrane konteksty polskie

Na tle własnych i długotrwałych doświadczeń w badaniach nad Irlandią odnotowuję swoisty paradoks ostatnich ponad dziesięciu lat. Oto bowiem demonstrowanie merytorycznych zainteresowań Irlandią w okresie począwszy od roku 2004 wcale nie musi być przejawem szczególnej oryginalności czy też atutem poznawczym. Wszak w tym czasie dziesiątki tysięcy Polaków zaczęło się uważać za specjalistów pod względem posiadanej wiedzy o Irlandii i Irlandczykach. To fakt, że w drugiej dekadzie XXI wieku stanowimy największą, nieirlandzką grupę mieszkańców Irlandii niepodległej (*Polacy największą mniejszością, polski drugim językiem; polska emigracja zbliża się do rekordowego wyniku*). Przekłada się to na wysyp opinii licznych emigrantów zarobkowych z Polski odnoszących się głównie do tego, jak pracować i jak żyć w tym kraju. W ten sposób utrwalana jest zarazem dość stereotypowa wymiana poglądów na temat wzajemnego postrzegania Polaków i Irlandczyków. Uważane za podobne doświadczenia w walce z obcą dominacją czy wzajemne powinowactwo na kanwie wyznawanego katolicyzmu należą do najczęściej przywoływanych wątków. Tworzenie nowych obszarów takiego powinowactwa i to z powodów politycznie koniunkturalnych stosunkowo niedawno stało się też udziałem zarówno przedstawicieli polskiego biznesu, jak i władz państwowych.

I tak, najpierw 12 lutego 2005 r. podczas uroczystej gali w Warszawie szef ówczesnego rządu Irlandii, Bertie (Bartholemew) Ahern otrzymał nagrodę specjalną Business Centre Club „(...) za otwarcie irlandzkiego rynku pracy dla Polaków, rozwój dwustronnych stosunków gospodarczych i życzliwość dla naszego kraju” (*Honorowi Członkowie BCC – Laureaci Nagród Specjalnych*). Nagrodę tę przyznano mu zaledwie w niecały rok (sic!) od przystąpienia Polski do Unii Europejskiej. Bertie Ahern, niezależnie od różnych opinii na temat przyczyn jego późniejszej rezygnacji z funkcji premiera ma wciąż opinię polityka skutecznie onegdaj promującego Irlandię

jako Celtyckiego Tygrysa. Dlatego też przytoczona tu argumentacja strony polskiej grzeszy naiwnością, żeby nie powiedzieć nadgorliwością. Udostępniając Polakom irlandzki rynek pracy, premier tego kraju wykazał się w głównej mierze umiejętnościami człowieka interesu aniżeli przypisywaną mu życzliwością. W istocie bowiem taki manewr podtrzymał ówczesną dynamikę gospodarki irlandzkiej dzięki wykorzystaniu Polaków jako względnie taniej siły roboczej. Jednakowoż występuje tu też inny aspekt, niejako politycznie niepoprawny, który można umiejscowić w kontekście *kulturowo-rasowym*. Duża liczba napływających Polaków i obywateli innych państw z Europy Środkowo-Wschodniej wykluczyła bowiem potrzebę sprowadzenia do Irlandii, niewykwalifikowanych zwłaszcza, pracowników pochodzenia pozaeuropejskiego i niechrześcijańskiego.

Z kolei obszar nowego, polsko-irlandzkiego powinowactwa odkrył w trakcie kampanii wyborczej do parlamentu w roku 2007 ówczesny polski premier, Donald Tusk. Polskę pod rządami Platformy Obywatelskiej nazwał on wtedy drugą Irlandią, co wkrótce okazało się – za sprawą rozpoczynającej się zapaści gospodarczej tej drugiej – porównaniem chybnym. Na tle takich jak powyższe zachowań, wypowiedzi czy porównań z Irlandią w tle rodzi się naturalne niejako pytanie o to, czy wiedza osób zajmujących się tym krajem od dziesiątków lat może być uważana przez polski establishment gospodarczy i polityczny za potrzebną i godną uwagi. Z drugiej wszakże strony ta występująca na dużą skalę powierzchowność ocen czy wręcz ignorancja klasy politycznej prowokuje wręcz do stawienia jej czoła.

Nie można zaprzeczyć, że pisanie o Irlandii i Irlandczykach ma walor bardzo użyteczny, jeśli dokonywać tu porównań z losami Polaków i Polski, jednak wcale nie w kontekście emigracji zarobkowej moich rodaków. Można bowiem na to spojrzeć chociażby z perspektywy narodowych stereotypów. I tak, Szkoci uchodzą za tradycyjnie skąpych, a Irlandczycy to wieczni buntownicy. Oba te powtarzane przez setki lat poglądy zostały przecież rozpowszechnione przez Anglików. Takie i podobne opinie utrwaliły się poprzez wieki także wśród Polaków, uwypuklając naszą niejako janusową naturę. Takim też poglądom, petryfikującym funkcjonowanie negatywnych stereotypów narodowych dość bezrefleksyjnie hołdowaliśmy (i wciąż

to czynimy) za sprawą naszego mało krytycznego stosunku do natury państwa brytyjskiego. Dość bezkrytycznie oddał tę polską czułość Henryk Sienkiewicz na kartach książki *W pustyni i w puszczy* w postaci rozmów Stasia Tarkowskiego z ojcem Nel Rawlison na temat powstania Mahdiego czy ze spotkaniami w pociągu oficerami brytyjskimi. Idąc tym tropem, teza, że zawsze wspieraliśmy słabszych walczących z silniejszymi okazuje się nieprawdziwa. W istocie bowiem nasze wsparcie okazywaliśmy przede wszystkim tym słabszym, którzy zamieszkiwali Rosję carską i z którymi dzieliliśmy podobny los. Kolonialny rozmach imperium z lwem w herbie wzbudzał w nas podziw i nadzieję, że nasze niepodległościowe aspiracje zapewnią nam zrozumienie i poparcie ze strony brytyjskich elit politycznych. Takie naiwne myślenie to pierwsza – z wielu – różnica między Polakami i Irlandczykami znającymi doskonale bezwzględność Albionu zainteresowanego utrzymaniem swojej potęgi kosztem narodów ujarzmionych przez inne mocarstwa. Opinia Irlandczyków o zwalczającej ich wolnościowe aspiracje przez setki lat najpierw Anglii, a później Wielkiej Brytanii musiała być zatem diametralnie różna od zdania Polaków. Takie stwierdzenie to naturalnie generalizacja, ale przecież jest tu ona potrzebna choćby po to, aby na naszą historycznie weryfikowaną empatię – w postaci słynnego hasła „za wolność naszą i waszą” – spojrzeć bardziej krytycznie i poddać ją częściowej choćby demitologizacji. Mam wrażenie, że niewiele osób w Polsce obchodziła dokonana przez brytyjską armię masakra w Amritsarze 14 kwietnia roku 1919 (Anderson, Williams, Head, 2009: 83–86) czy też Krwawa Niedziela w Derry *alias* Londonderry 30 stycznia z roku 1972¹. Dotyczący tego ostatniego wydarzenia film brytyjskiego reżysera, Paula Greengrassa z roku 2002 pod tym właśnie tytułem – *Bloody Sunday* – na krótko pojawił

¹ Używanie jednej z tych nazw jest uzależnione od tożsamości wyznaniowo-politycznej osoby wyrażającej taką opinię. Określenie *Londonderry* jest nazwą oficjalną tego, drugiego pod względem wielkości, miasta Irlandii Północnej, natomiast nazwę *Derry* stosują niemal wyłącznie jego katolicy i nacjonalistycznie nastawieni mieszkańcy i szerzej, generalnie Irlandczycy. Zob. S. Dash, *Justice Denied. A Challenge to Lord Widgery's Report on „Bloody Sunday”*, International League for Human Rights, New York 1998, s. 1.

się w polskich kinach. Na krótko, gdyż uznanie krytyków i dużą popularność wśród widzów zyskał przede wszystkim w wielu innych krajach, ale nie w Polsce (*The Northern Irish Civil Rights Movement in Derry and the Tragedy of Bloody Sunday*).

Postrzeganie Anglików przez Irlandczyków podlega zarazem ewolucyjnym zmianom, które są konsekwencją spektakularnych faktów. Przyczyniły się do tego dwa istotne procesy. Pierwszym stało się równoczesne włączenie się Irlandii i Zjednoczonego Królestwa do procesu integracji europejskiej w postaci przyjęcia obu państw do EWG, co nastąpiło w 1973 r. Na drugi złożyło się zakończenie „gorącej fazy” konfliktu w Irlandii Północnej, w czym dopomogło także dwóch brytyjskich premierów: John Major i Tony Blair. Nie tylko więc muzyka łągodzi obyczaje, co wielokrotnie pokazywały gorące owacje, z jakimi spotykały się występy irlandzkich muzyków czy tancerzy ze strony brytyjskiej publiczności (*Lord of The Dance – Feet of Flames (Hyde Park London)*). Konieczność wspólnego rozwiązywania nawarstwionych przez wieki uprzedzeń ma tu również swój udział. Dobrze pokazała to zakończona sukcesem wizyta królowej Elżbiety II w Irlandii w roku 2010 (*Queen’s Visit to Ireland: Day as It Happened*).

Podsumowanie

Z powyższych rozważań wynika, że Irlandczycy jako naród *nie-suwerenny*, a więc *zależny*, względnie *bezpaiństwowy* albo *protopaiństwowy* istnieli wcześniej, aniżeli powstało ich pierwsze *państwo narodowe*. Zarazem jednak to dopiero pojawienie się państwowości irlandzkiej na początku trzeciej dekady XX wieku pozwala na pełną analizę dramatycznych konsekwencji, jakie fakt ten spowodował dla narodu irlandzkiego i jego dalszej ewolucji. Powstanie pierwszego w dziejach narodowego państwa irlandzkiego miało zatem wpływ na kształtowanie się desygnatów terminu *naród irlandzki* z perspektywy *terytorialnej*, *prawnej* i *etniczno-religijnej*. Warto podkreślić, że Irlandia niepodległa to jedyne europejskie państwo narodowe, które powstało po I wojnie światowej jako rezultat – w pierwszym rzędzie – determinacji i siły woli emancypującego się narodu. Nie można zapominać, że do utworzenia państwa irlandzkiego doszło

wbrew niechęci wielkich regulatorów powersalskiego porządku państwowo-terytorialnego, w tym także prezydenta USA, Woodrowa Wilsona (Murphy, 1981: 11–12). To interesująca i niezwykle ważna specyfika Irlandii, którą w ewidentnie uproszczony sposób konstatuje historyk irlandzki, John O’Beirne Ranelagh. Wedle niego bowiem „Republika Irlandii powstała w wyniku działań terrorystycznych” (O’Beirne Ranelagh, 2003: 12). Pomijam fakt, że termin *republika* jest tu skrótem myślowym, albowiem – jak już to zauważyłem – Konstytucja Irlandii nie stwierdza takiej nazwy państwa. Badacz ten ma tu zapewne na myśli pierwsze w dziejach suwerenne państwo irlandzkie, do powstania którego nie doszłoby bez działań zbrojnych prowadzonych w latach 1919–1921 przez Irlandzką Armię Republikańską (Irish Republican Army, IRA) z brytyjskimi siłami policyjno-wojskowymi (Townshend, 1975). Dla Irlandczyków była to po prostu wojna partyzancka, zaś dla dotychczasowego hegemonu – Brytyjczyków – wydarzenia te stanowiły ciąg aktów terrorystycznych (Pollard, 1922: 183 i nn.). Pod względem przyjętych metod trudno się z tym ostatnim stanowiskiem nie zgodzić. Jednak zrównywanie powyższej wojny z aktami terroru w Irlandii Północnej – co czyni O’Beirne Ranelagh – ma znamiona ewidentnego ahistoryzmu. Od razu pojawia się też pytanie o to, czy był wówczas inny sposób na zmuszenie Brytanii do uznania racji irlandzkich. Twierdzę, że nie. Czy zatem podobne metody były do uniknięcia w Irlandii Północnej? Odpowiem przewrotnie, być może byłyby, ale to z kolei wymagałoby wcześniej poważnego podejścia ze strony Wielkiej Brytanii do kompleksu problemów trwających Irlandię Północną. Trwający tam przez pół wieku patologiczny system władzy został zaakceptowany przez władze w Londynie. W skrótovej, ale sugestywnej postaci pokazał to wspomniany już film *Krwawa niedziela*. Złe skutki zawsze mają swoje równie złe przyczyny ... Analizując konflikty uwarunkowane historycznie, nie można abstrahować od tej fundamentalnej zasady. Nie mogą tak czynić zwłaszcza historycy i politolodzy. Konflikt bowiem to podstawa polityki, a polityka często wywołuje przemoc.

Generalnie nie ulega wątpliwości, że proces mający doprowadzić do powstania zjednoczonego państwa irlandzkiego na całej wyspie Irlandii wciąż jest jeszcze niezakończony. Kwestia irlandzka

czeka więc na swoje pełne uregulowanie, a równocześnie tylko sporadycznie dochodzi do podważania prawowitości państwa powstałego na początku trzeciej dekady XX wieku.

Summary in English

Irish and Poles. A Supplement to the Fates: Former and Contemporary

The foregoing discussion shows that the Irish as a nation which is non-sovereign, and thus dependent, or relatively stateless or proto-state had existed by the time their first national country was founded. At the same time, however, it is only with the emergence of the Irish statehood in the early 1920s that we have a substantial basis for analysing dramatic consequences of that fact for the Irish nation and its further evolution. Thus, the foundation of historically the first national Irish state has an influence on the development of designates of terms *Irish nation* from a *territorial*, *legal* and *ethnic-religious* perspective. It is worth emphasising that the independent Ireland is the only European national country that emerged after the First World War as a result, in the first place, of determination and willpower of the emancipated nation. One should remember that the Irish state was formed in spite of the reluctance of great regulators of the post-Versailles state-territorial order, including Woodrow Wilson, the US President (Murphy, 1981; 11–12). This is an interesting and extremely important specificity of Ireland, which is characterised arguably in a simplified way by John O'Beirne Ranelagh, an Irish historian, who claims that "The Republic of Ireland has been founded as a result of terrorist acts" (O'Beirne Ranelagh, 2003: 12). I disregard the fact that term *republic* is a mental shortcut, because the Constitution of Ireland, as has been mentioned earlier, does not state such a name. O'Beirne Ranelagh apparently means the historically first sovereign Irish state, which would not have been founded if it had not been for the military activity of the Irish Republican Army (IRA) in 1919–1921 against the British police-army forces (Townshend, 1975). For the Irish people, the events were just guerrilla warfare, while for current hegemonic leader -- the British people -- they were a series of terrorist acts (Pollard, 1922: 183 ff). Taking into consideration the methods used, it is hard to disagree with the above statement. However, equating the above war with terrorist acts in Northern Ireland, in the way O'Beirne Ranelagh does, has evident attributes of ahistoricism. Immediately a question arises whether there was any other way of forcing Britain into recognizing Irish claims. In my opinion, there was not. Thus, could similar methods be avoided in Northern Ireland? I will answer it perversely: they may have, but it would

have required beforehand a serious approach of Great Britain towards complexity of problems confronted by Northern Ireland. The pathological system of government, which had lasted there for half a century, was accepted by London authorities. This has been shown in a brief but evocative way in the film, mentioned earlier, *Krwawa niedziela*. Bad effects have always their bad causes ... Analysing conflicts determined historically, one should not leave aside this fundamental principle. Neither historians nor politicians can do so. Conflict is the basis of politics, and politics often results in violence.

Generally, there is no doubt that the process leading to a foundation of a united Irish state in the whole island of Ireland has not yet finished. Thus, the Irish question awaits its full regulation, while only occasionally the legitimacy of the state founded in the early 1930s is undermined.

Bibliografia

- Anderson, J., Williams, A., Head, V. (2009) *Rzezie, masakry i zbrodnie wojenne od starożytności do współczesności*, Bellona, Warszawa.
- Bidwell, G. (1970) *Irlandia* (tłum. z ang. A. Bidwell), Wiedza Powszechna, Warszawa.
- Byrne, F.J. (2001) *Irish Kings and High-Kings*, Four Courts Press, Dublin.
- Casey, J. (2000) *Constitutional Law in Ireland*, Round Hall Sweet & Maxwell, Dublin.
- Coogan, T.P. (1991) *Michael Collins. A Biography*, Arrow Books, Dublin.
- Dash, S. (1998) *Justice Denied. A Challenge to Lord Widgery's Report on „Bloody Sunday”*, International League for Human Rights, New York.
- *Falszowanie zakończone. PKW ogłasza oficjalne wyniki "wyborów" samorządowych*, <http://niezalezna.pl/61673-falszowanie-zakonczzone-pkw-oglasza-oficjalne-wyniki-wyborow-samorzadowych> (24.11.2014).
- Fiejka, Z. (2003) *Kilka uwag o irlandzkim sukcesie. Polska 2000 Plus*, Biuletyn nr 2 [8].
- FitzGerald, G. (1977) *The Role of Fine Gael* (publikacja partyjna) Dublin.
- *Honorowi Członkowie BCC – Laureaci Nagród Specjalnych*, <http://www.bcc.org.pl/Czlonkowie-Honorowi.4401.0.html> (30.11.2014).
- *How Ireland Became the Celtic Tiger*, <http://www.heritage.org/research/reports/2006/06/how-ireland-became-the-celtic-tiger> (29.11.2014).
- Konarski, W., *In Search of Systemic Efficiency in the Transformation Period. Selected Remarks upon the Debate on the System of Governance in Poland since 1989*, w: *First 5 Years of the Postgraduate Doctoral School of Law and Political Sciences*, ed. Kecskés G., Széchenyi István University, Győr 2013.
- Konarski, W., *The Irish National Question – A Subjective Polish Interpretation*, w: *Multiculturalism at the Start of 21st Century. The British-Polish Experience Australian Theory and Practice*, ed. Kujawińska Courtney & Łukowska M.A., Łódź University Press 2007.

- *Konstytucja Irlandii* (2006) (Wstęp – S. Sagan; tłum. z j. angielskiego – S. Grabowska) Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa.
- *Kryzys w Irlandii*, <http://www.money.pl/archiwum/wydarzenia/kryzys;w;irlandii.html> (29.11.2014).
- Liberska, B. (2003) *'Model irlandzki' – czy szansą na przyszłość? Polska 2000 Plus*, Biuletyn nr 2 [8].
- *Lord of The Dance - Feet of Flames (Hyde Park London)*, <https://www.youtube.com/watch?v=gdVF2pefNpg> (01.12.2014).
- Morgan, A. (2000), *The Belfast Agreement: A Practical and Legal Analysis*, The Belfast Press, London.
- Murphy, J.A. (1981) *Ireland in the Twentieth Century*, Gill and Macmillan, Dublin.
- *The Northern Irish Civil Rights Movement in Derry and the Tragedy of Bloody Sunday* (Ivan Cooper talks to Wawrzyniec Konarski), w: DOSS. Wrocławski Przegląd Międzynarodowy, nr 1–2/2008.
- O'Beirne O'Ranelagh, J. (2003) *Historia Irlandii. Narody i cywilizacje*, (tłum. z ang. P. Stalmaszczyk) Wydawnictwo Marabut, Warszawa – Gdańsk.
- Płachecki, J. (2010) *System polityczny Irlandii. Ewolucja i współczesne wyzwania*, Dom Wydawniczy ELIPSA, Warszawa.
- *Polacy największą mniejszością, polski drugim językiem*, <http://wiadomosci.onet.pl/wielka-brytania-i-irlandia/irlandia-polacy-najwieksza-mniejszoscia-polski-drugim-jezykiem/z44sl> (30.11.2014).
- Pollard, H.B.C. (1922) *The Secret Societies of Ireland. Their Rise and Progress*, Philip Alan & Co., London.
- *Polska druga Irlandią? Na pewno nie za cztery lata*, <http://www.bankier.pl/wiadomosc/Polska-druga-Irlandia-Na-pewno-nie-za-cztery-lata-1666256.html> (30.11.2014).
- *Polska emigracja zbliża się do rekordowego wyniku*, <http://wiadomosci.wp.pl/kat,8311,title,Polska-emigracja-zbliza-sie-do-rekordowego-wyniku,wid,16905956,wiadomosc.html> (30.11.2014).
- *The Queen and the National Question*, <http://theirelandinstitute.com/citizen/> (29.11.2014).
- *Queen's Visit to Ireland: Day as It Happened*, <http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-13424403> (01.12.2014).
- Rumpf, E. & Hepburn, A.C. (1977) *Nationalism and Socialism in Twentieth Century Ireland*, Liverpool University Press, Liverpool.
- *A Source Book of Irish Government*, ed. B. Chubb, Institute of Public Administration, Dublin 1983.
- Simms, K., *The Norman Invasion and Gaelic Recovery*, w: *The Oxford History of Ireland*, ed. R.F. Foster, Oxford University Press, Oxford – New York 1992.
- Townshend, C. (1975) *The British Campaign in Ireland, 1919-1921. The Development of Political and Military Policies*, Oxford University Press, London.
- Younger, C. (1982) *Ireland's Civil War*, Fontana Paperbacks, Glasgow.
- Zamoyski, A. (1997) *The Polish Way. A Thousand-year History of the Poles and Their Culture*, John Murray, London.

Maciej B. FURTAS

M&M Doradcy Prawni

Staropolska Szkoła Wyższa w Kielcach

Prawo brehonów na tle rozwiązań prawnych w średniowiecznej Europie

Abstrakt: Artykuł niniejszy stanowi rezultat badań porównawczych wybranych regulacji irlandzkiego prawa brehonów na tle odpowiednich rozwiązań prawnych stosowanych w państwach średniowiecznej Europy. Autor wskazuje, iż pomimo wielowiekowej izolacji Irlandii i wytworzenia przez to licznych swoistych rozwiązań prawnych, prawo brehonów pozostaje integralną częścią indoeuropejskiej kultury prawnej z właściwymi dla niej uniwersalistycznymi rozwiązaniami. Szczególnie interesujące wydaje się przywołanie przez autora przykładów ze średniowiecznego prawa polskiego dla ilustracji podobieństw i różnic w poszczególnych rozwiązaniach systemowych.

Słowa kluczowe: prawo Irlandii, prawo brehonów, prawo średniowieczne, średniowieczne prawo polskie, europejskie systemy prawne, komparatystryka prawnicza.

Około 2000 lat p.n.e. z olbrzymiej wspólnoty indoeuropejskiej wyodrębniła się grupa ludów celtyckich i powędrowała przez Bliski Wschód i Europę w kierunku jej najdalszych, zachodnich krańców. Rdzeń jej zamieszkiwał początkowo na obszarze pomiędzy górnym Renem, Dunajem i Menem, z którego to m.in. przodkowie dzisiejszych Irlandczyków wyruszyli na zachód w poszukiwaniu nowych ziem. W źródłach historycznych określa się ich mianem *Q – Celtów* (Grzybowski, 2003) lub *Goidelów*. Języki *Q – celtyckie* zachowały dużą ilość archaizmów pochodzących z sanskrytu, hetyckiego i tocharskiego – natomiast jedynie w śladowych ilościach z łaciny.

Nawet współcześnie badacze nie są zgodni, co do czasu zasiedlenia Irlandii przez *Goidelów*. Mogło to nastąpić już w II tysiącleciu p.n.e. lub – do czego współcześnie skłania się większość naukowców – dopiero w IV stuleciu p.n.e. Wszyscy jednakże zgodni są co do faktu, że ze starożytnymi Indiami oraz Persją łączą *Goidelów* – poza prastarym językiem – obyczaje oraz prawo.

Wczesne irlandzkie społeczeństwo tworzyło *tuathy* (l. poj. – *tuath* – tłum. jako *lud* lub *naród*) – formę terytorialno-politycznej organizacji, na której spoczywało m.in. zadanie zapewnienia praworządności. Często w literaturze *tuath* określa się jako „małe królestwo”, natomiast połączone kilka *tuath* stanowiły „nad – królestwa” – jak np. Connacht czy Ulaid. W skład *tuathu* wchodziłi wszyscy „wolni ludzie” posiadający ziemię, przedstawiciele tzw. współcześnie „wolnych zawodów” oraz rzemieślnicy. Ich populację niektóre źródła określają średnio na 6000 ludzi, ale wiadomo, że liczyć mogły nawet 9000 (Dillon, 1994, Grzybowski, 2003). Jego członkowie zbierali się przynajmniej raz w roku i decydowali o działaniach dotyczących społeczności: wojnie, pokoju, stosunkach z innymi *tuath*, wyborze „królów” czy – w bardzo ograniczonym zakresie – o wyrokach i egzekucji prawa. Trzeba w tym miejscu nadmienić, że nikt nie był na stałe przywiązany do *tuathu* – mógł w każdym czasie zadecydować o odłączeniu się i przystąpieniu z posiadaną ziemią do innego.

Z taką organizacją społeczną ściśle powiązane było *prawo brehonów* – bo taka nazwę rodzimego systemu prawnego starej Irlandii przyjęło się w nauce stosować. Wyróżniała je na tle innych europejskich i azjatyckich praw zwyczajowych właśnie grupa biegłych w prawie, której system ten zawdzięcza swoją nazwę. Na prawo to nie mieli wpływu władcy, nie poddawało się też wpływom z zewnątrz – znajdowało się praktycznie całkowicie w rękach *brehonów*. Przymus prawny czy organizacja powołana do ścigania i karanania występków nie istniały, bowiem nie istniała też jakakolwiek silna władza centralna. Wprawdzie w czasach przed najazdem normańskim to lokalny władca – irl: *Rí* – wydawał wyroki, ale były one przygotowywane, niejako „dyktowane” przez *brehona*. Od około XII wieku (a według niektórych źródeł znacznie wcześniej) *brehoni* zaczęli pełnić role sędziów – *mediatorów* samodzielnie, opierając

się jedynie na autorytecie swoim i samego prawa. Według jednych źródeł *brehonami* byli *druidzi* – święci mężowie, darzeni powszechnym szacunkiem, którzy rozwiązań prawnych uczyli się na pamięć. Według innych opinii byli to *bardowie* – czyli wędrowni poeci, gawędziarze, którzy posiadając rozległą wiedzę o zwyczajach i historii oraz szacunek środowisk, w których żyli, wyspecjalizowali się z czasem w stosowaniu rozwiązań prawnych budowanych przez pokolenia i jako ustna tradycja powszechnie akceptowanych. Inne źródła określają ich jako *strażników* – *interpretatorów prawa* (Płachecki, 2010, s. 212). W późniejszym okresie uczyli się oni w specjalnych szkołach, jak np. XVI-wieczna szkoła prawa Domnall O'Davoren w Cahermacnaghten, obecnie County Clare (Breatnach, 2005). Tak samo jak współcześni prawnicy podlegali oni odpowiedzialności odszkodowawczej za zaniedbanie czy brak profesjonalizmu – przykładowo za dostarczenie błędnej opinii prawnej tracili honorarium i musieli pokryć wszystkie wynikiłe ze swojego działania szkody.

Samo założenie, na którym oparto prawo *brehonów* nie stanowi niczego niezwykłego w ówczesnych ośrodkach cywilizacyjnych. Wprawdzie we wczesnych opracowaniach na jego temat pojawiały się opinie, że było mało podatne na zmiany i zacofane (Binchy, 1971) – nawet w porównaniu z innymi kulturami tego okresu, ale wciąż postępujące badania świadczą o innym jego kształcie. Rozwiązania cechuje rozbudowana kazuistyka (opisowość, która na dobre zniknęła z systemów prawnych dopiero w XIX wieku) – spotykamy tu jednakże tendencje do stosowania uniwersalnych, abstrakcyjnych rozwiązań. Droga do tego wiodła między innymi przez *fasah* – czyli coś, co współcześni prawnicy nazywają „premiami” lub „maksymami”. Te z rzymskim rodowodem obecne są po dziś dzień powszechnie w europejskich systemach prawnych – o czym dobitnie świadczy choćby polski kodeks cywilny.

Jednym z przykładów wspomnianych *fasah* jest sformułowanie: *czyny winnych nie powinny wpływać na niewinnych* (ang: *the misdeed of the guilty should not affect the innocent*) (Kelly, 2005), którego najbliższy rzymski odpowiednik brzmi: *Delicta parentum liberis non nocent* (tłum: *czyny bezprawne rodziców nie przynoszą szkody dzieciom*). Jak widać więc choćby na tym jednym przykładzie – wnioski są uniwersalne, podobne i aktualne nawet współcześnie.

Powszechnie przyjmuje się, że początki prawa to ugruntowany zwyczaj o prywatno-odszkodowawczym rysie – szczególnie tam, gdzie nie wykształcono silnej władzy centralnej. Zwyczajem posługiwali się plemienni Germanie, Goci, Grecy, Rzymianie, Skandynawowie oraz Słowianie – nie ma więc podstaw, aby twierdzić, że Celtowie z wysp czy kontynentalnej Europy byli grupą odmienną. Dla współczesnych prawników ułomności prawa zwyczajowego są oczywiste: statyczność, niepoddawanie się nawet powolnym zmianom, zróżnicowanie, nieraz i na drobnych terytoriach, łamanie go przez władców dla interesów nadrzędnych lub tylko ich partykularnych, wreszcie trudności w jego urzeczywistnieniu wynikające ze słabości wymiaru sprawiedliwości państwa (Maciejewski, 2011). Należy do tej listy dodać pierwotnie stosowaną zasadę osobowości prawa, zgodnie z którą jednostka podlegała prawu miejsca urodzenia bądź częściej – zamieszkania. Sprawiało to niezmiernie kłopoty w ustalaniu stanu prawnego. Na przykład Rzymianie wobec swoich obywateli stosowali prawo rzymskie, natomiast wobec przybyłych – przeważnie kupców – prawo ich miejsca zamieszkania. Powołano nawet specjalnego urzędnika – *Pretor Pellegrinus*, który zajmował się sprawami prawnymi obcokrajowców (*pellegrini* – *pielgrzymi, podróżnicy*) i ich prawem. Trudności w stosowaniu regulacji i rozstrzyganiu spraw spowodowały z czasem zastąpienie zasady osobowości zasadą terytorialności prawa, gdzie wszyscy przebywający na danym obszarze (księstwa, królestwa, miasta) musieli się podporządkować prawu na nim obowiązującemu.

Na kontynencie stosunkowo szybko zwyczaj uległ przemianie w przepisy prawa. W Polsce od wczesnego średniowiecza był spisywany w prywatne z początku zbiory, a następnie – od około XVI wieku – kodyfikowany. Proste prawo publiczne pojawia się i ewoluuje natomiast dopiero wraz z silnymi panującymi, którzy w sądzie i wymierzaniu kar widzieli przywilej i monopol ściśle związany z pojęciem władzy. Początkowo miało to jedynie postać zasądzania opłaty na rzecz panującego obok odszkodowania należnego pokrzywdzonemu lub członkom jego rodziny – dopiero w wiekach późniejszych wytworzono swoistą hierarchię kar: obok finansowych także i kary „na gardle”, „na czci” czy „na ciele” skazanego. Jak wiemy z historii – Celtowie irlandzcy nigdy nie utworzyli

silnego królestwa, które przez odpowiednio długi czas jednoczyło by plemiona całej wyspy. Królowie Tary i Brian od Trybutów (*Boru*) – to nieliczne znane nam wyjątki od tej reguły. W starciu ze scentralizowaną, silną władzą Anglii partykularne terytorialnie prawo brehonów musiało więc upaść. Jednakże o jego sile, powszechności i uniwersalizmie świadczy fakt, że stało się to stosunkowo późno, dopiero w XVI wieku. Do tego czasu jego rozwiązania funkcjonowały obok (a czasami nawet zamiast) prawa ówczesnych najeźdźców – Wikingów czy Normanów oraz prawa kanonicznego. Dopiero w VII wieku statuty brehonów zaczęto spisywać – czego niemałą zasługą jest rozwijające się na Zielonej Wyspie chrześcijaństwo.

Występowanie dwóch systemów prawnych na terenie jednego państwa jest zdecydowanie negatywnym zjawiskiem. Świadczy o słabości samej władzy państwowej, braku skutecznego aparatu do egzekwowania prawa – wreszcie sile innych autorytetów niż państwowe. Zjawisko to współcześnie spotykamy poza Europą, np. w Jordanii. Jest to pozostałość starych, prymitywnych zwyczajów grup koczowniczych Beduinów, a charakteryzuje się między innymi tym, że odbycie zasądzonej kary publicznej nie zwalnia sprawcy od odpowiedzialności przed pokrzywdzonym lub jego rodziną na zasadzie „zemsty rodowej”, co może być nieco szokujące. Współcześnie w Europie podobna sytuacja występuje w Albanii. Zasady prawa zwyczajowego – *Kanunu* (od XV wieku przekazywane drogą ustną, w latach 1910–1925 zebrane i opracowane przez franciszkanina, ks. Shtjefëna Gjeçoviego) – mają absolutny priorytet wobec prawa państwowego, a nawet wobec norm wynikających z dominującego w Albanii islamu. Wśród zasad fundamentalnych określających prawa *Kanunu* najważniejszą rolę odgrywają: prymat honoru rodu nad dobrem jednostki, obowiązek gościnności, a także *prawo besy* (przysięgi na honor, najczęściej stosowanej w przypadkach gwarantujących nietykalność jednostce). Jednak najbardziej znaną, ale też i najbardziej kontrowersyjną zasadą zawartą w *Kanunie* jest prawo i obowiązek krwawej zemsty (dosł. branie krwi – alb. – *hakmarrja*, *gjakmarrja*) spoczywający na członkach zhańbionego rodu (Czekalski, 1998).

Prawo *brehonów* – tak jak i inne prawa zwyczajowe – zawierało szczegółowe rozróżnienie czynów, które dzisiaj jako przestępstwa stanowią składnik prawa publicznego – zabójstwo umyślne

i nieumyślne, napaści, okaleczenia (mutylacje), zgwałcenie, kradzieże i inne zamachy na zdrowie lub mienie. W przytłaczającej jednak większości regulowało stosunki cywilne: rodzinne, handlowe oraz gospodarcze, w tym zobowiązaniowe i odszkodowawcze – na przykład wysokość odszkodowania płaconą przez właściciela kota, który wypił mleko w cudzym domu lub płaconą przez właściciela pszczoły, która użądliła członka obcego rodu. W tym drugim przypadku odszkodowanie było wyższe, jeżeli miejsce po użądleniu długo krwawiło (Grzybowski, 2003: 23).

Ustalone zasady prawne nie mogły być zmieniane lub modyfikowane bez udziału brehonów i powszechnej zgody ludzi, których dotyczyły. Dokonywano zmian istniejących już przepisów czy też ustanawiano nowe na forum publicznym, na którym, aby skutecznie wprowadzić wspomniane zmiany, potrzeba było zgody bezwzględnej większości wolnych osób. Co znamienne – w większości źródła podają, że nie stosowano rozwiązań prawnych poprzez analogie, czyli *precedens* (*kazus, casus, causa*) – czyli porównywanie z zaistniałymi poprzednio stanami faktycznymi i zastosowanymi wówczas regułami prawnymi oraz wyrokowaniem, co dla odmiany jest najbardziej charakterystyczną cechą współczesnego prawa brytyjskiego, irlandzkiego, australijskiego, większości Stanów USA i innych byłych kolonii angielskich – czyli *common law*.

W odróżnieniu od późniejszych, zaawansowanych systemów prawnych *prawo brehonów* – za przewinienia o charakterze przestępstw oraz deliktów – przewidywało w przytłaczającej większości wymierzenie kary materialnej charakterystycznej dla współczesnego prawa cywilnego. Nie oznacza to, że nie znano kary śmierci. Była ona zastrzeżona jednak dla najcięższych przewinień – współcześnie określonych mianem „deliktów głównych”, a ówczesnie takich, jak np. królobójstwo, zdrada czy dezercja z pola walki. I od tego orzeczenia jednak skazany mógł się uchylić, jeżeli jego majątek pozwalał na wypłacenie sowitej rekompensaty i jeżeli strona pokrzywdzona oraz reszta *tuathu* wyraziła na to zgodę.

Wysokość orzekanej rekompensaty (*eric fine*) była szczegółowo określona dla każdego rodzaju szkody i jednocześnie uzależniona od statusu osoby pokrzywdzonej zabronionym czynem. Nazywano ją

ceną honorową, która była płatnością materialną należną wolnemu człowiekowi, jeżeli jego prawa zostały naruszone lub zakwestionowane w jakikolwiek sposób. Przywoływano ją tak samo w przypadkach złamania reguł kontaktu, jak i jakiegokolwiek aktu przemocy wobec jednostki lub osób pozostających pod jej opieką oraz naruszenia praw własności czy reputacji. W przypadku śmierci wolnego człowieka cena honorowa, ustalana przeważnie w „niewolnicach”, „krowach” lub bydle mniejszej wartości, płacona była jego rodzinie. Wynika z powyższego, że wbrew obiegowym opiniom o powszechnym egalitaryzmie społeczeństwo celtyckiej Irlandii było zhierarchizowane w znacznym stopniu, skoro literatura czy przekazy wskazują na konieczność szacowania różnic nawet w obrębie jednej z klas – tzw. „ludzi wolnych”.

Nie inaczej sprawa przedstawiała się w innych społeczeństwach wczesnośredniowiecznej Europy. Początkowo – w tym i na terytorium Polski – obowiązywała zasada powszechności oraz równości wobec prawa, gdzie ponadto zatarte były jeszcze różnice pomiędzy prawem cywilnym a karnym. Z czasem jednak następował proces wykształcania się stanów – czyli grup społecznych posiadających odrębne prawa czy też przywileje, różniących się między sobą pozycją gospodarczą, społeczną i polityczną¹. W Polsce proces ten trwał od okresu rozbitcia dzielnicowego do połowy XIV wieku. Na tym tle nie dziwi więc, że podobne zróżnicowanie odszkodowania ze względu na pozycję społeczną obserwujemy także w innych średniowiecznych systemach prawnych. Dla przykładu w pieniężnym (*kompozycyjnym*) systemie kar średniowiecznej Polski odszkodowanie za zabicie człowieka określone było mianem *główszczyzny*, a jego wysokość, podobnie jak w prawie brehonów, uzależniona od statusu społecznego pokrzywdzonego, jego wieku oraz płci. Karą pieniężną za uszkodzenie ciała była *nawiązka*. Groziła za zranienie bądź trwałe okaleczenie. Jej wysokość także była zależna od pochodzenia społecznego osoby pokrzywdzonej i stopnia uszkodzenia jej ciała. Co ciekawe – w początkowym okresie istnienia tej instytucji

¹ W ramach jednego stanu istniało także dalsze zróżnicowanie. Warto podkreślić olbrzymie różnice pomiędzy polskim wyższym i niższym duchowieństwem, szlachtą i magnaterią oraz szczególnie w obrębie mieszczaństwa (zasadniczo w Irlandii średniowiecznej rzadkiego) – przyp. autora.

nie miało znaczenia kto był sprawcą czynu. Dopiero później zaczęto różnicować wymiar kary oraz samo postępowanie sądowe także ze względu na status społeczny sprawcy. Podobnie sytuacja ta ukształtowała się w zwyczajach skandynawskich czy zwyczajowych prawach wczesnośredniowiecznych Franków, gdzie przez długi czas odpowiednik *główszczyzny* funkcjonował obok równie powszechnego i wyniszczającego *prawa zemsty rodowej (vendetta)* – zasadniczo w Irlandii *brehonów* nieznanego. *Krwawa zemsta* znana jednak była także i w Polsce. Dotykała ona nie tylko bezpośredniego sprawcę czynu, ale też i wszystkich członków jego rodziny, prowadząc niekiedy do długoletnich walk pomiędzy zwaśnionymi rodami. Walki te w ówczesnym prawie nosiły nazwę *wrózdy*. Początkowo *krwawa zemsta* nie miała żadnych ograniczeń, jednak z czasem zaczęto dopuszczać ją jedynie wśród rycerstwa i tylko w przypadku zabójstw. Później zmniejszono krąg osób uprawnionych do jej wykonywania do najbliższych krewnych, wprowadzono okres przedawnienia i obowiązek wcześniejszego ogłoszenia publicznego, aby w XVI wieku wprowadzić wreszcie jej całkowity zakaz (Maciejewski, 2011).

Regulacje prawne określane współcześnie jako prawo materialne, przyjęte przez *brehonów* dla utrzymywania sprawiedliwości, uznać możemy za zbliżone do rozwiązań innych ludów ówczesnej Europy, a także kultur pozaeuropejskich – jednakże w obszarach uznanych dzisiaj za prawo procesowe i egzekucję wyroków Irlandia zaznacza wyraźnie swoją odmienność.

Zbieżność ze starym prawem hinduskim stwierdzają historycy w licznych przypadkach stosowanych rozwiązań. Do najbardziej charakterystycznych podobieństw należy procedura ubiegania się o zwrot długu. Dla przykładu – wierzyciel udawał się przed drzwi domu dłużnika o zachodzie słońca i pościł do rana. Dłużnik był zobowiązany w tym czasie także do zachowania postu. Jeśli zobowiązanie to złamał – spłacał dług w podwójnej wysokości. Jeśli zdecydował się na poczęstunek poszczącego wierzyciela – musiał jednocześnie oświadczyć, czy płaci dług czy też poddaje się arbitrażowi *brehona*. Na wywiązanie się z tego miał trzy dni. Zasadniczo więc „proces” ten opierał się na zgodzie obydwu stron na stanięcie przed neutralnym sędzią opłacanym za rozstrzyganie sprawy. Zazwyczaj

opłata wynosiła jedną dwunastą wartości przedmiotu sporu przy sprawach o dobra materialne lub wspomnianej „ceny honorowej” przy sporach o kwestie honoru, życia czy zdrowia. Każda strona wstępująca do procesu, fakultatywnie, mogła mieć swoich „doradców prawnych”, natomiast obligatoryjnie winna była mieć tzw. „poręczycieli”, którzy gwarantowali majątkiem oraz honorem, że w zależności od wyroku albo wyegzekwują grzywnę od swojej strony, albo sami ją zapłacą. Istniały trzy rodzaje poręczycieli (tym samym poręczeń), których obecność stosowano w zależności od wagi sprawy. Był więc taki, który przyrzekał na swój honor, iż będzie pomagał wierzycielowi domagać się stosownego zadośćuczynienia, a także taki, który gwarantował własną osobą i wolnością realizację należności przez dłużnika. Wreszcie istniał poręczyciel zwany w źródłach *rath*, który przyrzekał, że przymusi dłużnika do zapłaty odszkodowania albo odszkodowanie to zapłaci sam. Prawo regulowało przypadki, w których wystarczała jedna forma poręki lub ich kombinacja bądź kumulacja.

Takie rozwiązania proceduralne nie są spotykane w ówczesnych systemach prawnych innych ludów, choć pewnych podobieństw możemy się doszukiwać. W prawie polskim istniały instytucje stanowiące gwarancję wykonania umowy, które jednakże stosowało się przy jej zawieraniu, a nie – jak w *prawie brehonów* – dopiero w procesie sporu i samej egzekucji wyroku. Było to tzw. *umocnienie umowy*, do którego m.in. należało *zakładnictwo* (oddanie przez dłużnika wierzycielowi członka rodziny jako zakładnika) czy *rękojemstwo* (zabezpieczenie wykonania świadczenia poprzez rękojmię innej osoby). Z ciekawszych zobowiązań warto wspomnieć też o tzw. *załodze* – zwyczaju rycerskim stosowanym w XIII i XIV wieku, gdzie dłużnik, który nie uścił świadczenia w terminie zobowiązany był stawić się z całym orszakiem we wskazanej gospodzie i przebywać w niej na swój koszt aż do spłacenia długu. W innym wariantcie w miejsce orszaku na koszt dłużnika w gospodzie przebywał wierzyciel (Maciejewski, 2011).

W poważniejszych niż materialno-handlowe sprawach w obecności poręczycieli istnieje nie tylko podobieństwo do wspomnianej instytucji *rękojemstwa*, ale także nieznaczące podobieństwo do

średniowiecznej instytucji *współprzysiężników*. Przysługiwała ona pozwanemu (oskarżonemu) w tych przypadkach, gdy prawo przyznawało mu tzw. pierwszeństwo w przedstawieniu dowodu – związane generalnie z pochodzeniem społecznym, majątkiem czy zajmowanym stanowiskiem. Przeważnie przysięga samej strony była bowiem niewystarczająca, wymagano więc składania jej wspólnie z innymi osobami, tzw. *współprzysiężnikami* (łac. *coniuratores, consacramentales*), których liczba wynosić mogła od dwóch (*samotrzeć*) do siedemdziesięciu dwóch – w zależności od wagi przestępstwa i – co też znamienne – od stanu społecznego przysięgającego. Im przestępstwo było cięższe, tym wymagana była większa liczba *współprzysiężników*. Dla przykładu – według prawa Franków rypuarskich, zabójstwo wolnego pociągało karę 200 solidów lub gdy pozwany zaprzeczył – przysięgi z 12 *współprzysiężnikami* (Sójka-Zielińska, 2006).

Także w zakresie stosunków regulowanych współcześnie w prawie rodzinnym historycy zgodni są co do relacji ze starożytnym prawem Indii. Rodzina była agnatyčna. Nikłe, historyczne ślady matriarchatu do dzisiaj są przedmiotem dyskusyjnym. Wprawdzie prawo wyznaczało z reguły kobiecie rolę podrzędną, ale jeżeli posiadała ona posag większy od majątku męża – decydowała w sprawach majątkowych. Instytucja rozwodu była znana i często stosowana. Przekazy mówią też o małżeństwach zawieranych na jeden rok, powszechności konkubinatu czy o wielożeństwie. Źródła podają ponadto, że jeżeli pierwsza żona zabiła drugą z zazdrości, to nie podlegała żadnej karze.

Prawo przewidywało dziesięć stopni związku między mężczyzną i kobietą – od normalnego małżeństwa do przelotnego stosunku. Dwa z tych stopni, według współczesnych badań, dodane zostały w okresie późniejszym – pozostałe osiem odpowiada dokładnie ośmiu stopniom związku w prawie staroindyjskim – *Manu* (Grzybowski, 2003, s. 23).

Rozwód był praktycznie zawsze dopuszczalny – szczególnie, jeżeli solidarnie chciały tego obydwie strony. Powodów mogło być wiele – część z nich nawet współczesne prawo uwzględnia w swoich regulacjach. I tak np. należała do nich bezpłodność, brak wzajemnego szacunku, homoseksualizm jednej ze stron, impotencja czy

też brak środków na utrzymanie małżonki. Dzieci, które narodziły się z takiego związku, były wychowywane przez matkę, natomiast ojciec miał łożyć na ich utrzymanie. Z innych rozwiązań można nadmienić, że w niektórych *tuath* stosowany był zwyczaj uznawania dzieci „nieślubnych”, których ojciec nie był znany, za dzieci „królewskie” i otaczanych przez władcę opieką.

Innym przykładem podobieństwa do prawa staroindyjskiego – tym razem w sferze sukcesji – było *prawo wyznaczonej córki*. W przypadku, kiedy rodzina nie posiadała synów i w związku z tym nie miał kto dziedziczyć majątku, ojciec – jako głowa rodziny – wyznaczał jedną ze swych córek, która poślubiła krewnego. Spadkobiercami stawali się jej synowie, a ona posiadała prawo dożywotniego zarządzania majątkiem. W Indiach taką córkę nazywano *putrika*, natomiast w Irlandii *ban – chomarba*.

Także w monogamicznej, kontynentalnej Europie średniowiecza stosunki osobiste pomiędzy małżonkami cechowała dominująca pozycja męża. Było to nie tylko pochodną zwyczajów, ale także i rzymskiej instytucji *pater familias*. W czasie trwania małżeństwa żona była pod władzą i opieka męża, będąc zobowiązana do posłuchu i wierności. Mąż posiadał ponadto prawo cielesnego karcenia żony, co utrzymało się w niektórych systemach prawnych aż do XIX wieku. Z biegiem czasu sytuacja ta jednak ulegała zmianie – w szczególności z uwagi na status społeczny małżonków. Zdecydowanie była lepsza wśród stanów wyższych, gdzie w Polsce np. kobiety – szlachcianki przyznane miały tzw. *prawo klucza*, czyli kierowania gospodarstwem domowym oraz czeladzią, natomiast wdowy były całkowicie niezależne przy podejmowaniu decyzji opiekuńczych i majątkowych. Ponadto przewidziane w prawach zwyczajowych zasady majątkowego prawa małżeńskiego mogły być uzupełniane bądź modyfikowane, praktycznie bez większych ograniczeń, poprzez umowy małżeńskie, co i dzisiaj zasadniczo charakteryzuje polskie prawo rodzinne (Sójka-Zielińska, 2006; 106–108).

Przymus prawny czy organizacja powołana do ścigania i karania występów w starej Irlandii nie istniały. Cały system egzekucji opierał się jedynie na autorytecie wyroku brehonów, samego prawa oraz posiadał bezwzględna sankcje społeczną – stąd przypadki uchylania

się od wyroków były niezmiernie rzadkie. Niezastosowanie się bowiem do wydanego wyroku skutkowało podjęciem akcji przez społeczeństwo *tuathu* – poczynając od perswazji, poprzez zajęcie majątku, na utracie czci, honoru, a wraz z nim wszelkich posiadanych praw osobistych i majątkowych skończywszy. Było to *wykluczenie, ostracyzm*, czego dokładnym tłumaczeniem jest irlandzkie słowo *dibirt*. Co jeszcze dobitniej świadczy o wysokim autorytecie *brehonów* – skutek utraty praw wywoływał sam fakt uchylania się obwinionego od procesu – jednak w praktyce dotyczyło to przeważnie niebudzących wątpliwości przewinień o poważniejszym niż majątkowe charakterze. Uporczywe uchylanie się pozwanego od procesu w sprawach majątkowych (o posiadanie) skutkowało automatycznym rozstrzygnięciem na korzyść skarżącego (Grzybowski, 2003: 30).

Podobny rodzaj kary charakteryzował prawodawstwa innych kultur – od Grecji, poprzez plemiona germańskie, słowiańskie do Celtów kontynentalnych, o czym np. pisze Juliusz Cezar w swojej *Wojnie galijskiej*. W prawie polskim okresu wczesnego średniowiecza – praktycznie aż do XVIII wieku utrzymała się instytucja *wywołańców* – skazanych na fikcyjną śmierć. Jej protoplastka, kara proskrypcji (*proscriptio*) w starożytnym Rzymie oznaczała pozbawienie praw obywatelskich i konfiskatę majątku osób przeciwnych rządzącym. Nazwiska obywateli poddanych proskrypcjom umieszczano na kamiennych tablicach w miejscach publicznych, a zabójca takiej osoby mógł liczyć na nagrodę pieniężną. Podobnie w Europie Zachodniej wczesnego średniowiecza, zgodnie z obowiązującą wówczas zasadą osobowości prawa, wydawano wyrok zaoczny ustanawiający fikcję śmierci skazanego, a następnie ogłaszano go publicznie. Pociągało to za sobą rozwiązanie małżeństwa, otwarcie spadku i możliwość bezkarnego zabicia skazanego. W obszarze kultury celtyckiej, w 1603 roku proskrypcją został objęty cały szkocki klan Macgregor, przy czym zakaz używania nazwiska Macgregor uchylono dopiero w końcu XVIII wieku. Sama instytucja *śmierci cywilnej* utrzymała się w prawie francuskim aż do połowy XIX wieku.

Bulla *Laudabiliter* papieża Hadriana IV z roku 1155, która oddawała władzę nad Irlandią angielskiemu królowi Henrykowi II zapoczątkowała powolny zmierzch *prawa brehonów* wypieranego

stopniowo i siłą przez prawo angielskie. Początkowo angielski system prawny obowiązywał tylko w prowincji Leinster, już jednak od 1204 roku, w czasach panowania Jana Bez Ziemi zaczęto wydawać w irlandzkich sądach oficjalne pisma upominawcze, nakazujące tamtejszym sędziom stanowcze stosowanie na ich terenie prawa angielskiego. W 1366 roku uchwalono w Kilkenny trzydzieści pięć ustaw, zbiorczo nazwanych *Statutami z Kilkenny*, w których za stosowanie prawa brehonów przewidywano sankcje osobiste i majątkowe, jednak do początków XVI wieku w praktyce prawodawstwo angielskie posiadało wpływy jedynie na obszarze tzw. *palisady* (*The Pale*), która obejmowała maksymalnie ziemie Dublina oraz okolic.

Wyrażna zmiana nastąpiła w czasach Henryka VII, którego zerwanie z kościołem katolickim miało następstwa w postaci konfiskaty kościelnych dóbr oraz dóbr należących do starej normańskiej szlachty. Ziemie te nadawane były później na nowych, feudalnych warunkach – a te obejmowały między innymi obowiązek przyjęcia i stosowania przez nowego wasala prawa angielskiego.

Schyłek znaczenia *brehonów* przypada na pierwsze lata XVII wieku. W 1603 roku Jakub I Stuart podzielił Irlandię na hrabstwa, a już w 1607 roku irlandzki sąd, znamiennie, w sprawie *Tanistry* odrzucił możliwość dziedziczenia według *prawa brehonów*, potwierdzając obowiązywanie prawa angielskiego. W uzasadnieniu wyroku stwierdzono, że: *prawo danego kraju można uznać za obowiązujące, jeżeli jego pochodzenie jest niepodważalne, jest ono stosowane od niepamiętnych czasów oraz jest zgodne z ustanowioną władzą królewską i przez nią zatwierdzone*. W zgodnej opinii ówczesnych sędziów *prawo brehonów* nie spełniało żadnego z tych warunków...

„Ucieczka możnych” z Ulsteru (*Flight of the Earls*) z 1607 roku, którzy otaczali opieką ostatni bastion *prawa brehonów*, wraz z późniejszym napływem szkockich i angielskich osadników na ich ziemie definitywnie kończy wpływy starego irlandzkiego prawa. W niektórych społecznościach, nieoficjalnie, jako sposób rozwiązywania drobnych, lokalnych sporów przetrwało ono jednak do połowy XIX wieku, a do dzisiaj cieszy się szacunkiem historyków oraz prawników nie tylko w rodzimej Irlandii (Ragan, 1999).

Summary in English

Brehon law in the legal system of Medieval Europe

The legal system of the old Ireland (*Brehon law*) is interesting for historians and lawyers compared to other systems of medieval Europe. Its relationships with the ancient laws of India are not questioned. Also of interest are the similarities between the Brehon law and other systems of medieval Europe – German law, the law of Franks, Slavonic law and the law of the Romans. Family law shows similarities with Indian laws of Manu, legal procedure is characteristic for Celtic rights, and the enforcement of law is very similar to solutions applied by other European systems. Despite the development in isolation Brehon law belongs to the family of European laws. Its universalism and particularism allows better universalism and particulars to allow better understanding the evolution of other legal systems.

Bibliografia

- Binchy D.A. (1971) *Linguistic and Historical Value of the Irish Law Tracts*, Celtic Law Papers, Dublin.
- Breatnach L. (2005) *A Companion to the Corpus Iuris Hibernici*, Irish Law series 5, Dublin Institute for Advanced Studies, Dublin.
- Czekalski T. (1998) *Albania w latach 1920–1924 – aparat państwowy i jego funkcjonowanie*, Katowice.
- Dillon M. (1994) *Early Irish Literature*, Blackrock, Dublin.
- Grzybowski S. (2003) *Historia Irlandii*, Wyd. Ossolineum, Wrocław.
- Kelly F. (2005) *A Guide to Early Irish Law*, Dublin.
- Maciejewski T. (2011) *Historia ustroju i prawa sądowego Polski*, C.H. Beck, Warszawa.
- Płachecki J. (2010) *System polityczny Irlandii. Ewolucja i współczesne wyzwania*, Warszawa.
- Ragan M. (1999) *The Brehon Law*, Dublin.
- Sójka-Zielińska K. (2006) *Historia prawa*, Warszawa.

Strony internetowe:

- <http://www.keltoi.pl/brehon.html>
- <https://zycielcelta.wordpress.com/2014/04/07/brehon-law-albo-historia-prawa-irlandzkiego/>

Izabela JANKOWSKA-PROCHOT

Komenda Główna Policji

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego

Szpiedzy hitlerowscy na Szmaragdowej Wyspie w czasie II wojny światowej

*Gdy chcesz atakować armię, oblegać miasto lub zabić kogoś,
musisz najpierw zdobyć wiedzę o broniących generałach,
ich gościach, strażnikach ich bram i ich sługach.
Niech zajmą się tym twoi szpiedzy*

Sun Tzu, *Sztuka wojny*

Abstrakt: Przedmiotem analizy w niniejszej publikacji są zapomniane lub mało znane fakty z działalności hitlerowskiej kadry dywersyjnej w okresie II wojny światowej na terytorium *Éire*. Istotną część pracy stanowi także opis działalności irlandzkich służb bezpieczeństwa wewnętrznego (G2) oraz zasakujaco niskej skuteczności niemieckich wywiadowców.

Systematyka opracowania składa się z trzech części. Jako wstęp do artykułu autorka przedstawiła problematykę współpracy Abwehry z irlandzkimi ruchami separatystycznymi i nacjonalistycznymi. Rozważania rozpoczyna krytyczne ustosunkowanie się do chaosu organizacyjnego panującego w Irlandzkiej Armii Republikańskiej, a także nikłego postępu w zakresie budowania wspólnych struktur. W kolejnych dwóch podrozdziałach przedmiot dociekań stanowi działalność hitlerowskich agentów w latach 1940–1941 oraz 1943 roku. W podsumowaniu zawarto próbę syntetycznego przedstawienia zarzutów i uchybień centrali niemieckiego wywiadu.

Słowa kluczowe: wywiad, Abwehra, szpiedzy, IRA, stacja meteorologiczna, inwigilacja, depesze, szyfry, łączność, radiostacja.

Wprowadzenie

Po rozpoczęciu działań wojennych w 1939 roku Adolf Hitler postanowił stworzyć pierwsze ekspozytury wywiadowcze na terytorium neutralnej *Éire* i za ich pośrednictwem kontrolować polityczną i gospodarczą sytuację na Wyspach Brytyjskich. W konsekwencji tej decyzji niemieckie służby bezpieczeństwa oddelegowały 12 agentów, których priorytetowe cele obejmowały inwigilowanie i współpracę z irlandzkimi organizacjami nacjonalistycznymi, gromadzenie informacji na temat potencjału obronnego, warunków pogodowych, nowych technik i celów wojskowych oraz badanie rozmiarów obecnej służby szpiegowskiej na terytorium kraju.

Niniejsza publikacja przedstawia mało znany, lecz niezwykle interesujący epizod szpiegowski z czasów II wojny światowej oraz udowadnia, że badania przeprowadzone w ostatnich latach i najnowsze odkrycia archiwistów całkowicie zmieniają powszechne przekonanie o wysokiej jakości pracy niemieckich wywiadowców (Stephan London 1963 *passim*; Carter, Palo Alto, 1977, *passim*; O'Halpin New York 2008 *passim*; Hull Dublin 2003 *passim*; Konarski, 1992 *passim*). Trzeba jednocześnie podkreślić, że nowe spojrzenie na ten temat jest możliwe dzięki niemal nieograniczonemu dostępowi do utajnionych do niedawna dokumentów, materiałów operacyjnych, fotografii zgromadzonych w irlandzkich i brytyjskich archiwach wojskowych ("The Times", 27.05.2013; The National Archives „Irish” Agent Files, b.n.s).

Zaznaczenia wymaga również fakt, że choć wywiadowczy proceder w Irlandii był także związany z prowadzeniem działalności konspiracyjnej na terytorium III Rzeszy, to jednak niniejsza praca poświęcona została wyłącznie kulisom pracy tych agentów, którzy rzeczywiście przybyli na Wyspę.

Współpraca niemieckiego wywiadu wojskowego z Irlandzką Armią Republikańską

Początki współpracy między Abwehrą a Irlandzką Armią Republikańską datuje się na rok 1937. Wtedy to dwóch czynnych agentów,

oficjalnie występujących jako członkowie Niemieckiej Centrali Wywiadu Akademickiej, odbyli rozmowy z szefem sztabu IRA, Tomem Barrym, oraz koordynatorem służb informacyjnych IRA, Seanem MacBridem, i zaproponowali stworzenie na terytorium Wysp Brytyjskich siatki szpiegowskiej podporządkowanej wywiadowi niemieckiemu.

W odpowiedzi na tę propozycję przywódcy IRA nie tylko potwierdzili gotowość do stworzenia wspólnych instytucji wywiadowczych, ale też zaproponowali zorganizowanie kampanii bombowej w Wielkiej Brytanii o kryptonimie „Plan S”. Decydenci Abwehry z rezerwą odnieśli się do tych koncepcji, pragnęli bowiem, by republikanie wstrzymali się z realizacją akcji sabotażowych i ograniczyli antybrytyjską działalność do prowadzenia działań wywiadowczych w Irlandii Północnej. Miały się one ograniczać się do sygnalizowania ruchów wojsk, ewentualnych przygotowań do wszczęcia działań zbrojnych, stanu marynarki i przemysłu oraz rozpoznawania nastrojów panujących w społeczeństwie. Zalecenia te zostały odrzucone przez Radę IRA, zaś po fiasku negocjacji wzajemne kontakty czasowo zerwano. Ich wznowienia w 1939 roku podjął się Oscar Pfau, zwerbowany przez niemiecki kontrwywiad wojskowy reporter *Gazety Frankfurckiej* (Hull, 2003: 93 oraz Carter Palo Alto, 1977: 37), który skontaktował się z szefem sztabu IRA, Séanem Russelem, rozpaczliwie poszukującym alternatywnych, a zarazem stabilnych form finansowania mających zapewnić środki na dalszy rozwój organizacji, zakup broni, amunicji i materiałów wybuchowych. Dotychczasowe trudności w pozyskaniu kapitału spowodowały, że irlandzki nacjonalista bez oporu zgodził się na stałą współpracę z Abwehrą, zaś w celu doprecyzowania szczegółów wysłał do Berlina swojego przedstawiciela, Jamesa O'Donovana (*Independent.ie* z 11.12.2010, b. n. s.). Pomysł stworzenia formalnych struktur wywiadowczych został także entuzjastycznie przyjęty przez nieoficjalnego ambasadora IRA, mieszkającego na stałe w Niemczech, Franka Ryana. Zadeklarował on sprowadzenie do Irlandii niemieckich okrętów podwodnych (U-Boot 65) oraz rozwinięcie na wielką skalę ofensywnego wywiadu skierowanego przeciwko Wielkiej Brytanii. Jednak z powodu nagłej śmierci Russela w sierpniu 1940 roku celów tych nie

udało się urzeczywistnić, albowiem mający świadomość własnych ograniczeń Ryan nie odważył się samodzielnie realizować tej misji. (Cronin, 1980: 150–153). Mimo ogromu wstrząsu, jaki w szeregach organizacji wywołała śmierć charyzmatycznego lidera, IRA nadal pozostała sprzymierzeńcem III Rzeszy popierającym rozwój współpracy operacyjnej oraz życzliwie odnoszącym się do wszelkich propozycji jej rozszerzenia.

Wyrazem silnego przywiązania do sojuszu niemiecko-republikańskiego były założenia „Planu Kathleen” opracowanego przez strategów IRA zakładających inwazję niemieckich spadochroniarzy na Irlandię Północną wspieranych przez zbrojne kolumny irlandzkich dysydentów. Kolejnym dowodem pronazistowskich sympatii było sporządzenie przez nowe kierownictwo szczegółowych raportów zawierających drobiazgowy opis szkód wyrządzonych przez niemieckie bombardowanie Belfastu w kwietniu i maju 1941 roku. Zawierały one również mapy z zaznaczonymi katolickimi dzielnicami, które miały być wykluczone z przyszłych zamachów bombowych.

Głównych motywów poparcia należy doszukiwać się w nieodległej historii kraju oraz żywiołowej wrogości wobec Wielkiej Brytanii. Członkowie IRA, podobnie jak przywódcy powstania wielkanocnego, którzy w Proklamacji z 1916 roku nazwali Niemców swoimi „dzielnymi sojusznikami”, także w czasie Stanu Pogotowia działali w zgodzie z zasadą, że „wróg mojego wroga jest moim przyjacielem”. Wśród republikanów dominowało bowiem przekonanie, że pomimo zmieniających się warunków zewnętrznych i nowych wyzwających zadań pozostaje pokonanie potężnego sąsiada.

Stopień uzależnienia organizacji od Niemiec wynikał także ze zwykłego pragmatyzmu i politycznych kalkulacji. Od czasu odzyskania przez Irlandię niepodległości w 1921 roku nastąpił rozwój bliskiego partnerstwa naukowo-technicznego, wielostronnych badań i prac rozwojowych między dwoma państwami (Hull, 2003: 32).

W rezultacie wielu obywateli niemieckich objęło eksponowane stanowiska służbowe. Do Niemców zajmujących prestiżowe stanowiska w irlandzkich urzędach należeli m.in. Col Fritz Brase, pierwszy dowódca wojskowej szkoły muzycznej, Adolf Mahr, dyrektor

Muzeum Narodowego, zarazem lider irlandzkiej partii nazistowskiej (History Ireland 20-th Century. Contemporary History. November/December 2006, The Emergency, Volume 14, s. 19). Ponadto w latach 30. ubiegłego stulecia umocniony został dialog regionalny dotyczący technologii infrastrukturalnych, wojskowych i hydroelektrycznych. W Dublinie prężnie funkcjonował też oddział zamiejskowy NSDAP – Auslands Organization skupiający niemieckich nacjonalistów pracujących na Wyspie, których paramilitarne przekonania upowszechniała działająca od 1933 roku irlandzka organizacja Błękitne Koszule, wierna kopia hitlerowskich oddziałów szturmowych Brązowe Koszule (Lydon New York, 1998: 371–372). Przesądzającym czynnikiem był również fakt opowiedzenia się w wojnie po stronie Niemiec przez przedstawicieli dyplomatycznych, attache wojskowych oraz hierarchów katolickich. Takie przekonanie wyrażał m.in. kardynał Joseph MacRory, który podczas spotkania z amerykańskimi księżmi katolickimi stwierdził: „...zwycięstwo wojenne Stanów Zjednoczonych i Wielkiej Brytanii byłoby gorsze dla chrześcijaństwa niż zwycięstwo III Rzeszy. Zdaniem irlandzkiego duchownego niemiecki katolicyzm jest wystarczająco silny, by wyeliminować doktrynę nazizmu, zbyt jednak słaby, by osłabić działanie zagrażającego mu anglo-amerykańskiego humanitaryzmu” (Brennan, 2002: 78).

Decyzja niemieckich władz o współpracy z IRA była motywowana względami militarnymi. Członkowie organizacji byli bowiem zdeklarowanymi przeciwnikami sojuszu z Wielką Brytanią, którzy licząc na zjednoczenie całej Wyspy już w styczniu 1939 roku wypowiedzieli wojnę zwaną kampanią sabotażu. Niestety dla Abwehry praktyka postępowania członków IRA dowiodła, że organizacja była wyjątkowo źle zarządzana (Hull, 2003: 62).

Do największych problemów należały – utrudniony dostęp do finansowania, niski poziom kompetencji kierownictwa, nieufność we wzajemnych relacjach, mocno ograniczony potencjał militarny, brak politycznego realizmu, nieumiejętność wytyczania realnych celów i priorytetów oraz bezprecedensowy konflikt z rządem Éamona de Valery.

Słabość i niefrasobliwość republikanów dobrze określa zwięzły komentarz zawarty w irlandzkim raporcie służb wywiadowczych,

wyłoszony przez tajnego współpracownika Abwehry, Wernera Unlanda: *Oni (IRA – przyp. I.J.) mają w pogardzie niemieckie zniecierpliwienie [...]. Lekceważą nasze polecenia, podejrzewają się nawzajem o największe niegodziwości i na wszystko reagują bardzo gwałtownie i bez zastanowienia. Długą listę zarzutów i uchybień pod adresem członków ruchu przedstawia także inny niemiecki szpieg Hermann Görtz, który w liście, którego kopia znalazła się w irlandzkim archiwum wojskowym, do swego irlandzkiego przyjaciela pisze: *Mgła nieufności otacza mnie cały czas. Nie mam tu (w IRA – przyp. I.J.) żadnej bliskiej osoby, która nie byłaby podejrzewana przez inną mi bliską osobę [...]. To naprawdę przygnębiające. Ta wzajemna nieufność hamuje wszelką konstruktywną pracę. Wśród narzekań na republikanów pojawiły się też utyskiwania na brak dyskrecji: *Ileżkroć potrzebuję przekazać gdzieś jakieś informacje, to one natychmiast wyciekają. [...] Jestem lojalny wobec moich przyjaciół, ale czasami absolutnie konieczne jest, by nie informować ich o żadnych trwających aktualnie działaniach. Za poważne utrudnienie uważa Görtz nieaktualny wzorzec patriotyzmu, którego przejawem jest skłonność do myślenia w kategoriach insurekcyjnych, oraz rebelianckie metody walki [...] *ruch narodowy rozwija się tutaj wszędzie, łatwo też może się on stać iskrą wywołującą ogień. [...] wiem, że tysiące z nich jest gotowych umrzeć za Irlandię, nie potrafią jednak myśleć w sposób prawdziwie zuchwały. Wynajęta taksówka, czterech mężczyzn w środku i siedem rund po mieście z niedziałającą bronią maszynową. Oto ich metoda walki z Anglią. [...]****

Działalność niemieckich agentów w latach 1940–1941

Pierwszym niemieckim agentem wysłanym na Wyspę był 60-letni emerytowany zapaśnik i siłacz cyrkowy **Ernst Weber-Drohl**. W kręgach oficerów werbunkowych Abwehry uchodził jednak za mało bystrego samotnika mającego problemy z przyswajaniem wiedzy i wyjątkowo kiepsko mówiącego po angielsku (Scanell, 2001: 88).

O jego oddelegowaniu zadecydował... romans z młodą irlandzką kobietą w latach 1907–1908. Ze związku narodziło się dwoje

dzieci, które mężczyzna bezpardonowo porzucił, przez wiele lat nie interesując się ich losem. Ponieważ sytuacja osobista Webera-Drohla stwarzała szansę na wykreowanie wiarygodnej „legendy” szpiegowskiej, kierownictwo niemieckich służb wywiadowczych postanowiło przerzucić go do Irlandii, gdzie jako skruszony ojciec oficjalnie miał poszukiwać swego „zagubionego” potomstwa. W rzeczywistości faktycznym celem jego działalności miała być identyfikacja i dyslokacja wojsk irlandzkich i brytyjskich transportów wojskowych, marynarki, przemysłu wojennego, lotnictwa, wyników bombardowań, strat i morale. W następstwie decyzji dyrekcji Abwehry żołnierze niemieckiej marynarki wojennej zgodzili się przetransportować agenta na północno-zachodnie wybrzeże Irlandii i dostarczyć ponton, za pomocą którego miał dotrzeć do zatoki Sligo. Jednak, opuszczając 31 stycznia 1940 roku okręt podwodny, U-37, z powodu własnej nieudolności agent wywrócił łódź, bezpowrotnie zatapiając przy tym nadajnik radiowy. Gdy w końcu z pomocą załogi dotarł do brzegu, skierował się do domu Jamesa O'Donovana, wydając po drodze większość pieniędzy przeznaczonych na działalność szpiegowską (Hull, 2003:73–74).

Wkrótce został zatrzymany przez irlandzką policję pod zarzutem przekroczenia granicy kraju bez wymaganego zezwolenia. W toczącym się postępowaniu akt oskarżenia został jednak uchylony, zaś sąd pierwszej instancji uznał wyjaśnienie Drohla za wiarygodne i ukarał go wyłącznie grzywną w wysokości trzech funtów. Dopiero w wyniku interwencji irlandzkich służb wywiadowczych mężczyzna został skazany na mocy ustawy o uprawnieniach nadzwyczajnych (*The Emergency Powers Act*) i osadzony w obozie dla internowanych w Curragh. Przebywał w nim do 1946 roku, pisząc w tym czasie przejmujące wiersze i listy do niemieckiego ambasadora w Dublinie, grożąc w nich popełnieniem samobójstwa, podjęciem strajku głodowego lub skarżąc się na swoją złą kondycję psychiczną.

Kolejnym zwerbowanym przez Abwehrę agentem był 50-letni **Herman Görtz**, prawnik i weteran z okresu I wojny światowej, który z powodu trudnej sytuacji materialnej oraz osobistych ambicji szybko włączył się w wir irlandzkiej konspiracji. Celem jego działań

szpiegowskich miało być pozyskiwanie współpracowników, tzw. agentów wpływu, zorganizowanie opozycji antybrytyjskiej oraz bliska współpraca z IRA (Crowdy, 2006: 220).

Wybór ten był o tyle kontrowersyjny, że Görtz od dawna pozostawał w zainteresowaniu brytyjskich służb wywiadowczych i policyjnych. W 1935 roku Niemiec mieszkał ze swą 19-letnią „asystentką” Marianne Emig w niewielkim, nadmorskim miasteczku Margate w hrabstwie Kent i wspólnie próbowali uzyskać poufne informacje na temat brytyjskiej bazy lotniczej w Manston.

Podając się za wujka i siostrzenicę, para zaprzyjaźniła się z młodym brytyjskim pilotem Kennethem Lewisem. Pozorując naukowe zainteresowania brytyjskim lotnictwem, próbowała wyłudzić papeeterię Royal Air Force (siły lotnicze Wielkiej Brytanii – tłum. I.J.). Gdy zaniepokojony żołnierz stanowczo odmówił, spiskowcy wyrazili gotowość zapłacenia sporej sumy pieniędzy za zdjęcia *latających maszyn* oraz portu lotniczego w Lee-on-the Solent. Na pytanie Lewisa, czy ten cenny materiał informacyjny nie będzie wykorzystany przez obce służby, zapewnili, że w razie wybuchu kolejnej wojny Wielka Brytania i Niemcy będą walczyły po tej samej stronie. Zgadzając się z taką argumentacją, mężczyzna uległ i przekazał parze dane (zob. szerzej: KV 2/1319-1323, b.n.s.).

Szpieg został ujawniony przez przypadek, gdy po wygaśnięciu sześciotygodniowej umowy najmu nieruchomości opuścił terytorium Wielkiej Brytanii i wyjechał do Niemiec. Wówczas właścicielka posiadłości, Sarah Henderson, odebrała telegram, w którym Görtz zapowiadał swój rychły powrót i gotowość do przedłużenia umowy. Jednocześnie prosił o przypilnowanie pozostawionych w oficynie rzeczy osobistych, zwłaszcza kombinezonu rowerowego. Jednak z powodu użycia niezamierzonego neologizmu, o tylko sobie rozumiałej kategorii znaczeniowej, kobieta uznała, że Görtz prosi o przechowanie motoroweru (Hull, 2003: 89).

Gdy po uważnym przeszukaniu domu nie znalazła go, zaniepokojona wezwała policję, która w trakcie rutynowych czynności ujawniła szkice i dokumenty dotyczące lotniska Manston i kilku innych siedzib RAF-u, miniaturowe kamery, pamiątnik ze szczegółowym planem podróży po Niemczech, listy aplikacyjne i wnioski

o przyjęcie w szeregi niemieckich służb wywiadowczych. W tej sytuacji funkcjonariusze policji niezwłocznie powiadomili służby informacyjno-wywiadowcze, które zatrzymały Görtza trzy tygodnie później w hrabstwie Essex. W procesie o naruszenie ustawy *Official Secret Act* (o tajemnicy państwowej – tłum. I.J.) został uznany za winnego i skazany na cztery lata pozbawienia wolności w więzieniu o zastrzonym rygorze w Brixton, następnie w Maidstone.

Domniemany szpieg nie przyznał się do winy i twierdził, że dokumenty, szkice oraz plany lotnisk, znalezione w wynajmowanym przez niego domu, były potrzebne do badań naukowych i pisania książki o znamienitym tytule *The Enlargement of the British Air Force* (Rozwój brytyjskiego lotnictwa – tłum. I.J.) Na swoją obronę wskazał dwuletni pobyt na Wyspach Brytyjskich w latach 1929–1931 i pracę na stanowisku prawnika w firmie Siemens. W następstwie przegranych wówczas batalii sądowych zarząd spółki odmówił Görtzowi wypłaty wynagrodzenia, on zaś pod naciskiem niemieckich wierzycieli miał powrócić do Wielkiej Brytanii, by w celach zarobkowych napisać owo dzieło. Sąd nie dał wiary tłumaczeniom, albowiem w 1936 roku Görtz był główną postacią w procesie szpiegowskim toczącym się w Centralnym Trybunale Karnym dla Anglii i Walii na Old Bailey w Londynie. W jego wyniku został skazany na trzy lata pozbawienia wolności (Hull, 2003: 92). Niezależnie od tego 5 maja 1940 roku Görtz został zrzucony na spadochronie w pobliżu miasteczka Ballivor w irlandzkim hrabstwie Meth. Ponieważ w ciemności przepadł zasobnik z bronią, sprzętem dywersyjnym, radioodbiornikiem, zapasowym ubraniem oraz łopatą do zakopania spadochronu, mężczyzna maszerował główną drogą ubrany w mundur galowy Luftwaffe z odpowiednimi dystynkcjami i naszywkami. Miał przy sobie dokumenty wystawione na fałszywą tożsamość Heinza Krusego stwierdzające, że jest rezerwowym sił powietrznych III Rzeszy. Niejednokrotnie też dumny ze swego stopnia naukowego, lekceważył tożsamość operacyjną i podpisywał się jako dr Hermann Kruse (O’Halpin, 2008: 91).

Celem jego wędrówki było jak najszybsze dotarcie do tzw. bezpiecznego domu przy Templeogue Road 245 w miejscowości Laragh w hrabstwie Wicklow. Pod adresem otrzymanym od irlandzkiego

pisarza i emigranta Francisa Stuarta mieszkała jego żona Izolda, zarazem siostra Seána MacBride'a, byłego szefa sztabu IRA, czynnie zaangażowana w działalność ruchu i mająca aktywnie wspierać agenta w zwalczaniu *uzależnienia i podległości politycznej Irlandii od Wielkiej Brytanii* (O'Halpin, 2008: 92).

Jednak szybki rozwój wypadków w połączeniu z brakiem precyzyjnych instrukcji spowodowały, że „podróż” obfitowała w dość zaskakujące przygody. Lekkomyślny Görtz, zażywając kąpieli w rzece Boyne, zapomniał, że szczegółowy opis drogi do nowego miejsca pobytu, ukryty przez niego w naramienniku munduru, jest zapisany atramentem sympatycznym i rozpuszcza się w wodzie. Pozbawiony adresu i z mglistym pojęciem o topografii kraju, agent po kilku godzinach błędzenia udał się na posterunek Gárda Siochana w rezerwacie Poulaphouca, gdzie beztrósco zapytał o drogę do miejsca zamieszkania pani Stuart. Co istotne i znamienne absurdalne zachowanie Görtza nie wzbudziło niepokoju irlandzkich funkcjonariuszy, którzy z ujmującą grzecznością wskazali, gdzie znajduje się siedziba spotkań antyrządowych konspiratorów i dywersantów. Niemiecki wywiadowca przebywał jednak w swej kryjówce zaledwie kilka tygodni, wkrótce został przeniesiony do domu jednego z czołowych działaczy IRA, Stephena Carrolla Helda w Blackheath Park, Clontarf w Dublinie. Działalność obu panów zapowiadała się obiecująco ze względu na zbliżone poglądy na temat podwyższenia stopnia gotowości irlandzkiego podziemia zbrojnego oraz deklarowaną przez Helda wolę pogłębienia współpracy i zwiększenia protektoratu III Rzeszy nad organizacją (Stephan, 1963: 128).

Porozumienie przerwała obława policyjna, w wyniku której skonfiskowano należące do Görtza i ukryte w kapeluszu Luftwaffe 20 tysięcy dolarów, niemieckie odznaczenia z czasów I wojny światowej, spadochron, szczegółowy opis infrastruktury obronnej Irlandii oraz plany niemiecko-republikańskiego nalotu na Irlandię Północną o kryptonimie „Kathleen”. Nazistowskiemu agentowi udało się zbiec, ale irlandzcy policjanci niezwłocznie powiadomili służby bezpieczeństwa wewnętrznego (G2), które od tej pory usilnie go poszukiwały. Pomimo szeroko zakrojonej akcji poszukiwawczej szpieg pozostawał nieuchwytny przez półtora roku. Ukrywał się

w domu sympatyków i członków irlandzkiego ruchu oporu, m.in. w Villas Spencer Glenageary, Charlemont Avenue, Dun Laoghaire, Nerano Road, Dalkey, Winton Avenue, Rathmines, Shankill, Brittas Bay, Laragh, Castle, Glendalough, Fenit i Mount Nugent (Carter, 1977: 171–173).

Konieczność ciągłego ukrywania się przed irlandzkim wywiadem, niemożność powrotu do ojczyzny oraz narastające konflikty z kierownictwem IRA miały fatalny wpływ na stan psychiczny i emocjonalny Görtza. Z braku innych celów z przesadną gorliwością zaangażował się w republikańską działalność konspiracyjną, naiwnie wierząc, że po zmianach personalnych w październiku 1941 roku stanie na czele organizacji i zostanie nową twarzą narodowego ruchu zjednoczeniowego. Ilustracją tych przekonań było nawiązanie bliskiej współpracy z ekstremistami z armii irlandzkiej i politykami o pronazistowskich sympatiach, wierzących w zwycięstwo III Rzeszy. Ambitnych planów nie udało się jednak zrealizować; w listopadzie 1941 roku Görtz został aresztowany przez policję pod zarzutem szpiegostwa i osadzony najpierw w areszcie w Mountjoy, następnie w więzieniu w Athlone.

Wymowny poznawczo jest fakt, że w czasie pobytu Görtza w więzieniu Althone, z inicjatywy irlandzkiego kryptografa dr. Richarda Hayesa G2 zorganizowało wobec niego prowokację wywiadowczą. Podając się za wysokich rangą funkcjonariuszy Abwehry, Irlandczycy nawiązali potajemne stosunki z agentem i otrzymali od niego ponadosiemdziesięciostronicowy raport, w którym szczegółowo opisał dotychczasową działalność szpiegowską oraz kontakty, które nawiązał w czasie pobytu na Wyspie. Istnieje również doniesienie, że pracownicy irlandzkich służb wewnętrznych tak dobrze odnaleźli się w subtelnościach tego oszustwa, że chcąc zachęcić Görtza do efektywniejszej współpracy, „awansowali” go do stopnia majora, którego nigdy *nota bene* nie dosłużył się w niemieckim wojsku. Paradoksalnie, nawet dziś, niespełna 70 lat po jego śmierci, na nagrobku w Glencree nadal uwieczniony jest sfalszowany stopień (Hull, 2002: 149 i nn.).

Görtz ostatecznie opuścił więzienie w sierpniu 1946 r. i w obawie przed rzekomym zagrożeniem życia w Niemczech natychmiast

wystąpił o azyl terytorialny na Wyspie. Irlandzki minister sprawiedliwości nie wyraził zgody, a przerażony perspektywą powrotu do kraju szpieg popełnił samobójstwo.

Innym oficerem wywiadu przerzuconym do Irlandii w celu prowadzenia działalności sabotażowej był 58-letni **Walter Simon**. Warto nadmienić, że podobnie jak Herman Görtz był znany brytyjskim służbom odpowiedzialnym za ochronę kraju przed penetracją obcego wywiadu. Z ich też inicjatywy w 1939 roku trafił przed sąd, który skazał go na karę trzymiesięcznego pozbawienia wolności w więzieniu w Wandsworth, następnie na przymusową deportację. Skazany został wyłącznie za nielegalne wkroczenie na terytorium kraju oraz naruszenie *Aliens Registration Act* (ustawy o rejestracji cudzoziemców – tłum. I.J.), albowiem brytyjskie służby nie znalazły wystarczających dowodów, by oskarżyć go o szpiegostwo. Pomimo głębokiego przekonania, że Walter Simon jest tajnym współpracownikiem Abwehry, MI5 zwróciło mu notatniki, zawierające, jak się później okazało, zakodowane informacje o brytyjskich planach wojskowych, fortyfikacjach oraz liczebności armii, zakazując równocześnie powrotu na Wyspę (O’Halpin, 2008: 101).

Priorytetem działań inwigilacyjnych Simona było utworzenie stacji pogody na terytorium *Éire* oraz monitorowanie brytyjskiej żeglugi w kanale Św. Jerzego. W nocy z 12 na 13 lipca 1940 roku dopłynął na niemieckim statku podwodnym do wybrzeży hrabstwa Kerry w zachodniej części Wyspy. Miał przy sobie sporą ilość pieniędzy oraz sprzęt do tajnej łączności, który zakopał, licząc, że uda mu się odzyskać go później. Następnie ruszył wzdłuż torów kolejowych w kierunku Dublina. W trakcie tej pieszej wędrówki nieznający topografii hrabstwa oraz wyposażony w nieaktualne mapy komunikacyjne agent zagadnął napotkanych robotników o godzinę przejazdu następnego pociągu. Po chwili wahania zdezorientowani mężczyźni odparli sarkastycznie, że przyjdzie mu poczekać jakieś 14 lat, tyle bowiem czasu upłynęło od przejazdu ostatniego. Zniechęcony odpowiedzią Simon ruszył w dalszą drogę. Do położonego na południowo-zachodnim wybrzeżu miasteczka Dingle dotarł dopiero wczesnym rankiem. Po uzyskaniu od miejscowych informacji, że najbliższy autobus do stolicy hrabstwa w Tralee odjeżdża dopiero za

dwie godziny, udał się do pobliskiego baru. Po wypiciu kilku szklanek whisky zaczął wygłaszać obelżywe uwagi pod adresem Winstona Churchila oraz złożył zgromadzonemu solenną obietnicę, że *gdy wreszcie nadejdzie Hitler, skończy się irlandzka bieda, a wielowiekowa cierpliwość mieszkańców zostanie nagrodzona*" (Hull, 2002: 704).

Następnie zamówił kolejną butelkę i wsiadł z nią do autobusu. W czasie podróży skwapliwie częstował pasażerów, wznosząc toasty za zdrowie *Pierwszego Żołnierza Rzeszy Niemieckiej* (Carter, 1977: 193 i nn.). Nietypowe zachowanie mężczyzny wzbudziło zainteresowanie dwóch ubranych po cywilnemu policjantów, którzy pozorując życzliwość, zaproponowali kontakt z kierownictwem IRA. Simon skwapliwie wyraził zgodę, informując konfidencyjnym tonem, że właśnie w tym celu przybył na Wyspę. Po przyjeździe do Dublina został zatrzymany przez policję pod zarzutem szpiegostwa. W toku prowadzonego dochodzenia mężczyzna konsekwentnie podawał się za obywatela Szwecji, poszukującego w Irlandii *ciszy i spokoju*. Fakt ten miały potwierdzać sfałszowane dokumenty wystawione na dane osobowe Karla Andersona. W wyniku szczegółowych konsultacji z brytyjskim MI5 ustalono jednak prawdziwą tożsamość agenta. W tajnym procesie w czerwcu 1940 roku *High Court* (Wysoki Trybunał – tłum. I.J.) uznał Simona za winnego nielegalnego wkroczenia na terytorium *Éire* i skazał na karę trzech lat pozbawienia wolności (Carter: 193 i nn.).

Mimo nieudanej misji Waltera Simona zainteresowanie nazistowskiego reżimu Irlandią nie zmalało (O'Reilly, 2008: 58). W lipcu 1940 roku na pokładzie niemieckiego okrętu podwodnego przybył do kraju 42-letni **Wilhelm Preetz**, marynarz i aktywny członek NSDAP, a od 1935 roku mąż Irlandki, Saray Josephine Reynolds z Tuam w hrabstwie Galway, który współpracę z Abwehrą podjął z pobudek finansowych. Dla uprawdopodobnienia legendy został przez niemieckie służby wywiadowcze wyposażony w irlandzki paszport wystawiony na fałszywe nazwisko Patricka Mitchela oraz inne dokumenty legalizacyjne. Priorytetowym celem jego działalności szpiegowskiej było założenie tajnej stacji meteorologicznej, która za pomocą radiostacji miała przysyłać informacje o warunkach atmosferycznych na Wyspach oraz organizacja i zabezpieczanie

łącności szyfrowej i kurierskiej z ekspozyturami irlandzkiego ruchu oporu za granicą [więcej: <http://www.nationalarchives.gov.uk>]. Znający świetnie kraj Preetz bez problemu dotarł do Dublinu i niezwłocznie nawiązał kontakt z sympatyzującym z Abwehrą irlandzkim nacionalistą, Josephem Donohue. Kilka tygodni później mężczyźni wynajęli wspólnie mieszkanie i przystąpili do budowy bezprzewodowego nadajnika (<http://discovery.nationalarchives.gov.uk>). Cel udało się zrealizować jedynie częściowo, albowiem wykorzystywany do transmisji danych sygnał radiowy nie był na tyle mocny, by uzyskać skuteczną łączność. Zakłócenia w odbiorze fal radiowych były najprawdopodobniej spowodowane lokalizacją nadajnika w centrum Dublinu. Preetz jednak beztrąsko to zlekceważył i stanowczo odmówił przeprowadzenia się na prowincję. Zgodnie z oficjalnie wyrażonym stanowiskiem zmiana miejsca zamieszkania mogłaby zaszkodzić jego działalności konspiracyjnej, w rzeczywistości jednak obawiał się, że przenosiny znacznie ograniczą dostęp do stołecznych atrakcji i rozrywek (Stephan, 1963: 137).

W dublińskiej atmosferze panicznego lęku przed szpiegami uwagę sąsiadów, policji, irlandzkiego wywiadu szybko przykuło wystawne życie obu panów, którzy nie stronili od alkoholu, sporo czasu spędzali w najdroższych restauracjach, domach publicznych, jeździli luksusowym samochodem marki Chrysler. O intensywności prowadzonego „życia towarzyskiego” może świadczyć, że w trakcie swej *ofiarnej służby ojczyźnie i Hitlerowi w Irlandii* obaj zarazili się chorobami wenerycznymi. Równolegle Preetz nawiązał trwałe romansy z 19-letnią siostrą swojej żony oraz spotykał się z innymi młodymi kobietami (Stephan, 1963: 137).

Wkrótce namierzono i rozszyfrowano nadawane przez nich wiadomości, zaś w konsekwencji rozpracowania operacyjnego ujawniono fałszywą tożsamość Preetza. W sierpniu 1940 roku sąd wydał postanowienie o tymczasowym aresztowaniu obu szpiegów. Preetza oskarżono o nielegalne wkroczenie na terytorium Irlandii, Donohue, o działania spiskowe podsycające szpiegostwo. Osadzono ich w więzieniu Mountjoy, następnie w Athlone Barracks. Po kilku miesiącach Donohue został zwolniony dzięki swym bliskim związkom z Fianna Fáil, największą i najbardziej wpływową partią

irlandzkiej polityki. Preeztz po odbyciu wyroku w kwietniu 1947 roku został deportowany z kraju.

Po kapitulacji armii francuskiej i podporządkowaniu Niemcom tamtejszych struktur administracyjnych i wojskowych władze Abwehry otrzymały polecenie pozyskiwania i uzupełniania danych meteorologicznych z rejonów Wysp Brytyjskich. Dążenia te nabrały aktualności w związku z planami operacji wojskowej o kryptonimie „Homar” i „Homar I” (niem. *Unternehmen Hummer*) przewidujących zrzut kadry dywersyjnej z Norwegii i północnej Francji (Carter, 1977: 198 i nn).

W lipcu 1940 roku na zarekwirowanym luksusowym, francuskim, ponadjedenastometrowym jachcie rejsowym „Soizic”, w eskorcie okrętu podwodnego, z zatoki Brest wypłynęli **Otto Diergaertner**, **Herbert Tributh** i **Henry Obed**. O wyborze żaglowca zdecydował Christian Nissen (znany też jako Hein Mueck), pierwszy przyjęty do realizacji Operacji „Homar I” agent, absolwent Szkoły Sabotażu w Brandeburgii. Świetnie znał Irlandię, albowiem służąc w czasie I wojny światowej w niemieckiej marynarce wojennej, został pojmany przez wojska alianckie w pobliżu portu Queenstown (obecne Cobh w hrabstwie Cork – przyp. I.J.) i osadzony najpierw w więzieniu wojskowym Templemore w Tipperary, a następnie w Oldcastle w hrabstwie Meath. Kilka miesięcy spędził też w areszcie na wyspie Man (Carter, 1977: 195, 198–199; Stephan, 1963: 148, 151–152, Hull, 2002: 121 i 139).

Pierwszy z agentów liczył lat 19 i urodził się w niemieckiej kolonii w południowo-zachodniej Afryce. Na terytorium III Rzeszy przybył w 1937 roku na studia medyczne. Po służbie w Wehrmachcie w kampanii polskiej został przyjęty w szeregi Abwehry. Następnie z 22-letnim Herbertem Heinzem Tributhem z RPA, studentem wychowania fizycznego, służył w kontrolowanym przez niemieckie służby wywiadowcze Pułku Brandeburgii (Ryle, 2004: 91; Bowcott, „The Guardian”, 14 November 2003, s. 22).

Trzecim wywiadowcą był ciemnoskóry muzułmanin z Lucknow w północnych Indiach pracujący jako treser zwierząt w niemieckim ogrodzie zoologicznym. Dzięki znajomości języka i z powodu obsesyjnej nienawiści do Brytyjczyków został mianowany

dowódcą grupy. Ponieważ żaden z agentów nigdy wcześniej nie był na Wyspach, przekazano im dane kontaktowe *bliskiego przyjaciela Abwehry*, Josepha Andrewsa. Mężczyzna oficjalnie pracował jako wędrowny handlarz i miał być dla niemieckich towarzyszy źródłem wsparcia w uzupełnianiu braków językowych i wiedzy o zwyczajach irlandzkich (MacMahon, 2008: 413).

Podróż na Wyspę agenci odbyli pod przykrywką marynarzy z Antwerpii. Do wybrzeży Castletownshend w hrabstwie Cork dopłynęli na dmuchanej łodzi 7 lipca 1940 roku. Mając oficjalny zakaz kontaktowania się z niemieckim rezydentem ds. współpracy z IRA, Hermanem Görtzem oraz ambasadorem w Dublinie, dr. Eduardem Hempelem o pomoc w dotarciu do stolicy poprosili miejscowych. Po przybyciu do leżącego przy krajowej drodze N71 miasteczka Skibbereen zatrzymali ciężarówkę, której kierowca zgodził się zawieźć ich do najbliższego przystanku autobusowego w Drimoleague. W trakcie towarzyskiej pogawędki agenci poinformowali kierującego, że są studentami francuskiej akademii medycznej, zwiedzają Europę i dwa dni wcześniej przypłynęli łodzią do zatoki Baltimore. Gdy na miejscu zostali zatrzymani przez funkcjonariuszy policji w celach prewencyjnych, powtórzyli swą wcześniejszą opowieść (Stephan, 1963: 149–150).

Ponieważ nie mieli przy sobie żadnych dokumentów potwierdzających studencką tożsamość, irlandzcy funkcjonariusze przesłuchali kierowcę ciężarówki i skontaktowali się z władzami portu w Baltimore, które nie potwierdziły faktu ich przybycia. Kontrola osobista i przeszukanie bagażu ujawniły:

- osiem jednouncyjnych bomb zapalających wykonanych z cylindrycznych papierowych rurek wypełnionych termitem,
- cztery puszki nitrocelulozowej bawełny strzelniczej o łącznej wadze 120 uncji, każda opatrzona etykietą „carres – francuski groszek”,
- sześć detonatorów nr 8, ukrytych w drewnianych pojemnikach po kołowrotkach wędkarskich,
- sześć skórzanych pasów, w których ukryto bezpieczniki, dwie szpule taśmy izolacyjnej oraz nożyce do cięcia metalu,
- 829 funtów.

Według aktu oskarżenia prokuratora generalnego przeciwko agentom sformułowano zarzuty nielegalnego posiadania materiałów wybuchowych oraz przygotowywanie zamachu na ambasadę Wielkiej Brytanii w Dublinie. Sąd przychylił się do wniosku prokuratora i skazał oskarżonych na siedem lat pozbawienia wolności w więzieniu wojskowym w Althone. W 1947 roku na mocy decyzji administracyjnej wszyscy trzej mężczyźni zostali deportowani z kraju. Henry Obed i Herbert Tributh wrócili do Niemiec, natomiast Otto Dietergaertner do Namibii.

Ósmym agentem desantowanym do Irlandii był doświadczony wojskowy, absolwent kursu artyleryjskiego w Oldenburgu oraz student niemieckiej szkoły handlowej w Londynie **Günter Schütz**. Mężczyzna został zwербowany przez niemieckie służby bezpieczeństwa w trakcie wakacyjnego pobytu w rodzinnym domu w Schweidnitz, dolnośląskiej Świdnicy. Wpływowy przyjaciel jego ojca, a zarazem starszy oficer wydziału ekonomicznego Abwehry, oświadczył Schützowi, że gromadzenie informacji wywiadowczych poza granicami kraju jest *patriotycznym obowiązkiem każdego lojalnego obywatela* (Hull, 2002: 157).

Zobowiązał go też do cyklicznego przesyłania tajnopisów dotyczących sposobu działania brytyjskiego aparatu państwowego oraz potencjału gospodarczo-militarnego. Schütz zaakceptował propozycję i po powrocie na Wyspy Brytyjskie podjął pracę w firmie Remy & Co z siecią przedsiębiorstw handlowych i produkcyjnych na terenie Europy, których celem było kamuflowanie rzeczywistej działalności agentów niemieckich. Po kilku miesiącach owocnej współpracy wrócił do kraju i został etatowym pracownikiem wydziału ds. szpiegostwa gospodarczego tajnych służb wojskowych *Abwehrstelle I/Wi Generalkommando* w Hamburgu. Po odpowiednim przeszkoleniu, w tym ukończeniu kursu dywersyjnego, podjął pracę tłumacza w nadzorowanej przez Abwehrę firmie *Wehrkreis X*. W ramach fikcyjnego zatrudnienia podróżował po całym kontynencie, zabezpieczając łączność szyfrową i pocztową, fotografując obiekty przemysłowe i wojskowe. Następnie został oddelegowany do Irlandii w celu pozyskiwania nowych działaczy dla sieci szpiegowskiej, prowadzenia na szeroką skalę wywiadu gospodarczego w Irlandii

Północnej oraz gromadzenia informacji na temat danych synoptycznych i tras brytyjskich konwojów morskich. Dodatkowo Schütz miał przysyłać meldunki o stanie technicznym zatok, portów, stoczni, rafinerii ropy naftowej; lokalizacji i wydajności firm produkujących olej, margarynę, mydło, cukier; dotkliwości szkód wyrządzonych przez bombardowania, wielkości transportów żywności przesyłanych z Irlandii do Wielkiej Brytanii. Warto nadmienić, że warunkiem wysłania wywiadowcy do Irlandii było ukończenie szkolenia z zakresu transmisji radiowej i obsługi aparatu mikrokropkowego (Piekałkiewicz, 1999: 551–553). Ponadto w działalność agenturalną zaangażował się gaelicki uczony, oficer SS Ludwig Mühlhausen, który uczył agenta podstaw alfabetu Morse’a i meteorologii. Obrazu tego dopełnia fakt, że otrzymana od niemieckich zwierzchników lista priorytetów wywiadowczych, adresy mieszkających w Irlandii *uśpionych agentów* oraz skrócona lista kodów operacyjnych ukryte zostały w pozornie zwykłych wycinkach prasowych.

Schütz wylądował na Wyspie 13 marca 1940 roku. Planowanym miejscem zrzutu było Newbridge w pobliżu Dublina, jednak spadochron spadł 100 mil dalej, w okolicach miejscowości Taghmon w hrabstwie Wexford. Tam został zauważony przez przejeżdżającego rowerzystę, który zaintrygowany dziwnym zachowaniem agenta udał się na najbliższy posterunek policji i poinformował funkcjonariuszy o swoim odkryciu (Hull, 2002: 157).

Kilka godzin później niemiecki wywiadowca został zatrzymany. W trakcie przesłuchania uparcie twierdził, że nazywa się Hans Marschner, jest zapalonym studentem botaniki mieszkającym w Dublinie, zaś przyczyną jego porannej tułaczki po okolicznych polach była awaria samochodu w Naas. Z uwagi na odległość geograficzną między dwoma miastami policjanci nie dali wiary tym tłumaczeniom i zażądali, by otworzył walizkę. Znalaziono w niej nadajnik radiowy, częściowo zjedzoną kiełbasę, 1000 funtów sterlingów, 3200 dolarów amerykańskich, butelkę niemieckiego koniaku oraz profesjonalny mikroskop. W wyniku wszczętego przez prokuraturę śledztwa ujawniono prawdziwą tożsamość i cel wizyty agenta, który wkrótce został oskarżony o nielegalne wkroczenie na terytorium kraju i osadzony w zakładzie karnym w Mountjoy. Pomysłowy

szpieg nie pogodził się z wyrokiem sądu i kilka miesięcy po aresztowaniu postanowił zbiec z więzienia. W przedsięwzięciu pomagał mu holenderski internowany **Jan van Loon**, z którym wykopali tunel pod spacerniakiem. Brawurową ucieczkę udaremniła woda w tunelu. Niezłomny w swym postanowieniu Schütz podjął kolejną próbę. Tym razem wykorzystał wytworną damską suknię, którą dla kamuflażu przywdział, więzienne zasłony z pokoju widzeń, z których wykonał prowizoryczne liny oraz miedziany drut przytwierdzony do ściany i pełniący rolę haka (KV 2/1299; Hayes, 2004: 113 i nn.; Coogan: 217).

Z pomocą przebywającego w Mountjoy Prison aktywisty IRA, Jima O'Hanlona, 15 lutego 1942 roku bez większych przeszkód spuścił się po murze i zbiegł. Wkrótce nawiązał współpracę z bratem pomocnego współwięźnia, Joe'm O'Hanlonem, oraz wdową po czołowym działaczu IRA, Caitlín Brugha, w domu której zamieszkał. Za ich pośrednictwem poznał członków radykalnej frakcji republikanów z tzw. Grupy Północnej z Belfastu, odpowiadających za liczne zamachy bombowe w Londynie. W zamian za pomoc w opuszczeniu terytorium Wyspy i przedostaniu do okupowanej przez nazistów Francji szpieg obiecał separatystom pomoc w uzyskaniu od niemieckich zwierzchników pieniędzy, broni i amunicji. Zgadzając się z taką argumentacją, kierownictwo IRA podjęło decyzję o zorganizowaniu ewakuacji. Datę wyjazdu zaplanowano na 30 kwietnia 1942 roku, jednak dzień przed zamierzoną podróżą w należącej do pani Brugha posesji w Rathmines odbyła się rewizja policyjna. Detektywi nie poszukiwali niemieckiego agenta, lecz córki właścicielki, Nóíín Brugha, oskarżonej o naruszenie ustawy o uprawnieniach nadzwyczajnych (ang. *The Emergency Powers Act*) i członkostwo w IRA (Jankowska, 2013: 58–59; KV 2/1300). Po ponownym aresztowaniu Schütz przyznał się do wszystkich zarzucanych czynów i został postawiony w stan oskarżenia. Zdaniem sądu mężczyzna działał przeciwko irlandzkim interesom narodowym, w konsekwencji został skazany na pięć lat pozbawienia wolności w zakładzie karnym w Gaol Bridewell, następnie w Arbour Hill Prison

Przebywając na zwolnieniu warunkowym, agent poznał młodą Irlandkę, Unę Mackey, którą poślubił tuż po opuszczeniu murów

więzienia i z którą założył w Baldonnel dochodową firmę produkującą lampki biurowe. Pomimo przymusowej deportacji do Niemiec w 1960 roku wrócił do Irlandii i przez kolejne lata żył w hrabstwie Wicklow (KV 2/1302).

W wyniku pierwszego zatrzymania Güntera Schütza irlandzkie służby wywiadowcze zdemaskowały kolejnego niemieckiego agenta. Był nim mieszkający na Merrion Square w Dublinie 58-letni **Werner Unland** (Joyce „The Irish Times”, 11.12.10; Kluiters, Verhoeyen, <http://www.nisa-intelligence.nl/PDF-bestanden/Dierks.pdf>, s. 10). Zeznania Schütza nie tylko potwierdziły wcześniejsze podejrzenia G2 i MI5 o agenturalnej działalności niemieckiego obywatela, ale też znacznie przyspieszyły dalszy przebieg śledztwa. Mężczyzna, wykazując brytyjskie pochodzenie swojej żony, zamieszkał w Zjednoczonym Królestwie już w 1929 roku. W wieku 37 lat rozpoczął studia inżynierskie na Uniwersytecie Londyńskim, co z kolei wzbudziło żywe zainteresowanie krajowych służb informacyjno-wywiadowczych. Uzasadnione wątpliwości wzbudzała mocno utajniona działalność założonej przez niego firmy Ferrum Stock Services oraz niejasne przelewy finansowe ze Szwecji i Holandii. Gdy w początkowej fazie wojny Schütz z małżonką przeprowadzili się do Irlandii, brytyjscy sztabowcy przekazali informacje tamtejszym władzom. Od tej pory każdy ruch wywiadowcy był bacznie obserwowany. Funkcjonariusze Gárda Síochana ustalili, że Unland nosi swoje brudne ubrania wyłącznie do jednej z dublińskich pralni, z której usług korzystają głównie naziści. Ponadto nadzór nad jego korespondencją pocztową ujawnił, że wysyłał serie listów do agentów Abwehry, zrzuconych na terytorium Danii, konkretnie do firmy Dansk Import & Export Co. Odszyfrowanie wyjątkowo prostego, *nota bene*, kodu językowego, którym się posługiwał, dostarczyło irlandzkiemu kontrwywiadowi szczegółowych informacji na temat misji.

Wybitny zespół irlandzkich kryptologów rozszyfrował, że pozornie niewinne zdania typu [...] *nasi klienci w Irlandii Północnej domagają się obniżenia cen obrabiarek lub przedsiębiorcy z Belfastu i całej Irlandii Północnej złożyli u nas zamówienia na nawą partię obrabiarek* w rzeczywistości dotyczą handlu bronią z paramilitarnymi grupami republikańskimi. Bez trudu rozpracowano też znaczenie

poszczególnych słów oraz zwrotów; np. *kontrakty* oznaczały raporty i materiały wywiadowcze, *moja rodzina* Brytyjczyków, *siedziba główna US* ambasadę niemiecką w Dublinie, *przejęciowe trudności* formalności wizowe, zaś *nasi przyjaciele z II biura* funkcjonariuszy Abwehrstelle z Hamburga (Hull, 2002: 709; KV 2/1295).

Na tej podstawie w listopadzie 1941 roku Unland został zatrzymany w celu przesłuchania. Nigdy nie był sądzony, jednak w późnych latach swojego życia przyznał się do szpiegostwa przed dziennikarzami i rodziną. Po zakończeniu wojny irlandzkie władze podjęły decyzję o zawieszeniu nakazu deportacji państwa Unland w związku z dużym ryzykiem popełnienia przez nich samobójstwa.

Kolejnym niemieckim szpiegiem, który pojawił się na Wyspie w 1941 roku, był Irlandczyk **Joseph Lenihan**. Mężczyzna urodził się w Ennistymon w hrabstwie Clare, gdzie spędził dzieciństwo i wczesną młodość. W latach 30. z powodu bliskich związków z nieakceptowaną przez władzę Irlandzką Armią Republikańską oraz targów z prawem wyjechał z kraju i osiedlił się w Wielkiej Brytanii (MacMahon, 2008: 399 i nn). Po wielokrotnych nieudanych próbach znalezienia stałego zatrudnienia przeprowadził się na wyspę Jersey, gdzie podjął dobrze płatną, choć wyczerpującą fizycznie pracę przy zbiorze ziemniaków. Gdy w czerwcu 1940 roku Wyspy Normandzkie znalazły się pod hitlerowską okupacją, Lenihan został zwerbowany przez Abwehrę. Następnie w celu zdobycia przygotowania do pracy w wywiadzie został skierowany na szkolenie do Paryża z zakresu budowy, obsługi stacji meteorologicznych, analizy danych oraz obsługi radiostacji. Głównym celem jego działalności szpiegowskiej miało być bowiem założenie stacji pogody w Sligo oraz nadawanie prognoz do Berlina. Miesiąc później odbył dwutygodniowy kurs spadochronowy, a 18 lipca został zarzucony do Irlandii w pobliżu hrabstwa Meath. Po wylądowaniu wywiadowca bez trudu dotarł do Dublina, gdzie spędził kilka dni w gronie dawno niewidzianych znajomych i krewnych, następnie udał się do Irlandii Północnej. Na miejscu zgłosił się do siedziby głównej *Royal Ulster Constabulary* (Królewskiej Policji Ulsteru – tłum. I.J.) i poprosił o pilną rozmowę z przedstawicielem MI5, któremu zaoferował swoje usługi w ramach nadzorowanej przez XX Komitet operacji *double-cross system*,

której celem było przekazywanie nazistom spreparowanych i dezinformujących materiałów o brytyjskiej obronie (Masterman, 2002, *passim*).

Pomimo deklaracji i pozytywnej weryfikacji w centrum przesłuchań w brytyjskim obozie 020 współpracy nie podjęto, albowiem Lenihan musiałby nawiązać łączność radiową z Abwehrą z hrabstwa Sligo, co z kolei wymagało wtajemniczenia irlandzkich władz w szczegóły operacji. O przydatności Lenihana dla brytyjskiego wywiadu może świadczyć fragment wypowiedzi kapitana Cecila Liddella, dowódcy sekcji irlandzkiej w MI5: *pomimo swego szorstkiego wyglądu był on dość dobrze wykształcony, inteligentny, poza tym miał fenomenalną pamięć do faktów i twarzy. Ponadto dostarczył bardziej aktualnych i dokładnych informacji na temat działalności Abwehry w Holandii i Paryżu, niż którykolwiek pojedynczy agent* (MacMahon, 2008: 399; West, 2005: 293 i nn.). Ponieważ w ramach przyjętej neutralności militarnej państwo nie mogło sprzyjać żadnej ze zwalczanych stron, usiłujący zachować pozory bezstronności premier Eamon de Valera sprzeciwiał się czynnemu zaangażowaniu w działania wojenne. Najbardziej zdumiewający w tym wszystkim był fakt, że Lenihan dobrowolnie zgłosił się do MI5 z propozycją współpracy, ale nigdy nie był sądzony i aresztowany. Ponadto zaskoczeni jakością i wagą otrzymanego materiału szefowie brytyjscy wymusili na irlandzkich służbach bezpieczeństwa pozwolenie, by ich niedoszły agent mógł okazynie odwiedzać swą rodzinę. Świadczy o tym treść oryginalnych telegramów obu służb oraz stwierdzenie, że: *choć irlandzkie władze nie mają obiekcji, by Lenihan przyjechał z krótką wizytą do kraju, to jednak mają wątpliwości, czy jego zwyczaje i charakter uległy zmianie* (Boland to W.C. Hankison, 4 February 1943, A60, DFA, NAI).

Nazistowskie operacje przerzutowe do Irlandii zostały czasowo wstrzymane w sierpniu 1943 roku, kiedy funkcjonariusze Garda Sióchana aresztowali kolejnego, tym razem niedoszonego agenta. Do jego zatrzymania doszło w konsekwencji wprowadzeniu pocztowego i elektronicznego nadzoru nad kluczowymi ambasadami w kraju (także amerykańską). Dzięki temu w nocy z 14 na 15 września 1941 roku irlandzcy sztabowcy ustalili, że do niemieckiej placówki

dypłomatycznej zadzwonił nieznany mężczyzna, który poprosił o połączenie z Eduardem Hemplem. Świadomy istnienia podsłuchów niemiecki ambasador odmówił wysłuchania mężczyzny przez telefon, polecił mu natomiast, by stawiał się w jego biurze następnego dnia przed południem, między godziną 11 a 12. We wskazanym terminie policjanci kryminalni zauważyli młodego mężczyznę, który udał się do nazistowskiej ambasady przy ulicy Northumberland Road 58 w Dublinie. Gdy opuścił ją 20 minut później, został zatrzymany w celu ustalenia tożsamości i przesłuchania. **Jan van Loon** okazał się holenderskim żeglarzem o pronazistowskich sympatiach, który dobrowolnie opuścił statek w Belfaście, potem wyjechał do Dublina. Podczas rozmowy z Hemplem otwarcie wyraził swój zachwyt dla polityki Adolfa Hitlera oraz przedstawił wizję współpracy z III Rzeszą. Pełen chłodnego dystansu niemiecki ambasador uznał tę egzaltowaną propozycję za prowokację i stanowczo odmówił udzielenia rekomendacji. Nieufność niemieckiego dyplomaty wzbudziła nie tylko bezpardonowość oferty, ale i przyznanie, że van Loon był aktywnym członkiem holenderskiej partii socjalistycznej (Hull, 2002: 711). Ponieważ w trakcie przeszukania rzeczy osobistych zatrzymanego irlandzcy policjanci ujawnili notatnik zawierający daty konwojów alianckich, niezwykle szczegółowe mapy Irlandii oraz brytyjski dowód tożsamości wystawiony na nazwisko Daniela Dunne'go, van Loon został oskarżony o próbę bezprawnego ujawnienia tajnych informacji i osadzony w więzieniu w Mountjoy, gdzie pozostał przez cały czas Emergency. Wyroku nie zmieniło ponowne przesłuchanie van Loona, który utrzymywał, że odmówił swym niedoszłym mocodawcom powrotu do okupowanej ojczyzny w celu pozyskiwania nowych działaczy dla sieci szpiegowskiej. Zdaniem irlandzkich sędziów próbował on sprzedać Niemcom informacje dotyczące konwojów państw sprzymierzonych w zamian za nieznane do dzisiaj korzyści materialne (Hull, 2002: 711).

Działalność agentów w 1943 roku

W 1943 roku obraz taktyczny działań szpiegowskich w Irlandii zmienił się nieodwracalnie. Udział po stronie aliantów 15 milionów

żołnierzy amerykańskich, zaangażowanie potencjału produkcyjnego i finansowego USA, pomoc materialna z ZSRR oraz mająca ogromne znaczenie propagandowe klęska wojsk III Rzeszy pod El Alamein sprawiały, że kres europejskiej inwazji Hitlera był tylko kwestią czasu. Istotne dla dalszych zmagañ było cykliczne słabnięcie potęgi Abwehry i wzrost siły niemieckiej eskadry ochronnej Waffen SS (*die Schutzstaffel*) i służby bezpieczeństwa SD (*die Sicherheitsdienst*). W rezultacie dwaj ostatni gracze niemiecko-irlandzkiej sagi szpiegowskiej nie byli agentami Abwehry, lecz ochotnikami dorywczo współpracującymi z niemieckimi mocodawcami.

Pierwszy to Irlandczyk **John Francis O'Reilly**, który w okresie nazistowskiej okupacji Normandii przebywał i pracował jako najemny robotnik rolny na wyspie Jersey. Należy podkreślić, że O'Reilly był niezwykle oryginalną postacią o wyjątkowo bujnym życiorysie zawodowym. Jako absolwent krajowej szkoły administracji publicznej *Kilkee Kilrush Christian Brothers School* początkowo podjął pracę w urzędzie akcyzowym w Rosslare w hrabstwie Wexford. Porzucił ją po niespełna półtora roku, uznał bowiem, że nie jest wystarczająco dobrze wynagradzany. Wśród oficjalnych powodów rezygnacji wymienił też złą atmosferę panującą w urzędzie, brak pozytywnych relacji z przełożonymi, nieobiektywny system ocen pracowniczych oraz niedoceniaanie jego pracy. W rzeczywistości przyczyną braku awansu był negatywny wynik egzaminu z języka gaelickiego, kończącego służbę przygotowawczą. Następnie w lutym 1939 roku postanowił rozeznac swoje powołanie do życia zakonnego we wspólnocie ojców Franciszkanów w opactwie Buckfast. Po trzech tygodniach pobytu w klasztorze zrezygnował z kapłaństwa i zatrudnił się jako pomocnik kuchenny w motelu w Penzance, kilka miesięcy później jako bagażowy w Falmouth w brytyjskim hrabstwie Kornwalia. W następnym roku pracował przy budowie schronu powietrznego w Londynie, jako barman na stacji kolejowej Kentish Town. Trudnił się też obwoźną sprzedażą książek i akcesoriów samochodowych. Później był sprzedawcą w firmie Electrolux oraz recepcjonistą w hotelu Dominion w Lancaster Gate (<http://www.anphoblacht.com>).

Problemy finansowe spowodowały, że nawiązał dorywczą współpracę z władzami hitlerowskimi, pierwotnie jako anglojęzyczny tłumacz pomagający w porozumiewaniu się z miejscową ludnością, następnie intendent działu gospodarczego niemieckiego kontyngentu wojskowego. W trakcie policyjnych przesłuchań O'Reilly złożył obszerne zeznania na temat przebiegu swojej *wyspiarskiej* kariery oraz z dumą podkreślił, że miejscem jego zatrudnienia *był pewien rodzaj stołówki lub spiżarni*, a do głównych obowiązków należało *zaopatrywanie magazynu w towary oraz sprawowanie całkowitej kontroli nad wydawaniem masła, sera i mięsa dla około 40 lub 50 żołnierzy* (<http://www.anphoblacht.com>).

Po kilku miesiącach owocnej współpracy został awansowany na stanowisko oficjalnego tłumacza cywilnego zespołu inżynierii wojskowej oraz doradcy komendanta, majora Georga Wilhelmz Prinz zu Waldeck und Pyrmont, w którego imieniu zajmował się też werbowaniem mieszkających na Wyspie Irlandczyków do pracy w niemieckiej fabryce amunicji Hermanna Göringa w Watenstedt koło Brunszwiku. Interesujące, że w 1953 roku O'Reilly napisał serię artykułów dla brytyjskiej gazety „Sunday Dispatch”, w których przedstawił swoje doświadczenia wojenne. Wspomniał, że proponował jednemu z niemieckich oficerów utworzenie irlandzkiej brygady wojskowej, ten jednak nie wyraził zainteresowania projektem. Przyczyn owej odmowy należy upatrywać w wyjątkowej nie-subordynacji irlandzkich pracowników, uchodzących za najbardziej hałaśliwą i skłonną do nadużywania alkoholu grupę etniczną na Wyspie. Do legendy przeszły burzliwe przyjęcia, po których biesiadnicy donośnie śpiewali religijne i narodowe pieśni, wyrzucali z jadącego pociągu butelki po wypitych trunkach, nawet zrywali przewody trakcyjne (Kinsella „History Ireland”, <http://www.historyireland.com>, s. 3). Kolejnym miejscem jego zatrudnienia była niemiecka rozgłośnia radiowa *Irland Redaktion* (Irlandzka Redakcja – tłum. I.J.) ściśle współpracująca z interesami nazistowskiego reżimu. Do zadań O'Reilly'ego należało prowadzenie (także w języku gaelickim) audycji i programów przypominających irlandzkiej opinii publicznej o zakorzenionej w narodzie tradycji buntów i insurekcji, stwarzanie daleko idącego nacisku psychologicznego poprzez odczytywanie

z emfazą fragmentów pamiętnika powstańca i bohatera narodowego Wolfe'a Tone'a, odślanianie hipokryzji głoszonych przez de Valerę hasel na temat niezaangażowania militarnego kraju w konflikt oraz wyrażanie w sposób kontrolowany nadziei, że to Niemcy mogłyby pomóc zjednoczyć Irlandię (O'Donoghue, 1998: 127 i nn.; „Greystones Archeological and Historical Society”, Journal Volume 5/2006).

Lekceważący wojenne cele III Rzeszy O'Reilly bagatelizował oficjalne poruczenia i w swych wystąpieniach skupiał się przede wszystkim na przekazywaniu osobistych wiadomości i pozdrowień dla rodziny i przyjaciół z klubu rugby w Rosslare. W ten sposób prowadzący audycje pod fałszywą tożsamością mężczyzna szybko został rozpoznany przez najbliższych członków rodziny, którzy dumni z kariery medialnej syna i brata zakupili nowy odbiornik radiowy. Od tej pory w domu państwa O'Reillych odbywały się cykliczne spotkania, podczas których wspólnie z sąsiadami z zaangażowaniem słuchali spontanicznych pozdrowień *redaktora Pata O'Briana* (O'Donoghue, 1998: 152; Tallant, „Independent. Ie”, 24.11.2012, b.n.s). Skutkowało to coraz ostrzejszymi konfliktami z dyrektorem programowym radia, dr. Hansem Hartmannem, aż zmęczony złą atmosferą pracy Irlandczyk porzucił angaż i jako ochotnik zgłosił się do sekcji marynarki wojennej Abwehry (Abwehr I-M – przyp. I.J.). Niestabnące zaniepokojenie brytyjskimi działaniami morskimi skłoniło niemieckich decydentów do przyjęcia kandydata. Z uwagi na rzekomo bliskie kontakty z IRA oraz biegłą znajomość języka angielskiego pierwotne cele działalności szpiegowskiej miały obejmować monitorowanie wszystkich poczynąń brytyjskich mających związek z operacjami morskimi oraz wspieranie działań rozpoznawczych floty hitlerowskiej. O'Reilly został skierowany na intensywny kurs organizowany przez *Marineabteilung* (niemieckie dywizje morskie – tłum. I.J.) w Bremie, szkolenie z zakresu komunikacji radiowej i fotografii mikroskopowej w centrum wywiadowczym i ośrodku interpretacji danych fotograficznych SS w Lehnitz. Według opinii przełożonych O'Reilly był miernym słuchaczem, który raczej nie sprawdziłby się w roli szpiega. Wśród niemieckich wykładawców i słuchaczy O'Reilly uchodził za wyjątkowo konfliktową i niecierpliwą osobę. Do historii obu szkół szpiegowskich przeszedł

jako *Agent Rush* (Agent Pośpiech – tłum. I.J.). Słynął z wyjątkowo zażartych sporów, w trakcie których udawał rozbawionym oponentom, że najlepiej opanował znajomość alfabetu Morse’a (Kinsella „History Ireland”, <http://www.historyireland.com>, s. 4).

Ze względu na zatargi z wykładowcami ukończył szkolenia z wyjątkowo niskimi notami, a niemieccy mocodawcy zrezygnowali z wcześniejszego planu wysłania go do Irlandii Północnej. Gdy powrócił do Berlina z zamiarem wznowienia swojej pracy w radiu, otrzymał niespodziewaną propozycję od elitarnej niemieckiej formacji nazistowskiej SS, zgodnie z którą miał się udać do Éire w celu gromadzenia danych wywiadowczych na temat działalności armii brytyjskiej i amerykańskiej w Irlandii Północnej, wskazania celów nalotów bombowych i opracowania ich szczegółowej specyfikacji na użytek załóg ciężkich Luftwaffe, infiltrowania różnych grup politycznych, nawiązania kontaktu z nacjonalistami walijskimi i szkockimi. Odbył też kolejne szkolenie radiowe uzupełnione o szczegółowe instrukcje z zakresu obsługi lotnictwa aliantów. W nocy z 15 na 16 października został zarzucony na spadochronie w irlandzkim hrabstwie Clare w pobliżu miasta Moveen. Po wylądowaniu i kilkugodzinnym błędzeniu w okolicy miasteczka Doonbeeg udał się do swego rodzinnego domu. Po gorącym powitaniu z rodzicami przekazał im otrzymane od SS nadajnik radiowy, kody transmisyjne do jego obsługi, pieniądze oraz spadochron, następnie dobrowolnie zgłosił się na najbliższy posterunek Garda Siòchana. Na miejscu O'Reilly okazał inspektorowi Johnemu Dowsonowi swój irlandzki paszport, następnie bez pardonowo zapytał, czy to, że kilka godzin temu wylądował na spadochronie w okolicy Moveen stanowi naruszenie obowiązujących w kraju regulacji. Skonsternowany stróż prawa poinformował go, że podobna forma powrotu do ojczyzny jest sprzeczna z wynikającymi z Emergency Powers Regulations przepisami (Ustawy o uprawnieniach nadzwyczajnych – tłum. I.J.). Zgodnie z ich treścią przekroczenie granicy państwowej jest możliwe wyłącznie w wyznaczonym miejscu, tj. na przejściu granicznym oraz w portach morskich i lotniczych. Rozbawiony tą odpowiedzią O'Reilly miał też ponoć zapytać, czy gdyby wylądował na spadochronie na jednym z irlandzkich lotnisk, wtedy jego wjazd byłby legalny (Kinsella „History Ireland”, <http://www.historyireland.com>, s. 4).

W wyniku autodoniesienia został zatrzymany pod zarzutem działania na rzecz obcego wywiadu oraz naruszenia ustawy *Offences Against the State Acts* (Przestępstwa przeciwko państwu – tłum. I.J.). Warto w tym miejscu odnotować, że przez pojęcie *Offences Against the State Acts* należy rozumieć pewną kategorię przepisów uchwalonych przez irlandzki parlament w 1939 roku, zawierających regulacje gwarantujące prawidłową działalność instytucji państwowych i samorządowych oraz surowszą penalizację zachowań naruszających te dobra. Nowy akt legislacyjny definiował tzw. dane wrażliwe dla bezpieczeństwa kraju oraz przyznawał starszym oficerom Garda Sióchana dodatkowe uprawnienia. Ich opinie i zeznania mogły być dopuszczone jako tzw. *prima facie evidence* (dowód z pierwszego wejrzenia – przyp. I.J.), pozwalając na ustalenie faktycznej podstawy rozstrzygnięcia bez dokonania jego weryfikacji z punktu widzenia prawdziwości. W akcie dopuszczono też ustanowienie, na mocy którego osoby szczególnie zagrażające bezpieczeństwu państwa mogły być internowane bez wyroku sądowego, wyłącznie na mocy decyzji ministra sprawiedliwości (*Offences Against the State Act, 1939*, [w]: Irish Statute Book. Number 13 of 1939 <http://www.irishstatutebook.ie>).

W trakcie przesłuchania wyjawiał wiele interesujących szczegółów na temat wpływu alianckich nalotów dywanowych w Berlinie i Hamburgu na morale niemieckich cywilów, współpracy nazistowskich i irlandzkich ruchów nacjonalistycznych. Poinformował też irlandzkich sztabowców o innym rodaku zatrudnionym przez okupacyjne władze na stanowisku kierowcy. W toku śledztwa ustalono, że mężczyzna nazywa się John Kenny, jednak z braku wykształcenia wykonuje wyłącznie najprostsze polecenia swych mocodawców i zapewne nie wie więcej na temat tajników pracy nazistów niż O'Reilly. Mimo wyczerpujących zeznań 18 grudnia 1943 roku szpieg został osadzony w więzieniu wojskowym Arbour Hill, z którego po kilku miesiącach zbiegł. Jak wyjaśnił w trakcie przesłuchania, decyzję o ucieczce podjął spontanicznie, gdy od zaprzyjaźnionego profesora dowiedział się o planowanym przeniesieniu do mniejszej i wyżej usytuowanej celi. Od niego też otrzymał dokładną mapę Dublinu, dzięki której zapoznał się z drogami w pobliżu Arbour Hill. Kilka

godzin później, wykorzystując nieuwagę służby więziennej, opuścił zakład i ukrył się na pobliskim kartoflisku w Phoenix Park. Następnie udał się do Inchicore na przedmieściach Dublinu, gdzie mieszkał jego daleki krewny. Po śniadaniu i pożyczeniu 5 funtów na bilet udał się na stację kolejową Kingsbridge. Tam wsiadł do pociągu do Limerick i w obawie przed rozpoznaniem schował się pod jednym z siedzeń. Kryjówka okazała się jednak mało skuteczna, gdyż pozostali pasażerowie szybko ujawnili jego obecność. Wyjaśnił wtedy, że jedzie do swej ciężko chorej żony, a przyczyną konspiracji jest brak biletu i strach przed kontrolerem. Po przybyciu do Limerick przez trzy dni zatrzymał się u niczego niepodjęzrewających znajomych, pożyczył rower i pojechał do Kilee, gdzie kilka godzin później został zatrzymany przez policję (Kinsella, „History Ireland”, <http://www.historyireland.com>, s. 5).

Natychmiast po powzięciu wiadomości o ucieczce więźnia policja zorganizowała wielką obławę. Gdy blokada dróg i przeszukanie miasta nie przyniosły skutku, rozwieszono listy gończe, w których za doprowadzenie lub wskazanie miejsca pobytu uciekiniera oferowano 500 funtów nagrody. O'Reilly został zatrzymany kilka dni później i ponownie osadzony w tym samym zakładzie karnym. Osobą, która ujawniła jego kryjówkę, był jego ojciec, Bernard O'Reilly. Jemu też wypłacono nagrodę. Według późniejszych doniesień brytyjskiego „The Times”, widząc zakres policyjnej akcji pościgowej, mężczyzna przekonał syna, że dalsze ukrywanie się jest bezcelowe i najlepszym rozwiązaniem będzie ujawnienie, gdzie przebywa w zamian za niezwykle wysoką nagrodę. John O'Reilly zaakceptował argumentację i po opuszczeniu zakładu karnego w 1945 roku przeznaczył otrzymane od Abwehry i od ojca pieniądze na zakup baru i hotelu w Dublinie (Hull, 2002: 717).

W toku późniejszego śledztwa John O'Reilly zeznał, że uciezka to protest *przeciwko niesprawiedliwemu traktowaniu przez irlandzkie władzę*, a siedmiomiesięczny pobyt w areszcie *wystarczającą pokutę za nieprawidłowości w powrocie do domu* (Hull, 2002: 717). Z aresztu został zwolniony 12 maja 1945 roku.

Ostatnim niemieckim agentem przerzuconym na Wyspę był wspomniany kierowca **John Kenny** z Kilcommon, zwerbowany do

współpracy z SS dzięki rekomendacji O'Reilly'ego. Wybór dość szybko okazał się nietrafiony. Kandydat był mocno ograniczony umysłowo, a jedyną motywacją działalności dywersyjno-sabotażowej chęć urozmaicenia monotonnego życia, które prowadził na wyspie Jersey. Przeszedł ponadto wyłącznie skrócone szkolenie w Lehnitz, z którego zresztą niewiele zrozumiał (raport G2 z przesłuchania Kenny'ego z 11 kwietnia 1944 roku G2/XI/1263, IMA).

Do irlandzkiego hrabstwa Clareon dotarł na spadochronie 19 grudnia 1943 roku. Na skutek braku treningu i doświadczenia w skakaniu złamał stabilizator w czaszy lewego skrzydła, w wyniku czego podmuch wiatru zniósł go najpierw na pole, a następnie z dużą siłą uderzył o kamienną ścianę. Posiniaczony i zakrwawiony dotarł do najbliższego domu. Policja została wezwana niemal natychmiast. W trakcie przesłuchania przez funkcjonariuszy Garda Sióchana i wojskowych służb wywiadowczych Kenny przyznał się do wszystkich stawianych mu zarzutów, które z powodu nieznamości celu misji nie wniosły wiele do sprawy. Podobnie jak O'Reilly, Kenny został oskarżony o szpiegostwo na rzecz obcego wywiadu i naruszenie przepisów ustawy *Offences Against the State Acts*. W przeciwieństwie do obywateli Niemiec i Holandii, którym postawiono analogiczne zarzuty, obaj Irlandczycy zostali wypuszczeni na wolność kilka dni po zakończeniu II wojny światowej. Pozwolono im też pozostać na Wyspie.

W 1944 roku w obliczu ogromnych klęsk na wielu frontach oraz pogarszającej się sytuacji gospodarczej III Rzeszy szpiegowska penetracja terytorium Irlandii została zakończona. Rzeczywistość wojny nieubłagalnie zbliżającej się do niemieckich granic spowodowała zmianę priorytetów wywiadowczych i skupienie działalności dywersyjno-sabotażowej na zapleczu i tyłach wojsk radzieckich.

Podsumowanie

Do błyskawicznego ujawnienia i niemieckich szpiegów na Wyspie i umieszczenia ich w irlandzkich obozach internowania i więzieniach przyczyniło się wiele czynników.

W latach 1941–1943 nazistowskie władze wysłały do Irlandii 12 agentów wywiadu wojskowego. Na Wyspę dotarli za pomocą pontonów, łodzi podwodnych oraz zrzutów spadochronowych. Priorytetowe cele ich działań obejmowały: nawiązanie stałej współpracy z Irlandzką Armią Republikańską, organizacja przy jej pomocy nielegalnych ekspozytur wywiadowczych, zdobywanie planów dyslokacji wojsk i fortyfikacji dublińskich, infiltracja irlandzkiego i brytyjskiego aparatu administracyjnego, zabezpieczenie łączności szyfrowej i pocztowej, uzyskanie informacji na temat planowanych transportów żywności do Wielkiej Brytanii, pozyskanie wybranych technologii w Irlandii Północnej oraz przesyłanie meldunków synoptycznych o pogodzie w rejonie północnoatlantyckim.

Błyskawiczny rozwój wydarzeń w trakcie wojny ujawnił zaniebdania i błędy popełnione przez centralę niemieckiego wywiadu. Kadrę nowej służby wywiadowczej stanowili wyjątkowo niekompetentni, nieudolni oraz pozbawieni jakichkolwiek zasad moralnych ludzie. Wielu z nich okazało się zwykłymi najemnikami, którzy zdecydowali się na współpracę z Abwehrą czy SD wyłącznie z pobudek finansowych. W ich szeregach nie brakowało awanturników i przestępców skwapliwie korzystających z możliwości zmiany personaliów. Rzadko mieli doświadczenie w działalności konspiracyjnej, w rezultacie czego zbierali informacje bezużyteczne i mylili się w ocenie sytuacji.

Powtarzającym się mankamentem była zaskakująca wręcz lekomyślność niemieckich informatorów. Wyrazem tej postawy było irracjonalne zachowanie kolejnych agentów. Wilhelm Preetz nie tylko zlekceważył fakt, że każdy zewnętrzny przejaw nadmiernego bogactwa obcokrajowca zazwyczaj wzbudza podejrzenia kontrwywiadu, ale też kupował kolejne samochody za fałszywe pieniądze. Walter Simon wykrzykiwał nacjonalistyczne hasła oraz obiecywał współbiesiadnikom bliskie wyzwolenie przez Hitlera, zaś Hermann Görtz spacerował główną drogą ubrany w mundur niemieckich sił powietrznych, prosząc przy tym irlandzkich funkcjonariuszy o wskazanie miejsca pobytu przywódców IRA. Wiele kontrowersji budzi również wysłanie do jednolitej etnicznie Irlandii Afroamerykanina Otto Dietergaertnera oraz Indianina Henry'ego Obeda,

których orientalna uroda wzbudzała spore zainteresowanie zwykłych przechodniów i funkcjonariuszy.

Efekty pracy nazistowskich agentów były mizerne także z braku odpowiedniego wykształcenia w zakresie walki dywersyjnej oraz niewystarczającej znajomości języka angielskiego. Choć wielu z nich zostało zrzuconych na spadochronach, to szkolenie z ich obsługi było wyjątkowo krótkie. Na ogół też dominowały rzuty „dzikie”, po których skoczkowie sami musieli sobie radzić w obcym terenie, bez wsparcia lokalnych oddziałów.

Brak skuteczności niemieckich służb w dużej mierze był wynikiem polityki Wilhelma Canarisa, szefa wywiadu i kontrwywiadu wojskowego Abwehry w latach 1935–1944, zarazem wieloletniego członka tajnej, antyhitlerowskiej organizacji Czarna Orkiestra (Colvin, 1967, *passim*).

Ważną przesłanką była również głęboka wiara Adolfa Hitlera w możliwość zawarcia sojuszu z Brytyjczykami, dlatego działania wywiadowcze o charakterze ofensywnym było zakazane do 1937 roku. Brak szeroko rozbudowanej siatki szpiegowskiej, która mogłaby się uaktywnić w chwili wybuchu wojny, nigdy nie dał się odrobić.

Obiektywną przeszkodą w sprawnym realizowaniu zadań wywiadowczych był niedobór odpowiednich kadr, w rezultacie czego szefowie oddziału Abwehry w Hamburgu, odpowiedzialni za prowadzenie działalności wywrotowej na Wyspach Brytyjskich, wyczerpawszy pulę potencjalnych agentów, zaczęli wysyłać na misje tzw. spalonych, czyli ujawnionych wcześniej wywiadowców lub niewykwalifikowanych ochotników.

Wiele kontrowersji nadal budzi, szczególnie w debacie historycznej, organizacyjna słabość Irlandzkiej Armii Republikańskiej. Pomimo powstańczej legendy i deklarowanej gotowości do stałej współpracy z Abwehrą organizacja nie miała niezależnej służby wywiadowczej, bazy łącznościowej oraz placówek szkoleniowych. Ponadto jej władze nie uważały za konieczne użycie bardziej skomplikowanych, ale mniej narażonych na wykrycie metod przekazywania materiałów. Stąd zdecydowana większość dokumentów

i meldunków informacyjnych była niemal natychmiast deszyfrowana przez irlandzkich łamaczy kodów.

Za szczególnie niesprzyjające uwarunkowanie należy uznać bliską i przynoszącą znakomite rezultaty współpracę wywiadów brytyjskiego i irlandzkiego. Obejmowała ona gromadzenie i wymianę danych na temat osób prowadzących działania wywrotowe i szpiegowskie na terytorium obu krajów, zwalczanie ekstremistów irlandzkich, prowadzących działalność dywersyjno-sabotażową, śledzenie posunięć obcokrajowców oraz deszyfrowanie niemieckich depeesz. Niebagatelne znaczenie dla kształtowania współpracy wywiadowczej na warunkach partnerskich miało niezwykle umiejętnie prowadzenie irlandzkiego sztabu wojskowego przez genialny duet pułkowników Liama Archera i Dana Bryana. Ich taktyczna maestria oraz zmysł dowódczy pozwoliły odnieść wiele spektakularnych zwycięstw nad siłami niemieckimi. Zatrudnili niezwykle zaangażowanych w pracę poliglotów, m.in. pułkownika Eamona de Buitleara i kapitana Josepha Hayesa, a także wybitnego kryptografa i kryptoanalityka dr. Richarda Hayesa.

Summary

Nazi spies on the Emerald Island during World War II

A number of factors contributed to an immediate disclosure of German spies on the island and their imprisonment in Irish internment camps and prisons.

In 1941–1943 Nazi authorities sent 12 agents of military intelligence to Ireland. They reached the island by inflatable boats, submarines and parachutes. Their priority goals included: establishment of a co-operation with the Irish Republican Army, organisation of illegal intelligence branches with the help of IRA, acquisition of plans of military dislocation and Dublin forts, infiltration of Irish and British administration, securing code and postal communication, access to information on planned transport of food to Great Britain, acquisition of selected technologies in Northern Ireland and sending synoptic reports on weather in the North Atlantic region.

Rapid developments in the course of the war disclosed negligence and errors made by the headquarters of the German intelligence. The staff

of the new intelligence service consisted of exceptionally incompetent and inept people who were devoid of moral principles. Many of them turned out to be mere mercenaries, who decided to cooperate with Abwehr or SD for exclusively financial reasons. Among them were troublemakers and criminals who took advantage of the opportunity to change their personal details. They had hardly any experience in underground activity, as they gathered useless information and misjudged the situation.

A common problem among German informants was sheer recklessness. It manifested itself in irrational behaviour of subsequent agents. Wilhelm Preetz not only neglected the fact that a foreigner's excessive wealth usually arouses suspicion from counterintelligence, but he also did not stop buying cars with counterfeit money. Walter Simon shouted nationalist slogans and promised his companions a victory by Hitler, while Hermann Görtz walked the streets in a German air force uniform, asking Irish officers for the indication of a place of residence of IRA leaders. Another controversial issue was sending Otto Dietergaertner and an Indian Henry Obed to an ethnically uniform Ireland, as their oriental looks aroused considerable interest of passers-by and officers.

The effectiveness of Nazi agents were poor because of, among other things, lack of appropriate training in diversionary actions and insufficient knowledge of the English language. Although many of them were dropped down by parachute, the parachute jumps training was exceptionally short. As a rule, the majority of parachute jumping were 'wild', as they required that the jumpers have to survive on the foreign land without support of local military forces.

Lack of effectiveness of German intelligence was to a large degree caused by Wilhelm Canaris' policy, the head of Abwehr military intelligence and counterintelligence in the years 1935–1944, and a long-term member of 'Black Orchestra', a secret anti-Nazi organisation (Colvin, 1967, *passim*).

Another important reason was Adolf Hitler's blind faith in the possibility of making an alliance with the British, so offensive intelligence activity was banned until 1937. Lack of a developed spy ring, which could be launched at the outbreak of the war, could never be compensated for.

An objective obstacle to an effective realisation of intelligence goals was a shortage of appropriate staff, as a result of which the heads of Abwehr in Hamburg, who were responsible for subversive activity on the British Isles, having exploited potential agents, began to deploy for missions unskilled volunteers or individuals who had already been exposed as agents.

Much controversy is still aroused, especially in historical debates, by organisational weakness of the Irish Republican Army. In spite of insurgent legends and declared readiness for a long-lasting cooperation with Abwehr, the organisation did not have any independent intelligence service, communication base or training centres. Moreover, the IRA heads did not think it necessary to use methods of information transfer that were more complex but less prone to interception. Therefore, a vast majority of documents and messages were almost immediately decoded by Irish code breakers.

A close and successful co-operation between the British and Irish intelligence can be regarded as a particularly unfavourable circumstance. It consisted in gathering and exchanging information on people involved in subversion and espionage in both countries, fight against Irish extremists carrying out subversive and sabotage activities, following foreigners, and decoding German messages. Of considerable importance for developing intelligence co-operation on equal footing was the exceptionally running of the Irish military headquarters by two genius colonels, Liam Archer and Dan Bryan. Thanks to their tactical mastery and leadership skills, it was possible to achieve a number of spectacular victories over German forces. They employed polyglots who were strongly committed to work, including colonel Eamon de Buitlear, captain Joseph Hayes, and Dr Richard Hayes, an outstanding cryptographer and cryptanalyst.

Bibliografia

- Bowcott O. (2003) *Nazi Plot to Bomb Palace with Peas. Agents Arrested in Ireland in 1940 Carrying Explosive Tins*, „The Guardian” 2003, nr 16.
- Brennan R. (2002) *Ireland Standing Firm. My Wartime Mission in Washington and Eamon de Valera. A Memoir*, Dublin.
- *Cała prawda o brytyjskim wywiadzie*, „The Times” nr z 27 maja 2013.
- Carter C.J. (1977) *The Shamrock and the Swastika: German Espionage in Ireland in World War II*, Palo Alto.
- Coogan T.P. (2002) *The IRA: Fully Revised and Updated*, Nowy Jork.
- Clode G. (2011) *British Spies and Irish Rebels*, w: P. MacMahon, *British Intelligence and Ireland 1916–1945*, Woodbridge.
- Colvin I.G. (1967) *Hitler's Secret Enemy – Chief of Intelligence*, Londyn.
- Crowdy T. (2006) *The Enemy Within: A History of Spies, Spymasters and Espionage (General Military)*, Londyn.
- Cronin S. (1980) *Frank Ryan: The Search for the Republic*, Dublin.
- Duggan J.P. (1989) *Neutral Ireland and the Third Reich*, Dublin.
- Hayes P. (2004) *Break-out: Famous Prison Escapes*, Londyn.

- Kinsella A., *John Francis O'Reilly: The „Flight Boy”* <http://www.historyireland.com/20th-century-contemporary-history/john-francis-oreilly-the-flighty-boy/>, (3 III 2014).
- *History Ireland 20-th Century. Contemporary History*. Features Issue 6, November/December 2006, v. 14 The Emergency.
- Hull M.M (2002) *The Irish Interlude: German Intelligence in Ireland, 1939–1943*, „The Journal of Military History” 2002, t. 66, nr 3.
- Hull M.M. (2003) *Irish Secrets: German Espionage in Wartime Ireland 1939–1945*, Dublin.
- Jankowska I. *Irlandzka neutralność militarna w czasie II wojny światowej*, „Przegląd Historyczno-Wojskowy” 2013, nr 3.
- *John Francis O'Reilly and John Kenny: Irishmen Sent by the Germans to Spy in Ireland during World War 2*, „Greystones Archaeological and Historical Society” nr 2 z maja 2006,
- Joyce J. (2013) *Did Germany's Spies Like Us? Culture and Entertainment News*, „The Irish Times”, nr z 10 sierpnia 2013.
- Kluiters F.A.C, Verhoeven E., *An International Spymaster and Mystery Man: Abwehr Officer Hilmar G.J. Dierks (1889–1940) and His Agents*, <http://www.nisa-intelligence.nl/PDF-bestanden/Dierks.pdf>, (7 II 2014).
- Konarski W. (1992) *Nieprzejednani. Rzecz o Irlandzkiej Armii Republikańskiej*, Warszawa.
- Lydon J. (1998) *The Making of Ireland. From Ancient Times to the Present*, Nowy Jork.
- MacMahon P. (2008) *British Spies and Irish Rebels. British Intelligence and Ireland 1916–1945*, Woodbridge.
- Masterman J.C. (2002) *The Double-Cross System: The Incredible True Story of How Nazi Spies Were Turned into Double Agents*, Londyn.
- O'Donoghue D. (1998) *Hitler's Irish Voices – The Story of German Radio's Wartime Irish Service*, Dublin.
- O'Halpin E. (2008) *Spying on Ireland. British Intelligence and Irish Neutrality during the Second World War*, Nowy Jork.
- Piekałkiewicz J. (1999) *Dzieje szpiegostwa*, Warszawa.
- O'Reilly T. (2008) *Hitler's Irishmen*, Cork.
- *Review: The Devil's Deal – The IRA and Nazi Germany by David O'Donoghue*, „Irish Independent”, nr z 11 grudnia 2010.
- Ryle Dwyer T. (1988) *Strained Relations: Ireland at Peace and the USA at War, 1941–1945*, Dublin.
- Scannell J. (2001) *German Espionage in South County Dublin*, Dublin.
- Stephan E. (1963) *Spies in Ireland*, Londyn.
- Tallant N. (2003) *War Story Takes Twist to Reveal Dad's Nazi Spy Past*, „The Irish Independent” nr z 5 maja 2003.

- *The Guy Liddell Diaries*, t. 2, 1942–1945 *MI5's Director of Counter Espionage in World War II*, Londyn 2005.
- Digital Film Archive. National Archive of Ireland, A60, Federick Boland to W.C. Hankison, 4 February 1943.
- Irish Military Archives, G2/0261, Dublin Metropolitan Division's Report (DMD); National Library of Ireland, Ms 22, 981, Richard Hayes Papers.
- Irish Military Archives, G2/1711.
- Irish Military Archives, G2/X/0305, Memorandum G2, September 1945.
- Irish Military Archives, G2/X/02/03.
- Irish Military Archives, G2/0261, Dublin Metropolitan Division Summary;
- Information Management Assessment the National Archives, G2/XI/1263.
- MI5 Public Record Office, KV2/170.
- *Offences Against the State Act, 1939*,
- <http://www.nationalarchives.gov.uk/releases/2003/november14/irish.htmz> (11 XII 2013).
- <http://discovery.nationalarchives.gov.uk/SearchUI/s/res?q=KV%202%2F1295> (6 I 2014).
- <http://www.nationalarchives.gov.uk/releases/2003/november14/irish.htm> (9 I 2014).
- <http://discovery.nationalarchives.gov.uk/SearchUI/s/res?q=KV%202%2F1303> (20 I 2014).
- <http://discovery.nationalarchives.gov.uk/SearchUI/s/res?q=KV%202%2F1299> 4 II 2014).
- <http://discovery.nationalarchives.gov.uk/SearchUI/s/res?q=KV%202%2F1300> (5 II 2014).
- <http://discovery.nationalarchives.gov.uk/SearchUI/s/res?q=KV%202%2F1302> (5 II 2014).
- <http://www.nationalarchives.gov.uk/releases/2003/november14/irish.htm> (7 II 2014).
- <http://www.anphoblacht.com/contents/5403> (7 II 2014).
- <http://www.irishstatutebook.ie/1939/en/act/pub/0013/index.html>, (3 III 2014).
- *Operation Plan Green – The Nazi Invasion of Ireland*, <http://www.topsecretwriters.com/2011/03/nazi-invasion-of-ireland/> (4 II 2014).

Jarosław PŁACHECKI

prezes Towarzystwa Irlandzko-Polskiego,
dziedkan Wydziału w Dublinie
Staropolskiej Szkoły Wyższej w Kielcach

Stan i perspektywy polskiego szkolnictwa wyższego w Irlandii

Abstrakt: Artykuł jest próbą zarysowania stanu polskiego szkolnictwa wyższego w Irlandii w kontekście zjawiska społecznego, jakim jest masowa migracja, która przybiera stały i osiedleńczy charakter. Zjawisku temu towarzyszy stopniowe zanikanie umiejętności prawidłowego posługiwania się językiem ojczystym zarówno wśród polskich dzieci i młodzieży, ale także coraz częściej dorosłych. Odpowiedzią na ten problem społeczny jest polskie szkolnictwo weekendowe realizowane na poziomie szkoły podstawowej, średniej, a także studiów wyższych. Możliwość zdobycia wykształcenia i nauczania w języku polskim sprzyja zachowaniu tożsamości narodowej polskiej emigracji w Irlandii. Nie może to się odbywać bez udziału i wsparcia organizacji polonijnych. Zaangażowanie środowiska Polonii irlandzkiej jest chlubnym przykładem takiej pozytywnej współpracy.

Słowa kluczowe: szkolnictwo polonijne w Irlandii, polskie uczelnie wyższe w Irlandii, Wyższa Szkoła Rozwoju Lokalnego, Staropolska Szkoła Wyższa w Kielcach.

Wprowadzenie

Migracje ludności w dziejach ludzkości nie są zjawiskiem nowym ani też wyjątkowym. Wszelka wymiana towarowa czy przemieszczanie się ludności z mniejszych ośrodków do dużych aglomeracji, a także osiedlanie się w krajach o większym stopniu rozwoju, od wieków stanowiły o sile i dynamice rozwoju naszej cywilizacji. Nic zatem dziwnego, że w połowie XX w. idea swobody przemieszczania

się pracowników, kapitału czy wolnej wymiany towarowej stała się jednym z głównych filarów jednoczącej się Europy. Dziś możliwość wyjazdu do pracy w Belgii czy Niemczech nie jest już niczym nadzwyczajnym, a osiedlanie się pracowników pochodzących z krajów Unii Europejskiej w Wielkiej Brytanii czy w Irlandii to niemal codzienna praktyka. Coraz częściej dotyczy to także całych rodzin. Zjawisko migracji zarobkowej zmieniło wyraźnie swój charakter z wahadłowej i okresowej na trwałą i obejmującą rodziny pracowników.

Przedstawiciele organizacji polonijnych skupionych wokół Europejskiej Unii Wspólnot Polonijnych w Dokumentcie końcowym konferencji „Monitor Emigracji Zarobkowej – 2012” wydanym w Berlinie w 2012 r. zgodnie stwierdzili, że:

- emigracja zarobkowa do państw Unii Europejskiej nadal wzrasta i przyjmuje charakter osiedleńczy,
- powroty do kraju są zjawiskiem marginalnym,
- w ostatnim okresie drastycznie wzrosła emigracja rodzinna oraz liczba dzieci rodzących się na emigracji,
- w związku z tym wzrosły potrzeby związane z edukacją dzieci i młodzieży polonijnej,
- wzrastająca fala emigracji powoduje demograficzne i ekonomiczne problemy w Polsce¹.

W nurt tej debaty wpisało się także zorganizowane w Dublinie w listopadzie 2014 roku IV Europejskie Sympozjum Polskich Macierzy Szkolnych obradujące pod hasłem „Szkolnictwo polonijne w dobie przemian Europy – diagnoza, rola i perspektywy”. Organizatorom tego przedsięwzięcia należą się szczególne słowa podziękowania za jego sprawną realizację.

Jak zauważyli uczestnicy sympozjum, osiedleńczy charakter emigracji i jej niesłabnące tempo zwiększają presję na jakość i dostępność szkolnictwa polonijnego². Fakt ten dotyczy zarówno potrzeb edukacyjnych świadczonych w języku polskim na poziomie

¹ Dokument końcowy konferencji „Monitor Emigracji Zarobkowej – 2012”, Berlin 26 października 2012 r., s. 32.

² Zakres i zadania polonijnego szkolnictwa uzupełniającego szczegółowo omawia Niamh Nestor (2014); zob też: Dokument końcowy, IV Europejskie Sympozjum Polskich Macierzy Szkolnych, Dublin 22–23 listopada 2014, s. 24.

szkoły podstawowej czy średniej, ale coraz częściej także możliwości zdobycia lub uzupełnienia wykształcenia wyższego.

Innym ważnym przedsięwzięciem realizowanym przez szkoły polonijne w Irlandii, tym razem sięgającym w lata minione i historię irlandzkiej Polonii, był wspólny projekt badawczy pt. „Śladami polskości w Irlandii”. Projekt zainicjowany został w początku roku 2013 przez Polskie Stowarzyszenie Edukacyjne w Dublinie (PSE). Wzięli w nim także udział przedstawiciele kilku polskich organizacji i instytucji mających siedzibę lub swoje oddziały w Irlandii, tj.: Szkolnego Punktu Konsultacyjnego przy Ambasadzie RP w Dublinie (SPK), Towarzystwa Irlandzko-Polskiego (IPS), Polskiego Ośrodka Społeczno-Kulturalnego (POSK), Ogniska Polskiego Ltd. (Ognisko) oraz Wyższej Szkoły Rozwoju Lokalnego w Żyrardowie (WSRL) i jej Zamiejscowego Wydziału Ekonomicznego w Dublinie. Początkiem projektu był cykl odczytów tematycznych realizowanych od marca do listopada 2013 r. dotyczących losów Polaków mieszkających w Irlandii i ich wpływu na kraj, w którym przyszło im żyć i pracować. Obecność i działalność Polaków w Irlandii, zwłaszcza w ubiegłym wieku jest niemal zupełnie nieznana. Celem projektu było przypomnienie ludzi, którzy z różnych powodów znaleźli się w Irlandii i tu prowadzili swą działalność zawodową i społeczną. Odczyty skierowane były głównie do uczniów szkół polonijnych, do ich nauczycieli i rodziców, a także osób, których interesowały irlandzkie Polonica. Niniejszy artykuł jest próbą określenia stanu i perspektyw polskiego szkolnictwa wyższego w Irlandii ocenianych okiem osoby zawodowo związanej ze szkolnictwem wyższym realizowanym poza granicami kraju.

Jednym ze skutków masowej fali emigracji w ostatnim dziesięcioleciu oraz pogłębiającego się niżu demograficznego jest znaczący spadek studentów rozpoczynających studia wyższe w Polsce. Z tego powodu w roku akademickim 2012/2013 spośród ponad 450 uczelni wyższych działających w Polsce w procesie likwidacji znalazło się 27 ośrodków. Szacuje się, że w związku z niżem demograficznym na polskim rynku edukacyjnym w sektorze szkolnictwa wyższego utrzyma się jedynie 300 najsilniejszych uczelni³.

³ „Szkoly wyższe w likwidacji”, Dziennik Gazeta Prawna.pl z 23.04.2014 r. (data odczytu 29.11.14).

W sytuacji masowych wyjazdów za granicę, co dotyczyło i dotyczy nadal zwłaszcza ludzi młodych i poszukujących jeszcze swojego miejsca w życiu, jednym z oczywistych rozwiązań, wychodzącym naprzeciw potrzebom edukacyjnym młodej Polonii, było otwieranie Zamiejscowych Ośrodków Dydaktycznych (ZOD) oraz Zamiejscowych Wydziałów (ZW) będących jednostkami uczelni wyższych w Polsce. W pierwszym przypadku student ZOD-u zobowiązany był do odbycia 1/3 zajęć dydaktycznych w jednostce macierzystej w Polsce, natomiast studenci zagranicznych zamiejscowych wydziałów uczelni polskich całość zajęć realizowali w siedzibie wydziału, bez konieczności kosztownych wyjazdów do kraju. W przypadku studentów polskich z Irlandii, których jednostki uczelniane uzyskały status wydziałów zamiejscowych miejscem wykładów był z reguły Dublin. Absolwenci po ukończeniu studiów i obronie pracy dyplomowej otrzymywali dyplom wyższej uczelni uznawany przez wszystkie kraje Unii Europejskiej bez potrzeby nostryfikacji. Wszystkie zajęcia na wydziałach zamiejscowych odbywały się na miejscu w Irlandii, a na zjazdy, poza przypadkami wykładowców na stałe mieszkających w Irlandii, przylatywała kadra akademicka z Polski. Zajęcia w tego typu placówkach odbywały się w systemie sobotnio-niedzielnym, co umożliwiało studentom normalną pracę zawodową, a jednocześnie kontakt z wykładowcami z Irlandii.

Jedną z pierwszych polskich uczelni wyższych, która rozpoczęła rekrutację w Irlandii była Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna w Łodzi, przekształcona później w Akademię Humanistyczno-Ekonomiczną w Łodzi. Uczelnia rozpoczęła serię wykładów na kierunku pedagogika w 2008 roku. W Irlandii funkcjonowała pod nazwą *IPT Educational Courses Ltd.*, ale już w roku 2009 jej dubliński oddział został zlikwidowany w związku ze zmianami w polskim ustawodawstwie dotyczącym szkolnictwa wyższego. Działania rekrutacyjne i pewne próby zaistnienia na rynku irlandzkim prowadziły także Prywatna Wyższa Szkoła Ochrony Środowiska w Radomiu oraz Europejska Wyższa Szkoła Prawa i Administracji. W ofercie tej ostatniej znaleźć można było nawet wariant ukończenia jednolitych studiów prawniczych trwających 3,5 roku w formie wykładów

otwartych w Irlandii lub uczestnictwa w wykładach przez Internet (*distance learning*).

Pierwszą uczelnią posiadającą uprawnienia do prowadzenia całego toku studiów w Irlandii była Wyższa Szkoła Rozwoju Lokalnego w Żyrardowie (WSRL), później włączona do struktur Staropolskiej Szkoły Wyższej w Kielcach. Zamiejscowy Wydział Ekonomiczny w Dublinie Wyższej Szkoły Rozwoju Lokalnego w Żyrardowie utworzono w roku 2010 na mocy decyzji Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz postanowienia Ministra Spraw Zagranicznych (Sobiech, Matysiak, 2011: 577–590). Pierwszym dziekanem wydziału w Dublinie został dr Jacek Rosa, następnie dr Dariusz Kaczanowski, a od roku 2011 funkcję tę objął dr Jarosław Płachecki. Uczelnia oferowała studentom możliwość odbycia zaocznych studiów licencjackich w trybie weekendowym na kierunku ekonomia z możliwością wyboru specjalności: ekonomika ochrony środowiska, finanse i bankowość komercyjna, gospodarka lokalna lub logistyka i marketing usług. Wszystkie wykłady realizowane były w języku polskim w Dublinie w siedzibie Dublin City University, Business School przy Collins Avenue. Dyplomy WSRL w Zamiejscowym Wydziale Ekonomicznym w Dublinie obroniło blisko 150 absolwentów.

Kolejną polską uczelnią, która uzyskała zezwolenie na prowadzenie działalności dydaktycznej, jednak już bez możliwości prowadzenia wszystkich zajęć w Irlandii była Społeczna Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Zarządzania w Łodzi, przekształcona później w Społeczną Akademię Nauk (SAN). Od 2011 roku jej Zamiejscowy Ośrodek Dydaktyczny oferował studia licencjackie na kierunku zarządzanie i uzupełniające studia magisterskie na kierunku Business Management. Większość zajęć prowadzona była trybem *blended learning* za pośrednictwem platformy internetowej Polskiej Akademii Otwartej (PAO). Studentów Zamiejscowego Ośrodka Dydaktycznego SAN w Dublinie obowiązywało odbycie 1/3 zajęć w uczelni macierzystej w Polsce. Obecnie zajęcia prowadzone są w Wydziale Zamiejscowym w Londynie, choć ZOD w Dublinie nadal widnieje w wykazie MNiSW⁴.

⁴ www.san.edu.pl oraz www.nauka.gov.pl (data odczytu 29.11.14).

We wrześniu 2014 roku Mazowieckie Towarzystwo Naukowe jako Założyciel Wyższej Szkoły Rozwoju Lokalnego w Żyrardowie podpisało z Założycielami Staropolskiej Szkoły Wyższej w Kielcach akt notarialny, na mocy którego uruchomiona została procedura konsolidacji WSRL w strukturę Staropolskiej Szkoły Wyższej. Decyzją Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego 1 października 2014 r. utworzony został Zamiejscowy Wydział w Dublinie Staropolskiej Szkoły Wyższej w Kielcach posiadający uprawnienia do prowadzenia studiów I stopnia na kierunku ekonomia⁵. Uczelnia oprócz zamiejscowych wydziałów w Kielcach, Żyrardowie, Myślenicach i Bochni posiada także swój Wydział Zamiejscowy w Łucku na Ukrainie.

Oznacza to, że absolwenci i studenci WSRL a także inne zainteresowane osoby uzyskują możliwość studiowania na nowych atrakcyjnych kierunkach. Staropolska Szkoła Wyższa w Kielcach oferuje studia I i II stopnia oraz studia uzupełniające na wielu specjalnościach, tj. psychologia, pedagogika specjalna, kulturoznawstwo, filologia, prawo gospodarcze, zarządzanie, zdrowie publiczne czy ekonomia. Jest to oferta szczególnie ważna dla osób pragnących uzupełnić lub utrzymać swoje uprawnienia pedagogiczne. Dodatkowo uczelnia oferuje kształcenie w języku angielskim na poziomie licencjackim w zakresie kierunku ekonomia na specjalności hotelarstwo i turystyka. Uczelnia od wielu lat uczestniczy w programie Erasmus, a w latach 2007–2014 uzyskała w ramach tego programu ponad 600 tys. euro dotacji. Od dwóch lat uczelnia realizuje wspólne projekty z Uniwersytetem Ekonomicznym w Czerniowcach na Ukrainie, z Wyższą Szkołą Hotelarską w Belgradzie oraz z Wołyńskim Uniwersytetem Ekonomiki i Zarządzania na Ukrainie w Łucku.

Poszerzenie oferty edukacyjnej dla osób mieszkających w Irlandii przez Staropolską Szkołę Wyższą to szansa na zachowanie więzi z krajem, studiowania w języku ojczystym, a także możliwość nawiązania nowych kontaktów międzynarodowych poprzez realizację programu Erasmus i inne wspólne projekty. To także szansa na budowanie pomostów kulturowych i biznesowych.

⁵ Decyzja MNiSW z 19 listopada 2014 r. (DKN.ZNU.6013.98.2014.3.KT).

Studentom z Ukrainy daje to możliwość poznania polskiej kultury i nauki poprzez wymianę studentów i realizowanie wspólnych projektów. W tym zakresie Polska odgrywa i zawsze odrywała ważną rolę.

Oferta edukacyjna Staropolskiej Szkoły Wyższej w Kielcach i jej Wydziału Zamiejscowego w Dublinie na trwałe wpisuje się w krajobraz polonijnego szkolnictwa w Irlandii, uzupełniając katalog propozycji skierowanych do polskiej młodzieży szkolnej oraz dorosłych pragnących wykorzystać czas spędzony na Wyspie na uzupełnienie lub zdobycie wykształcenia. W ten sposób spełnia się także postulat podtrzymania używania języka ojczystego i nauki w języku polskim realizowany z takim powodzeniem przez polonijne szkoły społeczne skupione wokół Polskiej Macierzy Szkolnej w Irlandii czy Federacji Polskich Stowarzyszeń Edukacyjnych „EPI” działającej przy przyambasadzkich Szkolnych Punktach Konsultacyjnych.

Strategia Wydziału Zamiejscowego w Dublinie jest spójna ze strategią uczelni macierzystej w Polsce, tj. Strategią Rozwoju Staropolskiej Szkoły Wyższej w Kielcach na lata 2011–2020. Z przyczyn operacyjnych plany rozwojowe dublińskiego wydziału objęły jednak swoim horyzontem czasowym okres nieco krótszy, tj. lata 2015–2020. U podstaw takiego rozumowania leży specyfika jednostki uczelnianej w Dublinie, a w szczególności dynamicznie zmieniające się warunki ekonomiczne, demograficzne i społeczne kraju, w którym prowadzona jest działalność dydaktyczno-naukowa wydziału. Irlandia po załamaniu gospodarki w latach 2008–2014 powraca na ścieżkę szybkiego rozwoju gospodarczego. Towarzyszą temu zmiany demograficzne, nieustające tempo imigracji i emigracji oraz zjawisko powrotów Irlandczyków do kraju przy praktycznie marginalnych powrotach Polaków do Polski. Zmienia się także sposób postrzegania Polonii przez Irlandczyków. Polacy coraz lepiej organizują się na gościnnej ziemi irlandzkiej, rośnie ich świadomość społeczno-polityczna, a zatem rośnie także znaczenie Polonii jako silnej i dynamicznej grupy społecznej. Blisko dwustutysięczna społeczność polska w Irlandii stanowi największą po Irlandczykach grupę narodowościową w Irlandii, a język polski awansował do rangi drugiego, po języku angielskim i przed irlandzkim, języka

mówionego na Wyspie. Oznacza to, że strategia Zamiejscowego Wydziału w Dublinie powinna być rewidowana w okresie krótszym niż dekada, a okres lat pięciu wydaje się być w tych warunkach odpowiednią cezurą czasową.

Strategia dublińskiego wydziału nie powinna być jednak odebrana od zmian zachodzących w Polsce czy szerzej Unii Europejskiej i jej otoczenia. Takie podejście do formuły strategii Wydziału Zamiejscowego w Dublinie na lata 2015–2020 powinno zapewnić elastyczność realizacji zaplanowanych zadań, szybką adaptację do zmian, a także dostosowanie oferty edukacyjnej placówki do potrzeb odbiorców i specyfiki rynku w Irlandii jako kraju zaliczanego do jednego najbogatszych w świecie, cieszącego się szybko rozwijającą się otwartą gospodarką i młodym społeczeństwem.

Misja

Misją Wydziału Zamiejscowego w Dublinie jest zaspokojenie potrzeb edukacyjnych studentów i ich potencjału w sferze intelektualnej, kulturalnej i społecznej. Pragniemy przygotować ich do pełnienia ważnych ról zawodowych i społecznych, kształtować ludzi wszechstronnych i wytyczających nowe kierunki rozwoju, pielęgnujących swoją tożsamość narodową, tradycje i kulturę, pragnących utrzymywać kontakt z polską nauką, językiem i krajem pochodzenia, umiejących sprostać wyzwaniom rynku pracy w Polsce, Irlandii, Unii Europejskiej i całej światowej wspólnoty, będących ambasadorami polskości, europejskiego dziedzictwa kulturowego, wartości humanizmu oraz wysokich norm etycznych w życiu społecznym, zawodowym i prywatnym.

Wizja i prezentacja Wydziału Zamiejscowego w Dublinie

Wydział Zamiejscowy w Dublinie będzie nowoczesną placówką edukacyjno-badawczą dbającą o najwyższe standardy kształcenia studentów polskich, irlandzkich i zagranicznych, polskim ośrodkiem współpracy młodzieży, naukowców, polonijnych szkół, stowarzyszeń i instytucji, a także centrum intelektualnym emigracji

polskiej w Irlandii, wspierającym polonijne środowisko i potencjał rozwojowy swoich studentów, pracowników oraz osób związanych z macierzystą uczelnią w Polsce i jej zagranicznymi ośrodkami.

Wydział Zamiejscowy w Dublinie w obecnej formie instytucjonalnej funkcjonuje na mocy decyzji Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 19 listopada 2014 r. o włączeniu 1 października 2014 r. Wyższej Szkoły Rozwoju Lokalnego z siedzibą w Żyrardowie do Staropolskiej Szkoły Wyższej w Kielcach.

Zgodnie z decyzją MNiSW Staropolska Szkoła Wyższa przejęła prawa i obowiązki Wyższej Szkoły Rozwoju Lokalnego z siedzibą w Żyrardowie, a Zamiejscowy Wydział Ekonomiczny w Dublinie posiadający od 2010 r. uprawnienia do prowadzenia studiów pierwszego stopnia na kierunku „ekonomia” stał się Wydziałem Zamiejscowym w Dublinie Staropolskiej Szkoły Wyższej w Kielcach, posiadającym uprawnienia do prowadzenia studiów pierwszego stopnia na kierunku „ekonomia”. Ponadto ustalono, że pracownicy i studenci Wyższej Szkoły Rozwoju Lokalnego z siedzibą w Żyrardowie stają się pracownikami i studentami Staropolskiej Szkoły Wyższej w Kielcach.

W trakcie czterech lat funkcjonowania Zamiejscowego Wydziału Ekonomicznego w Dublinie, tj. w okresie od 15 kwietnia 2010 roku do 1 października 2014 r. mury placówki w Irlandii opuściło blisko 150 absolwentów. Studenci w ramach kierunku „ekonomia” mieli możliwość wyboru specjalności: finanse i bankowość komercyjna, logistyka i marketing usług, gospodarka lokalna oraz ekonomika ochrony środowiska.

W styczniu 2015 r. po przeprowadzeniu wielu konsultacji z organizacjami polonijnym w Irlandii, w tym zwłaszcza ze środowiskiem nauczycielskim szkół polonijnych, Rektor Staropolskiej Szkoły Wyższej w Kielcach złożył wniosek do MNiSW o utworzenie na Wydziale Zamiejscowym w Dublinie nowego kierunku kształcenia w zakresie „pedagogiki specjalnej” w specjalności logopedia (profil praktyczny).

Projekt realizacji programu studiów na kierunku „pedagogika specjalna” to profesjonalna koncepcja opracowana przez wybitnych przedstawicieli świata nauki oparta na autorskich programach

kształcenia wychodząca naprzeciw nowemu problemowi społecznemu wynikającemu z masowej migracji Polaków do krajów Unii Europejskiej, w tym także do Irlandii. Tym nowym problemem społecznym jest zanikanie wśród polskich dzieci i młodzieży, a także częściowo u dorosłych, umiejętności poprawnego porozumiewania się językiem polskim w mowie i w piśmie. U dzieci i młodzieży braki językowe nawarstwiają się w postaci stopniowego odchodzenia od języka polskiego w codziennych rozmowach i braku umiejętności pisanie po polsku. Wśród dorosłych przebywających długotrwale poza granicami kraju coraz bardziej zauważalne są problemy z ortografią, stylistyką oraz prawidłowym rozumieniem tekstów.

Zakończenie

W warunkach gdy jednym z głównych celów polityki rządu RP wobec Polonii jest zachowanie umiejętności posługiwania się językiem polskim w mowie i w piśmie na równi z językami kraju zamieszkania, a więc spełnienia postulatu pełnej dwujęzyczności, podstawowym zadaniem jedynej polskiej uczelni wyższej w Irlandii posiadającej swój wydział w Dublinie powinno być kształcenie oraz podnoszenie kwalifikacji nauczycieli szkół polonijnych, w tym także w zakresie „pedagogiki specjalnej”.

Należy mieć nadzieję, że działania mające na celu utrzymanie języka polskiego, podejmowane przez organizacje i instytucje edukacyjne przyniosą korzyści zarówno naszym dzieciom, młodzieży studenckiej, a także całej społeczności polonijnej w Irlandii. O te działania i współpracę pomiędzy polskimi i polonijnymi instytucjami warto dbać. Tym bardziej cieszą więc inicjatywy wspólnych spotkań polskich nauczycieli w Irlandii, zjazdów polonijnych organizacji oraz włączanie do tego procesu polskiego środowiska akademickiego w Irlandii. Idea wymiany myśli i doświadczeń generowana podczas takich spotkań i zjazdów jest szczególnie cenna. Dbajmy wspólnie o to pozytywne współistnienie. Dla dobra przyszłych pokoleń Polaków mieszkających w Irlandii, dla których język polski będzie drugim językiem naprawdę warto.

Summary in English

The situation and perspectives of Polish higher education in Ireland

The disappearance of Polish language skills in speaking and writing is becoming a noticeable social problem among Polish children and teenagers, and partly adults of Polish origin residing permanently in Ireland. The problem of insufficient language skills in children and teenagers manifests itself in a gradual abandoning of the Polish language in everyday communication and inability to write in Polish. More and more adults residing abroad for a long period of time show problems with spelling, style and comprehension. These problems can be addressed by educating Polish children and teenagers in Ireland as well as providing adults with ongoing training.

One of the main aims of the Polish government policy towards the Polish people abroad is to maintain proficiency in the native language speaking and writing at a level comparable to that of the target language, which means to meet the postulate of bilingualism. While this postulate is to be met, the fundamental aim of the Old Polish University, the only Polish institution of higher education in Ireland with a branch in Dublin, should be the promotion and development of qualifications of Polish community teachers, including those who work in special needs education.

We should also hope that the activities that aim at maintaining the Polish language undertaken by organisations and educational institutions will bring benefits for both our children, students, and the whole Polish community in Ireland. The activities and cooperation between Polish-Irish and Polish institutions should be taken care of. Thus, one is pleased with an initiative to organise common meetings of Polish teachers in Ireland and conventions of Polish Irish organisations, as well as to encourage the Polish academic community in Ireland to get involved in these activities. The concept of exchange of ideas and experience generated at such meetings and conventions is particularly valuable. We must take care of this positive coexistence. It is worth making this effort for the benefit of future generations of Poles living in Ireland, for whom Polish will be the second language.

Bibliografia

- Decyzja MNiSW z dnia 19 listopada 2014 r. (DKN.ZNU.6013.98.2014.3.KT)
- Dokument końcowy, IV Europejskie Sympozjum Polskich Macierzy Szkolnych, Dublin, 22–23 listopada 2014
- Dziennik Gazeta Prawna.pl z 23.04.2014 r.
- Monitor Emigracji Zarobkowej – 2012”, Berlin, 26 października 2012 r.
- Nestor N. (2014) *The Polish complementary schools and Irish mainstream education. Past, present and future*, [w]: “The Irish Polish Society Yearbook”, vol. I, 2014
- Sobiech A., Matysiak M. (2011) *Z życia Uczelni ...*, [w]: „Rocznik Żyrardowski”, Tom IX/2011.
- www.san.edu.pl
- www.nauka.gov.pl

REVIEWS

Polish Migrants in Belfast: Border Crossing and Identity Construction, Marta Kempny. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 2010. xii+223 pp. ISBN (10) 1-4438-2258-2 / ISBN (13) 978-1-4438-2258-9 (hbk). £39.99

About 15 years ago I remember asking a class of about 20 or so English secondary school students in their mid- to late teens what culture they felt they identified most closely with. I phrased the question as straightforwardly as possible, not elaborating (or being drawn) on what I meant by 'culture', or indeed 'identify'. Responses were mixed: some allied themselves to various music trends, others identified with skater culture, others sport, others dance, a couple mentioned fantasy and Harry Potter. None of the students interpreted 'culture' in nationalistic terms and responded with an allegiance to 'England' or 'Britain'. A matter of weeks after this, back in Poland where I was then living, I asked a similar group of Polish students the same question. All but about three responded that they belonged to 'Polish culture'. For many the answer seemed so obvious as to make the question absurd.

The matter of cultural identification is also a topic addressed in Marta Kempny's interesting study on the Polish community in Belfast. While her investigation of cultural identity is presented as a closed question with response choices more specifically limited to geo-political allegiance ('Polish', 'European', 'Slav', 'World citizen', and 'Other' were the options given in her questionnaire (199), though the matter was also raised in more general terms in interviews) the general preponderance of respondents who answered 'Pole' led her to conclude that 'given that the mass migration of Polish nationals to the United Kingdom is still a very recent phenomenon, it occurred on many occasions that most of my

interviewees perceived themselves first and foremost as Poles' (56). Yet can this identification really be attributed to migration alone? My comparison would suggest that there might well be a natural inclination for Poles to think of culture in such nationalistic terms anyhow, and I doubt they'd be alone – English students in this respect might well be more exceptional on a global level. Of course, whether those same English students might not experience a heightened sense of British identity were they to spend time living in another country also needs to be considered – Kempny is right to suspect that emigration can more generally lead to stronger sentiments of national allegiance, particularly in its early stages. Yet to what extent will Poles feel more nationalistic than other nationalities abroad? Comparisons need to be made for conclusions to be drawn.

While issues like this reveal the hazards in identifying specifically Polish characteristics in this kind of ethnography, there is nevertheless much in Kempny's study that is pertinent to considerations of migrant communities in Northern Ireland today. Given her focus on Poles in Belfast, it must naturally be remembered that the social services and administration availed of by the community she describes are those of the UK rather than the Republic of Ireland; moreover, the legacy of the Troubles obviously provides a very specific context in which migration must be considered. In other ways, however, the migrant experience in Belfast may have something in common with that of the Republic, given the much briefer history of migration to Northern Ireland, relative to the rest of the UK, resulting from the region's socio-economic instability over three decades from the 1970s.

Kempny provides an overview of migration from Poland in the post-communist period as a whole, and from 2004 in particular. She discusses the specificities of Belfast as a destination for migrants, providing an account of the ethnic make-up of the city in general. After explaining her qualitative and quantitative research methodology, she discusses the complexities in characterising ethnic identity, concentrating in particular on those identities that her informants constructed for themselves in their new city. This is followed by chapters on the malleability of socio-cultural

boundaries in the lives of Polish migrants, particularly with reference to ethnic holidays and festivals, leading to a focus on religion and migrants' perceptions of the Northern Irish conflict. She wraps the volume up with an attempt to understand the identity-constructing processes attendant to Polish migration.

In her opening chapter, Kempny identifies a lacuna in the cultural research: while much has been written on Polish migrants within Europe, in the UK in general, or in communities dispersed throughout various countries, there has been less emphasis on studying communities grounded in a single town or city (11). Hence her focus on the unique socio-historical, political and religious immigrant context of Belfast. To respect the specificities of this context, Kempny also deliberately departs from the economic focus of many other recent studies of immigration to concentrate instead on social and cultural life (13). This is important, as previous studies (e.g., Spencer et al., 2007) have suggested that there is little interaction between recent Polish immigrants and Britons in the UK. Other commentators have noted how emigration from Poland to other EU countries was 'perceived ... as spectacular and largely unexpected' (Kaczmarczyk and Okólski, 2008: 602). The situation for Poles in Northern Ireland was challenging in a number of interesting ways – not only has the history of the Troubles left an indelible stamp on the society and culture of the region, but the area has also suffered greater economic deprivation than most other regions of the UK.

It's worth saying something about Kempny's methodology. Prior to her PhD research, in 2006 Kempny distributed 100 questionnaires among Poles in Belfast as part of the MIGPOL project, to elicit data on general issues such as respondents' age, education, current situation in Belfast (living/family/housing conditions, etc.), links with Poland, and plans for the future. Results showed that 80% of immigrants were aged between 18 and 35, 43% had finished tertiary education, 47% were living with partners, only 14% wished to remain in Belfast permanently, though on the other hand only 7% intended to stay for under six months. This survey was supplemented with a second survey in 2008/09 among fifty Poles in Belfast which showed a greater inclination on the part of many

to remain in Northern Ireland for a longer period, particularly on account of administrative difficulties in returning to Poland which could prove a major obstacle for families with children born and raised in Belfast. There was, however, a decline in the numbers wishing to stay permanently in Northern Ireland. This survey also asked respondents about their religious affiliation, to which 93% responded that they were Catholic.

One concern I have might relate, perhaps unusually, to Kempny's own heightened consciousness of herself as a 'native anthropologist'. While acknowledging that the positives of investigating a community of which she is a part outweigh the negatives, she is also aware of the risks, and for this awareness she should be commended. Yet, there may also be an occasional tendency to overcompensate in questioning her own judgement. When she writes that she 'was sometimes wondering if certain phenomena were typically Polish or whether they were also characteristic of Northern Ireland' (37) this doubt can occasionally grow to an obsession in attributing *all* the minutiae of etiquette and decorum to either Polish or Northern Irish cultural practice. A hypersensitivity in identifying the provenance of cultural phenomena may blind one to the fact that *not all* such phenomena are necessarily geographically specific. For example, she continues, 'when I was attending the Christmas dinner organised by Krzysztof and Monika [participants in her research] I saw that [sic] the Christmas crackers lying on the dinner plates and was wondering whether this was a cultural incompetence on their part, as during the Christmas party at my supervisor's house, the crackers were sitting next to the plates' (37). She does not consider here that the positioning of the crackers may not be culturally laden in the first place. To some extent the trepidation of the migrant researcher in a foreign culture is natural and can easily be excused. Less excusable is the temptation to make allegations of cultural incompetence. Would I be labelled 'culturally incompetent' by Kempny if I were to reveal that the significance of where a cracker was positioned on the table would be entirely lost on me? Perhaps I'm being harsh on her here – there is no faulting Kempny's assiduousness in attempting to investigate these details,

even if the detail is sometimes lost in the reporting (Monika, on being questioned by Kempny, revealed that she had learned about Christmas decoration from magazines and TV programmes, though we are not told whether these sources were Northern Irish, British, Polish, or indeed from another country entirely (37)). Yet to assume that *everything* has a cultural significance might be as problematic as failing to see any cultural significance at the outset.

Another qualm I might have about Kempny's findings, relates to the extent to which they reflect the ways through which she built up her population study sample. Kempny understandably largely used the network of Polish social and cultural institutions in Belfast to contact the Poles who responded to her questionnaires and whom she interviewed. She attended a variety of formal meetings organised by Polish migrants, observed and participated in Polish Saturday school lessons, attended Polish Catholic masses and the premarital classes and children's religious education lessons which followed them, attended Polish Jehova's Witnesses meetings, attended Friday meetings of Polish parents and children at Willowfield church, interviewed a number of members of the 'Polish Belfast' internet forum, etc. Thus, it is hard to imagine how she could be more thoroughly immersed in the world of Poles in Belfast.

Yet there appears to me to be one demographic sector of the Polish migrant community which might be overlooked here: what about those Polish migrants who live their lives *outside* immigrant networks? The impulse for an immigrant *not* to participate in those social and cultural institutions celebrating his or her home culture may be better understood when one considers that a primary motivation for emigration may be as much self-extrication from the home culture as economic gain in the host culture, i.e., push rather than pull factors. Certainly one would imagine there to be at least *some* Polish immigrants in the UK and Ireland who may not only seldom participate in cultural or religious events organised by established Polish socio-cultural institutions, but who might find these events off-putting if they do not reflect these immigrants' own socio-political and cultural views (particularly if those views are different to prevailing socio-religious orthodoxies in the home

culture). Naturally it is very difficult to quantify both the numbers of such Poles in a particular population and their percentage relative to the Polish population in an area as a whole. It may well be small, though we do not know. Yet I do not believe it is a matter that can be ignored, particularly in relation to the community of Poles who have settled in western Europe since 2004. If one examines international *Polonia* voting trends in Polish elections, for example, one notices a markedly liberal tendency among the Polish immigrant communities in the UK and Ireland in contrast, for example, to the more conservative tendencies characterised by *Polonia* in the USA. Such a liberal outlook might well suggest that an immigrant community may be more outward-looking than to rely as heavily on Polish socio-cultural networks as a more conservative community might.

Another point where this oversight might be problematic arises in the topics which Kempny addressed in her interviews. We are told that she asked interviewees about their 'ways of maintaining Polishness' in Northern Ireland. Yet at no point, it seems, does she question whether all interviewees necessarily *want* to maintain their Polishness. Possibly, given the nature of the population sample surveyed, this was not an issue, though this again reflects the problem referred to earlier of the exclusive reliance on Polish community networks to build up a study sample.

Of course, in the case of the Saturday school lessons for children, to 'maintain' could also be understood as to 'nurture' and 'develop' an awareness of Polish culture, as well as a facility with the Polish language. Yet what Kempny describes is broader than educating children in Polish language and culture; rather it relates fundamentally to the relationship of the children's parents to Polish culture and how this will determine whether they want this relationship to be maintained in the first instance, both for themselves and for their sons and daughters. Kempny may be overlooking something very important here. In the past it was not uncommon for many Poles married to non-Poles in Britain and Ireland to speak to their children in English rather than Polish. This tendency seems to have dwindled in more recent years for a variety

of reasons.¹ Yet it would be interesting to investigate the reasons why the older generation of Poles apparently *did not* wish to maintain links to Polish culture through imparting their native language to their offspring. And, if we can thus identify this distancing effort as a tendency (albeit as one that may be waning) then it is not a tendency that Kempny's methodology seems designed to take stock of.

The issues raised above regarding the sourcing of Kempny's study sample may also give cause for concern with regard to her study of religion, the theme of one of the later chapters in the book and a highly important topic, given the well known historical sectarian divisions obtaining in these migrants' new host culture. Going by 2006 figures (though more recent surveys indicate that they have not changed much), Kempny notes that 88% of the population of Poland is Catholic, while 77% of Poles claim that religion plays an important part in their lives. In her own survey, however, Kempny reports that 93% of her respondents indicated that their religious affiliation was to Catholicism. Of course one can suggest various reasons for the higher figure here in comparison to Poles in Poland (e.g., Poles in a new country may have a greater need for the spiritual sanctuary and security the church offers, etc.). Nevertheless, the figure still seems surprisingly high to me and again makes me wonder whether the inclusion of more Poles who were not so reliant on the Polish social networks used by Kempny to build up her study sample might not have led to different results. Poles whose migration owes more to push than to pull factors might well have a less straightforward relationship to major cultural institutions in their homeland, particularly the church. Again, however, this is conjecture.

Linguistically the work isn't bad, for a doctorate in the author's second language, relative to current standards for this kind of publication, though there remain quite a few stylistic infelicities (particularly errors in article usage) which suggest that it could have benefited from a more thorough proofreading.

¹ For more on this, see the relevant contributions to Singleton, Regan & Debaene, 2013.

These caveats notwithstanding, there is much that will be of interest in Kempny's study to those researching Poles ex-pat communities and the history of post-2004 migration to the UK and Ireland. The topic which it addresses is both important and under-researched and one hopes that it will constitute a basis for future researchers to engage in more detailed studies of the Polish community in Northern Ireland.

John KEARNS

References

- Kaczmarczyk P, Okólski M. (2008) *Demographic and Labour-Market Impacts of Migration on Poland*, Oxford Review of Economic Policy 24(3): 599-624.
- Phelan M. (2011) *Interpreting in Northern Ireland*, Translation Ireland, 18(2), special issue: "Community Interpreting in Ireland and Abroad". Dublin: Irish Translators' and Interpreters' Association. 99-107. Available at http://translatorsassociation.ie/component/option,com_docman/task,cat_view/gid,47/Itemid,16/ (last accessed February 2nd 2015).
- Singleton D., Vera Regan and Ewelina Debaene (eds.) (2013) *Linguistic and Cultural Acquisition in a Migrant Community*. Bristol: Multilingual Matters.
- Spencer S., Ruhs M., Anderson B., Rogaly B. (2007) *Migrants' Lives Beyond the Workplace: The Experiences of Central and East European Migrants in the UK*. York: Joseph Rowntree Foundation. Available at <http://www.compas.ox.ac.uk/fileadmin/files/Publications/Reports/2007-05-EEMigrants.pdf> (last accessed February 2nd 2015).

Recollections of a Distant Past, Szymon J. Zaremba (published 2012), pp. 161. ISBN: 978-1-908374-75-2

This memoir begins as a conventional autobiography. Part One gives a brief but intriguing account of the author's family background, childhood and education. His father was a landowning businessman, and his childhood and adolescence, corresponding almost exactly to the inter-war period, passed smoothly and largely uneventfully. This very fact however points up the contrast provided by Part Two, covering the years 1939 to 1946 and the author's wartime service in the Polish resistance force *Armia Krajowa* (usually translated 'Home Army' and abbreviated AK) and, latterly, his attachment to a British liaison mission despatched to Poland in 1944. This section thus constitutes the nub of the book, which ends with the author aged only 26, thus regrettably leaving the remainder of his long life unexplored.

After his tranquil childhood, Zaremba perforce assumed adult responsibilities when, aged only 17 and between school and university, he was required by his father to take on the management of one of his estates. He coped well, however, and this experience perhaps gave him the confidence to assume a leadership role in the AK, which was set up immediately following the Polish Army's surrender.

The countrywide Polish resistance to the German occupation which was organised by the AK has been rather side-lined by Western historians as compared with the 1944 Warsaw Rising, which has been comprehensively studied in books – notably Norman Davies' monumental *Rising '44* (Macmillan, London, 2003) – and in the memoirs of participants, including the writers Leszek Prorok and Boleslaw Taborski. Zaremba gives graphic vignettes of operations in which he took part, mainly in the Radomsko area of central Poland close to his home. Inter alia, he mentions the important role he played as the officer responsible in his neighbourhood for organising the reception of weapons and supplies dropped by parachute. A major factor in the AK's successes

and the security of its operations was clearly the long-existing close ties between families and neighbours in the countryside. Moreover, the author points out, the AK increasingly assumed a social, policing role in the community in dealing with problems including petty crime, since it was an unspoken rule that disputes should not be referred to the occupying authorities. Luck played a part, too – as when, on 4 July 1944, Zaremba was captured and taken to Gestapo H.Q., endured beatings and torture and would certainly have been executed but for the intervention of a local aristocrat, Prince Drucki-Lubecki, whose plea that Zaremba be spared was granted seemingly because his wife was a German princess!

Zaremba was captured again, towards the end of the war, this time by the Russians. The Red Army was beginning its ‘liberation’ of Eastern Poland; and Zaremba had tried to collaborate with an advance guard in a joint operation, but was speedily disillusioned when the Russians failed to turn up on ‘orders from Moscow to go somewhere else’. Soon after this he was attached to a British liaison mission which was parachuted in on Christmas Day 1944. The Soviets seized them, believing (or pretending to believe) that they were German spies, and transported them to Moscow. There, under pressure from London, Zaremba was handed over to the British, but a car ‘accident’ in which he was injured suggested that the Soviets were still bent on eliminating him. To make matters worse, his British military chief, Brigadier Hill, clearly distrusted him and refused to find him any work. For seven weeks he was ostracised – treated ‘as a leper’, as he puts it – by the British military mission members, but spent the time profitably teaching himself a smattering of English and Russian. Fortunately, the British Ambassador befriended him and, having made him a British officer, personally conveyed him to London. On arrival there, however, he applied to transfer to the Polish Army and was then demobilised on 1 March 1946. End of story.

This short book is very well produced and is illustrated with interesting black-and-white photographs of family members and friends. Remarkably, it appears that Zaremba wrote it in English himself. His English is generally amazingly good and idiomatic,

though occasionally non-English authorship is betrayed – as it is also in the works of his illustrious fellow-Pole Joseph Conrad! – by misuse of tenses – for example ‘...the next question was for Irka and I realised that she has no idea’ (p. 70) – or by inappropriate word order – as in ‘By that I mean that the monastery and cathedral of Czestochowa had stood for 700 years in which hung the miraculous picture of the Madonna...’ (p. 95). It may be that the narrative of the author’s adventures and misadventures would have been more lively if it had been composed in his native language; but it certainly conveys successfully his courage, quick-wittedness and, not least, his sense of humour in the face of provocation by both German enemies and Russian and British allies.

A minor shortcoming is the absence of maps, which would have assisted non-Polish readers (who might be surprised to find that Radom and Radomsko are 110 km apart).

One small correction: the British Embassy in Moscow is no longer ‘an old palace across the river from the Kremlin’ (p. 154) but was moved twenty odd years ago to a new building some distance from the previous location.

Marcus WHEELER

Polish-Irish Encounters in the Old and New Europe, eds. Sabine Egger and John McDonagh (Reimagining Ireland series, vol. 39.) Oxford: Peter Lang, 2011. xviii+310 pp. ISBN 978-3-0343-0253-1 (pbk) ISBN 978-3-0353-0191-5 (ebk). €48.70 (pbk) / €54.15 (ebk)

The growth of the Polish community in Ireland in the period following EU expansion from 2004 to 2008 was rapid and Poles remain among the most populous ethnicities in the country, notwithstanding the return of many to Poland following the post-2008 decline of the Celtic Tiger. This has not been matched, however, by research interest from the Irish academic community; two years following its publication (and five years after the conference at which the contributions were first presented) this remains among the very few books addressing Polish-Irish socio-cultural issues.¹ Polish, now second only to English as the most-spoken language in Ireland from day to day, continues to only be taught at one university in the country, and even there only as a component of more general degree programmes, rather than as a programme in and of itself. In spite of the enormous demand for translation and interpreting provision in Polish in Ireland, there remains no training programme in Polish/English interpreting or non-literary translation in the country. In short, the unprecedented socio-cultural interplay between Ireland and Poland in the past decade remains largely virgin territory for academic analysis.

¹ Of the few other sociological studies of the topic one can refer to Krings et al. (2013); Kempny (2010) focuses on Belfast, while Olszewska (2007) is concerned with literary relations; Merchant (2008) and Wilson (2010) are essentially historical studies. Titley et al. (2010) featured Poles as one of the three nationalities responding to their survey of Irish broadcasting. Storch (2008), Litewska (2010), Bobek, (2011), Jarmołowska (2012) Lynch (2012), Schuppers (2012), Sobiesiak (2012) and Smith (2012) are PhD theses relating to the topic that have so far not been published, though some are available online. For non-academic accounts of the Irish experience in Poland, see Wagner (2001) and Galvin (2007).

The seventeen papers collected here have been divided into four themed sections, giving an idea of the book's broad range of interests: 'Strands and Connections in Nineteenth- and Twentieth-Century History,' 'Poland and Ireland in Literature and Photography,' 'Educational and Linguistic Encounters,' and 'Polish Migrants or the New Irish? Concepts of Identity.' There is insufficient space here to present each paper in detail, and in any case some have been superseded since their presentation at the 2008 conference by larger and more detailed studies of their topics.²

Among the few books published before 2004 to compare Ireland and Poland sociologically was John Belchem and Klaus Tenfelde's collection *Irish and Polish Migration in Comparative Perspective*. In focussing on migration patterns, the contributions to that book addressed the very topic that became subject to the most radical development in the years following its appearance, a point noted by Belchem in his opening paper to this volume 'Patterns of Mobility: Irish and Polish Migration in Comparative Historical Perspective.' While the relevance persists of the themes addressed in that earlier volume of evidence-based multi-generational and comparative historical studies of migration, such studies now need to take stock of new models of migration that have emerged since EU enlargement. This requires a prioritising, not of 'ethnic niches or exclusive forms of ethnic associational culture and networks' but rather of 'the lucrative 'migration industry' which attends to the needs of free labour and consumers,' facilitating patterns of circular mobility (17). By revising the models of migration in this way, Belchem sets a happily de-romanticised scene for many

² Paul McNamara's paper is largely a summary of his excellent biography of the Belfast-born head of the League of Nations in Danzig, Sean Lester (McNamara 2009). Similarly Joanna Rostek's paper gave rise to a collection which she co-edited on Polish emigrant literature from the UK and Ireland (Rostek & Uffelmann 2011), John A. Merchant's paper relates to themes also explored in his 2008 monograph, and Debaene and Kopečková's research was part of the larger Polish Diaspora project, the fruits of which are reported in Singleton, Regan and Debaene (2013); all three of these papers here, however, are quite different from the authors' respective books.

of the subsequent contributions, one that is permeated perhaps most of all by the economic contingencies of migrational exchange.

A shared feature often noted by those wishing to stress parallels between the Polish and Irish historical experience is that of religious persecution of the Catholic faith and, in her excellent article 'Religion and Rebellion: The Catholic Church in Ireland and Poland from 1848 to 1867,' Róisín Healy notes how this persecution in the mid-nineteenth century was generally important to the growth of nationalism in both nations. Yet, in spite of the experience of Protestant rule and papal supervision, Healy notes that Ireland and Poland displayed very different levels of support for physical force nationalism, as this tended to be determined more precisely by local factors such as 'the social background of the clergy, the attitudes of nationalists towards religion and the actions of local and national governments' (35), with the greater levels of challenges experienced by the Catholic church in Poland resulting in a higher level of acceptance of violent tactics by the Polish clergy.

Jonathan Murphy is also concerned with matters of history in 'Common Resolutions to Common Problems? Drawing Parallels between Irish and Polish Experiences with Frontier Issues in the Twentieth Century.' More Irish-Polish commonalities here again, with both countries gaining independence in the twentieth century, though in both cases with larger powers determining the states' borders, to what would prove to be often negative effects. Murphy examines the negotiations that led to the creation of the Northern Irish border in the 1920s and the Oder-Neisse border following the Second World War, arguing that the wording of the respective agreements in both cases led to ambiguity and uncertainty: while there was no formal agreement between Poland and the Federal Republic of Germany on their 1945 western frontier until 1970, it was not until the signing of the Good Friday Agreement in 1998 that Ireland gave up its claim to the territory of Northern Ireland. Many of the historical details presented by Murphy are fairly standard textbook history and there is probably potential for a greater theoretical discussion directly comparing and contrasting both

borders than is given here, though the discussion of the irredentist claims in both states is interesting nonetheless.

Moving on to the second section of the book on literary and photographic representations of both countries, we find John Merchant's 'Universal Identities and Local Realities: Young Poland's (Mis)readings of Synge.' There is probably much scope for comparing the rise of Irish cultural nationalism in the late nineteenth century with similar movements throughout Europe, not least *Młoda Polska* (Young Poland) in Poland – Merchant notes how such parallels were first drawn by the London-based Jerzy Płóński in the journal *Życie* in 1898. The article focuses specifically on the influence of Synge on *Młoda Polska*, noting how it 'not only represents a contemporaneous transnational reaction to the Irish Cultural Revival, and the Abbey Theatre in particular, but it also exposes the essential limitations of an extra-national, non-Irish reading of Irish literature' (77). It is indeed interesting that, while Yeats was the first writer of the cultural revival to come to the attention of Polish writers and critics, it was Synge who was the first to be performed in Polish theatres. The tendency was to pair Synge with Wyspiański, with *The Well of the Saints* initially being staged together with *Sędziowie* in Lwów on the first anniversary of Wyspiański's death in 1908.

Robert Looby's 'Politics and the Reception of Irish Drama in Post-War Poland' highlights the fact that, while the theatrical histories of most cultures will address the writing, translation and performance of plays, such histories in a post-communist state like Poland must additionally examine why certain works never reached the stage or were never translated in the first place, given the vagaries of state censorship. Of course censorship is far from being an exclusively Polish phenomenon and it is interesting that the four playwrights Looby concentrates on – O'Casey, Shaw, Beckett and Behan – all had work censored in *Ireland* during their lifetimes. Looby also provides closing comments on other writers such as Wilde, Synge, Friel and McDonagh. This fascinating article surveys a very broad field and often leaves one hungry for more detail: I would be particularly interested to know more about how *Bohater naszego świata* [lit. *A Hero of Our World*], the first Polish

translation of *The Playboy of the Western World*, removes the play from its context in turn-of-the-century rural Ireland and adapts it to the Polish reality of the 1950s. One hopes that a forthcoming book-length study by Looby will tell us more about these fascinating issues.

Joanna Rostek's somewhat awkwardly titled 'From a Polish [sic] in Dublin to Polish Dublin: Retracing Changing Minority Patterns in Two Recent Dublin Novels by Polish Migrants' compares its two novels with a view to tracing changes in the self-perception of Polish migrants to Ireland, as well as their feelings about their new home. The experiences of Poles in both Iwona Ślabuszevska-Krauze's *Hotel Irlandia* (2006) and Magdalena Orzeł's *Dublin. Moja polska karma* (2007) are recounted by young, educated, female narrators through sketches describing other Poles seeking financial security, with frequent general musings on life among the Polish community here. In other ways, however, the texts differ: Ślabuszevska-Krauze's story begins in 2003 and ends some days after May 1st 2004 when Poland, along with nine other countries, joins the EU – a date often taken to herald the start of the recent wave of Polish migration to Ireland. Thus the reality faced by her narrator of bureaucratic drudgery to obtain work permits or renew visas, or the paucity of air connections between Ireland and Poland, is entirely alien to the Poles in Orzeł's work, despite their arrival in Ireland not much later. To its credit Rostek's analysis does not stop at these surface differences, but probes deeper by contrasting the modes of self-analysis exemplified in both works:

[W]hereas *Hotel Irlandia* concentrates on an individual's migration and adaptation, Orzeł's text is clearly a manifestation of a collective migrant experience. This might explain why Orzeł already begins to demythologise the Irish 'Promised Land' which has attracted so many of her compatriots. During the period described by Ślabuszevska-Krauze, Ireland has not yet attained [this] status ... so that Oliwia [the protagonist] does not have to contrast her experiences with collectively created expectations.

(120–21)

Rostek's perspicacious analysis should that both novels, in addition to offering a revealing insight to the Polish migratory experience in the twenty-first century, also have much to say about Ireland in recent years and should be prime candidates for English translations among enterprising Irish publishers. Sadly, Rostek's insights are not matched by those of Patrick Nugent in his discussion of Polish photographic representations of Ireland in 'Ireland's Symbolic Landscape: A Polish Perspective.' Nugent's analysis lapses into generalisations and would have benefited from a more rigorous theoretical awareness of the trends and motivations among immigrant photographers.

Bartłomiej Walczak's paper 'School, Family and EU Migration: Sociological and Educational Implications' opens the next section of the book, devoted to educational and linguistic themes. Particularly prevalent in Polish media discourse over the past decade has been a certain stigmatisation of Polish migrating parents for leaving their so-called 'euro-orphans' behind in Poland. The results of two empirical surveys conducted by Walczak provide interesting results: regions such as Podlasie and Opolszczyzna, which had a history of emigration prior to 2004, tended to have better social and educational infrastructures in place to cater for children of parents who emigrated subsequently. Walczak argues that the research demonstrates a general lack of preparation among educationalists and social workers in the rest of Poland for emigration after 2004 and this has been exacerbated by the stigmatisation of migrant parents mentioned above.

Lidia Kalinowska's aim in 'Systems in Process: A Historical Review of Polish and Irish Early Childhood Education' is to juxtapose the histories of early years' education provision in both countries. As a straightforward descriptive history the article is adequate, though there remains scope for greater analysis of the differences noted and their impact on the contemporary educational landscapes of both countries.

Joanna Baumgart and Fiona Farr's paper 'Polish Teenagers' Integration into Irish Secondary Schools: Language, Culture and Support Systems' focuses on research into a sample group of Polish

teens in Limerick schools and demonstrates the importance of embedding intercultural education within the mainstream curriculum. The authors' survey of students, parents and teachers provides interesting results, particularly in terms of students' evaluation of their own English language skills (which tend to be far higher than their teachers' evaluation of same) and teachers' self-assessment of their efforts to make their lessons more interculturally aware (again proving far higher than students' evaluation of same). The issues raised demonstrate the need for further research into this important topic at a nationwide level, despite the fact that the response rate to the authors' questionnaire was somewhat low (28%).

A small survey group is also a problem for 'Adult Learners Encountering the Polish Language in Ireland' by Ewelina Debaene and Romana Kopečková, which reports on research carried out as part of the TCD / UCD Polish Diaspora Project (2007–2009). While its investigation of the 'motivational patterns and attitudes among Irish adults towards acquiring Polish as a minority language and their perceptions of the challenges it presents' might seem slightly tangential to the project's overall aims of examining language behaviour of the Polish communities in Ireland and France,³ its authors justify its inclusion on the grounds that the maintenance and transmission of Polish in Ireland falls within their purview. The paper provides a large amount of background information on Poles and Polish culture in Ireland (again further repetition within the book as a whole of the story of Polish migration to Ireland over the past decade) and much of this is of questionable relevance to the theme of the paper. Then there is an account of the provision of Polish in Trinity College Dublin and it is only the final section of the paper that reports the results of a survey among just 14 adult learners of Polish, attending evening classes once a week at Trinity. The small sample group and minimal teaching hours probably warn us not to expect any surprises, and yet the results still manage to appear

³ It is, perhaps, telling that this investigation of Irish learners of Polish appears to have been entirely omitted from the subsequent monograph (Singleton, Regan and Debaene 2013) providing a broader report of the Diaspora Project.

mundane – one is left wondering whether, given the limited contact hours, the language skills acquired during these classes ever did exert much of an influence on the maintenance and transmission of Polish in Ireland, particularly for those of the students who were learning Polish for professional / business purposes. This we are not told and, on top of these shortcomings, the paper could have benefited from a more thorough proofreading.

The section on education and linguistic encounters concludes with Rozalia Ligus's paper 'Adult Children' of Emigrants and their Migration Experience.' Ligus's research examines how Poles experience and interpret their lives being affected by migration processes. Of particular interest are the grown-up sons and daughters of those who had emigrated, though who had never themselves emigrated. In this respect, parallels can be seen with Walczak's research reported earlier and, similar to Walczak, Ligus notes how earlier (post-war) experiences of emigration are very significant in determining the feelings and attitudes of those experiencing the emigration of loved-ones in 2008-09: 'the experience of migration is deeply embedded in the intergenerational individual and collective memory of people belonging to cultures with a history of migration, and plays a central part in the formation of individual and collective identity in the postmodern world' (218). Again, similar to Walczak's work, the stigma in Poland faced by those whose parents emigrated is very much to the fore. More generally, however, the migratory experience is revealed to be so powerful as to be 'inherited' by the generations who succeed the immigrants, even if they do not emigrate themselves.

The book's final section 'Polish Migrants or the New Irish? Concepts of Identity' opens with one of the book's strongest contributions, Tomasz Kamusella's 'Immigrants, Migrants or the New Irish?' Kamusella's account, five years on from when it was first written and three years from publication, offers some interesting retrospective food for thought. At the time he was right to stress that, contrary to the belief of some in Ireland, Poles would not leave en masse as soon as the economic downturn hit in 2008 (though he may have underestimated the extent to which

the collapse of the construction industry depleted numbers within one significant sector, even if many of these immigrants did not necessarily return to Poland). Those in clerical and administrative positions fared better, though Kamusella astutely emphasises the disconnect between those employed in professional positions (he estimates that they amount to no more than 5% of the overall Polish community, though this would probably be higher now) and the 50% of Polish immigrants in Ireland who are university graduates (243). This brings with it the significant problem of deskilling faced by Poles in Ireland – an issue acutely felt by those of us aware of the quality of many Polish university programmes which, despite the frequently encountered Irish prejudice against it, is indeed a quality not always equalled by tertiary education in Ireland. Ultimately, Kamusella concludes,

[a] comprehensive policy on immigration is needed [in Ireland] so that newcomers do not face an excessive amount of linguistic and other obstacles when using the health service, continuing education at tertiary level and sending their children to school. [...] Whatever the answer may be... it should be uttered as long as swift integration of the newcomers and their children is still possible. In several years' time this window of opportunity may have shut, making the social and economic costs of delayed integration a significant burden to the Irish state. If no meaningful policy of integration is pursued, the cost could be staggering, including the rise of ethnolinguistic ghettos, complete with new social cleavages and discontents.

(241–242)

Kamusella is particularly interesting on the topic of the linguistic development of Ireland with the growth of new ethnic communities. For example, while these communities might not prioritise the learning of Irish as a means of integrating into their new host culture, the Irish government is to some extent culpable in this respect for its 'gradual liquidation of legally enshrined requirements to know [Irish] in order to be eligible for certain professions and civil

service positions...' (243). That the lowering of such requirements is sometimes justified on the somewhat patronising grounds that non-Irish are not to be expected to learn Irish is more reflective of negative domestic attitudes towards language learning, with many immigrants having little difficulty in living bilingually and even trilingually. The number of Polish speakers in Ireland, most of whom are at least bilingual, dwarfs the numbers of Irish who speak Irish from day to day, and given the similar flourishing of Lithuanian, Russian, Slovak and other languages, Kamusella proposes that this, in tandem with the growing domination of English, may lead to the increased marginalisation of Irish. On the other hand, however, the rise of these new languages will help to limit the rise of English monolingualism in Ireland, which may bring its own benefits.

The important issue that Kamusella raises regarding deskilling is taken up in the next paper in the collection, Nanette Schuppers's 'An Initial Report on the Integration of Polish Migrants in Ireland: The Issues of Language and Deskilling.' Again, extensive background information is provided and, when one comes to the actual empirical survey Schuppers conducted, one cannot help but have concerns with the way she broadly equates jobs which do not match employees' attainment of degrees as *necessarily* deskilling without first examining the nature of those degrees or, indeed, of the fact that working on Irish building sites generally pays better, even taking into account relative costs of living in both countries, than lecturing at a Polish university. This is not by any means to find excuses for the many travesties of deskilling which have taken place in Ireland with regard to immigrant communities, nor to deny the prejudice mentioned earlier among many Irish employers towards degrees from Eastern Europe. It is, however, to claim that a more nuanced treatment of deskilling is required, with research methodologies that are less inclined to depict the situation in the broad brushstrokes of Schuppers's work.

Kinga Olszewska's 'Towards a Cosmopolitan Identity: ArtPolonia and the Aghnacloy Truagh European Schools Project' uses the examples of two cultural initiatives in Ireland to suggest instead that 'it is precisely social affiliation that effectuates and

contributes to ‘cosmopolitanism from below’ (266). Olszewska refers in particular to Appiah’s notion of ‘rooted cosmopolitanism,’ where cultural and historical commitment to native community combines with an embracing of cultural difference and the ethical co-existence of diverse societies. ArtPolonia was founded by Monika Sapielak in 2006 to foster cooperation between Polish and Irish artistic communities and challenge cultural stereotypes by promoting Polish-Irish intercultural dialogue. Activities, such as fostering Polish participation in the St Patrick’s Day parade, along with other initiatives such as *Polish p-ART-y Summer*, *Polish Yurt*, and *Folky Crossroads* present art, literature and music in a way that does not involve renunciation of cultural roots, but rather opens up a space for dialogue between all the cultural communities in Ireland. As such, ArtPolonia presents an example of what Giorgio Agamben calls the ‘coming community’ – one based on a commonality of goals and ideals rather than specificities of identity. This is further exemplified with the Aughnacloy Truagh Schools Project, an initiative established to encourage intercultural dialogue between schools on opposite sides of the border between Northern Ireland and the Republic. Though the Polish relevance of Olszewska’s paper is contained only in the ArtPolonia example, the theoretical exploration of notions of cosmopolitanism and community could well be useful in other writing on Polish culture outside Poland.

Olszewska’s interest in challenging notions of cosmopolitanism is shared by Simon Warren in ‘Against Cosmopolitanism? A Theoretical Exploration of the Tensions between Irish-Speaking and Post-Nationalist Multicultural Ireland,’ closing the volume. Warren examines how immigrants (particularly Poles, though much of what he writes could be applicable to immigrants in Ireland more generally) have been positioned in the debate over the Irish language, with those defending English as the *lingua franca* often regarding the subordination of Irish as desirable for the development of a post-nationalist, multicultural society. Warren’s paper charts the institutionalisation of Irish in Celtic revivalists’ education initiatives and presents the ongoing story of the language in Ireland in the light of the rise of cosmopolitan citizenship, before engaging

in a theoretical discussion of the debate over the use of Irish in Pobalscoil Chorca Dhuibhne. As the discussion progresses, the interests of Poles, and immigrant communities in general, as presented by those arguing in favour of the use of English as *lingua franca* (which has often been seen to entail the jettisoning of Irish language) becomes sidelined. This is a shame as the difficulty that many monolingual English speakers in Ireland perceive that immigrants will have with Irish is often not merely unfounded, but also patronising to immigrant communities who are already frequently bilingual, and often trilingual.⁴

The volume occasionally belies the lack of Polish linguistic skills of the two editors – use of diacritics is often haphazard (how awkward to see Polish diacritics omitted in articles where care has been taken to include the *síne fada* in Irish words!), there are misspellings such as ‘Kocham cię jak Irlandię’ [sic] (ix), and one occasionally finds both errors in the one word (Bartłomiej Walczak is unfortunate enough to have his name written ‘Bartłomieij’ rather conspicuously both in the title of his article and on the page header!) Less excusable are the errors in English in many of the papers (several of the contributors repeatedly make the classic mistake of confusing ‘economic’ and ‘economical’ for example – not an error that should be present in a volume edited by staff of a third-level college in an English-speaking country). This makes for frustrating reading over time, though given the heterogeneity of topics that the book addresses, it is unlikely that many will read this book from cover to cover. This perhaps also excuses a certain repetitiveness alluded to earlier, particularly the tendency for Polish emigration patterns to Ireland up to 2010 to be recounted again and again by different authors. However, the heterogeneity itself demonstrates the wealth of research possibilities in fields such as the Polish reception of Irish literature (and vice versa), comparative education in Ireland and Poland, Poles in Irish schools and universities, the effects of emigration to Ireland on communities in Poland, and the oeuvres of Polish artists, writers and musicians working in

⁴ For more on this point see Killick (2006) on the setting up of iMeasc.

Ireland. It is in charting the topography of this new field that this book's lasting legacy is to be found.

John KEARNS

References

- Belchem J., Tenfelde K. (eds.) (2003) *Irish and Polish Migration in Comparative Perspective*. Essen.
- Bidzińska B.E. (2012) *Socio-linguistic Experience of Immigration: Identity Negotiation and Cross-linguistic Influences: A Comparative Analysis of Two Polish Communities in Austria and Ireland*. Unpublished doctoral thesis. Dublin.
- Bobek A. (2011) *Polish Migrants in Ireland: Migration Patterns, Social Networks and 'Community'*. Unpublished doctoral thesis. Dublin.
- Galvin T. (2007) *There's an Egg in My Soup and Other Adventures of an Irishman in Poland*. Dublin.
- Jarmołowska K. (2012) *Translation of a Book of Evidence and its Impact on a Criminal Trial*. Unpublished doctoral thesis. Dublin: Dublin City University. Available at: http://doras.dcu.ie/16706/1/PhD_final_Jarmolowska.pdf
- Kempny M. (2010) *Polish Migrants in Belfast: Border Crossing and Identity Construction*. Newcastle.
- Killick A. (2006) *Immigrants to Ireland and the Irish Language: 2005 and Onwards*, in Helen Ó Murchú (ed.) *Reflections: Irish Language Communities in Action*. Dublin: Glór na nGael, 93-100. A revised version of this article from 2009 is available at <http://www.independentstateofhappiness.com/index.php/en/awards-highlights/awards-highlights>
- Torben K., Moriarty E., Wickham J., Bobek A., and Salamońska J. (2013) *New Mobilities in Europe: Polish Migration to Ireland Post-2004*. Manchester.
- Kropiwek K. and Chiyoko King-O'Riain R. (2006) *Polish Migrant Workers in Ireland*. Dublin.
- McNamara P. (2009) *Sean Lester, Poland and the Nazi Takeover of Danzig*. Dublin and Portland.
- Merchant J.A. (2008) *The Impact of Irish-Ireland on Young Poland, 1890–1919*. Boulder, Colorado.
- Litewska I. (2010) *Local Urban Interventions and their Role in Economic Development: An Evaluation of Key Policy Inputs Based upon Irish and Polish Approaches Supported by European Union Initiatives 1992–2002*. Unpublished doctoral thesis. Dublin. Available at <http://arrow.dit.ie/cgi/viewcontent.cgi?article=1037&context=engdoc>.

- Lynch A. (2012) *Identity, Gender and the Acquisition of Sociolinguistic Competence: A Longitudinal Study of Polish Women in Ireland*. Unpublished doctoral thesis. Dublin.
- Olszewska K. (2007) *Wanderers across Language: Exile in Irish and Polish Literature of the Twentieth Century*. London.
- Rostek J. and Uffelman D. (eds.) (2011) *Contemporary Polish Migrant Culture and Literature in Germany, Ireland, and the UK*. Frankfurt am Main.
- Schuppers N. (2012) *Migrant Integration in a Comparative Perspective*. Unpublished doctoral thesis. Dublin.
- Sobiesiak K.M. (2012) *Drifting Identity in the Global Era? Polish Students in Irish Higher Education*. Unpublished doctoral thesis, National University of Ireland Maynooth. Available at http://eprints.nuim.ie/4215/1/Drifting_identity_in_the_global_era_bak_2012_02_26_22_05.pdf
- Storch K. (2008) *Tracing the Journey of Cross-cultural Adaptation of Polish Migrant Women in Ireland: A Process of Creating Home When Home is Away*. Unpublished doctoral thesis. Dublin: Dublin City University. Available at <http://doras.dcu.ie/15055/1/katharinastorchvol1.pdf>
- Singleton D., Regan W. and Debaene E. (eds) (2013) *Linguistic and Cultural Acquisition in a Migrant Community*. Clevedon.
- Smith A. (2012) *The Housing Paths and Residential Experiences of Polish Newcomers to Dublin*. Unpublished doctoral thesis. Dublin.
- Titley G., Kerr A. and King O'Riain R. (2010) *Broadcasting – In the New Ireland*. Project Report. Broadcasting Authority of Ireland /National University of Ireland Maynooth. Available at http://eprints.nuim.ie/2362/1/GT_bcasting.pdf
- Wagner B. (ed.) (2001) *Polska w oczach Irlandczyków / Poland through Irish Eyes*. Lublin.
- Wilson T.K. (2010) *Frontiers of Violence: Conflict and Identity in Ulster and Upper Silesia 1918–1922*. Oxford.

IRISH POLISH SOCIETY

REPORTS & NOTES

Hanna DOWLING

Irish Polish Society,
Honorary Secretary

A report on IPS activities during the year 2013–2014

The Irish Polish Society AGM took place on 13th October 2013 and the new committee was elected for the year 2013–2014. At the AGM it was proposed and unanimously accepted and agreed to re-elect the same members as ‘officers’ of the IPS committee (the chairman Dr Jarosław Płachecki, vice-chair Edyta Jankowska, honorary secretary Hanna Dowling and honorary treasurer Patrick Quigley).

The year 2014 was particularly special for the Irish Polish Society as it marked several significant anniversaries.

The most important were:

- the 35th Anniversary of the Irish Polish Society foundation,
- the 25th Anniversary of the first post-WW2 partially free Polish parliamentary elections which brought the collapse of Communism in Poland and, consequently, the end of Communist hegemony in the whole of Central-Eastern Europe,
- the 10th Anniversary of Poland’s entry to the EU (the beginning of the strong influx of Poles to Ireland!),
- the 35th Anniversary of the historic visit to Ireland of John Paul II, ‘the Polish Pope’ (now Saint John Paul),
- the 85th Anniversary of the first Polish Consulate in Ireland (set up in 1929 in Dublin on Ailesbury Road),
- the 80th Anniversary of the first Irish Polish Society established on 11th May 1934.

The year 2014 also saw wide commemoration of the centenary of the Great War (1914-1918); the outcome of this war was Poland's independence regained after 123 years. The 70th anniversary of the Warsaw Uprising was also widely commemorated by Poles and by all interested in Polish modern history.

Undoubtedly, the high point of 2014 for the Irish Polish Society members were the events organized to mark the 35 years of our Society. The celebrations began at Society's traditional Christmas Party which, unusually, took place after Christmas, on Sunday 5th January. This was to recall the first Polish Christmas 'Oplatek' event 35 years ago which the founder of our Society, Fr Klaus Cieszynski, had arranged in Milton Town Institute on 7th January 1979. To have the Christmas Party in January turned out to be a fortunate choice. Very many members and guests attended, including the Polish Ambassador, HE Marcin Nawrot, and Fr Stanislaw Hajkowski, the newly appointed Rector of Polish Chaplaincy in Ireland.

Our Main 2014 Events – Cultural, Educational and Social

On 1st February the Society welcomed a very special guest, the renowned English translator of Polish literature, Antonia Lloyd-Jones. In conversation with our Society member, Dr John Kearns, she gave a very interesting interview, talking about her life, studies (ancient Greek and Russian language!), work and, somewhat accidentally born interest in Poland, Polish language and literature. She answered a number of questions from the audience. It was a most enjoyable evening attended by a full house. The event was organized by the ITIA, Irish Translators' and Interpreters' Association, in cooperation with our Society and the Polish Embassy.

Another cultural event organized in February was dedicated to the Polish world traveller and explorer, Pawel Edmund Strzelecki. There is a project to erect in Dublin a plaque in Strzelecki's memory and our Society has been working for some time to make his name and his involvement in the Great Irish Famine relief better known in Ireland. The event entitled *Sir Paul Edmund Strzelecki – His Life, Achievements, Irish Connection and... love letters* took place

on 16th February, and was based on a material which we received from a Polish organization in Australia (Strzelecki made geological surveys in Australia and conquered Australia's highest peak naming it Kosciuszko Mountain after the Polish military leader and national hero, Tadeusz Kosciuszko). Sadly, it was the last event in which our Senior member, Prof Maciej Smolenski, took an active part. He died suddenly two weeks later, on 2nd March. Maciej was one of the co-founders of our Society and for many years served the Society in various capacities – as chairman, vice-chair and secretary. Much more about Maciej, his life, professional achievements, and his outstanding contribution to our Society can be found in this edition of the IPS Yearbook.

On 2nd March we celebrated the Polish Carnival (the Shrovetide Sunday) with a musical and food event. There was a presentation related to Chopin and his Irish links, music played by the young Polish pianist, Tamara Niekłudow, followed by tasting of Polish traditional carnival 'faworki' (sweet crisp pastries also known as *Angel wings*). The Polish Ambassador, HE Marcin Nawrot, joined the 'craic'.

On 5th March, in connection with dramatic developments in Ukraine, we organized a special event with Seamus Martin, the well known Irish journalist, the former *Irish Times* Moscow correspondent. On behalf of the Organization for the Security and Cooperation in Europe he spent several months in Western and Eastern Ukraine during the Presidential elections in 2010 and the 2012 Parliamentary elections. Mr Martin delivered an interesting talk entitled *Ukraine: the Prospects* which was followed by Q & A. The Polish House was 'packed to the rafters', there were some Russian and Ukrainian people in the audience, and a heated discussion developed!

On 9th March an 'Irish afternoon' took place, with Irish food and entertainment; this was organized in connection with forthcoming St Patrick's Festival.

Easter Family Workshop – Eggs Painting for children was on 6th April.

In connection with a unique ceremony celebrated in Rome on 27th April – the canonization of two Popes, John XXIII and John Paul

II, a number of events took place in Ireland. The Irish Polish Society members were involved in some of them such as a special Irish TV programme, an event dedicated to John Paul II in the Polish House on 3rd May, talks with discussion in St Audoen's church organized by the Polish Chaplaincy on May 18th to mark the anniversary of John Paul II birthday.

1st May 2014 marked the 10th anniversary of Poland's accession to the EU. To celebrate the occasion our Society sponsored a piano recital by the very talented Polish pianist, Tamara Niekłudow. The concert was organized in association with the Dublin City Hugh Lane Gallery and took place on May 11th. The Hugh Lane Gallery hall was packed and the concert concluded with a standing ovation for the pianist.

Continuing our cooperation with the Irish Translators' and Interpreters' Association (ITIA) and with the Polish Embassy, a launch of a special Issue of *Translation Ireland* journal took place in the Polish House on May 14th. This particular edition of the ITIA journal was dedicated to Polish/Irish issues in translation. It was a most interesting event, with readings by writers and poets in both English and Polish languages.

June 2014 was mainly dedicated to the 25th anniversary of the collapse of communism in Poland and Polish democratic transition. Several public events took place in Ireland, meetings and talks given by Polish and Irish politicians and academics. The Irish Polish Society had a special event on 8th June. Our guest was Dr Jacqueline Hayden, a lecturer in Political Science at Trinity College Dublin. As a young freelance journalist she travelled in 1980 to Poland to write a series of articles for the *Irish Press*. She met leading members of the Polish dissident movement including Lech Wałęsa. Later she wrote: *that visit changed my life....* For her outstanding reporting of events in Poland, in June 2013 she was awarded the Knight's Cross of the Order of Merit by Bronisław Komorowski, the President of Poland. At present Dr Hayden is preparing a volume on the trajectory of democratic transition in Poland.

The event on 8th June was a particularly enjoyable one. A very interesting talk by Dr Hayden was followed by a discussion. A wine

reception was served in an informal atmosphere. Many members and guests attended including the Polish Ambassador, HE Marcin Nawrot, and the former Irish Ambassador to Poland, Mr Patrick McCabe.

On 7th June ‘*Oddalenia*’ – a Short Film Festival took place in the Polish House in which some members of the IPS committee were involved.

On 15th June so-called ‘*Dzień Poradnictwa ZUS*’ (*ZUS Information Day*) was organized by the Polish Embassy in cooperation with our Society. The information and advice on ZUS services was given by the ZUS experts. ZUS (Social Insurance Institute) is a Polish state organization for social insurance.

The term of office of the Polish Ambassador, HE Marcin Nawrot, came to an end on 1st August 2014. During his time in Ireland, HE Marcin Nawrot, played an important part in the development of cooperation, understanding and friendship between our two countries. He helped the Polish community in Ireland, took part in numerous events organized by our Society, he gave us support and friendly advice. A special Farewell Party for the Ambassador was held in the Polish House on 27th July.

September 2014 for us was all about 35 years of our Society. The IPS was formally established when Pope John Paul II made his historic visit to Ireland (29th September–1st October 1979). A Grand Opening of the IPS Art Exhibition took place on 15th September. The Exhibition – entitled *Art without Borders* – was officially opened by Dr Marie Bourke of the National Gallery of Ireland. The Exhibition was included in the programme of Culture Night, 19th September 2014, and was visited that Night by Mr Aodhán Ó Riordáin, TD, Minister of State for New Communities, Culture and Equality. It was a particularly successful Art Exhibition and several pieces of art works (paintings and ceramics) were purchased by the Office of Public Works (OPW) and by visitors.

The main event celebrating 35 years of our Society took place on 27th September. A major Conference ***Why we are here: 35 years of the Irish Polish Society*** was held in University College Dublin, Humanities Institute. The Conference consisted of two Sessions:

Polish Education in Ireland and 35 years of the IPS. The Conference was chaired by the IPS chairman, Dr Jarosław Płachecki. The special guests were representatives of SWP (Stowarzyszenie Wspólnota Polska), the SWP president Mr Longin Komołowski and Mrs Iwona Borowska-Popławska; Minister of State for New Communities, Culture and Equality, Mr Aodhán Ó Riordáin, TD; Dr Gerard Keown, the forthcoming Ambassador of Ireland to Poland; Mr Piotr Rakowski, Charge d'Affairs of the Polish Embassy in Ireland. The speakers and lecturers were: Dr John Kearns (ITIA), Niamh Nestor (UCD), Witold Iżycki (SPK), Dr Bożena Cierlik (UCC), Dr Gabriel Doherty (UCC), Dr Jacqueline Hayden (TCD), Hanna Dowling (IPS) and Edyta Jankowska (IPS).

2014 Local Elections

Local elections were held in Ireland in May 2014. All residents in Ireland were entitled to participate, both as voters and as possible candidates. Under the slogan: *'Vote! You are at home'* the Forum Polonia (FP) launched a campaign aimed to encourage Poles to engage in local Irish issues and to take an active part in the elections. The Irish Polish Society supported the campaign by advertising and organizing special events.

The main events were:

- On 3rd November 2013, an educational & informative event: *Are you aware of your rights?*,
- On 23rd February 2014, a public speaking workshop organized as a part of the *Vote! You are at home* campaign,
- A major public debate was organized by the Irish Polish Society jointly with Forum Polonia on 18th May 2014. The main theme of the event was: *Do Polish people living in Ireland participate in the Irish political system?* Irish politicians and Polish candidates to the local elections took part. *The Irish Times* reported this event in its issue of 21st May 2014.

Nine Polish candidates were running as Independents in the local elections 2014. Although none was elected the campaign and canvassing was an important experience for a significant part

of the Polish community. Many more Poles cast their ballot than in the 2009 local elections.

Other activities

The past year also saw important activities outside the IPS but on behalf of the Society and for its benefit.

The 4th EUWP Conference *Monitor Emigracji Zarobkowej* took place in Rome, 15th-17th November 2013. The vice-chair of our Society, Edyta Jankowska, attended the Conference. This type of conference was initiated by EUWP (European Union of Polish Communities) in London, in 2009. Its purpose is to examine and assess the problems related to post-2004 emigration from Poland. Our Society has been a full member of EUWP since 2003.

The EUWP celebrated the 20th anniversary of its foundation with a two-day convention in Vilnius, 29th-30th November, 2013. The celebrations were combined with the Polish Culture Days, a major cultural event organized by the Association of Poles in Lithuania (*Związek Polaków na Litwie*). Honorary secretary, Hanna Dowling, represented the IPS at the Vilnius celebrations.

The ECS, European Centre of Solidarity, opened its new large headquarters in Gdansk. It was officially opened on 30th August 2014 by the President of Poland, Bronisław Komorowski. The opening was followed by a two-day celebrations to mark the 34th anniversary of the signing of the so-called *Porozumienia Sierpniowe* – the Gdansk Agreement. This famous agreement was a social accord reached as a direct result of the strike in the Gdansk shipyard, in August 1980, which eventually led to creation of *Solidarnosc* (Solidarity), a trade union independent of communist party control.

The IPS was asked by the ECS to provide information and Society material related to our activities during years 1980-1983. At that time the Society actively supported the 'birth' of the *Solidarnosc* movement and organized humanitarian aid (relief) for Poland when Martial Law was imposed by the Polish communist regime in December 1981. The material (photos, copies of our documents, newspapers cuts, etc.) was sent to Gdansk and is now included

in the ECS exhibition and archives. We received an official letter of thanks and an invitation to take part in the Gdansk celebrations.

In the past year we continued in our efforts to have a plaque erected in Dublin in memory of Pawel Edmund Strzelecki. After a number of talks with the Clerys store management we received permission to place the proposed plaque on Clerys building, at the Sackville Place side. To complete the project we now need official approval and a permit from Dublin City Council. The IPS chairman, Jarosław Płachecki, and our longstanding Society member and former chairman, Martin Reynolds, were particularly involved in talks with the Clerys Manager.

The past year also saw the first issue of Irish Polish Society Yearbook. We plan to publish our Yearbook annually. In the opinion of Prof Ronald J. Hill of TCD, who reviewed our publication, it is *a very worthwhile venture. The Yearbook will be of value to all Poles and Polonophiles living in Ireland.*

We communicate our activities through our website www.irishpolishsociety.ie and through our e-mailing list. We also send IPS newsletters by traditional post to those members who wish to receive them so. During our 2013/2014 season eight newsletters were sent this way. We are also active on Facebook.

The IPS committee is determined to continue in its efforts to make our Society successful in organizing high standard events, attracting more people and keeping up with our motto: Integration, Friendship, Tradition.

*Report prepared by Hanna Dowling
December 2014*

Sandy SMOLENSKI

Maciej Smoleński's son
Newtownabbey, County Antrim

Remembering Maciej Smoleński. Eulogy

Janusz Maciej (Matt) Smolenski was born September 1931 in Suwalki, Poland. Son to Colonel Marian Josef and Hanna Smolenski, brother to Maria Kasia and also Barbara, who sadly died in infancy. Happy and privileged early years in Poland were interrupted by German invasion in 1939. Head of Polish Military Intelligence before the war Maciej's father escaped to London to aid the war effort whilst he, Kasia and his Mother were guided to refuge by him during 1940.

The exodus to relative safety became complex and undermined by spiralling War events. Complications found the trio travelling to England via France, Spain and Portugal. Tough times and very little food for them all (I smile when I remember my Father telling me that after having lived on mayonnaise for weeks on end, he couldn't stand the stuff!) Eventually they took a flying boat to Southampton in November 1940. The final leg of their escape found them departing the train from Southampton at Waterloo station only to be ordered underground as the Luftwaffe were destroying areas of London that very night during the blitz. It was his first introduction to the city as a 9 year old.

During the blitz he was educated at boarding schools in Scotland and Southern England. Difficult times for Dad as he could not speak the language and was separated from his Family. He studied art in his formative years and also became an extra in the burgeoning British film industry. Many screen shots of him can be seen from films in the 50's and also cameo appearances.

He was particularly proud of ones with Sean Connery (pre Bond) in 'On the Fiddle' and Bing Crosby, Bob Hope in 'The Road to Hong Kong'. He appeared in screen shots on one of the very rare Charlie Chaplin talkies and also the 'Prince and the Showgirl'. How we roared out laughing when he confessed at this time he went by the stage name of 'Mike Simms'. (Also, as a family we enjoyed nothing more than watching movies on the telly and hearing Dad exclaim that the 'extra' on the right would either owe him 10 shillings or was really bad at card play!!)

At this time he was also a prolific painter of abstract and primitive style in oils and acrylics. All the walls in homes we have lived in have been brightened by his works. The Arts were obviously Maciej's calling and during the 50's he discovered his great bass-baritone singing voice. He was under the tutorledge of Mrs Bell, a formidable woman, who helped him develop his voice to the point of acceptance into the Royal College of Music in Kensington in 1961. Here he met his wife-to-be Rosemary Hill who was studying piano. The perfect couple became Husband and Wife, Singer and accompanist!

There followed many operatic appearances at Saddlers Wells, the chorus at Covent Garden, concerts, work on television productions of operas. Work in this field at the time was never guaranteed and with an extremely young family to care for he also ran a stall in a famous market near Waterloo Station. Never a man to shirk from duty of care, he sold watches from his stall with great success and as toddlers my Brother Pete and I used to marvel at all his stock laid out on the bedroom floor. To this day we are both still 'watch mad', as was Dad.

In 1974 he saw an advert for the position of senior Singing Teacher in Dublin at the Royal Irish Academy of Music. He flew from London for many interviews and by Christmas that year, Dublin had become our new family home. Also in these early Dublin years he discovered there was a small group of friendly fellow countrymen who later were to become the Irish Polish Society. We went to many of their social events and the IPS were privileged enough to be

invited by the Polish Pope for an hours audience during his landmark 'Young People of Ireland' tour in 1979.

Dad did a stint as chairman of the IPS which coincided with the Gdansk shipyard uprising of Solidarnost in 1980 that culminated in the imposition of martial law in 1981.

This became 'the moment' for the Irish Polish Society to deploy. A quick interview on RTE news at the time featuring my Father and Janina Lyons saw donations, cheques and cash being sent from all over Ireland for the Solidarity cause. The IPS were able to get shipments and aid to Poland during that most turbulent of political times and it was one of the collective moments the society are most proud of. Everyone got involved.

In 1985 my Father decided, on a whim, to submit some old paintings of his for consideration for the Irish Summer Exhibition at the Irish National Gallery. Much to his surprise and great joy his painting 'Goat gun and prisoner' was accepted for the exhibition and later singled out for critical acclaim by an Irish Times review. This re-kindled Dad's passion for painting, which delighted us all but was of special excitement to his beloved sister Kasia, herself an artist of great talent and encouragement to Maciej. Many painting exhibitions were held by my father from that point on and Mum tells me that only a week or two ago he was thinking of holding another! He never stopped.

My Father was an excellent singer and he had a deep affinity with Polish Songs and also fantastic Opera performing instincts. He was now appointed Professor of singing at the RIAM. Maciej found teaching very rewarding and never more so when coaching the two wonderful voices of Grainne Thomas, and singing as beautifully as ever. And also renowned soprano Franzeta Whelan who was my Fathers find. He helped launch her international singing career and everyone was captivated by the sensational purity of her voice and ability to communicate the essence of a song. Maciej was the first stepping stone in her international career and she represented an important and rewarding period for him in his profession.

Grainne accompanied my parents on many recital trips during my fathers retirement and in fact also sang at my Fathers 80th

Birthday recital held at the Royal Irish Academy and attended by so many here. Even at 80 his ability to communicate the song was impressive and it was wonderful to see Grainne, Mum and Dad celebrate his 80th at a packed Dagg Hall. Grainne also accompanied my parents on a concert tour of Poland late into Maciej's retirement.

He retired from RIAM in 2002 after a very happy extended 5 years teaching there that the Academy had the good grace to offer him. During retirement he embarked on what was to evolve into a massive undertaking, to write a 750 page biography about his father's rise from cavalryman to status as General. The book was entitled 'The Eighth Lancer of Bellina'. The project took six years and culminated in a book launch in Warsaw on Military Day at which the Polish Minister of Defence spoke. A proud and rewarding day for Dad, and all of us culminating in the most jovial of evening celebrations none of us will ever forget.

Maciej was a gentle and emotional man. He had no vices. He wasn't a smoker, gambler or drinker. Well, maybe he did have one vice.....his love of food! Especially POLISH food. He was always cooking wonderful dishes, pieroggi, barscht and his famed Bigos, which was always popular at the IPS Christmas celebrations. He was also expert at pickling herring, difficult to do and a true pointer to his love of food. He loved having Family and friend get-togethers and if they were combined with a hearty-meal, then you never saw him happier.

Four wonderful grandchildren came his way, Matthew, Cate, Sammi and Jake and they gave him great pleasure and contentment. He loved them as much as he did Hannah, Pete and myself and our partners, Rich, Daniella and Claire.

He dearly loved and cherished Mum and his last months were filled with many joys for them both. A visit from his much loved nephew, Stephane with his family from France.

Rosemary's 70th in November (which was to be our last complete family event) and also Mum and Dad celebrated their 50th Wedding Anniversary last December. The weeks after this New Year saw Dad in great form and his passing away took everyone by surprise.

Although he never lost his affiliation and love for his birthplace, Poland, Ireland also became his home of equal importance.

He loved Dublin and Tallaght and commented on many occasions that his neighbours at Cill Cais were amongst the nicest and kindest people he ever met and were a reflection of the great nature of this most hospitable and friendly country.

I know he would have wanted to say
these final words to Ireland:
Go Raibh Maith agat.
(Thank you)

Hanna DOWLING

Irish Polish Society,
Honorary Secretary

Wspominając Macieja Smoleńskiego ...

2 marca 2014 roku zmarł nagle senior Towarzystwa Irlandzko-Polskiego profesor Maciej Smoleński. Był jednym z założycieli Towarzystwa, jego wielokrotnym prezesem, wiceprezesem, sekretarzem. Od powstania Towarzystwa na przełomie lat 1978/1979, do dosłownie ostatniego dnia był wiernym i aktywnym jego członkiem. Dwa tygodnie przed śmiercią, 16 lutego 2014 roku, Maciej wziął udział w zorganizowanym przez Towarzystwo wydarzeniu, którego tematem była postać Pawła Edmunda Strzeleckiego; Maciej czytał fragmenty listów Strzeleckiego w przekładzie na język angielski. Brał udział w organizowaniu wieczoru „karnawałowego” (faworki z muzyką Chopina), który odbył się w niedzielę 2 marca, a którego początek nawet opóźniono, czekając na niego!

Maciej opuścił Polskę jako ośmioletnie dziecko w marcu 1940 roku. Ojciec Macieja zajmował przed wojną wysokie stanowisko wojskowe w Warszawie. Aktywnie uczestniczył w kampanii wrześniowej i po agresji ZSSR na Polskę (17 września 1939 r.) był ewakuowany do Rumunii. Przedostał się do Francji, gdzie formowano oddziały polskiego wojska. Maciej z matką i młodszą siostrą przebywał wtedy w Wilnie. W rozmowie z dziennikarzem Maciej wspominał: *gdy Niemcy rozpoczęli wojnę w 1939 roku, ojciec wysłał nas do Wilna, żebyśmy byli daleko od działań wojennych. Ale z drugiej strony Sowietci wkroczyli do Wilna i to akurat w dniu moich urodzin. Taki miałem prezent...*

Dzięki swym rozległym znajomościom ojciec Macieja odszukał żonę z dziećmi i udało mu się załatwić dla nich paszport

dypłomatyczny – w ten sposób legalnie wyjechali z Wilna i dotarli do Francji. Po kapitulacji Francji ojciec Macieja ewakuował się do Anglii. Jako przedwojenny wysokiego stopnia wojskowy nie mógł po zakończeniu wojny wrócić do komunistycznej Polski.

W 2008 roku staraniem Macieja wydana została w Polsce książka „Ósmy ułan Beliny”. Jest to dzieło liczące ponad 700 stron, oparte na materiałach dokumentalnych dotyczących generała brygady Józefa Mariana Smoleńskiego – ojca Macieja. Ciekawy i cenny materiał historyczny, nad którym Maciej pracował 20 lat. Przygotowywał również angielskie wydanie fragmentów tej książki.

W Irlandii Maciej zamieszkał w 1974 roku. Przyjechał z Anglii, aby objąć posadę profesora wokalistyki w Royal Irish Academy of Music. Wykształcił całe pokolenia artystów śpiewaków. Po przejściu na emeryturę w wieku 75 lat z powodzeniem kontynuował swą solową karierę śpiewaczą. Występował – często ze swoją byłą uczennicą sopranistką Gráinne Thomas – nie tylko w Irlandii, ale również w Polsce. Występowali z koncertami w Warszawie, Jąbłonie, Wrocławiu, Poznaniu, Grudziądzu, Suwałkach, na zamku w Malborku. Akompaniowała zawsze pianistka Rosemary Hill, wierna żona Macieja. Koncert w „Podchorążówce”, w warszawskich Łazienkach Królewskich w listopadzie 2007 roku, pozostanie na zawsze w pamięci tych, którzy tam byli. Koncert ten – pod honorowym patronatem ambasadora Irlandii pana Declana O'Donovana – zorganizowało Towarzystwo Irlandzko-Polskie wspólnie z poznańskim „siostrzanym” Towarzystwem Polsko-Irlandzkim. Finałem wieczoru było niezwykle sympatyczne przyjęcie w warszawskiej rezydencji ambasadora Irlandii.

Maciej zorganizował wiele koncertów, promując szczególnie polskie i irlandzkie pieśni. Kochał polską muzykę i polski język. Uczył śpiewać po polsku. Gráinne Thomas, jego irlandzka uczennica, miała zawsze w swym repertuarze pieśni polskie.

W 1995 roku Maciej otrzymał odznakę „Zasłużony dla kultury polskiej” przyznaną przez Ministra Kultury i Sztuki.

Działając w Towarzystwie Irlandzko-Polskim, zajmował się nie tylko muzyką. Interesowała go polska poezja, literatura, historia,

sztuka, a nawet kuchnia – był mistrzem bigosu! Zajmował się również malarstwem; malował i wystawiał swoje obrazy.

Gdy 13 grudnia 1981 roku wprowadzony został stan wojenny w Polsce, Maciej bardzo aktywnie włączył się do akcji protestacyjnej i do organizowania charytatywnej pomocy dla Polski. 21 grudnia 1981 roku, z inicjatywy Towarzystwa Irlandzko-Polskiego była odprawiona w dublińskiej prokatedrze uroczysta msza za Polskę. Maciej był prezesem Towarzystwa i przemawiał po zakończeniu nabożeństwa. Jego zdjęcie ukazało się następnego dnia na czołowym miejscu pierwszej strony dziennika *Irish Times*. Maciej pisał do gazet, informując o sytuacji w Polsce i o prowadzonej w Irlandii akcji pomocy humanitarnej *Aid for Poland*. Kopie niektórych jego listów znajdują się dziś w państwowych archiwach (National Archives).

Maciej dwukrotnie reprezentował Towarzystwo Irlandzko-Polskie na zjazdach Europejskiej Unii Wspólnot Polonijnych (EUWP): w Brukseli (2004) i w Budapeszcie (2005).

Przekazał Towarzystwu Irlandzko-Polskiemu dużą ilość materiałów. Są to kopie jego przemówień, wystąpień, listów, oświadczeń, a także osobiste uwagi i notatki. Materiał ten jest ważnym wkładem do 35-letniej historii Towarzystwa Irlandzko-Polskiego.

Irish Polish Society

20 FITZWILLIAM PLACE,
DUBLIN 2.

28th May 2014

Dear Members and Friends,

May was a very busy month for the Irish Polish community. Firstly - it was the 10th anniversary of Poland's entry to the EU, and secondly, there were local elections in which Poles resident in Ireland had a right to vote.

To celebrate the 10th anniversary of Poland's membership in the EU the Irish Polish Society sponsored a piano recital given by Polish the very talented pianist, **Tamara Niekudow**. It took place on 11th May, at the Hugh Lane Gallery. There were some changes to the programme; to underline the Polish character of the event Tamara played Chopin's ballade and scherzo, in place of a sonata by Prokofiev (to the delight of the full house!). She received a standing ovation for her performance and the concert concluded with an encore.

Nine Polish candidates were standing as Independents in the local council elections. Though none was elected, it was important that various public debates addressed to Polish community took place. As a result many more Poles registered to vote this time (compared to the 2009 elections).

Another important event for us was the launch of a special edition of *Translation Ireland*. It took place on 14th May and was organized by the ITIA - Irish Translators' and Interpreters' Association, in conjunction with the Irish Polish Society and the Polish Embassy. A great evening, with readings by writers and poets in both English and Polish languages. Congratulations to the main organizer of the event and the *Translation Ireland* editor, our Society member, **Dr John Kearns**.

June this year will be all about the **25 years of democratic Poland**. It all started with the first post-WW2 partly-free parliamentary elections in Poland, in June 1989. For the first time after the war the people of Poland were allowed to freely choose their representatives to one-third of the seats in the Sejm (lower house of parliament) and all the seats in the newly established Senate. The elections brought a crushing defeat to the Communists and the first non-Communist government in the Soviet bloc was formed.

To mark this important 'silver anniversary' the Irish Polish Society will have a special event on **Sunday, 8th June, at 5pm**. Our special guest will be **Dr Jacqueline Hayden**.

Dr Jacqueline Hayden is a lecturer at the Dept. of Political Science, at Trinity College. As a young freelance journalist she travelled in 1980 to Poland to write a series of articles for the "Irish Press". She later wrote: *The editor was very interested in finding out about the home of the new Pope, John Paul. ...Irish people knew very little about Poland other than that was a Catholic country 'suffering under reds'. That visit changed my life...*

The title of Dr Hayden PhD thesis was: *"Explaining the collapse of Communism in Poland: How the strategic misperception of Round Table negotiators produced an unanticipated outcome"*.

For her outstanding reporting of events during Poland's transition to democracy Dr Hayden was awarded the Knight's Cross of the Order of Merit by the President of Poland, Bronislaw Komorowski.

All are welcome to Polish House on Sunday, 8th June, 5pm. There will be a talk with discussion. We expect to hear about Dr Hayden's unique remarkable experience in the Poland of 1980. The evening will be in an informal atmosphere, admission is free and light refreshments will be served.

Towarzystwo Irlandzko-Polskie

Irish Polish Society

20 FITZWILLIAM PLACE,
DUBLIN 2.

28 maja 2014

Droży Członkowie i Przyjaciele,

Kończy się maj, który był wyjątkowo przepełniony ważnymi dla polskiej społeczności wydarzeniami. 1 maja Polska i cała Polonia świętowała 10. rocznicę przystąpienia Polski do Unii Europejskiej. Z tej okazji Towarzystwo Irlandzko-Polskie zorganizowało koncert, recital fortepianowy, którego wykonawcą była polska pianistka **Tamara Niekudow**.

Koncert odbył się 11 maja, w wypełnionej do ostatniego miejsca sali w Galerii Hugh Lane. Był podkreślić polski charakter tego artystycznego wydarzenia, Tamara Niekudow zmieniła trochę program i zagrała dwa utwory Chopina (balladę i scherzo) zamiast zapowiadzianej poprzednio sonaty Prokofiewa. Publiczność nagrodziła pianistkę owacyjnymi oklaskami, co zakończyło się wykonaniem na „bis” sarabandy Paderewskiego.

23 maja miały miejsce wybory samorządowe, w których mieszkańcy w Irlandii Polacy mieli prawo udziału (głosowania i kandydowania), o ile w odpowiednim terminie dokonali rejestracji. Kampanię po hasłem „Jesteś u siebie, zagłosuj” prowadzili działacze polonijni z Forum Połonia i Szkoły Liderów, przy aktywnym wsparciu naszego Towarzystwa. Odbyło się szereg szkoleń i debat publicznych – ostatnia debata miała miejsce 18 maja w Domu Polskim. Dziennik *Irish Times* zamieścił 20 maja artykuł na ten temat zatytułowany *Parties criticised for not reaching out to migrant groups*.

Ważnym wydarzeniem była publikacja specjalnego wydania pisma *Translation Ireland*. Promocja tego wydania odbyła się 14 maja w Domu Polskim, z udziałem pisarzy, poetów i tłumaczy, którzy czytali w obu językach (po angielsku i po polsku). Gratulacje i podziękowanie za wspaniały wieczór i bardzo wysoki poziom pisma należą się redaktorowi publikacji, członkowi naszego Towarzystwa - Johnowi Kearns'owi.

4 czerwca obchodzony będzie w Polsce jako wielkie **Święto Wolności**.

Ćwierć wieku temu, 4 czerwca 1989 roku, odbyły się w Polsce pierwsze po wojnie „prawie” wolne wybory parlamentarne. Społeczeństwo po raz pierwszy w powojennej Polsce uzyskało prawo obsadzenia, wybranymi przez siebie kandydatami, jednej-trzeciej części miejsc w Sejmie i wszystkich miejsc w nowo powstającym Senacie. Kandydaci „Solidarności” zdobyli niemal wszystkie możliwe do zdobycia mandaty w Sejmie, i 99 miejsc w stuosobowym Senacie. Taki wynik wyborów oznaczał w Polsce koniec systemu komunistycznego. Powołany został pierwszy w bloku sowieckim niekomunistyczny rząd. Polska weszła na drogę budowy demokracji.

Z okazji 25-lecia tych historycznych wydarzeń, Towarzystwo Irlandzko-Polskie organizuje w Domu Polskim specjalny wieczór w niedzielę 8 czerwca godz. 17. Honorowym gościem wieczoru będzie pani dr **Jacqueline Hayden**, wykładowca Wydziału Nauk Politycznych Trinity College, autorka wielu artykułów i książek na temat przemian w Europie Środkowo-Wschodniej, a szczególnie w Polsce.

Jako młoda początkująca dziennikarka, Jacqueline Hayden w 1980 roku pojechała do Polski. Miała napisać serię artykułów dla „Irish Press”, bo „...po wzięciu papieża w Irlandii chciano dowiedzieć się czegoś więcej na temat kraju, z którego pochodzi nowa głowa Kościoła katolickiego. Irlandczycy niewiele wiedzieli o Polsce prócz tego, że jest państwem katolickim pod wpływami „czerwonych”. Spotkała działaczy podziemnej opozycji, KOR-u, politycznych tzw. dysydentów. Poznała Lecha Wałęsę, gdy był jeszcze nieznanym, zwykłym elektrykiem w gdańskiej stoczni. To, co miało wtedy miejsce, zmieniło moje życie – powiedziała później. Było to najważniejszy okres mojego życia, który miał na mnie największy wpływ...”

Dr Jacqueline Hayden obroniła doktorat w 2002 roku. Tematem jej pracy doktorskiej był upadek komunizmu w Polsce, Okragły Stół i jego nieoczekiwane skutki. Za osiągnięcia w działalności dziennikarskiej i za zasługi we wspieraniu przemian demokratycznych w Polsce i dawaniu świadectwa, dr Jacqueline Hayden otrzymała od prezydenta Bronisława Komorowskiego Krzyż Kawalerski Orderu Zasługi RP.

Zapraszamy na spotkanie 8 czerwca, podczas którego pani Jacqueline Hayden mówić będzie n.t. polskiej transformacji ostatniego 25-lecia (sukcesy, niepowodzenia, problemy, itp.), a także opowie trochę o swojej „polskiej przygodzie A.D.1980”. Po dyskusji zapraszamy na małą przekąskę. Wszyscy mile widziani!

Towarzystwo Irlandzko-Polskie

Jarosław PŁACHECKI

**Notatka ze spotkania organizacji polonijnych
w Irlandii z prezesem Stowarzyszenia
„Wspólnota Polska”,
panem Longinem Komołowskim
w Domu Polskim w Dublinie
w dniu 28 września 2014 r.**

Celem spotkania zorganizowanego przez Towarzystwo Irlandzko-Polskie (IPS) było omówienie bieżących spraw irlandzkiej Polonii i kwestii bliższej integracji środowisk polonijnych w Irlandii.

W spotkaniu brali udział przedstawiciele zarządów 12 organizacji (w tym 11 polonijnych). Oprócz zaproszonych gości, pana Komołowskiego, prezesa zarządu Stowarzyszenia „Wspólnota Polska” (WSP) i wiceprezesa RM w latach 1999–2001, pani Iwony Borowskiej-Popławskiej dyrektor Biura Zarządu Krajowego Stowarzyszenia „Wspólnota Polska” i pani konsul Katarzyny Smoter z Ambasady RP w Dublinie na sali obecnych było 20 delegatów. Spotkanie prowadził dr Jarosław Płachecki (IPS).

Organizacje polonijne i osoby obecne na spotkaniu (wg listy): Towarzystwo Irlandzko-Polskie (Hanna Dowling, Edyta Jankowska, Jarosław Płachecki, Marysia Harasimowicz), Polski Ośrodek Społeczno-Kulturalny POSK (Krystyna Pycińska-Taylor, Krystyna Machaczka, Samanta Stochła, Marek Kopeć), Ognisko Polskie (Krystyna Pycińska), Federacja Polskich Stowarzyszeń Edukacyjnych w Irlandii „EPI” (Joanna Wawrzyńska), Polskie Stowarzyszenie Edukacyjne w Dublinie (Wiesława Zajac-Rydzińska, Krzysztof Rydziński, Joanna Wawrzyńska), Forum Polonia (Agnieszka Wieczorkowska, Artur Banaszkiewicz, Beata Molendowska), Polish Community Centre

„Biblary” (Robert Nowak, Aneta Kubas), Polska Macierz Szkolna (Marta Szutkowska-Kiszkziel), Together – Razem (Beata Mokrzycka), Polish Centre Ireland (Samanta Stochla), Klub Historyczny im. Hrabiny Markiewiczowej (Piotr Czyżewski). W obradach brał także udział przedstawiciel organizacji skupiającej mniejszości etniczne w Dublinie: Dublin City Integration Forum (Rafał Kornatka).

W celach sprawozdawczych wybrano trzech protokolantów: Hannę Dowling (IPS), Beatę Molendowską (FP) i Agnieszkę Wiczorkowską (FP). Spotkanie trwało 2 godziny.

Spotkanie rozpoczęto pytaniem: czy możliwa jest integracja środowisk polonijnych w Irlandii? W odpowiedzi prezes zarządu SWP – Longin Komołowski wskazał, że integracja jest możliwa i potrzebna. Jako przykład zaprezentował „model litewski”, gdzie istnieje jeden podmiot zrzeszający inne polonijne organizacje – Związek Polaków na Litwie. Związek zbiera informacje od pozostałych organizacji na Litwie i prezentuje je SWP. Pan Longin Komołowski podkreślił wagę tego rodzaju współpracy i zachęcił do tworzenia wspólnej platformy porozumienia w Irlandii. Obecnie jednym z celów SWP jest budowa Domu Polskiego we Lwowie i tutaj właśnie będą koncentrowane działania i fundusze Stowarzyszenia.

Prezes Irish-Polish Society – dr Jarosław Płachecki zarysował obraz organizacji polonijnych w Irlandii, wskazując, iż w chwili obecnej podmioty działające w Irlandii można podzielić na 4 grupy. Pierwsza grupa to tzw. „stare” organizacje, z wieloletnią tradycją działania w Irlandii, takie jak Irish-Polish Society, Polski Ośrodek Społeczno-Kulturalny czy Ognisko Polskie. Drugą, najliczniejszą grupę stanowią organizacje „nowe” powstałe po 2004 roku. Trzecia grupa to tzw. organizacje „supernowe”, powstałe szybko i mające krótki okres działania związany z realizacją określonych projektów, np. Polish Community in Ireland lub organizacje o niesformalizowanej strukturze, jak Forum Polonia. Czwarta grupa to struktury zrzeszeniowe („parasolowe”), Polska Macierz Szkolna w Irlandii skupia 12 podmiotów, a EPI – Federacja Polskich Stowarzyszeń Edukacyjnych obejmuje 5. Za organizację aspirującą do struktury „parasolowej” można także uznać Forum Polonię. Czy potrzebujemy „parasoli

nad sobą”? Czy też należy jeszcze poczekać, bo nie jesteśmy gotowi na zrzeszanie się organizacji? – zapytał Jarosław Plachecki.

Artur Banaszkiewicz zauważył, że Forum Polonia nie jest organizacją parasolową *per se*, a jedynie platformą wymiany informacji. Wobec tego nie używajmy tego sformułowania wobec FP – zaproponowała Edyta Jankowska (IPS). Ile organizacji zrzesza FP? – zapytała.

Artur Banaszkiewicz nie udzielił jednoznacznej odpowiedzi, wskazując, iż FP skupia ludzi aktywnych będących również przedstawicielami innych organizacji. Edyta Jankowska zauważyła, że współpraca pomiędzy różnymi organizacjami jest rzeczą naturalną i powinna być promowana, niemniej sam fakt współpracy FP z innymi organizacjami nie oznacza przynależności tych organizacji do FP i *vice versa*.

Longin Komołowski (SWP) dodał, że nazwa „Forum Polonia” może wskazywać na organizację zrzeszającą (organizację „parasolową”) i przedstawiciele innych organizacji mogą czuć się pokrzywdzeni. W jego opinii najlepiej powołać „konwent” lub wybrać inną nazwę na platformę parasolową zrzeszającą organizacje polonijne w Irlandii.

Głos zabrała Beata Molendowska. „Należałam do założycieli Forum Polonia w 2008 roku” – powiedziała. To nie miała być organizacja, lecz platforma wymiany informacji. Taki trochę idealistyczny pomysł, że wspieramy się, że skupimy razem osoby aktywne. Mieliśmy kilka zebrań, wzięli udział przedstawiciele różnych stowarzyszeń. Niestety, niektóre osoby zaczęły identyfikować się z FP jako jednostki, usurpując sobie prawo reprezentowania Polonii.

Nie uniknie się konkurencji między ludźmi – powiedział prezes Komołowski. Ludzie aktywni mają silne *ego*. Idealistyczne rzeczy w praktyce nie wychodzą. Tacy jesteśmy jako ludzie, a polityka jest brutalna. Struktury demokratyczne i przejrzysta dokumentacja są konieczne. Musi być konsensus. Utworzenie platformy porozumienia może zapobiec rywalizacji między organizacjami.

Longin Komołowski podkreślił także potrzebę wzajemnego wspierania organizacji polonijnych oraz potrzebę aktywnego

udziału w życiu społeczno-politycznym w Irlandii poprzez posiadanie przedstawiciela na szczeblu samorządowym czy rządowym.

Poproszona o przedstawienie stanowiska Ambasady w sprawie tworzenia wspólnej organizacji Polonii irlandzkiej pani konsul Katarzyna Smoter poinformowała, że w chwili obecnej oczekuje się na nowego Ambasadora i dlatego nie jest w stanie przekazać zebranim oficjalnego stanowiska Ambasady. Pani Konsul scharakteryzowała środowisko polonijne w Irlandii, podkreślając jednocześnie znaczenie Forum Polonii, wskazując m.in. na realizowany ostatnio projekt „Jesteś u siebie. Zagłosuj” (JUSZ). W jej opinii liczą się wartościowe projekty, które realizują organizacje, i właśnie takie projekty są wspierane przez Ambasadę. Pani Katarzyna Smoter zaproponowała Ambasadę jako miejsce ewentualnego wspólnego spotkania organizacji w celu prowadzenia dalszych prac nad tworzeniem platformy współpracy organizacji polonijnych w Irlandii.

Konwent i nakładanie „parasoli” na razie zostawmy na boku – stwierdzono. Wymiana informacji i koordynacja polonijnej działalności jest konieczna. Traktujmy to jako zaproszenie do następnego spotkania.

Trzeba sformalizować nasze działanie – podsumował Jarosław Płachecki. Jeśli następne spotkanie, to gdzie i kiedy? Zaproponował także przesunięcie planowanego terminu spotkania Forum Polonii. Obecni na sali przedstawiciele FP zgodzili się na to.

Pan Komołowski wskazał, że w takim spotkaniu nie muszą być obecni przedstawiciel SWP ani też Ambasady. Zasugerował, aby w celu koordynacji tego przedsięwzięcia powołać komitet organizacyjny i że takie spotkanie może odbyć się w Domu Polskim.

Spotkanie przedstawicieli 12 organizacji zakończono powołaniem przez aklamację 6-osobowego komitetu do koordynacji spraw związanych z organizacjami polskiej diaspory w Irlandii. Do komitetu weszły następujące osoby: Beata Molendowska, Artur Banaszkiewicz, Marta Szutkowska-Kiszkielewicz, Piotr Czyżewski, Robert Nowak, Jarosław Płachecki. 6-osobowy komitet ustali termin spotkania organizacji polonijnych w celu powołania demokratycznego ciała wymiany informacji i koordynacji działalności irlandzkiej Polonii.

Spotkanie – o ile to możliwe – odbędzie się w listopadzie. Miejscem spotkania będzie Ambasada lub Dom Polski.

Ustalono także, że Robert Nowak (PCC „Biblary”) skontaktuje z prezesem SWP w celu otrzymania wzoru statutu organizacji skupiającej Polonię niemiecką.

Prowadzący spotkanie zaprosił zebranych na kawę i herbatę. Na tym zakończono obrady.

Na podstawie otrzymanych protokołów raport sporządził:
Jarosław Płachecki

Notatka ze spotkania nie jest jego zapisem stenograficznym, a jedynie skrótem najważniejszych opinii i propozycji uczestników opracowanym na podstawie otrzymanych protokołów. Oryginały protokołów do wglądu.

Hanna DOWLING

Podsumowanie działalności Towarzystwa Irlandzko-Polskiego w roku 2013/2014

Roczne walne zgromadzenie członków Towarzystwa Irlandzko-Polskiego odbyło się 13 października 2013 roku. Złożone zostało sprawozdanie z działalności Towarzystwa w roku 2012/13 i wybrano nowy komitet zarządzający na rok 2013/14. Zdecydowano jednogłośnie, aby czołowe stanowiska w Komitecie powierzyć tym samym osobom (prezes Towarzystwa – dr Jarosław Płachecki, wiceprezes – Edyta Jankowska, honorowy sekretarz – Hanna Dowling, honorowy skarbnik – Patrick Quigley).

Rok 2014 przyniósł wiele ważnych rocznic mających szczególne znaczenie dla Towarzystwa Irlandzko-Polskiego.

Do najważniejszych należy zaliczyć:

- 35. rocznica założenia naszego Towarzystwa,
- 25. rocznica pierwszych po II wojnie światowej częściowo wolnych wyborów parlamentarnych w Polsce,
- 10. rocznica akcesji Polski do UE i początek masowego napływu Polaków do Irlandii,
- 35. rocznica historycznej pielgrzymki do Irlandii papieża Jana Pawła II,
- 85. rocznica otwarcia Konsulatu Polskiego w Irlandii (1929 r. przy Ailesbury Road w Dublinie),
- 80. rocznica powstania pierwszego Towarzystwa Irlandzko-Polskiego (11 maja 1934).

Rok 2014 to również powszechnie obchodzona setna rocznica wybuchu I wojny światowej. W wyniku tej wojny Polska odzyskała niepodległość po 123 latach zaborów. W sierpniu 2014 roku miały miejsce uroczystości związane z 70. rocznicą powstania warszawskiego. Jako wyraz hołdu dla powstania przygotowano w Irlandii kilka wydarzeń specjalnych, z których najważniejszym była znakomita wystawa w podziemiach kościoła św. Audoena. Otwarcie wystawy poprzedził wykład dr. Gabriela Doherty'ego z wydziału historycznego UCC, członka naszego Towarzystwa.

Najważniejszą rocznicą roku 2014 dla członków Towarzystwa Irlandzko-Polskiego było 35-lecie założenia naszego Towarzystwa. Jubileuszowe obchody zapoczątkowano już w styczniu, podczas tradycyjnego spotkania świąteczno-noworocznego. Uroczysta impreza miała miejsce 5 stycznia, czyli po świętach Bożego Narodzenia. Nawiązano w ten sposób do 35. rocznicy pierwszego „Opłatek”, który inicjator założenia Towarzystwa Irlandzko-Polskiego, jezuita ks. Klaus Cieszyński, zorganizował w Miltown Town 7 stycznia 1979 roku. Powołano wtedy pierwszy „załączkowy” zarząd Towarzystwa; prezesem został Jan Kamiński, a sekretarzem Helena Johnston. Styczniowy „Opłatek” okazał się bardzo udaną imprezą, uczestniczyło w nim wielu członków i przyjaciół naszego Towarzystwa. Wśród gości byli m.in. Ambasador JE Marcin Nawrot oraz ks. Stanisław Hajkowski, Rektor Duszpasterstwa Polskiego w Dublinie.

Wydarzenia kulturalne, edukacyjne i społeczne w 2014 roku

1 lutego 2014 roku gościem Towarzystwa Irlandzko-Polskiego była Antonia Lloyd-Jones, znana tłumaczka polskiej literatury. W rozmowie prowadzonej przez dr. Johna Kearnsa w formie publicznego wywiadu mówiła (z dużym poczuciem humoru!) o swoim życiu: o wychowaniu w środowisku oxfordzkich naukowców, studiach (język rosyjski i antyczna greka), pierwszych przypadkowych kontaktach z Polakami i Polską. Odpowiadała na pytania słuchaczy, którzy wypełnili salę Domu Polskiego do niemal ostatniego miejsca. Antonia Lloyd-Jones zaliczana jest dziś do czołówki tłumaczy polskiej

literatury na język angielski. Dwukrotnie otrzymała prestiżową nagrodę Instytutu Książki „Found in Translation” (lata 2008, 2013).

Był to niezwykle ciekawy wieczór zorganizowany przez ITIA (Irlandzkie Stowarzyszenie Tłumaczy i Interpretów) wspólnie z Ambasadą RP i z Towarzystwem Irlandzko-Polskim.

Drugą imprezą kulturalną w lutym 2014 roku była prezentacja audiowizualna poświęcona postaci Pawła Edmunda Strzeleckiego. Prezentacja – głównie w języku polskim – oparta była na materiale, które nasze Towarzystwo otrzymało od australijskiej organizacji polonijnej. Jest projekt umieszczenia w Dublinie tablicy upamiętniającej Pawła Edmunda Strzeleckiego, polskiego podróżnika, geologa, odkrywcy, wybitnego badacza Australii (pierwszy zdobył najwyższy szczyt Australii i nazwał go Górą Kościuszki). W latach wielkiego głodu Strzelecki pojechał do Irlandii, by jako ochotnik stowarzyszenia charytatywnego nieść pomoc głodującym. Wydarzenie zatytułowane „*Paweł Edmund Strzelecki – życie, osiągnięcia, związek z Irlandią i... listy miłosne*” odbyło się 16 lutego. Niestety, było to ostatnie wydarzenie Towarzystwa Irlandzko-Polskiego, w którym wziął udział senior naszego Towarzystwa, prof. Maciej Smoleński (czytał listy Strzeleckiego w przekładzie na język angielski). Maciej zmarł nagle, dwa tygodnie później, 2 marca. Maciej Smoleński był jednym z założycieli Towarzystwa Irlandzko-Polskiego, jego wielokrotnym prezesem, wiceprezesem, honorowym sekretarzem. Miał ogromne zasługi dla rozwoju Towarzystwa i dla promocji polskiej kultury w Irlandii, a szczególnie polskiej muzyki.

Więcej wspomnień o śp. Macieju, jego życiu, osiągnięciach w pracy zawodowej i zaangażowaniu na rzecz Towarzystwa Irlandzko-Polskiego można znaleźć w tym wydaniu naszego Rocznika.

2 marca, w ostatnią niedzielę karnawału, Towarzystwo Irlandzko-Polskie zorganizowało „Ostatki”. Była to impreza muzyczno-rozrywkowa. Po krótkiej prezentacji audiowizualnej nt. hipotetycznych związków Chopina z Irlandią (czy takie związki w ogóle istniały?) wysłuchano kilku utworów Chopina w wykonaniu pianistki Tamary Niekludow, po czym nastąpiła degustacja karnawałowych faworków. JE Ambasador Marcin Nawrot przyłączył się do ogólnej zabawy.

W związku z dramatycznymi wydarzeniami na Ukrainie Towarzystwo Irlandzko-Polskie urządziło 5 marca wieczór dyskusyjny, którego specjalnym gościem i głównym prelegentem był znany dziennikarz, były korespondent dziennika *Irish Times* w Moskwie, Seamus Martin. Z ramienia Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE) spędził on wiele miesięcy na Ukrainie jako obserwator wyborów prezydenckich (2010 r.) i parlamentarnych (2012 r.). Seamus Martin wygłosił ciekawy odczyt pt. *Ukraina – możliwości i widoki na przyszłość*. Po odczycie nastąpiła seria pytań i odpowiedzi, która stopniowo przekształciła się w bardzo gorącą dyskusję. Sala Domu Polskiego była przepełniona, a wśród dyskutantów były także osoby z Ukrainy i z Rosji!

9 marca Towarzystwo Irlandzko-Polskie zorganizowało rozrywkową imprezę irlandzką, nawiązując do zbliżającego się festiwalu św. Patryka. Serwowano specjalne dania kuchni irlandzkiej.

6 kwietnia odbyły się tradycyjne „warsztaty rodzinne” – wspólne malowanie pisanek wielkanocnych.

W związku z kanonizacją dwóch wielkich papieży, Jana XXIII i Jana Pawła II (27 kwietnia w Rzymie) miały miejsce w Irlandii ważne wydarzenia, w których wzięli udział członkowie naszego Towarzystwa. Specjalny program telewizji RTE emitowano wieczorem 27 kwietnia. 3 maja odbyły się uroczystości w Domu Polskim. 18 maja, w rocznicę urodzin św. Jana Pawła, Duszpasterstwo Polskie zorganizowało w kościele św. Audoena duże wydarzenie – odczyty z dyskusją (zakończone kosztowaniem kremówek!); prelegentami byli Hanna Dowling (mówiła o swej pracy jako tłumacz w czasie polskich pielgrzymek Jana Pawła II) i werbista ks. Bartłomiej Parys (mówił o pokoleniu JP 2). Warto przypomnieć, że wybór kardynała Karola Wojtyły na „Stolicę Piotrową” w 1978 roku i jego pielgrzymka do Irlandii rok później były bodźcem do formalnego utworzenia Towarzystwa Irlandzko-Polskiego.

1 maja Polska, a z nią cała Polonia, świętowała 10. rocznicę akcesji do Unii Europejskiej. Rozszerzenie UE w maju 2004 r. odbyło się podczas irlandzkiej prezydentury w Unii. Był to początek ogromnego napływu do Irlandii Polaków, którzy przyjeżdżając masowo na „Zieloną Wyspę”, spotkali otwarte, życzliwe im społeczeństwo,

i przychylność władz lokalnych. Pod hasłem *Thank You Ireland* Ambasada RP zorganizowała wiele wydarzeń, m.in. spotkania ze znanymi osobami publicznymi (np. w Trinity College spotkania w formie rozmowy-wywiadu prowadzone przez dr Jacqueline Hayden: 13 maja z Januszem Onyszkiewiczem, 20 maja z Włodzimierzem Cimoszewiczem).

Dla uczczenia dziesięciolecia polskiego członkostwa w UE i podkreślenia polsko-irlandzkich związków kulturalnych Towarzystwo Irlandzko-Polskie wspólnie z Galerią Hugh Lane zorganizowało 11 maja recital fortepianowy. Wykonawcą była młoda polska pianistka, Tamara Niekludow. Publiczność wypełniła do ostatniego miejsca salę Hugh Lane i nagrodziła występ pianistki owacją na stojąco!

14 maja odbyła się promocja specjalnego wydania pisma *Translation Ireland* redagowanego przez ITIA (Irlandzkie Stowarzyszenie Tłumaczy i Interpretów). Prezentowany numer poświęcony był polskim i irlandzkim zagadnieniom translatorskim. Zawierał polskie utwory literackie w tłumaczeniu na język angielski i nowe przekłady na język polski autorów irlandzkich. Wydarzenie zorganizowane było przez ITIA wspólnie z Towarzystwem Irlandzko-Polskim i Ambasadą RP. Wzięli udział tłumacze, pisarze i poeci, którzy czytali fragmenty swoich utworów (po polsku i po angielsku). Bardzo ciekawy wieczór prowadził redaktor publikacji *Translation Ireland*, wieloletni członek naszego Towarzystwa, dr John Kearns.

W czerwcu Polska świętowała 25-lecie wolności. Ćwierć wieku wcześniej, w czerwcu 1989 roku, miały miejsce w Polsce wybory parlamentarne (tzw. kontraktowe). Były to pierwsze, częściowo wolne wybory w historii Polski po II wojnie światowej. Wybory te zapoczątkowały transformację ustrojową i są uznawane za moment przełomowy dla procesu przemian politycznych w Polsce. Towarzystwo Irlandzko-Polskie zorganizowało 8 czerwca specjalny wieczór, którego honorowym gościem i prelegentem była dr Jacqueline Hayden, wykładowca Wydziału Nauk Politycznych Trinity College, autorka wielu artykułów i książek na temat przemian w Europie Środkowo-Wschodniej, szczególnie demokratycznych w Polsce. Pani Jacqueline Hayden jako młoda, początkująca dziennikarka, wyjechała

w 1980 roku do Polski, aby napisać serię artykułów dla *Irish Press*. Spotkała działaczy podziemnej opozycji. Poznała Lecha Wałęsę, gdy był jeszcze nieznanym, zwykłym elektrykiem w gdańskiej stoczni. *To, co miało wtedy miejsce, zmieniło moje życie* – napisała później. Za osiągnięcia w działalności dziennikarskiej i za zasługi we wspieraniu przemian demokratycznych w Polsce i dawaniu rzetelnego świadectwa otrzymała od Prezydenta Bronisława Komorowskiego Krzyż Kawalerski Orderu Zasługi RP. Wieczór 8 czerwca był wyjątkowo udanym wydarzeniem. Po bardzo ciekawym odczycie dr Hayden rozwinęła się ożywiona dyskusja. Wśród licznych słuchaczy i dyskutantów byli m.in. p. Ambasador Marcin Nawrot i były Ambasador Irlandii w Polsce p. Patrick McCabe.

7 czerwca miał miejsce w Domu Polskim festiwal filmowy *Od-dalenia*. Kilku członków Towarzystwa Irlandzko-Polskiego brało udział w organizacji tego wydarzenia.

14–15 czerwca – Dni poradnictwa ZUS. Wydarzenie organizowane wspólnie z Ambasadą RP. Ekspertci Zakładu Ubezpieczeń Społecznych wyjaśniali sprawy emerytalne, rentowe i zasiłkowe dotyczące Polaków mieszkających i pracujących w krajach UE.

1 sierpnia JE Ambasador Marcin Nawrot zakończył swą misję dyplomatyczną w Irlandii. Podczas swego niemal 4-letniego pobytu w Irlandii Ambasador Marcin Nawrot wniósł duży wkład w rozwój współpracy i przyjaźni między Polską i Irlandią. Wspierał działalność irlandzkiej Polonii; otworzył wiele wystaw, konferencji, zebrań dyskusyjnych i prezentacji. Uczestniczył w wielu wydarzeniach organizowanych przez Towarzystwo Irlandzko-Polskie. 27 lipca w Domu Polskim odbyło się uroczyste pożegnanie JE Ambasadora Marcina Nawrota.

We wrześniu miały miejsce główne obchody 35-lecia Towarzystwa Irlandzko-Polskiego. Pierwszym wydarzeniem jubileuszowym była wystawa zatytułowana *Sztuka bez granic*. Uroczyste otwarcie wystawy przez dr Marie Bourke z National Gallery of Ireland miało miejsce 15 września. Wystawiono prace 10 artystów plastyków prezentujących różnorodną formę, technikę i inwencję artystyczną. Wystawa cieszyła się dużym zainteresowaniem. Sprzedano rekordową ilość wystawionych prac (malarstwo i ceramika); m.in.

zakupiła kilka prac irlandzka instytucja państwowa OPW (Office of Public Works).

Wystawę zwiedził 19 września – jako wydarzenie „nocy kultury” – minister Aodhán Ó Riordáin, TD. Dodatkową atrakcją towarzyszącą wystawie w noc kultury był koncert polskiego zespołu oraz degustacja dań polskiej kuchni i pokaz polskiego narodowego stroju ludowego.

Najważniejsze wydarzenie związane z obchodami 35-lecia Towarzystwa Irlandzko-Polskiego miało miejsce 27 września. Była to konferencja naukowa w Uniwersytecie UCD „***Dlaczego tutaj jesteśmy: 35 lat Towarzystwa Irlandzko-Polskiego***”.

Konferencja składała się z dwóch sesji:

- 1) Polskie szkolnictwo w Irlandii,
- 2) 35 lat Towarzystwa Irlandzko-Polskiego.

Konferencję prowadził prezes Towarzystwa Irlandzko-Polskiego, dr Jarosław Płachecki.

Specjalnymi gośćmi byli: Longin Komołowski, Prezes Stowarzyszenia Wspólnota Polska (SWP); Iwona Borowska-Popławska, dyrektor biura zarządu SWP; Aodhán Ó Riordáin, Minister ds. Nowych Mniejszości, Kultury i Równości; Piotr Rakowski, Charge d’Affaires Ambasady RP w Dublinie; dr Gerard Keown, desygnowany Ambasador Irlandii w Polsce.

Prelegentami byli: dr John Kearns (ITIA), Niamh Nestor (UCD), Witold Iżycki (SPK), dr Bożena Cierlik (UCC), dr Jacqueline Hayden (TCD), dr Gabriel Doherty (UCC), Hanna Dowling (IPS), Edyta Janowska (IPS).

Konferencja przyciągnęła uwagę licznej publiczności i odbyła się w wypełnionej sali Instytutu Nauk Humanistycznych UCD.

Wybory samorządowe w Irlandii

23 maja 2014 roku w Irlandii odbyły się wybory samorządowe, w których mieszkający w Irlandii Polacy mieli prawo udziału (głosowania i kandydowania), o ile w odpowiednim terminie dokonali rejestracji. Hasłem „Jesteś u siebie, głosuj!” Forum Polonia rozpoczęło kampanię zachęcającą Polaków do angażowania się w życie

lokalnej społeczności i aktywnego udziału w wyborach. Towarzystwo Irlandzko-Polskie włączyło się do kampanii, prowadząc działalność informacyjną i organizując specjalne wydarzenia.

Do najważniejszych wydarzeń zaliczały się:

- 3 listopada 2013 roku „Czy znasz swoje prawa w Irlandii?” – zebranie edukacyjno-informacyjne,
- 23 lutego 2014 roku – warsztaty szkoleniowe „Jak przemawiać publicznie” (prowadzili: dr Jarosław Płachecki i Edyta Jankowska),
- 18 maja 2014 roku – „Czy Polacy mieszkający w Irlandii biorą udział w irlandzkim życiu politycznym?” – debata w Domu Polskim zorganizowana przez Towarzystwo Irlandzko-Polskie i Forum Polonia. W debacie uczestniczyli irlandzcy politycy i dziennikarze oraz polscy kandydaci w wyborach samorządowych. Dziennik *Irish Times* zamieścił 21 maja artykuł na temat tej debaty.

W wyborach samorządowych kandydowało dziewięciu Polaków. Kampania zachęcająca Polaków do udziału w wyborach była ważną inicjatywą. Wprawdzie żaden z polskich kandydatów nie otrzymał wystarczającej ilości głosów, by być wybranym do lokalnego samorządu, ale wzrosło zainteresowanie irlandzkim systemem wyborczym, polscy kandydaci byli promowani w irlandzkich mediach i znacznie więcej Polaków oddało swoje głosy niż w wyborach 2009 roku.

Dodatkowe informacje, inicjatywy i plany na przyszłość

W ubiegłym roku członkowie Towarzystwa Irlandzko-Polskiego brali też udział w ważnych projektach i wydarzeniach, które wykraczały poza sferę statutowych celów Towarzystwa, ale były korzystne dla naszej organizacji i dla polskiego środowiska w Irlandii.

Kolejna, czwarta edycja konferencji „*Monitor Emigracji Zarobkowej*”, odbyła się w Rzymie w dniach 15–17 listopada 2013 r. Konferencja była poświęcona problematyce polskiej emigracji w dobie kryzysu. Organizatorem konferencji była Europejska Unia Wspólnot Polonijnych (EUWP) wespół ze Związkiem Polaków we Włoszech.

Towarzystwo Irlandzko-Polskie reprezentowała Edyta Jankowska, wiceprezes naszego Towarzystwa.

Towarzystwo Irlandzko-Polskie jest członkiem EUWP od 2003 roku.

29–30 listopada 2013 roku obchodzono w Wilnie 20-lecie założenia EUWP. Jubileuszowy zjazd delegatów organizacji członkowskich połączono z obchodami Dni Kultury Polskiej na Litwie. Głównym organizatorem był Związek Polaków na Litwie. Hanna Dowling, honorowy sekretarz Towarzystwa Irlandzko-Polskiego, wzięła udział w uroczystościach w Wilnie.

W dniach 30–31 sierpnia 2014 r. odbyły się w Gdańsku uroczystości otwarcia nowej siedziby Europejskiego Centrum Solidarności (ECS). Uroczystego otwarcia dokonał prezydent RP Bronisław Komorowski.

Najważniejszą częścią nowego Centrum jest stała wystawa dedykowana historii ruchu *Solidarność* oraz zmianom, jakie dokonały się w Europie Środkowo-Wschodniej. ECS zwróciło się do naszego Towarzystwa, prosząc o informację nt. udziału irlandzkiej Polonii we wspieraniu ruchu społecznego *Solidarności* w latach 1980–1983. W okresie stanu wojennego w Polsce (1981–1983) Towarzystwo Irlandzko-Polskie zorganizowało szeroko zakrojoną pomoc humanitarną dla Polski. Kopie naszych dokumentów, fotografie i inne materiały informacyjne zostały przesłane do Gdańska i dziś są częścią wystawy i archiwów Europejskiego Centrum Solidarności. Towarzystwo Irlandzko-Polskie otrzymało oficjalne podziękowanie i zaproszenie do udziału w uroczystościach otwarcia ECS.

Towarzystwo Irlandzko-Polskie kontynuowało przez cały rok starania o uzyskanie pozwolenia na umieszczenie w centrum Dublina tablicy upamiętniającej Pawła Edmunda Strzeleckiego. Po wielu spotkaniach i rozmowach z kierownictwem domu handlowego Clerys udało się uzyskać pozwolenie na umieszczenie planowanej tablicy na budynku Clerys (róg Sackville Place). Jest to prestiżowa lokalizacja i duże podziękowania należą się Jarosławowi Płacheckiemu i Martinowi Reynoldsowi, którzy w sposób szczególny byli zaangażowani w rozmowy z dyrekcją domu handlowego Clerys. Do zrealizowania projektu konieczne jest jeszcze oficjalne zezwolenie

z Dublin City Council (Rada miasta Dublina). Towarzystwo Irlandzko-Polskie dołoży wszelkich starań, by ten projekt zrealizować.

28 października 2014 r. odbyło się spotkanie przedstawicieli 12 organizacji polonijnych z p. Longinem Komołowskim, prezesem Stowarzyszenia Wspólnota Polska (SWP). Wzięła w nim również udział p. Iwona Borowska-Popławska, dyrektor biura zarządu SWP. Spotkanie zorganizowało Towarzystwo Irlandzko-Polskie wspólnie z Konsulatem Ambasady RP. Uczestniczyła w nim pani Konsul Katarzyna Smoter, a prowadził prezes Towarzystwa Irlandzko-Polskiego dr Jarosław Płachecki. Głównym tematem był problem integracji organizacji polonijnych i polsko-irlandzkich. Spotkanie zakończyło się powołaniem 6-osobowego komitetu do koordynacji spraw związanych z organizacjami irlandzkiej Polonii.

W roku 2014 wyszedł pierwszy numer Rocznika Towarzystwa Irlandzko-Polskiego. Według opinii prof. Ronalda J. Hilla (Trinity College) wydanie rocznika *jest bardzo wartościowym przedsięwzięciem, mającym duże znaczenie dla wszystkich Polaków i polonofilów mieszkających w Irlandii*.

Wszystkie informacje nt. działalności Towarzystwa Irlandzko-Polskiego i program wydarzeń są systematycznie podawane na naszej stronie www.irishpolishsociety.ie. Listy informacyjne (newsletters) wysyłane są drogą mailową. Wysyłane są również pocztą tradycyjną do tych członków, którzy wyrazili życzenie, by tak otrzymywać informacje – w sezonie 2013/2014 wysłano tą drogą osiem dwujęzycznych listów informacyjnych. Jesteśmy również aktywni na Facebooku. Komitet zarządzający Towarzystwa Irlandzko-Polskiego dokłada wszelkich starań, by poziom naszych projektów i imprez utrzymywał wysoki standard, i by organizowane wydarzenia przyciągały licznych członków i przyjaciół. Nasze motto to: INTEGRACJA, PRZYJAŹŃ, TRADYCJA.

(Sprawozdanie napisała Hanna Dowling)

Jarosław PŁACHECKI

**The Chairman's Speech
at the IPS Annual General Meeting
taking place on Sunday 19th October at 4:00 p.m.**

Welcome:

*'... if Maciej was here: sitting somewhere there, saying and reminding us: tune the piano ! no dancing on the floor of the Polish House ! Sadly no more Bigos on Xmas party
I want this AGM to be dedicated to Maciej Smolenski
We will remember Him as a good friend, great Chairman and great Polish Man.....'*

Proposed Agenda of the Meeting is as follow:

- 1) Minutes of the last IPS AGM
- 2) Honorary Secretary's Report
- 3) Chairman's Report
- 4) Honorary Treasurer's Report
- 5) Discussion
- 6) Election of a new Committee for the year 2014/15
- 7) Edyta's presentation
- 8) Any Other Business

IPS Chairman's report for the year 2013-2014

IPS events: in chronological order: about 23 events
(on average 2 / month) the same as last year

13th Oct. - AGM -

30 Oct. – Meeting of 3- organisations based in Polish House (IPS, Ognisko, POSK)

3 Nov. „Vote! You are at home’ lecture on Irish political system and meeting with Councillors - Polish House (IPS + FP)

15 Dec. IPS Christmas Family Workshop for children (Marysia Harasimowicz)

5 Jan. Christmas Carols – Karaoke, Polish ‘Opłatek’ and the best of Polish and Irish seasonal food.

1 Feb. public interview with Antonia Lloyd-Jones - Irish Translators’ and Interpreters’ Ass., IPS, Embassy (John Kearns)

16 Feb. Sir Paul Edmund Strzelecki – His Life, Achievements, Irish Connection, and....love letters – lecture (Hanna Dowling)

23 Feb. Public Speaking Workshop for local election candidates and other

27 Feb. ‘Ukraine: the Prospects’. A talk and discussion with the author and journalist Seamus Martin.

2 March – Polish Carnival (Shrovetide) with favorki (Carnival fritters) some Chopin music (Tamara N.)

2 March – Prof. Maciej Smolenski – passed away in his home.

7 March – Maciej’s Removal, Funeral Mass in St. Audeon’s Church, burial in Bohernabreena Cem.

9 March – An Irish Afternoon of Music & Stories, A traditional-Coddle – and Irish Coffee -served

6 April – Easter Family workshop. Activity: Egg Painting for children
11 May – Hugh Lane Gallery- 10th anniversary of Poland’s accession to the EU. Sundays concert T Niekludow

14 May – Launch Party: Translation Ireland: Polish/Irish Issues in Translation- (HE Ambassador, ITIA, IPS)

18 May –Public debate: ‘Do Polish people living in Ireland participate in the Irish political system?’(FP, IPS)

7 June – Short Film Festival ODDALENIA 2014 with collection of old Polish postcards, (POSK, IPS)

8 June – 25 years of democratic Poland – a talk with discussion. Special guest – Dr Jacqueline Hayden

13 June – ‘Film and The Law’ – lecture about copyrights in film – by David Langwallner and K. Kołodziński

15 June – Polish Social Insurance information day – (Embassy, IPS)

28 June – Launch of Anna Hryniewicz art exhibition in DP opened by Prof. Paula Meehan

27 July – Special farewell party for His Excellency Mr Marcin Nawrot in Polish House (POSK, Ognisko, IPS)

August – summer break (prep. for the Art Exhibition – Marysia, Joanna, Kasia (special thanks !))

15 Sept – ‘Art Without Borders’ – I PS Annual Art Exhibition 2014 opened by dr Marie Bourke

19 Sept – Culture Night opened by Minister O’ Riordain

27 Sept – IPS Conference ‘Why we are here: 35 years of the IPS’, UCD Humanities Institute

28 Sept – meeting of Polish organisations with Mr. Komołowski, former deputy PM of Poland

Other events and duties of the Chairman:

- Meeting with Clerys management (Martin and Jarek), May 2014,
- Meeting with the former deputy PM of Poland Mr Longin Komołowski in Poland, June 2014,
- *Pro Memoria* medals decoration in the Embassy, May 2014. (Jan, Martin, Jarek, Pat, Hanna – July)
- from Oct. till Aug. – 10 meetings between POSK, Ognisko and IPS: the Polish House affairs.
- 2 Bulletins of the Polish House published.
- first editions of the IPS Yearbook published – march 2014.

Projects in progress:

- meeting of the Polish organizations in Ireland: Polish House- 18 January 2015.
- meeting with Minister O' Riordain
- financing matters: speech in the special parliamentary committee for the Polish Diaspora,
- Edmund Strzelecki's plaque on the Clery's Department Store, (letter to the Embassy)
- IPS Yearbook (to be continued), Bulletin of the Polish House (to be continued),
- Tracing Polish Footprints in Ireland – book, (to be finalized Jarek + Polish School, SPK)

Finally! The IPS Committee achievements in the last 2 year:

- clarifying the IPS legal status and registering at the address in the Polish House, (Cent. Regist. Office) after 30 years.
- good, working relations with the sister organizations: POSK and Ognisko Polskie Ltd.
- application for funds for renovation of the Polish House sent.
- strong position of the IPS maintained (within the House and the Irish society)

Special thanks to: Edyta (loyal and helpful), Hanna (professional and truthful), Patrick (friendly advisor and patient treasurer), Marysia (hard worker and great Polish Mother), Jason (great artist and support to Edyta), Trevor and Sean (support during various events), finally - Krzysztof (quite man, humble man, always helpful and supportive, always there for us –part of this House) – bravo!

Election of the new Committee; (simple majority vote: *for, against, abstain*)

- Up to 10 committee members by showing hands or by ballot. (if more candidates)
- Candidate must be active member of IPS for not less than 6 months.
- The name of every candidate must be proposed and seconded by 2 IPS members
- The Committee can co-opt 2 extra members

the end
*prepared by Jarosław Płachecki,
chairman of the IPS*

IRISH POLISH SOCIETY DOCUMENTS & CORRESPONDENCE

Rules of the Irish Polish Society

Rules of the Irish-Polish Society

Purpose and Location of Society

- 1) The Society founded in 1979 is called the "Irish Polish Society".
- 2) The office for correspondence is at 20 Fitzwilliam Place, Dublin 2, commonly known as the Polish House ("Dom Polski"), and shall not be changed except by resolution of the Committee.
- 3) The purpose for which the Society is established is to promote greater mutual interest and understanding between the Irish and Polish communities through social and cultural activities and to promote, sponsor, teach, study, advance and encourage interest in and knowledge of the culture, history, peoples, language and traditions generally of Poland and the Polish people.

Membership of Society

- 4) Any individual resident in the Republic or the Northern Ireland shall be eligible to become a member if proposed by one member. Prospective members are to fill in application forms which should be submitted to the IPS Committee at 20 Fitzwilliam Place. When accepted the applicant will then be requested to send membership fee to Honorary Treasurer.
- 5) Family membership includes close family members (parents, children and grandchildren) living in one house. If they do not have the same address, each person should pay a separate membership fee.
- 6) Any member who has not paid his subscription within sixty days after it has become due shall cease to be a member.
- 7) A member may at any time retire from the Society by giving the Secretary notice of his/hers wish to do so.
- 8) A person who has ceased to be a member may, upon payment of any arrears of subscription can renew his membership. Lapsed members will be sent one reminder only.
- 9) The Committee may expel from membership, by two-thirds majority vote, any member willfully disobeying any of these rules, or guilty of any conduct rendering him/her unfit in their opinion to be a member of the Society provided that before expelling him/her the Committee shall call upon him/her for an explanation of his/hers conduct, and shall hear what he/she may wish to urge in his/hers defense. A member expelled in accordance with this rule shall have no claim against the Society, and shall not be eligible for membership again.
- 10) The Committee may from time to time, by a simple majority elect for a period of not less than a year, an honorary member to the Society who would be entitled to all the benefits of membership, but shall not be subject to membership fees or to rules 4 and 6 inclusive.

Management of the Society

- 11) The management of the Society shall be entrusted to a Committee consisting of not more than ten members all working on voluntary basis (including the four 'officers': Chairperson, Vice-chairperson, Honorary Secretary and Honorary Treasurer) elected annually by ballot or show of hands at the annual general meeting which may proceed to fill the vacancy. The candidate must have been an active member of the Society for not less than 6 months. Committee 'officers' must have been Committee members at some stage before taking on this role.
- 12) The name of every candidate for membership of the Committee shall be proposed and seconded by two members of the Society.
- 13) The members of the Society shall elect (in case of more than one nomination, by secret ballot) at every annual meeting of the Society, a Chairperson, Vice-chairperson, a Secretary and a Treasurer.
- 14) The Committee shall meet, usually once a month for general business but must meet five times a year. Five members shall form a quorum. In the event of a quorum not being present the Chair shall postpone the meeting and reconvene within two weeks.
- 15) The Chair shall be taken by the Chairperson of the Committee, or in his/her absence by another member of the Committee nominated by him/her to take the Chair. The Chairperson of the Committee, or other member in Chair, shall be entitled to vote on any question, and in the event of an equal division of votes shall be entitled to a second or casting vote.

- 16) The Chairperson or a person nominated by him/her is responsible for the conduct of all general and Committee meetings.
- 17) The Committee shall, subject to rule 11, hold office from their election until the next annual meeting, provided that any member of the Committee may at any time retire there from by giving the Secretary notice in writing of his/her wish to do so.
- 18) The Committee shall be empowered to co-opt any member of the Society to fill any casual vacancy occurring by death or resignation or by any member of the Committee ceasing during his/her term of office to be a member of the Society. If insufficient Committee members are elected at the AGM the Committee shall have power to co-opt individuals to bring the number of members to 10. The Committee shall have power to create Sub-committees which will report to the Committee.
- 19) The Committee shall have power:
 - a) generally to manage the affairs of the Society in accordance with these rules.
 - b) to appoint sub-committees for special purposes and to delegate to them any of the powers of the Committee, except that of expelling members, provided that such sub-committees are chaired by a member of the Committee.
 - c) to co-opt two extra members.

General Meeting

- 20) The annual general meeting of the Society shall be held in the month of September/October of each year (a date of which is fixed at the last Committee meeting usually in June/July and sent to Society's members in the last newsletter before the summer holiday break), for the following purposes:
 - a) to receive a report and statement of accounts for the preceding year
 - b) to receive the address from the outgoing Chairperson, and/or Secretary and Treasurer
 - c) subject to Rule 11 to elect the Committee for the ensuing year
 - d) decide any proposal or matter, and transact any other business, which shall be duly submitted to the meeting.
- 21) Notice/reminder of the annual general meeting and of the business to be transacted thereat shall be posted to every member 14 days before the date for the holding the same. The quorum for the A.G.M. shall be fifteen members who are in benefit. In the event of no quorum being reached, the meeting will be reconvened within a fortnight. If still no quorum – the meeting will proceed.
- 22) At the A.G.M. any member may propose a new rule, or altering or repeal of an existing rule, or bring before the meeting any subject or proposal which relates to the affairs of the Society, provided that not less than 21 days before the meeting he/she shall have given the secretary notice thereof in writing (or e-mailed).
- 23) At the A.G.M. the Chairperson shall ascertain the decision of the meeting by a show of hands or by taking a division in such other manner as he/she shall deem most convenient. Every member in benefit shall be entitled to be present at the annual general meeting and, if present, to vote upon any resolution or question put to the meeting, and in the event of an equality of votes the Chairperson shall be entitled to a second or casting vote.
- 24) The Committee may at any time for any special purpose call a special general meeting and shall do so forthwith on the requisition in writing of 1/3 (one third) of the members of the Society (in benefit) stating the purpose for which the meeting is required. Notice of such special general meeting, and the purpose for which it is summoned, shall be posted to every member 14 days before holding the same. The procedure at such meeting and the rights of members to be present and to vote thereat shall be the same in all respects as those provided in regard to the annual general meeting. The business to be transacted at such meeting shall be confined to the purposes named in the notice.

Finance and Treasurer

- 25) Moneys received on account of subscriptions, donations, all interest on investments and all other funds belonging to the Society shall be applied solely in carrying out the objects of the Society in accordance with these rules.
- 26) So much of the funds as may not be wanted for immediate use, or to meet the usual occurring liabilities, shall, with the consent of the Committee, or majority of the members present, be invested jointly by the Treasurer and the Chairperson in any of the following way, namely, in the Post Office savings or in any bank licensed to carry on banking in the State.
- 27) The Treasurer shall lay before the A.G.M. an income and expenditure account and balance sheet of the Society for the year ending August 31st.
- 28) The Treasurer shall receive subscriptions of members, the payment of which shall be entered in a subscription book kept for that purpose.
- 29) The Treasurer shall disburse all moneys for and in account of the Society, but shall not pay any account or bill exceeding £50 without the authority of two officers of the Society e.g. the Chairperson or Secretary. He shall keep the accounts of the Society and shall be entitled to be reimbursed for his/hers expenses properly incurred on behalf of the Society.

Secretary

- 30) The Secretary shall keep minutes of the proceeding of all general and Committee meetings, which minutes he/she shall transcribe into minute book. He/she shall keep the paper documents of the Society and shall be entitled to be reimbursed for his/hers expenses properly incurred on behalf of the Society.
- 31) The Committee shall cause the books to be available for the inspection of any member at all reasonable hours at the correspondence office or at any place where the books are kept and it shall be duty of the Secretary to produce them accordingly.

Dissolution

- 32) At a special general meeting in accordance with Rule 24, the Society may at any time be dissolved by the written consent of $\frac{3}{4}$ (three quarters) of members. The disposal of assets to a body with similar aims to be decided by said meeting.

Amendments

- 33) These rules may be repealed or amended, or new rules made, by a majority of members present and voting at any annual or special general meeting, provided that notice of such proposed repeal, amendment or new rule has been duly given in accordance with these rules.

Minutes of the meeting of representatives of the boards of the IPS, POSK and Ognisko Polskie in the Polish House on 30th October 2013 (3 pages)

**Protokół ze spotkania przedstawicieli Zarządów IPS, POSK i Ogniska Polskiego,
które odbyło się w dniu 30 października 2013r.
w Domu Polskim (20 Fitzwilliam Place, Dublin 2) o godz. 19.00**

Obecni (kolejność w/g przynależności do organizacji) :

- Jarosław Płachecki – prezes Zarządu IPS
- Hanna Dowling – sekretarz Zarządu IPS
- Maciej Smoleński – członek Zarządu IPS i Ogniska Polskiego
- Krystyna Pycińska – Taylor – prezes Zarządu POSK, sekretarz Zarządu Ogniska Polskiego
- Janina Lyons – członek Zarządu POSK, członek Zarządu Ogniska Polskiego
- Samanta Stochla – sekretarz Zarządu POSK
- Urszula Scheunert – prezes Zarządu Ogniska Polskiego

Nieobecni:

- Jan Kamiński – członek Zarządu IPS

Cel spotkania:

Określenie ram współpracy pomiędzy organizacjami w Domu Polskim, przyszłości Domu Polskiego, ustalenie wspólnych celów i protokołu rozbieżności.

Porządek obrad:

1. Wybór sekretarza i osoby prowadzącej zebranie.
2. Przyjęcie porządku obrad.
3. Przyszłość Domu Polskiego, przypomnienie zasad funkcjonowania Domu Polskiego.
4. Co możemy zrobić wspólnie – remont piwnicy, finanse, itp.
5. Ustalenie w czym się nie zgadzamy – protokół rozbieżności.
6. Inne sprawy..
7. Zakończenie obrad o godz. 20:30, ustalenie terminu kolejnego spotkania.
8. Uzgodnienie wspólnego protokołu przez sekretarza i prowadzącego zebranie – godz. 21.00
9. Podpisanie protokołów przez przedstawicieli zarządów IPS, POSK i Ogniska Polskiego – godz. 21:15

* W dalszej części protokołu Dom Polski będzie nazywany DP .

Ad. 1

Osobą prowadzącą spotkanie został wybrany Jarosław Płachecki, sekretarzem spotkania była Samanta Stochla.

Ad. 2

Program obrad przygotowany przez Jarosława Płacheckiego został przyjęty bez zastrzeżeń.

Ad. 3

Jarosław Płachecki przypomniał podstawową zasadę działania DP tj. współodpowiedzialność IPS i POSK za DP na zasadzie partnerstwa i równości. Padło pytanie o przyszłość DP – jak ją wspólnie widzimy? Priorytetową sprawą jest remont piwnicy. Remont budynku leży w gestii

Ogniska Polskiego. Krystyna Pycińska-Taylor i Janina Lyons wysłały z ramienia organizacji prośbę o dofinansowanie remontu do Wspólnoty Polskiej. Prośba została odrzucona. Przewidywany koszt remontu to 180 tys. euro. Do zagospodarowania jest duża sala frontowa i 4 mniejsze pomieszczenia. Sala frontowa ma służyć do przeprowadzenia różnych działań o charakterze społeczno – kulturalnym. Ponadto każda z organizacji będących w DP ma dostać pomieszczenie do swojej dyspozycji. W planach jest przewidziane także zrobienie małego pomieszczenia kuchennego.

Ad. 4

Jarosław Płachecki podkreślił, że IPS chce pomóc i czuć się współodpowiedzialny za DP.

Wynikiem tego jest propozycja Jana Kamińskiego, który zaproponował pomoc w zorganizowaniu funduszy na pokrycie pierwszej fazy remonty. Informację o tym zobowiązaniu przekazał Jarosław Płachecki. Krystyna Pycińska – Taylor poinformowała, że z środków Ogniska Polskiego można także wyasygnować pewną kwotę na remont piwnicy. Ustalono, że każda z organizacji powinna starać się o wszelkie możliwe granty na dofinansowanie remontu. W związku z powyższym trzeba powołać się na historię i działalność każdej z organizacji.

Wymienione źródła finansowania to:

- Ambasada RP / Konsulat RP
- Dublin City Council
- Europejska Unia Wspólnot Polonijnych
- Senat / MSZ

Dla dobra sprawy i skuteczności działania ustalono, że IPS, POSK i Ognisko Polskie będą występować razem na wnioskach o dofinansowanie remontu piwnicy w DP. Wnioski o granty będą częste, ale na mniejsze kwoty, ponieważ należy próbować wysyłać wszędzie, gdzie tylko się da i tak często, jak to tylko możliwe.

Ponadto ustalono, że należy utworzyć konto remontowe. Na to konto będą wpłacane pieniądze przeznaczone na remont piwnicy. Rozważano również kwestię wynajmu sali na różnego rodzaju spotkania. Pieniądze z tego typu działalności również byłyby przekazywane na konto remontowe.

Przedstawiciele Zarządów przedstawiają wyniki obrad na zebraniach własnych organizacji i poproszą o zgodę na w/w działania. Do następnego spotkania trzech organizacji Krystyna Pycińska – Taylor pokaże Jarosławowi Płacheckiemu i innym osobom zainteresowanym plany remontu piwnicy.

Ad. 5

Było kilka rozbieżności dotyczących sposobu proszenia o granty, ale zostały one przedyskutowane i zdecydowano, że IPS, POSK i Ognisko będą wspólnie prosić o dofinansowanie. W związku z powyższym nie ma protokołu rozbieżności.

Ad. 6

Innych spraw nie było. Większość rozmów dotyczyła sposobów pozyskania funduszy na remont piwnicy DP.

Ad. 7

Obrady zakończyły się w planowanym czasie to jest o godzinie 20:30. Następne, wspólne spotkanie przedstawicieli IPS, POSK i Ogniska Polskiego ustalono na dzień 13 grudnia 2013 r. w DP o godzinie 19.00.

Ad. 8

Protokół ze spotkania został sporządzony w dniu 01 listopada 2013 przez Samantę Stochlę i przekazany będzie do Jarosława Płacheckiego

Ad. 9

Protokół zostanie podpisany przez przedstawicieli IPS, POSK i Ogniska Polskiego w dniu ~~13 grudnia 2013 r.~~ 15 grudnia 2013 r.

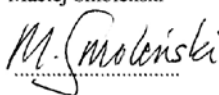
Na tym protokół zakończono.

Protokół został przyjęty przez uczestników spotkania:

IPS:

Hanna Dowling

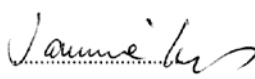
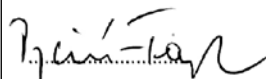
Maciej Smoleński

POSK, Ognisko Polskie:

Krystyna Pycińska – Taylor

Janina Lyons

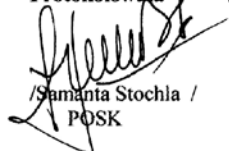

Ognisko Polskie:

Urszula Scheunert

Protokolowała

/Samanta Stochla /
POSK

Przewodniczył

/Jarosław Płachecki/
IPS

Bulletin of the Polish House, no 1/2014, April 2014

Bulletin of the Polish House

no 1/2014, April 2014

We are collecting funds for renovation of the lower floor of the Polish House !

On 30th of October 2013, 15th January 2014 and 17th February 2014 the meetings between the representatives of the boards of the Irish Polish Society (IPS), the Polish Social and Cultural Association (POSK) and Ognisko Polskie Ltd. were held. The main subject was a renovation of the lower floor of the Polish House at 20 Fitzwilliam Pl. in Dublin. The participants at the meetings were: Hanna Dowling, Edyta Jankowska, Janina Lyons, Jarosław Plachecki, Krystyna Pycińska - Taylor, Urszula Scheumert, Maciej Smoleński i Samanta Stochla.

Polish House (PH) is a home for three Polish organisations: IPS, POSK and Ognisko. For almost thirty years various concerts, exhibitions, lectures and other cultural events were organised here. The Polish House functions on the principal of voluntary work and mutual co-operation between IPS and POSK. And the management of the PH is entrusted to Ognisko Polskie.

At present, one of the most important questions is a renovation of the lower floor of the House. A large front room and four smaller rooms are to be revamped. The front room will be used for various social and cultural activities. Both organisations will have a separate room to its disposition. There is also a small kitchenette planned to be open.

At the meetings it was decided that together IPS, POSK and Ognisko will apply for funds for renovation. It will be a separate bank account for a purpose of renovation opened. The question of renting out the rooms and organising a public fundraising for the renovation was also considered.

It was decided that for informational reasons a Bulletin of the Polish House will be published. The main information about the course of the meeting between the three organisations will be printed there. The sides agreed that for the duration of the talks, the representatives of the Polish Embassy will be invited. Our invitation has been accepted by Mr Ambassador H.E. Marcin Nawrot and the 1st Secretary of the Embassy Consul Wojciech Dziegiel.

On Sunday the 2nd of March 2014 a long-standing Chairman of the IPS and member of Ognisko, prof. Maciej Smoleński passed away. A burial Mass took place in the Polish church at High Street. Prof. Smoleński has been buried in Bohernabreena Cemetery in Dublin. Maciej will be remembered as a good friend, a kind person and a volunteer committed to Poland and the Polish Diaspora in Ireland. We will miss him very much.

edited by: Jarosław Plachecki and Samanta Stochla

Bulletin of the Polish House, no 1/2014, April 2014 (Polish version)

Biuletyn Domu Polskiego nr 1/2014, kwiecień 2014 r.

Irish Polish Society

Zbieramy środki na remont dolnej kondygnacji Domu Polskiego !

W dniach 30 października 2013 r., 15 stycznia 2014 r. i 17 lutego 2014 r. odbyły się spotkania przedstawicieli zarządów Towarzystwa Irlandzko-Polskiego (IPS), Polskiego Ośrodka Społeczno-Kulturalnego (POSK) oraz Ogniska Polskiego Ltd. w sprawie remontu dolnej kondygnacji Domu Polskiego przy 20 Fitzwilliam Pl. w Dublinie. W spotkaniach uczestniczyli: Hanna Dowling, Edyta Jankowska, Janina Lyons, Jarosław Plachecki, Krystyna Pycińska - Taylor, Urszula Scheumert, Maciej Smoleński i Samanta Stochla.

Dom Polski (DP) jest siedzibą trzech polonijnych organizacji: IPS, POSK-u i Ogniska. Od blisko 30 lat odbywają się tu liczne koncerty wystawy, odczyty i inne imprezy kulturalne. Dom Polski działa na zasadzie pracy społecznej i współodpowiedzialności IPS i POSK-u. Bezpośredni zarząd nad sprawami DP sprawuje Ognisko Polskie.

Obecnie jedną z najważniejszych spraw jest przeprowadzenie remontu dolnej kondygnacji Domu. Do zagospodarowania jest duża sala frontowa i cztery mniejsze pomieszczenia. Sala frontowa ma służyć do przeprowadzenia różnych działań o charakterze społeczno – kulturalnym. Ponadto każda z organizacji ma otrzymać oddzielne pomieszczenie do swojej dyspozycji. W planach przewidziane jest także oddanie do użytku małego pomieszczenia kuchennego.

Na spotkaniach ustalono, że IPS, POSK i Ognisko wspólnie wystąpią z wnioskiem o dofinansowanie remontu. Utworzony zostanie specjalny fundusz remontowy. Rozważano również kwestię wynajmu sali na różnego rodzaju spotkania oraz organizowania publicznej zbiórki pieniędzy zasilaających fundusz remontowy.

Ustalono, że w celach informacyjnych publikowany będzie Biuletyn Domu Polskiego, w którym zamieszczane będą najważniejsze informacje z przebiegu spotkań przedstawicieli zarządów IPS, POSK i Ogniska Polskiego. Strony uzgodniły, iż na czas rozmów zaproszeni zostaną przedstawiciele Ambasady RP. Nasze zaproszenie zostało przyjęte przez Ambasadora RP pana Marcina Nawrota i sekretarza Ambasady pana Wojciecha Dziegiela.

W niedzielę 2 marca 2014 r. odszedł od nas długoletni prezes IPS oraz członek zarządu Ogniska prof. Maciej Smoleński. Uroczystości żałobne odbyły się w polskim kościele przy High Street. Prof. Smoleński pochowany został na cmentarzu Bohernabreena w Dublinie. Macieja będziemy pamiętać jako dobrego przyjaciela, życzliwą osobę i społecznika oddanego Polsce i sprawom Polonii. Będzie nam Go bardzo brakowało na naszych spotkaniach.

redakcja: Jarosław Plachecki, Samanta Stochla

*Bulletin of the Polish House, no 2/2014, October 2014***Bulletin of the Polish House**

no 2/2014, October 2014

The application for financing the renovation of the Polish House has been sent!

In the period of time from 30 October 2013 till 27 August 2014 there were ten meetings of representatives of the board of Ognisko Polskie Ltd., Polish Social and Cultural Association (POSK), and the Irish Polish Society (IPS), on the subject of the renovation of the Polish House at 20 Fitzwilliam Place in Dublin. The meetings were attended by: Hanna Dowling, Edyta Jankowska, Jan Kamiński, Janina Lyons, Jarosław Plachecki, Krystyna Pycińska-Taylor, Urszula Scheunert, the late Maciej Smoleński, Samanta Stochla, and invited guests: H.E. Marcin Nawrot, the Ambassador of the Republic of Poland, Katarzyna Smoter, the Head of Consular Section, Wojciech Dziegiel, the First Secretary of the Polish Embassy, Karolina Rogulska, the Second Secretary of the Polish Embassy, and Paweł Janaszek, a quantity surveyor. Minutes of the meetings were taken.

At the meetings, the following points were agreed upon:

- Ognisko Polskie Ltd., the owner and administrator of the building at 20 Fitzwilliam Pl. in Dublin, shall apply to the Association "Wspólnota Polska" (SWP) requesting financial help for renovation of the building at garden level and replacement of the electrical and heating systems on the upper floors,
- the application is supported by the organisations: POSK and the Irish Polish Society,
- as part of statutory integration activity of the Polish Irish community, IPS and POSK shall be equal users of the rooms of the Polish House (PH),
- PH acts according to the principle of social work and co-responsibility of the organisations which use this building,
- Ognisko, IPS and POSK shall be responsible for cooperation on matters of the renovation and subsequent use of PH.

The investment proposal for the renovation of the PH with the technical documentation of the building and a letter of intent to Mr. Longin Komolowski, the president of SWP, was sent to the secretariat of the executive board of SWP on 29 August 2014. It was also decided that a meeting of the Polish Irish community would be held at PH following the arrival of the SWP president in Ireland for the IPS Conference on the occasion of the 35th Anniversary of the Society's existence.

The conference "Why are we here: 35 years of the Irish Polish Society" was held on 27 September 2014 at UCD. Special guests included: Longin Komolowski, the president of SWP, Iwona Borowska-Popławska, the head of the executive board of SWP, Aodhán Ó Riordáin, the Minister of State for New Communities, Culture and Equality, Piotr Rakowski, *Chargé d'Affaires* of the Embassy of the Republic of Poland in Dublin, and Dr Gerard Keown, the designated Ambassador of Ireland in Poland. The papers presented were on the education and history of the Polish community in Ireland. The speakers were as follows: Dr John Keenan (ITIA), Niamh Nestor (UCD), Witold Izzycki (SPK), Dr Bożena Cierlik (UCC), Dr Gabriel Doherty (UCC), Hanna Dowling (IPS) and Edyta Jankowska (IPS).

A meeting of Polish organisations with Mr. Longin Komolowski was held at the PH on Sunday the 28 of September 2014. The aim was to discuss questions of integration of Polish communities in Ireland, presentation of our achievements to date, and to show the PH to our guests. The meeting was attended by representatives of 12 organisations. Among the guests was Katarzyna Smoter, the Consul of the Embassy of the Republic of Poland. Our guests took the opportunity to visit the garden level of the PH, the garden, and the exhibits collected on the occasion of the IPS annual art exhibition in the main hall. At the meeting Mr. Komolowski emphasised the need for the active participation of the Polish community in the socio-political life of Ireland as well as for the creation of democratic structures of a common Polish community organisation. Therefore, a committee of six people was appointed to deal with the organisation of the future convention and with the establishment of an information exchange structure and coordination of the Polish community. The committee comprised: Beata Molendowska, Artur Banaszkiewicz, Marta Szumowska-Kiszkiewicz, Piotr Czyżewski, Robert Nowak and Jarosław Plachecki. It was suggested that the next meeting would be held in the PH or at the Embassy in November of this year.

The Polish House has been operating for 30 years, serving as a meeting place for many generations of Poles. Currently, it is the only institution of this kind in Ireland. Following long negotiations with the Embassy, IPS, POSK, experts and architects, the board of Ognisko came to the conclusion that it would not be able to finance the renovation on its own. We trust that the application to SWP will be considered positively. Our activity on behalf of the PH and the Polish community in Ireland is entirely voluntary. We hope that the collective voice of the three oldest Polish organisations in Ireland will be heard and we will receive material aid for the renovation of the PH.

edited by: Jarosław Plachecki and Samanta Stochla

Biuletyn Domu Polskiego nr 2/2014, październik 2014 r.

Wniosek o dofinansowanie remontu Domu Polskiego wysłany !

W okresie od 30 października 2013 r. do 27 sierpnia 2014 r. odbyło się dziesięć spotkań przedstawicieli zarządów Ogniska Polskiego Ltd., Polskiego Ośrodka Społeczno-Kulturalnego (POSK) oraz Towarzystwa Irlandzko-Polskiego (IPS) w sprawie remontu budynku Domu Polskiego przy 20 Fitzwilliam Place w Dublinie. W spotkaniach brali udział: Hanna Dowling, Edyta Jankowska, Jan Kamiński, Janina Lyons, Jarosław Plachecki, Krystyna Pycińska-Taylor, Urszula Scheunert, bp. Maciej Smoleński, Samanta Stochla, a także zaproszeni goście: Ambasador RP J.E. Marcin Nawrot, kier. Wydziału Konsularnego Katarzyna Smoter, I sekr. Ambasady RP Wojciech Dzięgieł, II sekr. Ambasady RP Karolina Rogulska oraz kosztorysant Paweł Janaszek. Spotkania protokolowano.

W trakcie spotkań ustalono co następuje:

- Ognisko Polskie Ltd., jako właściciel i zarządca budynku przy 20 Fitzwilliam Pl. w Dublinie, występuje z wnioskiem do Stowarzyszenia „Wspólnota Polska” (SWP) o dofinansowanie remontu kapitalnego dolnej kondygnacji oraz wymiany instalacji elektrycznej i grzewczej na pozostałych piętrach budynku,
- organizacjami wspierającymi wniosek są POSK i Towarzystwo Irlandzko-Polskie,
- w ramach statutowej działalności polonijnej i integracyjnej IPS i POSK są w równej mierze użytkownikami pomieszczeń Domu Polskiego (DP),
- Dom Polski działa na zasadzie pracy społecznej i współodpowiedzialności użytkowników go organizacji,
- Ognisko Polskie, IPS i POSK zobowiązują się do solidarnego współdziałania w sprawach dotyczących planowanego remontu i dalszego użytkowania Domu Polskiego.

Wniosek inwestycyjny w sprawie remontu DP wraz z dokumentacją techniczną obiektu i listem intencyjnym do prezesa SWP pana Longina Komolowskiego został wysłany do sekretariatu Biura Zarządu SWP w dniu 29 sierpnia 2014 r. Ustalono także, iż w związku z przyjazdem prezesa SWP do Irlandii na konferencję z okazji jubileuszu IPS, zorganizowane zostanie spotkanie Polonii w DP.

Konferencja naukowa pt. „Dlaczego tuś jesteście: 35 lat Towarzystwa Irlandzko-Polskiego” odbyła się 27 września 2014 r. w UCD. Specjalnymi gośćmi byli: prezes SWP Longina Komolowski, dyrektor Biura Zarządu SWP Iwona Borowska-Popławska, Minister Stanu ds. Nowych Miejszości, Kultury i Równości Aodhán Ó Riordáin, *Charge d'Affaires* Ambasady RP w Dublinie Piotr Rakowski oraz designowany Ambasador Irlandii w Polsce dr Gerard Keown. Prezentowane odczyty dotyczyły polonijnej edukacji i historii irlandzkiej Polonii. Prelegentami byli: dr John Kearns (ITIA), Niamh Nestor (UCD), Witold Irycki (SPK), dr Bożena Cierlik (UCC), dr Gabriel Doherty (UCC), dr Jacqueline Hayden (TCD), Hanna Dowling (IPS) oraz Edyta Jankowska (IPS).

W niedzielę 28 września 2014 r. odbyło się spotkanie organizacji polonijnych z Longinem Komolowskim w Domu Polskim. Celem było omówienie kwestii integracji środowisk polonijnych w Irlandii, prezentacja naszego dorobku a także pokazanie budynku DP. W spotkaniu brali udział przedstawiciele 12 organizacji. Obecna była także konsul Katarzyna Smoter z Ambasady RP. Nasi goście mieli możliwość zobaczenia dolnej kondygnacji DP, ogrodu a także prac zgromadzonych z okazji dorocznej wystawy artystycznej IPS w sali głównej. Na spotkaniu prezes Komolowski podkreślił potrzebę aktywnego udziału Polonii w życiu społeczno-politycznym w Irlandii a także tworzenia demokratycznych struktur wspólnej polonijnej organizacji. W związku z tym wyłoniono 6-osobowy komitet ds. organizacji kolejnego zjazdu i powołania struktury wymiany informacji oraz koordynacji działalności irlandzkiej Polonii. W skład komitetu weszli: Beata Molendowska, Artur Banaszkiewicz, Marta Szukowska-Kiszkiewicz, Piotr Czyżewski, Robert Nowak i Jarosław Plachecki. Zaproponowano, aby kolejne spotkanie odbyło się w Domu Polskim lub w Ambasadzie w listopadzie br.

Dom Polski działa już od blisko 30 lat, służąc jako miejsce spotkań wielu pokoleń Polaków. Obecnie to jedyna placówka tego typu w Irlandii. Zarząd Ogniska po długich konsultacjach z Ambasadą, IPS i POSK oraz ze specjalistami i architektami doszedł do wniosku, że nie będzie w stanie samemu sfinansować planowanego remontu. Ufamy, że wniosek skierowany do SWP będzie pozytywnie rozpatrzony. Naszą działalność na rzecz DP i Polonii traktujemy jako pracę społeczną. Mamy nadzieję, że wspólny głos trzech najstarszych organizacji polskich w Irlandii zostanie usłyszany i otrzymamy pomoc materialną na remont DP w Dublinie.

redakcja: Jarosław Plachecki (IPS), Samanta Stochla (POSK)

*Letter of intent to the president of Stowarzyszenie 'Wspólnota Polska'
Mr Longin Komołowski in relation to the renovation of the Polish House
and cooperation between Ognisko Polskie, POSK and IPS (27th August 2014)*

Dublin, 27 sierpnia 2014 r.
Dom Polski, 20 Fitzwilliam Pl.

Do prezesa Stowarzyszenia „Wspólnota Polska”,
pana Longina Komołowskiego

List intencyjny

dotyczący współpracy pomiędzy Ogniskiem Polskim Ltd.
a Polskim Ośrodkiem Społeczno-Kulturalnym Ltd. i Towarzystwem Irlandzko-Polskim
w sprawie wniosku inwestycyjnego do Stowarzyszenia „Wspólnota Polska”
i użytkowania Domu Polskiego przy 20 Fitzwilliam Place w Dublinie

W okresie od 30 października 2013 r. do 27 sierpnia 2014 r. odbyło się dziesięć spotkań przedstawicieli zarządów Ogniska Polskiego Ltd. (Ognisko), Polskiego Ośrodka Społeczno Kulturalnego (POSK) oraz Towarzystwa Irlandzko-Polskiego (IPS) w sprawie remontu budynku Domu Polskiego przy 20 Fitzwilliam Place w Dublinie.

W spotkaniach brali udział: Hanna Dowling, Edyta Jankowska, Jan Kamiński, Janina Lyons, Jarosław Plachecki, Krystyna Pycińska-Taylor, Urszula Scheunert, sp. Maciej Smoleński, Samanta Stochla, a także zaproszeni goście: Ambasador RP J.E. Marcin Nawrot, kierownik Wydziału Konsularnego Katarzyna Smoter, I sekretarz Ambasady RP Wojciech Dziągiew, II sekretarz Ambasady RP Karolina Rogulska oraz kosztorysant Paweł Janaszek. Spotkania protokolowano. Protokoły w dwóch, jednobrzmiących egzemplarzach były podpisywane przez obecnych przedstawicieli zarządów Ogniska, POSK i IPS i przekazane zainteresowanym stronom.

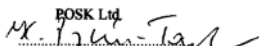
W trakcie spotkań ustalono co następuje:

- Ognisko Polskie Ltd., jako właściciel i zarządca budynku przy 20 Fitzwilliam Pl. w Dublinie, występuje z wnioskiem do SWP o dofinansowanie remontu kapitalnego dolnej kondygnacji oraz wymiany instalacji elektrycznej i grzewczej na pozostałych piętrach budynku,
- organizacjami wspierającymi wniosek są POSK i Towarzystwo Irlandzko-Polskie,
- w ramach statutowej działalności polonijnej i integracyjnej IPS i POSK są w równej mierze użytkownikami pomieszczeń Domu Polskiego,
- Dom Polski działa na zasadzie pracy społecznej i współodpowiedzialności użytkowników go organizacji,
- Ognisko Polskie, IPS i POSK zobowiązują się do solidarnego współdziałania w sprawach dotyczących planowanego remontu i dalszego użytkowania Domu Polskiego.

Uprzejmie prosimy o pozytywne rozpatrzenie naszego wniosku inwestycyjnego.

Ognisko Polskie Ltd.

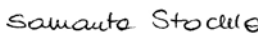
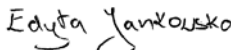
Urszula Scheunert,
prezes zarządu

POSK Ltd.

Krystyna Pycińska-Taylor,
prezes zarządu

Towarzystwo Irlandzko-Polskie

Jarosław Plachecki,
prezes zarządu

Podpisano w obecności:

Invitation on the IPS Conference sent to Mr Longin Komołowski*Irish Polish Society*20 FITZWILLIAM PLACE,
DUBLIN 2.**Sz. Pan Longin Komołowski**
Prezes Stowarzyszenia „Wspólnota Polska”

Dublin 4 kwietnia 2014

Szanowny Panie Prezesie,

Towarzystwo Irlandzko-Polskie obchodzi w tym roku 35-lecie swej działalności. Powstanie Towarzystwa wiąże się ściśle z postacią Jana Pawła II, gdyż wybór kardynała Karola Wojtyły na urząd papieski w 1978 roku, a potem jego pielgrzymka do Irlandii w roku 1979, to był główny bodziec do założenia Towarzystwa. Polonia wówczas była znikoma (około 150-180 Polaków na całej wyspie), ale w pełni zintegrowana z irlandzką społecznością i aktywnie uczestniczyła w życiu społeczno-gospodarczym i kulturalnym Irlandii. Towarzystwo Irlandzko-Polskie było jedyną polską „instytucją” w Irlandii do otwarcia Ambasady RP w Dublinie w 1991 roku.

Wraz ze zmianami demokratycznymi w Polsce, Towarzystwo Irlandzko-Polskie stopniowo się przekształciło, ale nadal ma status wiodącej organizacji irlandzkiej Polonii.

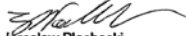
W związku z 35-leciem założenia w Irlandii Towarzystwa, planujemy zorganizowanie jednodniowej konferencji. Projekt nasz popiera Wydział Konsularny Ambasady RP w Dublinie. Stąd ważna propozycja: czy istnieje możliwość by Pan Prezes mógł w swoich planach uwzględnić przyjazd do Dublinu, aby w tej konferencji wziąć udział? Byłby to dla naszego Towarzystwa ogromny zaszczyt, a także okazja, aby zapoznać „Wspólnotę Polską” i Pana Prezesa osobiście z działalnością i problemami tutejszej Polonii (dziś bardzo licznej).

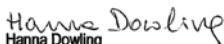
Konferencję planujemy w okresie między 15 września a 6 października 2014. Dokładną datę dopasujemy oczywiście do ewentualnego terminu Pana przyjazdu.

Planowana konferencja obejmować ma dwa tematy. Pierwszy – to 35-lecie Towarzystwa Irlandzko-Polskiego pod hasłem „*Dlaczego jesteśmy w Irlandii? Przeszłość, czasy obecne i przyszłość irlandzkiej Polonii*”. Drugi temat ma dotyczyć edukacji. Według ostatniego spisu ludności (2011 r.) Polacy stanowią obecnie największą mniejszość narodową Irlandii, a język polski jest drugim używanym w Irlandii językiem (po angielskim i przed narodowym irlandzkim gaeilicem). Kwestia edukacji polonijnej jest niezwykle ważna, przede wszystkim ze względu na młode pokolenie, a szczególnie dzieci polskie urodzone już na emigracji. Istnieje kilkanaście szkół polonijnych w Irlandii, o różnym statusie i poziomie, ale szacuje się, że tylko około 20% polskich dzieci uczęszcza do tych sobotnio-niedzielnych szkół polskich. Szkolny Punkt Konsultacyjny przy Ambasadzie RP w Dublinie obchodzi w tym roku swe 10-lecie.

Mamy nadzieję, że Pan Prezes będzie mógł – jako gość honorowy – uczestniczyć w konferencji naszego Towarzystwa.

Z wyrazami szacunku,

Jarosław Plachecki
Prezes Towarzystwa Irlandzko-Polskiego

Hanna Dowling
Sekretarz Towarzystwa Irlandzko-Polskiego
Towarzystwo Irlandzko-Polskie

IPS Conference brochure

Irish Polish Society
Towarzystwo Irlandzko - Polskie

Est. 1979

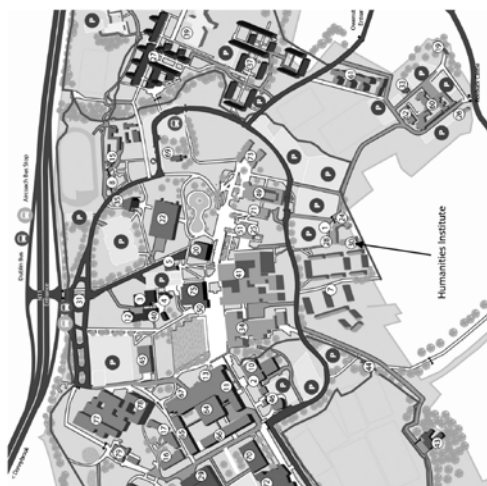
**Why we are here:
35 years of the Irish Polish Society**

**IPS Conference
27th September 2014, UCD Humanities Institute**

www.irishpolishsociety.ie

EUJWP Member (European Union of Polish Communities)

UCD Campus Map

Our Partners

STAROPOLSKA SZKOŁA WYŻSZA
w KIELCACH

Why we are here: 35 years of the Irish Polish Society
(27th September 2014, UCD Humanities Institute)

CONFERENCE PROGRAMME

10:00 - 12:00 SESSION 1

Polish Education in Ireland

10:10	Dr Jarosław Plachecki (IPS) and Edyta Jankowska (IPS) Welcome
10:20	Mr Longin Komolowski (Former Deputy PM of Poland) Opening speech
10:30	Greetings from Prof. Wawrzyniec Konarski (UJ) presented by Patrick Quigley (IPS)

Panel: Chaired by Dr Bożena Cierlik (UCC)

10:40	Dr John Kearns (ITIA) Poles in Ireland 2004-2014: Translation Perspectives
11:00	Niamh Nestor (UCD) Polish in Irish schools: Educational reform and the importance of complementary schooling in Ireland
11:20	Witold Łyżcki (SPK) 10 years of the Polish School at the Embassy of the Republic of Poland in Dublin (SPK)
11:40	Dr Bożena Cierlik (UCC) Polish students in the Irish higher education system

12:00 Dr Bożena Cierlik (UCC)

Q&A session

12:30 - 13:00 Coffee break

13:00 - 15:00 SESSION 2

35 years of the Irish Polish Society

13:00	Dr Jacqueline Hayden (TCD) Keynote speech
--------------	---

Panel: Chaired by Dr Jacqueline Hayden (TCD)

13:10	Dr Gabriel Doherty (UCC) Irish-Polish relations, from independence to the advent of Communism
13:40	Hanna Dowling (IPS) Poles in Ireland, their contribution to Irish life and the beginnings of the IPS
14:10	Edyta Jankowska (IPS) Irish Polish Society: recent activities and future trajectories

14:40 Dr Jacqueline Hayden (TCD)

Q&A session

15:00 End of the Conference

Organising and Scientific Committee: Dr B. Cierlik, Dr G. Doherty, H. Dowling, Dr J. Hayden, E. Jankowska, K. Kiedrowski, Prof. W. Konarski, N. Nestor, J. Plechola, P. Quigley.
Chair of the IPS Conference: Dr J. Plachecki

To include conference papers in 2015 IPS Yearbook, please send your proposals to: Dr B. Cierlik (UCC) and Dr J. Plachecki (IPS) at office@plachecki.pl
Registration and distribution of conference materials: Krzysztof Kiedrowski (IPS).

*Full text of the Opening speech at the IPS Conference by the president
of Stowarzyszenie 'Wspólnota Polska' Mr Longin Komołowski*

Tekst wystąpienia prezesa Stowarzyszenia „Wspólnota Polska”, Longina Komołowskiego wygłoszonego w dniu 27 września 2014 r. podczas konferencji IPS

Mimo że kontakty polsko-irlandzkie w przeszłości nie były szczególnie intensywne, to jednak mają one swoją liczoną już w setkach lat historię. Interpretując nieco rozszerzając dane archeologiczne i zakładając, że starożytni Celtowie to przodkowie także dzisiejszych Irlandczyków, możemy przyjąć, że nasza wspólna historia liczy nawet blisko 2,5 tys. lat. Już tak dawno bowiem przeniknęły na blisko połowę obszaru dzisiejszej Polski plemiona celtyckie i zamieszkiwały tu ok. 500 lat, pozostawiając, po sobie wiele funkcjonujących do dzisiaj nazw, w tym być może również miano najważniejszej polskiej rzeki Wisły.

We wczesnym średniowieczu obecność Irlandczyków na polskich ziemiach objawiła się między innymi poprzez działalność misyjną mnichów i udział w zakładaniu podwalin polskiego Kościoła u początków naszej państwowości.

Mimo geograficznego oddalenia obydwie narody, polski i irlandzki wiele łączy. Wiara katolicka, przywiązanie do tradycji, trudna historia, w tym także utrata własnej państwowości i wreszcie charakter – upór i niezłomność, nawet w najtrudniejszych okolicznościach. Historia sprawiła, że Irlandia wcześniej utraciła niepodległość. Irlandzcy księża prześladowani za wiarę znajdowali w Polsce schronienie, szacunkiem także cieszyli się zaciężni żołnierze, zarówno Szkoci, jak i Irlandczycy. Kilka rodzin irlandzkich osiedliło się w Polsce, zapuszczając tu na stałe korzenie.

Polacy częściej zaczęli trafiać do Irlandii dopiero w XIX wieku. Wśród nich dał się być może zapamiętać Paweł Edmund

Strzelecki. Ten wielki polski podróżnik i odkrywca kierował dystrybucją pomocy żywnościowej w czasie klęski głodowej z lat 1846–1848, gdy zmarło blisko 1 mln mieszkańców.

Z racji neutralności Irlandia nie brała udziału w II wojnie światowej, nie trafiła tu także na taką skalę jak do Wielkiej Brytanii, USA, Kanady, Australii czy Nowej Zelandii powojenna polska emigracja wywodząca się z Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie. Niemniej Stowarzyszenie Polskich Kombatantów działało w Dublinie już od 1949 r.

Warto także z naciskiem przypomnieć, że Irlandia aż do 1976 r. nie uznawała komunistycznych władz w PRL, za legalne władze uważając Rząd RP na uchodźstwie. Ambasadę RP otwarto w Dublinie dopiero w 1991 r. i najszcześliwiej złożyło się, że pierwszym ambasadorem Polski w kraju czczącym poezję był polski poeta Ernest Bryll, który tak wiele uczynił dla popularyzacji kultury irlandzkiej w Polsce.

W latach pięćdziesiątych w całej Irlandii żyło ok. 200 Polaków i liczba ta nie uległa większym zmianom aż do roku 2004, kiedy to Polska wstąpiła do Unii Europejskiej, a Polacy rozpoczęli szturm na nowo otwarte rynki pracy. Lata gospodarczego boomu sprzyjały imigrantom. Liczba Polaków w Irlandii szybko rosła, osiągając wg nieoficjalnych danych w roku 2007 poziom 250 tys. Obecnie, w dobie kryzysu, liczba ta ustabilizowała się na poziomie ponad 120 tys. Są to dane oficjalne, spisowe, nieobejmujące na pewno wszystkich przybyszów z Polski.

Część z osiadłych w Irlandii Polaków wiąże swój los z tym krajem na dłużej, być może na zawsze. Część myśli jedynie o wsparciu rodziny w Polsce bądź zdobyciu środków na założenie własnego biznesu po powrocie. Każda z tych kategorii budzi naszą szczególną troskę w odniesieniu do dzieci. Niezależnie od tego, jak potoczą się dalsze losy rodzin osiadłych w Irlandii, nie chcemy tracić ich jako Polaków, a kluczem do sukcesu w tym wypadku jest oświata.

Przedmioty ojczyste – język polski, historia i geografia to fundament tożsamości. Niezbędne są tu zarówno szkoły sobotnie, jak i te, które będą w stanie zapewnić dzieciom poziom kształcenia pozwalający na kontynuowanie bez trudności nauki w Polsce.

Około 15 tys. polskich dzieci ma do dyspozycji 5 Szkolnych Punktów Konsultacyjnych przy Ambasadzie i 21 szkół społecznych. To sprawia, że tylko ok. 4000 dzieci ma kontakt z polską oświatą.

O trudnościach, na jakie napotykają szkoły społeczne, a z porównania liczby uczniów jednoznacznie wynika, że to na nich spoczywa większy ciężar i odpowiedzialność za tożsamość dzieci, na pewno będzie tu jeszcze mowa. Oczywiście jest jednak, że problemem są jak zawsze pieniądze, a także wykwalifikowani nauczyciele i zaplecze dydaktyczne. Wielki entuzjazm i zaangażowanie rodziców oraz działaczy oświatowych zaowocowało powstaniem Polskiej Macierzy Szkolnej. Jednak bez pomocy z kraju, a wobec kryzysu gospodarczego na istotny wkład finansowy władz irlandzkich raczej liczyć nie można, sam entuzjazm i najlepsze chęci nie wystarczą.

Ludzie pozbawieni wszelkiej tożsamości nie są dobrymi obywatelami. Według badań socjologicznych osoby wykorzenione znacznie łatwiej popełniają czyny kryminalne, zasilają społeczny margines. Wielokulturowe społeczeństwo to nie społeczność ludzi pozbawionych kultury. Władze oświatowe w Irlandii doskonale to rozumieją i z uznaniem należy wskazać na otwartą możliwość nauki języka polskiego jako ojczystego w starszych klasach szkół średnich.

Wystarczy jednak spojrzeć na przytoczoną uprzednio liczbę 15 tys. dzieci, aby stwierdzić, że dotychczasowa liczba szkół, nawet lepiej uposażonych problemu nie rozwiąże. Trzeba spojrzeć na rozwiązanie amerykańskie i budować sieć szkół sobotnich, dbając jednocześnie o ich poziom merytoryczny i właściwe wyposażenie.

Działalność organizacji i stowarzyszeń zrzeszających Polonię i Polaków z zagranicy to przestrzeń, w której w naturalny sposób może zostać zrealizowana potrzeba manifestowania swojej tożsamości. Ich działanie obejmujące przedsięwzięcia o charakterze społeczno-kulturalnym, ale także politycznym (por. wsparcie dla wstąpienia Polski do NATO) w naturalny sposób wzmacnia poczucie tożsamości, przeciwdziała erozji środowiska, powstrzymuje odpływ młodego pokolenia w stronę tożsamości związanej z większością obywateli kraju zamieszkania. Ponieważ w różnych sytuacjach historycznych powstawały polskie i polonijne społeczności w różnych krajach, różna jest też historia, zaplecze materialne i możliwości oddziaływania reprezentujących je stowarzyszeń i organizacji.

Polonia w Irlandii jest stosunkowo młoda, jednak jej najstarsza organizacja, Towarzystwo Irlandzko-Polskie liczy już 35 lat. Działając niczym klasyczne kulturalne stowarzyszenie „starej” emigracji, otworzyło się na potrzeby nowych przybyszów, poszerzając profil działalności. Stało się tym samym nowoczesną organizacją społeczną zaspokajającą potrzeby całej Polonii, również w takich sektorach, jak pomoc w integracji z nowym środowiskiem.

Towarzystwo jest także otwarte na kulturę irlandzką i jej propagowanie wśród Polaków, zaprasza do współpracy Irlandczyków, służy lepszemu poznaniu i zrozumieniu obydwu narodów. W dzisiejszej Europie to wzorzec, do którego należy zdążać i wielu organizacjom polonijnym chętnie zasugerowałbym odbycie stażu w Towarzystwie.

Congratulation letter from Prof. Wawrzyniec Konarski

Dear Ladies & Gentlemen,

On its 35th anniversary, the Irish-Polish Society is a venerable and successful organisation which... is still young and promising. This date is important for many Irish Poles and Polish Irishmen. It is also important for me. In September, 1979, I arrived by the Fishguard to Rosslare ferry and set foot on Irish soil for the first time. During my short, less than two-week long, hitch-hiking trip in Ireland I did not meet even one Polish tourist, even though there were many of them in London. I proudly displayed the patch with the Polish Eagle on the left side of my polyamide windbreaker.

I arrived in Ireland at a special time. Pope John Paul II was about to visit and soon afterwards the Irish-Polish Society was established. I used the Pope's visit to promote my homeland (and myself as a lover of Ireland), and was known for, besides the eagle on my windbreaker, being the 'Pope bringer'. I used it when I was a guest of Irish families and also when, while collecting materials for my M.A. thesis, I visited the headquarters of political parties in Dublin. This was when my fascination with Irish history and politics began to produce real results. For the Irishmen I was like a visitor from outer space. For them Poland was a practically unknown country somewhere in the east of Europe and they knew very little about its history, economy, politics and geography. This taught me how important lifelong learning is and that people should not snub visitors from abroad. I remember how I gave a crash course in the names of Polish cities to an elderly farmer from County Carlow, who gave me a lift in his ancient Volkswagen. When I heard that, according to him, in Poland there were such towns as Allenstein, Breslau, Osterode or Posen, I asked him not to use these names, because they were incorrect. He disregarded my suggestion, so I asked him to give

me a lift to ... Londonderry. Angrily, he told me not to use this name. I conceded and we made a gentlemen's agreement: he will learn (and teach his family) the proper names of Polish towns and I will use the name of Derry. This is an example of a very effective educational interaction based on mutual concessions.

I still believe that a wise educational system is invaluable for verifying our qualities as *homo sapiens*. I am an advocate of mutual acceptance of cultural diversity. The Irish and the Poles are still learning how to shape mutual relations for their joint benefit. The Poles must not forget that they are newcomers to Ireland and that they should respect the local customs and the law. The Irish, in turn, need sensitivity and patience for the Poles living, working, and studying in their country. They themselves are a nation of migrants who, more than once, fell victim to ethnically motivated ostracism. Suffice it to recall the 19th century American nativism, namely anti-Irish behaviour then which should give the Irish more understanding for the current dilemmas of Irish Poles. For that reason the Irish-Polish Society is so important for these two nations which have suffered so much during their histories. All the educational incentives which may be helpful, just like this conference, should be welcomed. And this is what I would like to do now, wishing the young and constantly expanding Society every success in all aspects of its efforts towards bringing our nations closer together.

Wawrzyniec Konarski, Ph.D. of Pol.Sc.

Professor at the Jagiellonian University
Cracow, Poland

*Congratulation letter from former Chairman of the IPS Mr Martin Reynolds***martin reynolds Dip Arch M.R.I.A.I.**

architecture • planning • interior design • restoration

Chairman IPS.

Dear Jaroslaw,

Congratulations
to all who were involved
in organising the conference.

sunday 28 sept. 14

It was very well set out.

It certainly presented us in a very good light to VIP visitors
such as the New Junior Minister for Culture, and the new Irish
Ambassador to Poland and others.

I have always said our results are out of all proportion to our
actual membership and reflect dedication by the Officers and
committee members.

Two former IPS committee members were speakers, John Kearns and
Niamh Nestor. An effort should be made, I suggest, to get them back.
Niamh moved to Cork, so could be "OUR Girl" in Cork.

I was sorry to arrive late. I was an hour seeking the building.
UCD needs to be told that it needs Industrial Estate type
signs at every intersection and corner to point to buildings.

A Chinese medical student eventually guided me to the Humanities and
only after he consulted a computerised map in a foyer.

I hope we can get some media coverage for the event?

It is hard to identify very good speeches but I must mention
Edyta. A most excellent vice Chairperson. The presentation is what
we need. Showing graphically what we do, have done and plan to do.
It was EXCELLENT and her own speech with it was EXCELLENT.

And also great was the photo coverage by her boy friend, Jason.

As usual, Krzysztof, always helpful, always there, never complaining.
He was excellent as secretary for part of my time as chairman.

I was delighted to hear from Marysia that the Office of Public Works
has bought some art works from the exhibition. Can we get any media
publicity for this and our work generally. The Book is also
excellent, we have a proud history and must build on this with more
events of interest to our members. Thank YOU for your work as Chair
of the overall event.

sincerely,

41 upper leeson street, dublin 4, Ireland. tel: 660 4891 fax: 667 2672

*Letter of intent from H.E. Ambassador of Poland Mr Marcin Nawrot
to Mrs Hanna Dowling, the Honorary Secretary of the IPS regarding erection
of the plaque in memory of Sir Paweł Edmund Strzelecki (21 January 2013)*

Ambasada
Rzeczypospolitej Polskiej
w Dublinie

Dublin, 21 stycznia 2013

Szanowna Pani
Hanna Dowling
Towarzystwo Polsko-Irlandzkie
20 Fitzwilliam Place
Dublin 2

Szanowny Pani,

Pragnę przedstawić Pani projekt, z którym zwrócił się do Ambasady Urząd Miasta Poznania. Poznański Oddział Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoobrazowego planuje umieszczenie w przestrzeni urbanistycznej Dublina tablicy upamiętniającej podróżnika i odkrywcę, wielkiego Poznaniaka – Pawła Edmunda Strzeleckiego. Dublin wybrano ze względu na ogromne zasługi Strzeleckiego w niesieniu pomocy w czasie Wielkiego Głodu w Irlandii w latach 1847 – 49. Proponowaną przez PTTK lokalizacją jest budynek mieszczący się przy zbiegu ulic Sackville Place i O'Connell Street Upper.

Uważamy, iż jest to inicjatywa wielce wartościowa i chętnie wesprzemy jej realizację. Jednakże postępowanie w tej sprawie musi mieć wyważony charakter, aby uniknąć sytuacji, jaka ma obecnie miejsce w Londynie, gdy instytucja zewnętrzna wnioskuje o upamiętnienie wybitnego Polaka.

W związku z tym zwracam się do Pani z pytaniem, czy Towarzystwo Polsko – Irlandzkie zechciałoby podjąć tę inicjatywę jako reprezentant społeczności irlandzkiej i polskiej żyjącej w Irlandii. Ambasada będzie naturalnie asystować Państwu w całym procesie i zapewni wszelką możliwą pomoc.

2 prosi o pomoc
[Signature]
Marcin Nawrot
Ambasador RP w Irlandii

5 Ailesbury Road
Ballsbridge
Dublin 4
www.dublin.msz.gov.pl

Tel.: (353-1) 2830855
Fax: (353-1) 2698309
dublin@msz.gov.pl

*Letter from H.E. Ambassador of Poland Mr Marcin Nawrot to Hanna Dowling,
the Honorary Secretary of the IPS regarding unveiling of the plaque in memory
of Sir Paweł Edmund Strzelecki (18 February 2013)*

Ambasada
Rzeczypospolitej Polskiej
w Dublinie

Dublin, 18 luty 2013

Szanowna Pani
Hanna Dowling
Towarzystwo Polsko-Irlandzkie
20 Fitzwilliam Place
Dublin 2

Szanowny Pani Hanno,

Z radością przyjąłem Pani list z 12 lutego br., w którym w imieniu Towarzystwa Polsko-Irlandzkiego wyraziła Pani chęć wsparcia inicjatywy umieszczenia w Dublinie tablicy Pawła Edmunda Strzeleckiego.

Odpowiadając na Pani pytania, chciałbym poinformować, iż finansową stronę przedsięwzięcia zajmą się główni inicjatorzy projektu, czyli Poznański Oddział Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoobrazowego oraz Urząd Miasta Poznania. Od Towarzystwa Polsko-Irlandzkiego oczekiwilibyśmy oficjalnego podjęcia inicjatywy w tej sprawie wobec władz Dublina.

Nauczeni niedobrym doświadczeniem z tego typu inicjatywami bardzo byśmy chcieli, by była ona podejmowana przez środowiska irlandzkie, a nie z zewnątrz. Naturalnie Ambasada będzie Państwa wspierać w każdy możliwy sposób.

*2. Powołanie i
wybranie zespołu*

Marcin Nawrot
Ambasador RP w Irlandii

5 Ailesbury Road
Ballsbridge
Dublin 4
www.dublin.msz.gov.pl

Tel.: (353-1) 2830855
Fax: (353-1) 2698309
dublin@msz.gov.pl

*Letter from Hanna Dowling to the architect and former Chairman of the IPS
Mr Martin Reynolds (25 February 2013)*

Dublin, 25th February 2013

Dear Martin,

I am writing on behalf of the Irish Polish Society.

You are probably aware of a particularly nice relation/link between Polish city of Poznan and Ireland; it has developed thanks to the UEFA EURO 2012.

Now, the City Council of Poznan together with the Polish Tourist Society came with the idea of honouring a Polish great explorer and geologist, Edmund Strzelecki (1797-1873). He was born in Poznan and he had a special connection with Ireland. In 1847-1849, during the Great Famine, he was in Ireland and did outstanding work delivering famine relief fund (mainly in Co Mayo and Co Sligo). He also helped Irish people to seek a new life in Australia.

The President of Poznan CC, Mr Grobelny, wrote to the Polish Embassy about their project. They would like to have a plaque in Dublin in memory of Edmund Strzelecki, possibly at the corner of Sackville Place and O'Connell Street where he lived.

The Polish Embassy suggested that our Society - being a representative of Polish Irish community living in Ireland - should put forward this project to a relevant Irish authority. We are happy to be involved. The Embassy and the Poznan City Council would finance the project. Do you know to whom our Society should write asking for permission to place such a plaque? Perhaps to Dublin City Council, or to Civic Offices City Architects, or to Lord Mayor's Office?
As an architect you may know this and we would be most grateful for your advice.

Sincerely yours,

Hanna

Hanna Dowling

*Letter from Chairman of the IPS Dr Jarosław Plachecki to Mr Charles Duggan,
the Heritage Officer in Planning Department of the Dublin City Council
(27 April 2013)*

Irish Polish Society

20 FITZWILLIAM PLACE,
DUBLIN 2.

27 april 2013

Mr. Charles Duggan
Heritage Officer
Planning Department.
Dublin City Council
Block 3, Floor 3.
Civic Offices
Wood Quay
Dublin 8

Dear Mr. Duggan,

The Irish Polish Society has been asked to assist in the matter of a proposed memorial plaque to a great Polish explorer and geologist.

His name is Edmund Strzelecki, and his dates are 1797 to 1973. He was born in Poznam, and had great connections with Ireland. He lived on Sackville Street, now O Connell Street.

The President of Poznam City Council, Mr. Grobelny is in charge of this project. He has contacted the Polish Embassy here in Dublin. His Excellency the Polish Ambassador is very interested in this project.

Mr. Marcin Nawrot is very interested in this project as he was before becoming Ambassador, an historian.

The Committee decided to seek the assistance of our former Chairman, Martin Reynolds, with this proposal as he is an architect and the proposal may involve design, or a planning application. He has agreed to assist and I understand that he has made direct contact with you.

The cost of this proposal would be met by The Polish Embassy in Dublin, and The City Of Poznam.

Can we arrange to meet with you please to discuss the proposal and try to move it forward?

At a recent reception The Ambassador discussed the project with Martin Reynolds and our other former Chairman, and current Committee Member, Jan Kaminski.

I look forward to hearing from you and enclose my phone number.

Yours Sincerely,

Jarosław Plachecki
Chairman.

mobile 087 287 1209

Towarzystwo Irlandzko-Polskie

Letter from Martin Reynolds to The Lord Mayor of Dublin (8 May 2013)

martin reynolds Dip Arch M.R.I.A.I.

architecture • planning • interior design • restoration

The Lord Mayor
The Mansion House
Dawson Street
Dublin 2.

8 may 2013

Dear Lord Mayor,

I enclose copy of a letter dated 3rd. may received to-day in connection with commemorative plaques.

This speak for itself, and would suggests to me that the process will be long drawn out and delayed and made complicated.

We both know that once a committee is set up to look into a matter, this is simply a delaying tactic and makes sure that nothing will be done for a long time. BUT a PR. statement can be issued to explain that there "is now a committee making a study of this matter with a plan to issue a report for consideration " etc.

Can I ask YOU to arrange to have this matter dealt with by the present arrangements.

The idea is YOU and your opposite number from the City of Poznam would jointly un-veil the plaque on a building in O'Connell Street and have media coverage from TWO countries, Ireland and Poland. This is an INTERNATIONAL matter, between two Nations, Ireland and Poland.

It concerns a great and famous Polish explorer and geologist.

Details attached. Name. Edmund Strzelecki , 1797 to 1873.

Great achievement as far as Ireland is concerned, he came here during the famine with a lot of money and food etc.

The Polish Ambassador, Mr. Marcin Nawrot, who is an historian is taking a great personal interest in this project.

The City of Poznam and the Polish Embassy will pay the costs.

It would not be desirable for this to be delayed for a year or more, in view of the importance. Plus when YOU read the proposed conditions as set out in THE POLICY NAMING OF INFRASTRUCTURE AND THE PROVISION OF MONUMENTS etc. YOU will see that the main purpose here while not so stated, is to delay matters. Can I ask YOU to personally intervene?

Mobile 087 2917 527. is best.

yours sincerely,

Martin Reynolds

41 upper leeson street, dublin 4, Ireland. tel: 660 4891 fax: 667 2672

*Letter from Chairman of the IPS Dr Jarosław Płachecki to the Heritage Officer
in Planning Department of the Dublin City Council (11 May 2013)*

Heritage Office,
Planning Dept.,
Civic Offices,
Wood Quay, D.8

Irish Polish Society

20 FITZWILLIAM PLACE,
DUBLIN 2.

Dublin, 11th May 2013

Dear Sir,

The Polish city of Poznan was the host city of the Irish Football Team during the UEFA EURO 2012 championship. In June 2012 thousands of Irish supporters travelled to Poland. They were unanimously voted by Poles as the best fans in the world, and for one week Poznan became a Polish Irish city. This link between Poznan and Ireland has been ongoing since.

Now, the City Council of Poznan together with the Poznan Section of the Polish Tourism Association came with the idea of honouring the famous Polish world traveller and explorer, Pawel Edmund Strzelecki, who was born in Poznan and who had a very special connection with Ireland. They would like to have a plaque to his memory in Dublin city centre.

Pawel Edmund Strzelecki (1797-1873) did outstanding work for famine relief in Ireland. Towards the end of 1846, the Great Irish Famine was under way and the British Relief Association subscribed for the relief of the sufferers. Strzelecki was appointed an agent to superintend the distribution of supplies in County Sligo and County Mayo. He devoted himself to his task with success, though for a time incapacitated by famine fever. In 1847 and 1848, as sole agent for the charity the British Association, he continued unpaid famine relief work in Ireland. In the worst stricken western seaboard areas he devised a scheme for feeding children warm broth and rye through the agency of local schools. He organized the distribution of £246,386 between October 1847 and July 1848. In the same period the British government spent £156,000 on famine relief.

He also helped impoverished Irish families to seek new lives in Australia.

Strzelecki died in 1873 in London and was buried in Kensal Green Cemetery. In 1997 his remains were transferred to the crypt of merit of St Wojciech Church in his home town of Poznan (Poland).

According to records Strzelecki lived in Dublin at 12 Sackville Place.

The Irish Polish Society is very interested in the matter of a suggested memorial plaque to Pawel Edmund Strzelecki. We regard such a project as a valuable expression of the continuing friendship between our two nations. However, we understand that such a project requires planning permission from the relevant Irish authorities. Our Society member, Mr. Martin Reynolds, who is an architect, informed us that your Office is the appropriate authority that deals with this type of commemorative plaque.

The Irish Polish Society (established in 1979) is an active organization promoting mutual interest and understanding between the Irish and Polish communities through social and cultural activities. Our Committee is made up of both Irish and Polish people working together to promote the best of each country and culture. It is a voluntary, non-political and non-profit-making organization.

The cost of the proposed commemorative plaque would be fully covered by the City of Poznan with support from the Polish Embassy in Ireland.

It would be most appreciated if we could meet, at your convenience, and discuss the matter.

Looking forward to hearing from you.
Yours sincerely,

Jarosław Płachecki
Chairman
(e-mail: jaroslaw@plachecki.pl)

Hanna Dowling
Hanna Dowling
Honorary secretary
(e-mail: hannedd@gmail.com)

Towarzystwo Irlandzko-Polskie

*Letter from Martin Reynolds to the Chairman of the IPS Jarosław Płachecki
(29 July 2013)*

martin reynolds Dip Arch M.R.I.A.I.

architecture • planning • interior design • restoration

Chairman
Irish Polish Society

monday 29 July 13

Dear Jaroslaw,

At the meeting in Clerys with the Managing Director, he said he would come back to us.

He phoned me on friday, by mobile phone and gave me his mobile number.

He has left now to go on holiday to Cuba with family members and to link up with family members.

As you know, there was a disasterous accident at Clerys store.

The very heavy rain caused a large part of the roof to collapse.

The entire store is closed for the present.

A huge amount of damage was done by the rain throughout the night, and it went down through sveeral floors and did a lot of damage to stock and fittings.

A building and architectural team is at work on the repairs which are going to be extensive.

The Managing Director is Dominic Prendergast.

As you can imagine, he has some Irish background .

He confirmed that they at Clerys are interested in our project for the commemorative plaque and have agreed to assist us here. He has discussed the idea with their architects and says it will probably have to be around the corner, on maybe the second pier, in Sackville Place. More or less opposite where the patriot lived or worked or both.

He will come back to us later, he will be away for three weeks and during this time, repair work will be under way. this is all very good for us and we should be very pleased.

yours sincerely,

Martin

41 upper leeson street, dublin 4, Ireland. tel: 660 4891 fax: 667 2672

*Letter from Managing Director of Clerys Mr Dominic Prendergast to Chairman
of the IPS Jarosław Plachecki*

Mr Jaroslaw Plachecki
Irish Polish Society
20 Fitzwilliam Place
Dublin 2

26th March 2014

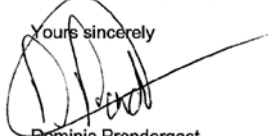
Dear Mr Plachecki

Thank you for your letter dated 2nd March 2014.

On behalf of OCS Operations Ltd t/a Clerys we confirm that you have our permission to erect a commemorative plaque in memory of Sir Paul Edmund Strzelecki who lived at 12 Sackville Place, Dublin 1 in the 19th century.

If you could contact Laura Bergin at 01-8173228 she can arrange a date that would be convenient for us to meet.

Yours sincerely

Dominic Prendergast
Managing Director

IRISH POLISH SOCIETY PHOTO ALBUM 2013/2014

1 Feb. 2014. Prof. Maciej Smoleński (RIP), portrait of 'The Singing Painter' in his home

16 Feb. 2014. 'Sir Paul Edmund Strzelecki – His Life, Achievements, Irish Connection, and.... love letters' presented by Hanna Dowling and Maciej Smolenski

23 Feb. 2014. Public Speaking Workshop; Lecture by Dr Jaroslaw Plachecki on Public Presentation and Communication Skills

23 Feb. 2014. Presentation of candidates to Irish Local Elections 2014 by Edyta Jankowska and Ireneusz Trubilowicz (from the left: Lech Szczeciński, Rafał Kornatka i Marcin Czechowicz)

2 March 2014. Chopin and Polish Carnival; Edyta Jankowska, Jaroslaw Plachecki and Hanna Dowling with the artist Tamara Niekłudow

2 March 2014. Chopin and Polish Carnival; Tamara Niekludow performing

9 March 2014. An Irish Afternoon of Music & Stories; Seanchai (storyteller) Richard March presenting fairy tales and Irish folklore legends in the Polish House

9 March 2014. An Irish Afternoon
of Music & Stories; Musician John Day
plays accordion

9 March 2014. Participants of the Irish Afternoon of Music & Stories in the Polish House

6 April 2014. Easter Family workshop: Egg Painting (Aleksandra with Her son)

2 May 2014. *Pro Memoria* Medals Decoration in the Polish Embassy in Dublin by Minister Jan Stanisław Ciecchanowski (Head of the Office for War Veterans and Victims of Oppression). Among the decorated members of IPS, POSK, Ognisko Polskie and WW2 Polish veterans

13 May 2014. Do Polish people living in Ireland participate in the Irish political system? Public debate organised by Irish Polish Society and Forum Polonia. (from the left: Artur Banaszekiewicz (FP), Edyta Jankowska (IPS), Prof. Bryan Fanning (UCD), Con. Wojciech Dziegiel (Polish Embassy), Dr Jaroslaw Plachecki (IPS), Eoin O'Broin (Sinn Fein) and Patrick Cummins (Green Party))

8 June 2014. 25 years of democratic Poland – a talk with discussion. Special guest – Dr Jacqueline Hayden (TCD) in the Polish House

8 June 2014. 25 years of democratic Poland. Joanna Piechota and Krzysztof Kiedrowski decorating the Polish House

4 July 2014. IPS Committee members during the monthly meeting in the Polish House

26 July 2014. Hanna Dowling during the *Pro Memoria* Medal Decoration in the Polish Embassy in Dublin by HE Ambassador of the Republic of Poland to Ireland Mr Marcin Nawrot

27 July 2014. Special farewell party in the Polish House for His Excellency Mr Marcin Nawrot the Ambassador of the Republic of Poland to Ireland. On the picture members of IPS, POSK and Ognisko Polskie with Mr Ambassador in the centre

19 Sept. 2014. 'Culture Night' in the Polish House opened by the Minister of State for New Communities, Culture and Equality Mr Aodhán Ó Ríordáin. On the picture members of the Polish Folk Dance Group ' Shamrock', chairman of the IPS Dr Jarosław Plachecki, Minister Aodhán Ó Ríordáin and vice chairperson of the IPS Edyta Jankowska

19 Sept.2014. Guests
chatting during the
opening of the IPS
Annual Art Exhibition
'Art Without Borders'

19 Sept. 2014. Ula Retzlaff-O'Carroll enjoying the pictures on the Art Exhibition

19 Sept. 2014 A guest enjoying the pictures on the Art Exhibition

19 Sept. 2014. Participants of the IPS Art Exhibition with Dr Marie Bourke, Keeper & Head of Education at the National Gallery of Ireland and Dr Jarosław Plachecki, chairman of the IPS

19 Sept. 2014. Culture Night; Paula from the Polish Folk Dance Group 'Shamrock'

19 Sept. 2014. Polish Musicians playing on the Culture Night in the Polish House

27 Sept. 2014. Minister of State for New Communities, Culture and Equality Mr Aodhán Ó Ríordáin addressing the participants of the Conference 'Why we are here: 35 years of the Irish Polish Society' in University College Dublin

27 Sept. 2014. Guests of the IPS Conference in UCD (from the left: director of Stowarzyszenie 'Wspólnota Polska' Mrs Iwona Popławska, vice chairperson of IPS Ms Edyta Jankowska, president of Stowarzyszenie 'Wspólnota Polska' and former deputy PM of Poland Mr Longin Komolowski, Charge d'Affaires of the Polish Embassy in Dublin Mr Piotr Rakowski, Mrs Justyna Majchrzyk and vice chairman of the Dublin City Integration Forum Mr Rafał Kornatka

27 Sept. 2014. Co-founder and the first Chairman of IPS Mr Jan Kaminski listening to the lecture during the IPS Conference in UCD

27 Sept. 2014. Agnieszka Wieczorkowska (FP/ Polish Scouting Association) reading the copy the IPS Yearbook during the IPS Conference in UCD

27 Sept. 2014. Guests, participants and speakers of the Conference 'Why we are here: 35 years of the Irish Polish Society' in UCD

28 Sept. 2014. Meeting of the Polish organisations with Mr Komolowski, former deputy PM of Poland and president of Stowarzyszenie 'Wspólnota Polska' in Polish House (first row from the left: Mrs Krystyna Pycinska-Taylor (POSK), Con. Katarzyna Smoter (Polish Embassy), Mrs Iwona Popławska (SWP), Mr Longin Komolowski (SWP), Dr Jarosław Płachecki (IPS)

Notes on Contributors

Wawrzyniec K. KONARSKI is Professor of Political Science at the Jagiellonian University in Cracow, Poland. He has published thirteen monographs and edited books, and many articles including *Pragmatists and Idealists: Origins, Typology and Evolution of the Political Parties in the Twentieth Century Irish Nationalism* (Pułtusk-Warszawa, 2001), *The Constitutional System of Ireland* (Warszawa, 2005), *The Crisis of Leadership in the Contemporary Politics* (Warszawa, 2011).

Marcus WHEELER was Professor of Slavonic Studies at Queen's University Belfast 1968-1992. He studied Polish language and literature on vocation courses at Warsaw University 1956-1957. Translations of short stories by various Polish authors were published in *Polish Writing Today* (Penguin Books 1967) and elsewhere.

Jarosław PŁACHECKI, lecturer and Dean of the Dublin Campus at the Old Polish University in Kielce, Poland. Author of *Ireland's Political System* (Warszawa, 2010) and various academic papers. Editor of *Polish Emigration in Ireland in the 20th and the 21st Centuries*, (Dublin, 2012) and the *Irish Polish Society Yearbook (IPSY)*. Chairman of the Irish Polish Society (2011-2014). Director of the Ognisko Polskie Ltd. and the Harbour View Management Ltd.

Hanna DOWLING, educated in Poland and Italy, interpreter and freelance correspondent in Poland and Ireland, for many years Secretary for Irish Polish Society, since 1980 lives in Ireland. Wrote feature articles for newspapers and journals in Poland and commented on Polish-Irish relations in both Irish and Polish media. Currently collecting archival material for the book about the history of the Irish Polish Society and the Polish House.

Patrick QUIGLEY, former public servant, writer and novelist, Honorary Treasurer of the Irish-Polish Society, columnist for magazine "Polish Neighbour", his first novel "Borderland" was published in 1994, author of the biography of the Kazimir Markiewicz "The Polish Irishman" published in 2012. Currently working on a new book based on the life of Stasko Dunin –Markiewicz, son of Casimir and Constance. He is an active member of the Powys Society.

Isabela JANKOWSKA-PROCHOT, graduated in the Faculty of Journalism and Political Science University of Warsaw, PhD (2012), a lecturer in history and cultural studies at the Cardinal Stefan Wyszyński University in Warsaw, a strategic analyst at the Police Headquarters.

John KEARNS lived in Poland for many years, where he worked as a lecturer and translator trainer in Polish universities. He has translated extensively from Polish to English and holds a PhD in Translation Studies from Dublin City University. His collection *Translator and Interpreter Training: Issues, Methods and Debates* appeared from Continuum in 2008. He edits the journal *Translation Ireland*.

Bożena CIERLIK, lectures Polish History and East Central European history in the School of History in University College Cork. Her research focuses on Modern Polish History, comparative history (Irish-Polish relations), constitutional history and nationalism. Currently she is researching topic of Irish universities' help to Polish soldiers after WWII.

Maciej B. FURTAS holds a master's degree in law; specialist in civil law. Lecturer in civil law in the Dublin Campus at the Old Polish University in Kielce. Currently he is a LL.D. student in Kozminski University in Warsaw, Faculty of Law. His main subject of interest is European's constitutional comparative law and legal systems.

'The Irish Polish Society Yearbook, through its focus on intersections between Irish history and Polish history as well as upon histories of migration and the experiences of Polish people living in Ireland, makes a valuable and accessible contribution to our understanding of social diversity in Ireland'

Prof. Bryan Fanning, University College Dublin,
School of Social Policy, Social Work and Social Justice

Inside:

Articles:

- ***Retaining the national identity. 35 years of the Irish Polish Society*** – Jarosław Płachecki
- ***Poles in Ireland, their contribution to Irish life and the beginnings of the Irish Polish Society*** – Hanna Dowling
- ***The Book of Stanisław Markiewicz*** – Patrick Quigley
- ***Poland and Ireland – a comparative perspective*** – Bożena Cierlik
- ***British Military Mission to Poland 1944-1945. The forgotten history of the 'Freston' operation*** – Hanna Dowling
- ***Irish and Poles. A Supplement to the Fates: Former and Contemporary*** – Wawrzyniec Konarski
- ***Brehon law in the legal system of Medieval Europe*** – Maciej Furtas
- ***Nazi spies on the Emerald Island during World War II*** – Izabela Jankowska-Prochot
- ***Polish higher education in Ireland and its prospects*** – Jarosław Płachecki
- ***Remembering Maciej Smoleński. Eulogy*** – Sandy Smolenski

Reviews:

- ***Polish Migrants in Belfast: Border Crossing and Identity Construction***, M. Kempny – John Kearns
- ***Recollections of a Distant Past, S.J. Zaremba*** – Marcus Wheeler
- ***Polish-Irish Encounters in the Old and New Europe***, eds. S. Egger, J. McDonagh – John Kearns

Documentary Section:

- ***Irish Polish Society Reports & Notes 2013/2014*** – Hanna Dowling
 - ***Irish Polish Society Documents & Correspondence 2013/2014*** – Jarosław Płachecki
 - ***Irish Polish Society Photo Album 2013/2014*** – Jason Dolan
-

ISSN 2009-860X (printed edition)

ISSN 2009-9568 (electronic edition)

Cover illustration: *There be Dragons*.
Painting by Deirdre O Broin Lennon.
Reprinted courtesy of the artist..